

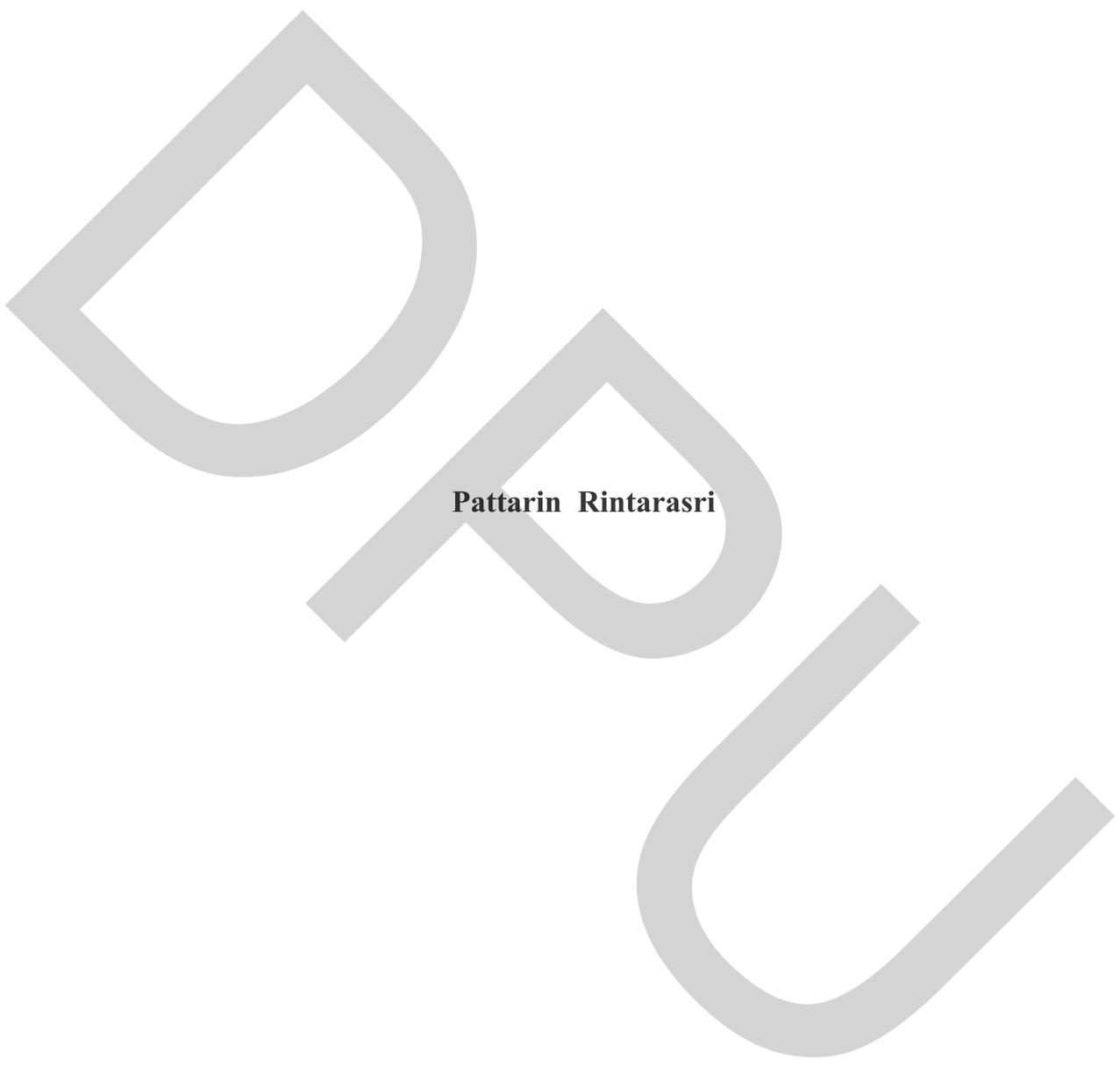
มาตรการเยียวยาความเสียหายแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
ผู้ได้รับความเสียหายในประเทศไทย

ภัทริน รินทร์ธราศรี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2552

Measures of Remedy for foreigners Tourists who Suffer Damage in Thailand



Pattarin Rintarasri

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Graduate School, Dhurakij Pundit University

2009

หัวข้อวิทยานิพนธ์	มาตรการเยียวยาความเสียหายแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ผู้ได้รับความเสียหายในประเทศไทย
ชื่อผู้เขียน	ภัทริน รินทร์ธราศรี
อาจารย์ที่ปรึกษา	ศาสตราจารย์ (พิเศษ) วิชัย อริยะนันทกะ
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2551

บทคัดย่อ

การที่ทางภาครัฐได้ออกนโยบายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก แต่เมื่อนักท่องเที่ยวได้รับความเสียหาย ทั้งในทางแพ่งหรือทางอาญาในระหว่างที่พำนักอยู่ในราชอาณาจักรไทย แต่มาตรการเยียวยาความเสียหายที่ใช้กับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีลักษณะเช่นเดียวกับนักท่องเที่ยวชาวไทย เช่นนี้ย่อมมีความไม่เหมาะสมกับระยะเวลาที่จำกัดของนักท่องเที่ยวต่างชาติ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงการเยียวยาความเสียหายแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่ได้รับความเสียหายทั้งทางแพ่งและทางอาญาในระหว่างที่เดินทางท่องเที่ยวหรือพำนักอยู่ในประเทศไทย โดยเปรียบเทียบกับวิธีการในการเยียวยาความเสียหายทั้งจากฝ่ายบริหาร และวิธีการทางศาลของประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐนิวยอร์ก ประเทศสิงคโปร์ และประเทศออสเตรเลีย เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงวิธีการระงับข้อพิพาทในเรื่องการท่องเที่ยวของประเทศไทยต่อไป

จากการศึกษาพบว่า การระงับข้อพิพาทในเรื่องการท่องเที่ยวของประเทศไทยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติยังใช้วิธีการเช่นเดียวกับนักท่องเที่ยวชาวไทย ซึ่งเกิดปัญหาในเรื่องความล่าช้าในการใช้มาตรการเยียวยาความเสียหายโดยฝ่ายบริหาร อย่างไรก็ตามเมื่อต้องนำข้อพิพาทเหล่านั้นเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาล ก็จะเกิดปัญหาในเรื่องระยะเวลาจากการดำเนินกระบวนการพิจารณาและความยุ่งยากซับซ้อนในการระงับข้อพิพาททั้งทางแพ่งและทางอาญาโดยกระบวนการทางศาล รวมตลอดถึงปัญหาในเรื่องการระงับข้อพิพาทโดยทางอื่นนอกจากศาล

การกำหนดบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ด้วยวิธีการปรับปรุงพระธรรมนูญศาลยุติธรรม และพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 โดยเพิ่มเติมบทบัญญัติในเรื่องกระบวนการพิจารณาคดีและมีการจัดตั้งศาลชำนัญพิเศษ เรียกว่า ศาลนักท่องเที่ยว หรือจัดตั้งแผนกคดี

นักท่องเที่ยวในศาลแขวง ให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะ โดยให้ศาลดังกล่าวเปิดทำการในเวลากลางวันหรือนอกเวลาทำการปกติ ก็น่าจะเป็นมาตรการที่ทำให้การเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ มีความรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพในการอำนวยความสะดวก เป็นธรรม สร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักท่องเที่ยวต่างชาติ อีกทั้งทำให้การท่องเที่ยวในประเทศไทยขยายตัวหรือเป็นที่นิยมจากชาวต่างชาติมากยิ่งขึ้น

Thesis Title	Measures of Remedy for foreigners Tourists who Suffer Damage in Thailand
Author	Pattarin Rintarasri
Thesis Advisor	Professor Vichai Ariyanuntaka
Department	Law
Academic Year	2008

ABSTRACT

Since the government launch promoted on tourist policy. Nowadays, Thailand changing to the land of tourist. Any time tourists can not be avoidance from suffers on criminal and civil matters when they are living and resident in Thailand. But measures of remedy for foreigners tourists which as Thai tourists remedy has an improper because time duration limited on them.

The thesis aimed study to the measures of remedy for foreigners tourists who suffers and damage from civil and criminal case during tours and living in Thailand. Compare with measures of remedy method of Administrative Branch and Judicial remedy method of New York, United States of America, Singapore, and New South Wales, Australia. The result from study can take to Tourism of Thailand in furthers development alternative.

The study indicated that alternative dispute of resolution for foreigners tourists remedy method like Thais tourists remedy. That method are double duties Administrative Branch. However after file to the court proceeding the problems was existing on time duration and difficulty complexity on dispute resolution of civil and criminal matters which are including dispute resolution by others any ways.

Any problems can be resolve by legal amendment and development on Organization of Court of Justice and Tours Businesses and Guide Act B.E. 2551 by added the procedural law and organization of Specialized Court so call Tourists Court or organization of Tourists Division in the District Court jurisdiction to tourists case both on the night and over time every opening daily. This measures of remedy for foreigners tourists making to rapidly, efficiency, justification and confidential. Apart from this the Tourism of Thailand may extension task and popularity in the world forever.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความรู้และความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากท่าน ศาสตราจารย์ (พิเศษ) วิชัย อริยะนันท์ทกะ ที่ให้ความเมตตาได้รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา โดยท่านได้สละเวลาอันมีค่ายิ่งช่วยชี้แนะให้ความรู้ คำแนะนำตั้งแต่ผู้เขียนเริ่มทำวิทยานิพนธ์จวบจนสำเร็จสมบูรณ์ จึงขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงที่ให้ความเมตตากรุณาแก่ผู้เขียนตลอดมา

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์ ดร.ธีระ ศรีธรรมรักษ์ ที่กรุณาได้รับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ สัตตบุศย์ และอาจารย์ ดร.กิตติวัฒน์ รัตนดิถก ณ กูเกิ้ล ที่กรุณาได้รับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านอาจารย์ทุกๆ ท่านได้ได้สละเวลาอันมีค่ายิ่งทำการตรวจพิจารณา ให้ความรู้ คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์สัตยะพล สัจจะเดช อาจารย์ ดร.ละเอียด ศีตาน้อย และอาจารย์ชัญญภักดิ์ นิลทองคำ ที่ได้ให้ความเมตตากรุณาแก่ผู้เขียนมาโดยตลอด

ผู้เขียนขอขอบคุณในความช่วยเหลือและกำลังใจจากคุณรุ่งอรุณ จันทร์พุด คุณกันตพงศ์ รังมีสว่าง คุณนฤนาท รัตนโชติวงศ์กุล คุณกนก พลับพลึง คุณวีรศักดิ์ วรธิตานนท์ คุณสุชาติ แนวประเสริฐ คุณกานต์พิชชา ยอดน้ำคำ คุณทวี ชูโต คุณชนาธิป ชินนะนาวิน และขอขอบคุณสาขาวิชานิติศาสตร์ ท่านอาจารย์ทุกท่านและเจ้าหน้าที่บัณฑิตศึกษาทุกท่านที่ให้คำแนะนำและช่วยเหลือผู้เขียน รวมถึงเพื่อนๆ พี่น้องนักศึกษา รุ่น 48 ที่คอยเป็นกำลังใจอันสำคัญในการเขียนวิทยานิพนธ์จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

สุดท้ายนี้ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบุคคลที่สำคัญยิ่งคือคุณพ่อสมบัติ รินทร์ธราศรี คุณแม่สุภลักษณ์ รินทร์ธราศรี คุณพดุมรรธ รินทร์ธราศรี คุณพิชญ์ภูริ์ สนิธิธรรม และครอบครัวของผู้เขียนที่ได้ให้กำลังใจ และสนับสนุนผู้เขียนมาโดยตลอด

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อการศึกษา ผู้เขียนขอมอบความดีทั้งหมดให้กับบิดา มารดาและครูบาอาจารย์ทุกท่าน ตลอดจนผู้แต่งหนังสือตำราทุกท่านที่ผู้เขียนใช้อ้างอิงในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ส่วนความผิดพลาดและข้อบกพร่องอันเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

ภัทริน รินทร์ธราศรี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๖
กิตติกรรมประกาศ.....	๖
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	4
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	5
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	5
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2. ความหมาย แนวความคิด ทฤษฎีและประเภทคดีที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว และ มาตรการเยียวยาความเสียหายด้วยการระงับข้อพิพาท.....	7
2.1 ความหมายของการท่องเที่ยวและมาตรการเยียวยาความเสียหาย ด้วยการระงับข้อพิพาท.....	7
2.1.1 ความหมายของการท่องเที่ยว.....	8
2.1.2 ความหมายของมาตรการเยียวยาความเสียหายด้วยการระงับข้อพิพาท.....	12
2.2 แนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและมาตรการเยียวยาความเสียหาย ด้วยการระงับข้อพิพาท.....	14
2.2.1 แนวความคิดพื้นฐานที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	14
2.2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับมาตรการเยียวยาความเสียหาย ด้วยการระงับข้อพิพาท.....	17
2.3 ทฤษฎีว่าด้วยมาตรการเยียวยาความเสียหายด้วยการระงับข้อพิพาทและ ความสำคัญของการท่องเที่ยว.....	20
2.3.1 ทฤษฎีพื้นฐานของมาตรการเยียวยาความเสียหาย ด้วยการระงับข้อพิพาท.....	20

สารบัญญ (ต่อ)

	หน้า
2.3.2 ความสำคัญของการท่องเที่ยว.....	25
2.4. ประเภทคดีที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในประเทศไทย.....	28
2.4.1 ประเภทของคดีแพ่งที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	28
2.4.2 ประเภทของคดีอาญาที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	37
2.4.3 ประเภทคดีผู้บริโภคที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	44
3. มาตรการทางกฎหมายด้วยการระงับข้อพิพาทที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว	
ของประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ.....	46
3.1 มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวของประเทศไทย.....	46
3.1.1 ข้อพิพาทที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	46
1) ข้อพิพาทในทางแพ่งที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ.....	46
2) ข้อพิพาทในทางอาญาที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ.....	48
3.1.2 มาตรการเยียวยาความเสียหายด้วยการระงับข้อพิพาท	
ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	50
1) การระงับข้อพิพาทในทางแพ่ง.....	50
2) การระงับข้อพิพาทในทางอาญา.....	57
3) การระงับข้อพิพาทในคดีผู้บริโภค.....	68
4) การระงับข้อพิพาทโดยฝ่ายบริหาร.....	76
3.1.3 มาตรการในการสืบพยานหลักฐานล่วงหน้า.....	87
1) การสืบพยานหลักฐานล่วงหน้าในคดีแพ่ง.....	87
2) การสืบพยานหลักฐานล่วงหน้าในคดีอาญา.....	88
3) การสืบพยานล่วงหน้าในคดีผู้บริโภค.....	91
3.2 มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวของต่างประเทศ.....	92
3.2.1 ข้อพิพาทในทางแพ่งและทางอาญาที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยว.....	92
1) ข้อพิพาททางแพ่งที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยว.....	92
2) ข้อพิพาททางอาญาที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยว.....	93
3.2.2 มาตรการทางกฎหมายด้วยการระงับข้อพิพาทที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	93

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
1) มาตรการทางกฎหมายว่าด้วยการระงับข้อพิพาทด้านการท่องเที่ยว ของประเทศออสเตรเลีย รัฐนิวเซาท์เวลส์.....	93
2) มาตรการทางกฎหมายว่าด้วยการระงับข้อพิพาทด้านการท่องเที่ยว ของประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐนิวยอร์ก.....	106
3) มาตรการทางกฎหมายว่าด้วยการระงับข้อพิพาทด้านการท่องเที่ยว ของประเทศสิงคโปร์.....	120
4. วิเคราะห์ปัญหาของมาตรการเยียวยาด้วยการระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับการท่องเที่ยว....	141
4.1 วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับข้อพิพาทของการท่องเที่ยวในประเทศไทย.....	141
4.2 วิเคราะห์ปัญหาของวิธีการเยียวยาความเสียหายโดยฝ่ายบริหาร.....	142
4.3 วิเคราะห์ปัญหาของวิธีการเยียวยาความเสียหายในคดีที่เกี่ยวข้องกับ นักท่องเที่ยวต่างชาติ.....	147
4.3.1 วิเคราะห์ปัญหาของมาตรการเยียวยาความเสียหาย.....	148
1) วิเคราะห์ปัญหาของมาตรการเยียวยาความเสียหายทางแพ่ง โดยกระบวนการทางศาล.....	148
2) วิเคราะห์ปัญหาของมาตรการเยียวยาความเสียหายทางแพ่ง โดยทางอื่นนอกจากศาล.....	156
4.3.2 วิเคราะห์ปัญหาของมาตรการเยียวยาความเสียหายทางอาญา.....	160
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	167
5.1 บทสรุป.....	167
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	170
บรรณานุกรม.....	174
ภาคผนวก.....	183
ประวัติผู้เขียน.....	207

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1 จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย และรายได้ด้านการท่องเที่ยว.....	1
3.1 เปรียบเทียบความแตกต่างของวิธีพิจารณาคดีมโนสาร่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเปรียบเทียบกับ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551.....	75
3.2 เปรียบเทียบความแตกต่างของกฎหมายเฉพาะที่คุ้มครองเกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	134
3.3 เปรียบเทียบความแตกต่างของมาตรการเยียวยาความเสียหาย ในการท่องเที่ยวด้วยกองทุน.....	135
3.4 เปรียบเทียบความแตกต่างของมาตรการเยียวยาความเสียหาย ในข้อพิพาทที่เกี่ยวกับธุรกิจท่องเที่ยวโดยกระบวนการทางศาล.....	136
3.5 เปรียบเทียบความแตกต่างของมาตรการเยียวยาความเสียหาย โดยกระบวนการทางศาลในคดีแพ่งเล็กน้อย.....	137
3.6 เปรียบเทียบความแตกต่างของมาตรการเยียวยาความเสียหาย โดยกระบวนการทางศาลในคดีอาญาเล็กน้อย.....	139
3.7 เปรียบเทียบความแตกต่างของมาตรการเยียวยาความเสียหาย โดยศาลกลางคืนหรือศาลนอกเวลาปกติ (Night Courts).....	141

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวมีความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจของประเทศ จะเห็นได้จากประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นลำดับรองมาจากการส่งออกสินค้าเกษตร เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นธุรกิจที่สร้างรายได้โดยไม่ต้องลงทุนเหมือนกับการผลิตสินค้าโดยทั่วไป เพียงอาศัยทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของคนในชาติมาเป็นจุดขายสร้างรายได้เข้าประเทศ ดึงคนต่างชาติเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย โดยทางภาครัฐได้ส่งเสริมด้วยการประกาศนโยบายสนับสนุนให้มีการท่องเที่ยว เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติให้นำเงินเข้ามาใช้จ่ายในประเทศไทย อาทิเช่น การจัดงานปีท่องเที่ยวไทย 2541-2542 (Amazing Thailand 1998-1999) โครงการเมืองไทยสวยงาม 2546 (Unseen in Thailand) รวมทั้งการจัดงานประเพณี การแสดงดนตรี การเป็นเจ้าภาพในการแข่งขันกีฬาระดับประเทศ เป็นต้น

ตารางที่ 1.1 จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยและรายได้ด้านการท่องเที่ยว¹

ปี	จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)	การขยายตัว (%)	รายได้ท่องเที่ยว (ล้านบาท)	การขยายตัว (%)
2544	10,061,950	5.8	299,047	4.8
2545	10,799,067	7.3	323,484	8.2
2546	10,004,453	-7.4	309,269	-4.4
2547	11,650,736	16.5	384,360	24.3
2548	11,440,000	-1.8	400,000	4.1
2549	13,820,000	20.01	482,319	31.29

¹ สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. (2549,24 พฤศจิกายน), จาก <http://www.tourism.go.th>.

การส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศไทย ถือได้ว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก ดังเห็นได้จากสถิติมีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้ความสนใจหลังไหลเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและยังเป็นการกระตุ้นให้คนในประเทศให้ความสนใจท่องเที่ยวในประเทศมากกว่าที่จะเดินทางไปท่องเที่ยวยังต่างประเทศ เมื่อมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้ความคุ้มครองนักท่องเที่ยวเป็นเรื่องที่สำคัญ แต่การให้ความคุ้มครองนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติยังไม่เหมาะสม เนื่องจากมุ่งเน้นที่จำนวนนักท่องเที่ยวและจำนวนเงินที่นักท่องเที่ยวจะนำเข้ามาใช้จ่ายในประเทศ แต่มิได้ปลูกจิตสำนึกให้กับคนในประเทศและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยว ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ สร้างความเสื่อมเสียในภาพรวมให้กับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก ความเสียหายต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้รับส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความไม่มั่นใจในความปลอดภัย ไม่ได้รับการคุ้มครองที่เพียงพอและในสภาพความเป็นจริงที่ผ่านมานักท่องเที่ยวชาวต่างชาติไม่ได้รับความสะดวกในการเยียวยาความเสียหาย ซึ่งอาจมีผลกับการตัดสินใจในการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทำให้ประเทศไทยขาดรายได้จากการท่องเที่ยวอันเป็นผลกระทบโดยตรงกับผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและกระทบถึงเศรษฐกิจของประเทศในภาพรวม ข้อพิพาทและความเสียหายที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ แยกเป็นกลุ่มได้ดังนี้

1.1.1 ข้อพิพาททางแพ่งที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

ประเภทที่ 1 กรณีที่เกี่ยวกับธุรกิจที่พักอาศัย การที่นักท่องเที่ยวเข้าพักในโรงแรมแล้วทรัพย์สินที่นักท่องเที่ยวนำติดตัวมาเกิดการสูญหายหรือเสียหายไปด้วยประการใดๆ โดยเจ้าสำนักโรงแรมไม่รับผิดชอบ หรือการเรียกเก็บเงินค่าที่พักเกินกว่าราคาที่ตกลงกันไว้

ประเภทที่ 2 กรณีที่เกี่ยวกับธุรกิจการขนส่ง ในกรณีการเรียกเก็บเงินค่าโดยสารเกินกว่าราคาที่ตกลงไว้ หรือผิดสัญญาเช่ารถที่นักท่องเที่ยวเช่าเพื่อใช้เป็นยานพาหนะในการเดินทางภายในประเทศ และรวมถึงความเสียหายจากการปิดสนามบิน การนัดหยุดงาน หรือการจลาจล ซึ่งเกิดขึ้นในสนามบิน อันเป็นเหตุให้นักท่องเที่ยวไม่อาจเดินทางออกนอกราชอาณาจักรได้

ประเภทที่ 3 กรณีที่เกี่ยวกับการขายของที่ระลึก การขายสินค้าที่เป็นการกระทำโดยหลอกลวงผิดสัญญาซื้อขาย นักท่องเที่ยวได้รับสินค้าไม่เป็นไปตามที่ได้ตกลงไว้หรือมีคุณภาพที่ต่ำกว่าข้อตกลงในเวลาซื้อขาย หรือ

² กิตติวัฒน์ รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. (2550). คู่มือศึกษาพื้นฐานวิชากฎหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยว. หน้า 2.

ประเภทที่ 4 กรณีที่เป็นการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยกับบริษัททัวร์ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อทำสัลยกรรมความงาม แล้วเกิดความผิดพลาดจากการกระทำของแพทย์ เป็นต้น

1.1.2 ความเสียหายในทางอาญาที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ

ในกรณีที่มีการกระทำความผิดอาญากับนักท่องเที่ยวต่างชาติ ความเสียหายส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นมักจะเป็นความผิดที่เกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน ทั้งนี้ตามประมวลกฎหมายอาญา เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ข่มขืนกระทำชำเรา อนาจาร นื้อ โกง หรือฐานนื้อ โกงค่าอาหาร ค่าเครื่องคิม หรือค่าเช่าอยู่ใน โรงแรม เป็นต้น

กรณีที่เป็นข้อพิพาทในทางแพ่งที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ ข้อพิพาทที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มักจะเป็นคดีที่มีทุนทรัพย์ที่พิพาทกันเพียงเล็กน้อย กระบวนการดำเนินคดีเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หากเป็นคดีที่มีทุนทรัพย์ที่พิพาทไม่เกินสามแสนบาท ถือว่าเป็นคดีมีโนสาร³ อำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีจะกระทำในศาลแขวง หากทุนทรัพย์ที่พิพาทเกินกว่าที่กล่าวมานี้ก็จะอยู่ในอำนาจของศาลจังหวัด ซึ่งมีขั้นตอนรวมทั้งกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีแตกต่างกัน

ส่วนกรณีที่เป็นความผิดในทางอาญาเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ นั้น หากเป็นคดีที่มีได้ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย กฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างสูงให้จำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ⁴ อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีโดยศาลแขวง และหากในความคิดนั้นกฎหมายกำหนดอัตราโทษไว้เกินกว่าที่กล่าวมานี้ก็จะอยู่ในอำนาจของศาลจังหวัด ซึ่งมีขั้นตอนรวมถึงกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีแตกต่างกับการดำเนินคดีในศาลแขวง ในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลแขวงนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คดีเสร็จสิ้น ไปจากศาลโดยเร็ว เสียค่าใช้จ่ายน้อย และมีระเบียบพิธีการไม่มากนัก โดยให้โจทก์สามารถฟ้องคดีด้วยวาจาหรือจะเป็นหนังสือก็ได้⁵ ทำให้ผู้เสียหายได้รับความสะดวกในการที่จะเสนอข้อกล่าวอ้าง ข้อเท็จจริงหรือข้อต่อสู้ อำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีกฎหมายกำหนดให้ศาลแขวงต้องพิจารณาโดยเร็วและสามารถออกคำสั่งหรือมีคำพิพากษาจะกระทำด้วยวาจาได้⁶

³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 192.

⁴ พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 25 (5).

⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 191, พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง มาตรา 19.

⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 194, พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง มาตรา 21.

นักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามาอยู่ในประเทศไทย มีลักษณะเป็นการชั่วคราวและมีระยะเวลาที่จำกัด หากเกิดข้อพิพาทขึ้นหรือเกิดความเสียหายขึ้นในระหว่างเวลาที่นักท่องเที่ยวพักอยู่ในประเทศไทย การระงับข้อพิพาทที่ได้รับการยอมรับก็คือกระบวนการพิจารณาคดีโดยศาลยุติธรรม แต่การดำเนินคดีของศาลนั้นก็มีความยุ่งยากและซับซ้อน ต้องใช้เวลานานและเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมากเกินสมควรเมื่อเทียบกับทุนทรัพย์ที่เรียกร้องหรือความเสียหายที่ได้รับต้องการ กระบวนการยุติธรรมระงับข้อพิพาทให้เสร็จสิ้นไปโดยเร็วเพราะเหตุที่ต้องเดินทางกลับไปประเทศของตน ซึ่งแม้คดีของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาโดยศาลแขวงที่มีวิธีพิจารณาความแบบรวบรัดอยู่แล้ว แต่ในทางปฏิบัติการพิจารณาคดีของศาลแขวงก็ยังคงมีความล่าช้าไม่เหมาะสมกับคตินักท่องเที่ยวต่างชาติส่วนใหญ่ ซึ่งกว่าคดีจะพิจารณาเสร็จสิ้นนักท่องเที่ยวผู้เสียหายก็เดินทางออกนอกประเทศไทยแล้ว

จากข้อเท็จจริงที่กล่าวมาในเบื้องต้น การพิจารณาพิพากษาคดีในศาลมีข้อเสียและไม่เหมาะสมกับคู่กรณีที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีระยะเวลาอยู่ในประเทศไทยที่ค่อนข้างจำกัด ซึ่งกระบวนการพิจารณาคดีในศาลยุติธรรมนั้นมีความล่าช้า เนื่องจากปริมาณคดีทั่วไปค้างอยู่ในศาลเป็นจำนวนมากเมื่อเทียบกับจำนวนบุคลากรที่ทำงานอยู่ในระบบของศาล ปัญหาเช่นนี้หากนำการระงับข้อพิพาทโดยทางอื่นนอกจากศาล (Alternative Dispute Resolution เรียกย่อว่า ADR) เข้ามาใช้กับคดีที่เป็นข้อพิพาทของนักท่องเที่ยวต่างชาติ เป็นทางเลือกเพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องระยะเวลาในการดำเนินคดีของศาล และทำให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายมีความพึงพอใจที่สามารถยุติข้อขัดแย้งได้อย่างรวดเร็ว และได้รับความเป็นธรรม

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาถึงปัญหาของมาตรการเยียวยาความเสียหายด้วยการระงับข้อพิพาทในคดีที่นักท่องเที่ยวเป็นผู้เสียหายในคดีแพ่งและคดีอาญา

1.2.2 เพื่อศึกษารูปแบบของกฎหมายที่เกี่ยวกับมาตรการเยียวยาความเสียหายด้วยการระงับข้อพิพาทในคดีเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เกิดขึ้นในประเทศไทย และในต่างประเทศ

1.2.3 เพื่อศึกษารูปแบบและมาตรการเยียวยาความเสียหายด้วยการระงับข้อพิพาทที่เกี่ยวกับคดีของนักท่องเที่ยวต่างชาติในประเทศไทยให้เหมาะสมกับบริบททางสังคมของไทย

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประเทศไทย การส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางในการท่องเที่ยว ความปลอดภัยและความเป็นธรรมเป็นแรงจูงใจที่สำคัญต่อนักท่องเที่ยวเหล่านั้น ในกรณีที่เกิดปัญหาข้อพิพาททางกฎหมายกับนักท่องเที่ยวต่างชาติในคดีแพ่งหรือคดีอาญา และความเสียหายนั้นไม่ว่าความเสียหายจะเกิดแก่ ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวต่างชาติมีระยะเวลาอาศัยอยู่ในประเทศไทยค่อนข้างสั้น ดังนั้น จึงต้องมีมาตรการทางกฎหมายที่จะเยียวยาความเสียหายแก่นักท่องเที่ยวต่างชาติในระหว่างอยู่ในประเทศไทย ให้ได้รับความเป็นธรรม รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

1.4.1 ศึกษาถึงประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทและเยียวยาความเสียหายของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย

1.4.2 ศึกษาถึงรูปแบบและมาตรการในการระงับข้อพิพาท คดีที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวต่างชาติประเทศที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย

1.4.3 ศึกษาถึงรูปแบบและวิธีการระงับข้อพิพาททางเลือก เพื่อให้สามารถนำมาใช้เป็นมาตรการเยียวยาความเสียหายของนักท่องเที่ยวต่างชาติเหล่านั้นได้

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

งานวิจัยฉบับนี้ทำการศึกษาค้นคว้าและวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยรวบรวมข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและต่างประเทศ จากหนังสือ บทความและบทบัญญัติของกฎหมาย โดยเน้นในเรื่องการเยียวยาและบังคับตามสิทธิของนักท่องเที่ยวต่างชาติ การระงับข้อพิพาทของนักท่องเที่ยวต่างชาติโดยการพิจารณาพิพากษาคดีในศาลที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา วิธีการระงับข้อพิพาทโดยทางอื่นนอกจากศาล และการเยียวยาความเสียหายโดยกระบวนการของฝ่ายบริหาร ตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 ในคดีที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวต่างชาติและกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสรุปปัญหาที่ได้จากการวิจัย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึงปัญหาของมาตรการเยียวยาความเสียหายด้วยการระงับข้อพิพาทในคดีที่นักท่องเที่ยวเป็นผู้เสียหายในคดีแพ่งและคดีอาญา

1.6.2 ทำให้ทราบถึงรูปแบบของกฎหมายที่เกี่ยวกับมาตรการเยียวยาความเสียหายด้วยการระงับข้อพิพาทในคดีที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เกิดขึ้นในประเทศไทยและในต่างประเทศ

1.6.3 ทำให้ทราบถึงรูปแบบและวิธีการเยียวยาความเสียหายที่เกี่ยวกับคดีของนักท่องเที่ยวต่างชาติในประเทศไทยให้เหมาะสมกับบริบททางสังคมของไทย

บทที่ 2

ความหมาย แนวความคิด ทฤษฎีและประเภทคดีที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว และมาตรการเยียวยาความเสียหายด้วยการระงับข้อพิพาท

ในบทที่ 2 นี้จะทำการศึกษาความหมายของนักท่องเที่ยว รวมทั้งประเภทของธุรกิจนำเที่ยว แนวความคิด ทฤษฎี กฎหมายและแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวกับการเยียวยาความเสียหายทั่วไป ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว และวิธีระงับข้อพิพาทโดยวิธีการทางศาลและโดยทางอื่นนอกจากศาล

2.1 ความหมายของการท่องเที่ยวและมาตรการเยียวยาความเสียหายด้วยการระงับข้อพิพาท

2.1.1 ความหมายของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยวหมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวตามเงื่อนไขที่ได้กำหนดไว้ดังนี้

1. เป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยตามปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว
2. เป็นการเดินทางโดยความสมัครใจ

3. เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใดๆ ก็ตามที่มิใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้ การท่องเที่ยวนั้นหมายความรวมถึง กิจกรรมทุกประเภทที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางท่องเที่ยวซึ่งเกิดจากนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจ และผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวในกระบวนการตัดสินใจ และการต้อนรับผู้มาเยือน

1) ความหมายของนักท่องเที่ยว

World Tourism Organization ได้ให้คำนิยามของนักท่องเที่ยวไว้ว่า “ผู้ที่มีถิ่นที่อยู่อาศัยชั่วคราวซึ่งพักอยู่ ณ สถานที่ที่ไปเยือนอย่างน้อย 1 คืน แต่ไม่ถึง 1 ปี” ซึ่งได้แก่¹

(1) ผู้ไม่มีถิ่นพำนักอยู่ในที่ที่ไปเยือน (nonresidents)

(2) ผู้ที่มีสัญชาติของประเทศนั้น หรือเดิมเป็นคนในถิ่นนั้นแต่ปัจจุบัน ไม่ได้มีถิ่นพำนักอยู่ในสถานที่ที่ไปเยือนนั้นแล้ว เช่น คนที่มีสัญชาติไทยแต่ไปอาศัยอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกาแล้วเดินทางกลับมาท่องเที่ยวในประเทศไทย เป็นต้น

¹ จดลองศรี พิมลสมพงษ์. (2540). การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว. หน้า 1.

(3) ผู้ที่เป็นลูกเรือหรือพนักงานที่ปฏิบัติหน้าที่บนเครื่องบินและเรือโดยสาร ซึ่งไม่มีถิ่นพำนักในสถานที่ที่ไปเยือน และเข้าไปพักค้างคืนในสถานที่ที่ไปเยือนนั้น

พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ.2522 และพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 ได้ให้ความหมายของนักท่องเที่ยวไว้เหมือนกันคือ “บุคคลที่เดินทางจากท้องถิ่นอันเป็นถิ่นที่อยู่โดยปกติของตนไปยังท้องถิ่นอื่นเป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจ และด้วยวัตถุประสงค์อันมิใช่เพื่อไปประกอบอาชีพหรือหารายได้”

นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ² หมายถึง ชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยและพำนักอยู่ครั้งหนึ่งๆ ไม่น้อยกว่า 1 คืนหรือ 24 ชั่วโมงและไม่มากกว่า 60 วัน โดยมีวัตถุประสงค์ในการเดินทางเพื่อทำกิจกรรมดังนี้

- ก. มาท่องเที่ยวพักผ่อน มาเยี่ยมญาติหรือมาเพื่อพักผ่อน
- ข. มาร่วมประชุมหรือเป็นตัวแทนของสมาคม ผู้แทนของศาสนา นักกีฬานักแสดง
- ค. มาเพื่อติดต่อธุรกิจแต่ไม่ใช่ทำงานหารายได้
- ง. มากับเรือเดินสมุทรที่แวะจอด ณ ท่าเรือ แม้ว่าจะแวะน้อยกว่า 1 คืน

2) ความหมายของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ.2522 ได้ให้ความหมายของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ไว้ว่า “อุตสาหกรรมที่จัดให้มีหรือให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทั้งภายในและภายนอกราชอาณาจักร โดยมีค่าตอบแทนและหมายความรวมถึง

- (1) ธุรกิจนำเที่ยว
- (2) ธุรกิจโรงแรมนักท่องเที่ยว
- (3) ธุรกิจภัตตาคาร สถานบริการ และสถานที่ตากอากาศสำหรับนักท่องเที่ยว
- (4) ธุรกิจการขายของที่ระลึกหรือสินค้าสำหรับนักท่องเที่ยว
- (5) ธุรกิจการกีฬาสำหรับนักท่องเที่ยว”

ความหมายของคำว่า “อุตสาหกรรม คือ การกระทำสิ่งของเพื่อให้เกิดผลประโยชน์เป็นกำไร การประกอบธุรกิจขนาดใหญ่ที่ต้องใช้ทุนมาก กิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างมีระบบการพาณิชย์ หรือการผลิตสาขาใดสาขาหนึ่ง”³ เช่นเดียวกับการท่องเที่ยวถือเป็นอุตสาหกรรมบริการประเภทหนึ่ง สามารถเปรียบเทียบได้ดังนี้

² ฉลองศรี พิมลสมพงษ์. เล่มเดิม. หน้า 2.

³ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542.

ก. โรงงาน หมายถึง แหล่งที่ผลิตสินค้าของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่พื้นที่ที่ใช้ประกอบกิจการท่องเที่ยวนั่นเอง

ข. ลูกค้า หมายถึง นักท่องเที่ยวที่มาชมบ้านเมือง ธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม สิ่งที่ได้รับคือ ความพอใจ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน การได้เห็นสิ่งแปลกใหม่ ความสะดวกสบาย การพักผ่อนและความทรงจำที่น่าประทับใจ สิ่งเหล่านี้คือสินค้าที่โรงงานอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะต้องผลิตสนองความต้องการให้แก่ลูกค้า

ค. สินค้า ในเรื่องอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว ไม่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์เหมือนอุตสาหกรรมการผลิตสินค้า จึงเป็นข้อได้เปรียบอย่างหนึ่ง คือสามารถนำมาขายได้เรื่อยๆ เช่น ความสวยงามทางธรรมชาติ สถาปัตยกรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น วิธีการดำเนินชีวิตของผู้คนในแต่ละท้องถิ่นที่มีมีเสน่ห์ดึงดูดใจแตกต่างกัน

ง. การขนส่ง องค์ประกอบของอุตสาหกรรมทุกประเภท คือการขนส่ง ผู้ผลิตจะต้องส่งสินค้าไปยังลูกค้า แต่ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเพราะทรัพยากรของการท่องเที่ยวไม่สามารถเคลื่อนที่ได้ ผู้ซื้อหรือนักท่องเที่ยวจึงต้องเดินทางไปซื้อสินค้าหรือบริการนั้น ณ ที่ตั้งอันเป็นแหล่งท่องเที่ยว

กิจกรรมการท่องเที่ยวล้วนเป็นอุตสาหกรรมบริการประเภทหนึ่ง⁴ มีธุรกิจเข้ามาเกี่ยวข้อง 2 ประการ คือ

1. ธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรง ได้แก่ ธุรกิจด้านการขนส่ง ธุรกิจด้านโรงแรมและที่พัก ธุรกิจร้านอาหารและภัตตาคาร และธุรกิจที่จัดนำเที่ยว ซึ่งผลผลิตหลักที่นักท่องเที่ยวซื้อโดยตรง ได้แก่ บริการต่างๆ รวมทั้งความสะดวกสบายตลอดการเดินทางท่องเที่ยว

2. ธุรกิจที่เกี่ยวข้องทางอ้อม ได้แก่ การผลิตสินค้าเกษตรกรรมและสินค้าหัตถกรรมต่างๆ เป็นต้น วัตถุดิบที่ใช้ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว คือความสวยงามตามธรรมชาติ ศิลปกรรม โบราณสถาน ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนวิธีการดำเนินชีวิตของประชาชน ผลผลิตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ก็คือ บริการที่นักท่องเที่ยวได้รับในรูปแบบต่างๆ และก่อให้เกิดความพึงพอใจ ทั้งยังมุ่งเน้นในเรื่องของการมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาพักมากขึ้น มีระยะเวลาการพำนักค้างคืนในประเทศยาวนานขึ้นและมีการใช้จ่ายในประเทศสูงขึ้น

⁴ สัตยชัย มะลิงาม. (2545). การวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดระยะเวลาพำนักและระยะเวลาพำนักของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศในประเทศไทย. หน้า 57-58.

3) ความหมายและรูปแบบของธุรกิจนำเที่ยว

(1) ความหมายของธุรกิจนำเที่ยว

พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 มาตรา 3 ได้ให้ความหมายของคำว่า “ธุรกิจนำเที่ยว หมายถึง การประกอบธุรกิจนำเที่ยวเกี่ยวกับการจัด หรือการให้บริการหรืออำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการเดินทาง สถานที่พัก อาหาร และเครื่องดื่ม ที่พักนารถ หรือการให้บริการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยว”

คำจำกัดความของธุรกิจนำเที่ยวตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 นั้นมุ่งหมายถึงการนำเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญ โดยต้องมีการติดต่อโดยตรงกับนักท่องเที่ยว เพื่อจัดบริการในการไปท่องเที่ยว ณ สถานที่ต่างๆ ส่วนจะมีการจัดบริการด้านการเดินทาง สถานที่พัก อาหารหรือมัคคุเทศก์ หรือจะมีมากน้อยเพียงใดเป็นส่วนหนึ่งของการนำเที่ยวเท่านั้น

ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าธุรกิจนำเที่ยวดำเนินบทบาทที่แตกต่างจากธุรกิจอื่นในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เนื่องจากการซื้อบริการอื่นๆ มาประกอบ ทำให้ธุรกิจนำเที่ยวเปรียบเสมือนตัวกลางระหว่างผู้ผลิต (Supplier) หรือคู่สัญญา เช่น โรงแรม บริษัทเดินรถ กับลูกค้าหรือนักท่องเที่ยว

(2) รูปแบบของธุรกิจนำเที่ยว⁵

รูปแบบของธุรกิจนำเที่ยวสามารถจำแนกได้ดังนี้คือ ตามลักษณะของการจัดบริการนำเที่ยว และตามลักษณะและขอบเขตของการบริการ การจำแนกตามลักษณะของการจัดบริการนำเที่ยว ได้แก่

การจำแนกตามลักษณะของการจัดบริการนำเที่ยว

ก. ธุรกิจนำเที่ยวภายในประเทศ (Domestic Tour Operator) หมายถึง การจัดนำนักท่องเที่ยวที่มีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศ เดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวภายในประเทศนั้นๆ เช่น การนำนักท่องเที่ยวไทยเที่ยวเมืองไทย เป็นต้น

ข. ธุรกิจนำเที่ยวให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากต่างประเทศไปยังแหล่งท่องเที่ยวภายในประเทศ (Inbound Tour Operator) เช่น ชาวอังกฤษ ชาวเยอรมัน เดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทย เป็นต้น

ค. ธุรกิจนำเที่ยวให้บริการแก่นักท่องเที่ยวภายในประเทศเดินทางไปท่องเที่ยว

⁵ กิตติวัฒน์ รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. (2550). คู่มือศึกษาพื้นฐานวิชากฎหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยว. หน้า 498.

⁶ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2549). ธุรกิจนำเที่ยว. หน้า 19-22.

ในต่างประเทศ (Outbound Tour Operator) เช่น คนไทยเดินทางไปเที่ยวฮ่องกงหรือประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

การจำแนกตามลักษณะและขอบเขตของการบริการ ได้แก่

ก. ธุรกิจนำเที่ยวที่เสนอบริการแบบเหมารวม (Package Tour) เป็นธุรกิจนำเที่ยวโดยรวมค่าบริการต่างๆ ในราคาแบบเบ็ดเสร็จ การนำเที่ยวที่กำหนดสถานที่ท่องเที่ยวและระยะเวลาที่แน่นอนและมักเดินทางเป็นกลุ่ม แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

1. บริการเหมารวมที่มีผู้นำเที่ยว (Escorted Tour) การนำเที่ยวแบบนี้จะมีผู้ดูแลหรือที่เรียกว่า หัวหน้าทัวร์ (Tour Leader) คอยอำนวยความสะดวกตลอดระยะเวลาการเดินทาง

2. บริการเหมารวมที่ไม่มีผู้นำเที่ยว (Unescorted Tour) เป็นการนำเที่ยวที่ให้บริการด้านต่างๆ ในราคาแบบเบ็ดเสร็จโดยไม่มีหัวหน้าร่วมเดินทางอำนวยความสะดวกด้วย แต่จะมีผู้ประกอบการภาคพื้นดินมารับ โดยนักท่องเที่ยวจะถือตั๋ว (Voucher) ที่มีรายละเอียดการให้บริการต่างๆ ไปยื่นแก่ผู้ให้บริการเพื่อขอรับบริการ เช่น โรงแรม บริษัทนำเที่ยว สวนสนุก เป็นต้น

ข. ธุรกิจนำเที่ยวที่เสนอบริการเฉพาะกลุ่ม (Group Inclusive Tour:GIT) เป็นการจัดการบริการตามความต้องการหรือความสนใจของกลุ่มที่มักจะมีสมาชิกของสโมสร สมาคม หรือองค์กรธุรกิจ ได้แก่ การนำเที่ยวชมด้านศิลปวัฒนธรรม เช่น วัด ปราสาทราชวัง หรือด้านธรรมชาติ ดูนก เดินป่า ไต่เขา หรือด้านกีฬา เช่น กอล์ฟ ดำน้ำ ดูปะการัง

ค. ธุรกิจนำเที่ยวที่เสนอบริการอิสระสำหรับนักท่องเที่ยวต่างประเทศและในประเทศเฉพาะราย (Foreign Individual Tour :FIT) เป็นการจัดการนำเที่ยวตามความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น การจัดที่พักแรม พาหนะ การรับ – ส่ง ที่สนามบินหรือสถานีขนส่ง อาหารบางมื้อ โดยอาจจัดให้มีการนำชมสถานที่ท่องเที่ยวรวมอยู่ในโปรแกรมด้วยก็ได้

ง. ธุรกิจนำเที่ยวที่เสนอบริการลักษณะพิเศษ (Specialty Intermediary canceller) เป็นธุรกิจที่เป็นตัวกลางระหว่างผู้ผลิต เช่น โรงแรม ภัตตาคาร แหล่งท่องเที่ยวกับลูกค้าในการจัดการนำเที่ยวเพื่อรางวัล (Incentive Company) หรือ การจัดการประชุม นิทรรศการ (Meeting and Convention Planner) หรือเป็นผู้จัดการเดินทางท่องเที่ยวโดยได้รับมอบอำนาจจากบริษัทหรือเป็นนายหน้าของบริษัทฯ โดยสาร

2.1.2 ความหมายของมาตรการเยียวยาความเสียหายด้วยการระงับข้อพิพาท

การดำเนินกระบวนการยุติธรรมตามกฎหมายขององค์กรของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นตำรวจ พนักงานอัยการและศาล นี้มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัวและสลับซับซ้อน ก่อให้เกิดความยุ่งยาก และมีขั้นตอนการดำเนินการที่ยาวนาน ทำให้ต้องใช้เวลานานและสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก และผลลัพธ์ของคดีที่ได้มานั้นอาจไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ที่คู่กรณีต้องการก็เป็นได้ จึงจำเป็นที่จะต้องมีการระงับข้อพิพาทให้หลากหลายเพื่อป้องกันและขจัดข้อพิพาทต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม โดยเฉพาะข้อพิพาทในเรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เนื่องจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาตินั้นมีระยะเวลาในการพำนักในประเทศไทยที่จำกัด ดังนั้นมาตรการในการระงับข้อพิพาทอันเป็นที่ยอมรับมี 4 วิธีด้วยกันดังต่อไปนี้⁷

- 1) การเจรจาต่อรอง (Negotiation)
- 2) การไกล่เกลี่ยหรือการประนอมข้อพิพาท (Conciliation หรือ Mediation ซึ่งประเทศไทยให้ความหมายของคำทั้งสองคำไว้ไม่แตกต่างกัน)
- 3) อนุญาโตตุลาการ (Arbitration)
- 4) การพิจารณาพิพากษาโดยศาล (Litigation)

1) การเจรจาต่อรอง (Negotiation)

การระงับข้อพิพาทโดยการเจรจาต่อรอง เป็นวิธีการระงับข้อพิพาทที่เป็นธรรมชาติ ประหยัด รวดเร็ว สามารถรักษาความลับ และสัมพันธ์ภาพระหว่างคู่ความตลอดจนมีสภาพบังคับที่ดีที่สุด มีลักษณะเป็นการตกลงกัน ในระหว่างคู่ความด้วยกันเอง⁸ วิธีการแบบนี้ของไทยเรียกว่าการประนีประนอมยอมความซึ่งเป็นการระงับข้อพิพาทนอกศาลวิธีหนึ่ง ซึ่งคู่กรณีทั้งสองฝ่ายทำการเจรจาดตกลงกันเอง การตัดสินใจต่างๆ ขึ้นอยู่กับคู่กรณี โดยไม่มีบุคคลที่สามมาชี้แนะชี้้นำในการตัดสินใจ แต่เกิดจากความสมัครใจของคู่กรณีที่เจรจาตกลงระงับข้อพิพาทกันเอง ซึ่งการประนีประนอมนี้จะทำให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายสามารถรักษาสัมพันธ์ภาพที่มีต่อกันไว้ได้หากตกลงกันสำเร็จเช่นกัน⁹ และเนื่องจากคู่ความเจรจากันเองโดยไม่มีบุคคลที่สาม จึงมีความประหยัด รวดเร็ว สามารถรักษาความลับและรักษาสัมพันธ์ภาพระหว่างคู่ความด้วยกันเป็นอย่างดี บางครั้งการ

⁷ กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม. การระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการไกล่เกลี่ย. หน้า 1-2.

⁸ วิชัย อริษะนันท์ทกะ. (2540). รวบรวมบทความ ข้อบังคับ ข้อตกลงระหว่างประเทศ กฎหมาย และคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการ. หน้า 309.

⁹ ชาญณรงค์ ปราณิจิตต์และคณะ. (2543). “รายงานการวิจัยเพื่อหาวิธีลดปริมาณคดีที่มาสู่ศาล” สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ. หน้า 122.

รับประทานอาหารด้วยกันเพียงมือเดียวระหว่างผู้บริหารกิจการของทั้งสองฝ่ายก็จะแก้ปัญหาข้อขัดข้องที่เกิดขึ้นได้

เหตุที่ถือว่าการแก้ปัญหาโดยวิธีนี้มีความเป็นธรรม เนื่องจากว่าคู่กรณีเป็นผู้เจรจาตกลงกันเองเป็นผู้เลือกผลแห่งการเจรจาจึงต้องถือว่าเป็นธรรมและให้ความรู้สึกแก่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายคนเป็นผู้ชนะ (Win-Win) ไม่ใช่ฝ่ายหนึ่งชนะและอีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้แพ้ (Win-Lose) อย่างเช่น การพิจารณาพิพากษาโดยศาลหรือการพิจารณาชี้ขาดโดยอนุญาโตตุลาการ การบังคับตามสัญญา ประนีประนอมก็ทำได้ง่ายเนื่องจากการสมัครใจของคู่ความเอง¹⁰

2) การไกล่เกลี่ยหรือการประนีประนอมข้อพิพาท (Mediation or Conciliation)

การระงับข้อพิพาทโดยวิธีการไกล่เกลี่ยหรือการประนีประนอมข้อพิพาท เป็นการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งของคู่กรณี โดยที่คู่พิพาทตกลงกันให้บุคคลที่สามเข้าช่วยไกล่เกลี่ยเพื่อยังให้เกิดการประนีประนอมยอมความกัน โดยคู่พิพาททั้งสองฝ่ายยอมผ่อนผันข้อเรียกร้องของตนและแต่ละฝ่ายจะได้สิทธิตามที่ไกล่เกลี่ยหรือประนีประนอมยอมความกันนั้น ผู้ที่ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยหรือประนีประนอมข้อพิพาทไม่มีอำนาจบังคับให้คู่พิพาทตกลงกัน ไม่มีอำนาจให้คำตัดสินหรือกำหนดผลลัพธ์แห่งการเจรจาให้แก่คู่ความแต่จะช่วยเหลือความตึงเครียดและสร้างบรรยากาศที่ดีในการเจรจา โดยบางครั้งผู้ไกล่เกลี่ยหรือผู้ประนีประนอมข้อพิพาท อาจเสนอแนวทางในการตกลงให้แก่คู่พิพาทได้¹¹

การระงับข้อพิพาทโดยการประนีประนอมข้อพิพาท มีส่วนคล้ายกับการประนีประนอมยอมความ โดยที่ผู้ประนีประนอมข้อพิพาทจะเป็นผู้กระทำการเจรจาไกล่เกลี่ยให้คู่กรณีทำความตกลงกัน แต่จะมุ่งเน้นสำหรับการระงับข้อพิพาทอันเกิดจากสัญญาในทางแพ่งและพาณิชย์

3) การอนุญาโตตุลาการ (Arbitration)

การระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ เป็นการหาข้อตกลงเพื่อยุติข้อพิพาทโดยการตัดสินใจของคนกลาง ซึ่งจะต้องไม่ใช่เป็นฝ่ายในข้อพิพาทคือเป็นบุคคลภายนอกจะมีจำนวนหนึ่งคนหรือหลายคนก็ได้ โดยได้รับเลือกจากผู้เป็นฝ่ายในข้อพิพาทหรือได้รับการแต่งตั้งตามวิธีการที่ผู้เป็นฝ่ายในข้อพิพาทได้ตกลงไว้หรือตามที่กฎหมายกำหนดให้ทำการพิจารณา ชี้ขาดข้อพิพาทเรื่องใดๆ โดยเฉพาะคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการนั้น โดยทั่วไปแล้วจะถือว่าถึงที่สุดหมายความว่าผลเป็นการยุติข้อพิพาท ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย และคู่กรณีจะต้องผูกพันตามคำชี้ขาดนั้น เมื่อคู่กรณีเป็นผู้แพ้คดีไม่ปฏิบัติตามคำชี้ขาด อีกฝ่ายหนึ่งก็สามารถอาศัยของค์กรของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือศาลให้ทำการบังคับตามที่ได้ชี้ขาดนั้นได้¹²

¹⁰ วิชัย อริษะนันท์ทกะ. เล่มเดิม. หน้า 3.

¹¹ ชาญณรงค์ ปราณิจิตต์ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 140-141.

¹² ชาญณรงค์ ปราณิจิตต์ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 183-184.

4) การพิจารณาพิพากษาโดยศาล (Litigation)

ความหมายของการระงับข้อพิพาทวิธีการพิจารณาพิพากษาโดยศาล เป็นกระบวนการที่มีหลักเกณฑ์และขั้นตอนที่เข้มงวด เป็นกลไกระงับข้อพิพาทที่มีมาตรฐานมากที่สุด การพิจารณาคดีของศาลเป็นการค้นหาข้อเท็จจริงในประเด็นสำคัญที่คู่ความโต้แย้งกันหรือเป็นการค้นหาความเสียหายที่แท้จริง โดยผู้พิพากษาซึ่งอยู่ในระบบราชการที่มีการพัฒนาระบบกระบวนการยุติธรรมมาเป็นเวลานาน เป็นที่ยอมรับของประชาชนทั่วไป เป็นที่พึ่งสุดท้ายที่ทุกคนยอมรับในการระงับข้อพิพาท ศาลจะทำการตัดสินให้เกิดการแพ้ชนะระหว่างคู่ความโดยทำเป็นคำพิพากษาและคำพิพากษานั้นมีผลผูกพันไม่เฉพาะแต่คู่กรณีแต่ผูกพันบุคคลภายนอกด้วย รวมทั้งมีการอุทธรณ์ฎีกาได้ หากคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่พอใจผลของคำพิพากษานั้น

การระงับข้อพิพาทในทางแพ่งและทางอาญาในเรื่องที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวนั้น ในปัจจุบันมิได้มีการแบ่งแยก แต่ใช้วิธีการในทางศาลเป็นองค์กรผู้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี อันทำให้มีคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลเป็นจำนวนมากจึงทำให้เกิดความล่าช้ากว่าคดีจะเสร็จสิ้น นักท่องเที่ยวซึ่งเป็นคู่กรณีมักจะเดินทางกลับประเทศของตนแล้ว

2.2 แนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและมาตรการเยียวยาความเสียหายด้วยการระงับข้อพิพาท

2.2.1 แนวความคิดพื้นฐานที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

แนวความคิดพื้นฐานที่เป็นเหตุจูงใจทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยว¹³ แบ่งได้ดังต่อไปนี้

1) การท่องเที่ยวเพื่อความสนุกสนานและเพื่อความบันเทิง

นักท่องเที่ยวเพื่อความสนุกสนานและเพื่อความบันเทิงเหล่านี้ใช้เวลาหยุดงานเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ เพื่อสนองความอยากรู้อยากเห็นเพื่อพบเห็นสิ่งและอุบัติการณ์ใหม่ๆ เพื่อชมทิวทัศน์อันงดงาม เพื่อพบเห็นขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น เพื่อสงบอารมณ์กับความสงบของชนบท เพื่อสนุกสนานกับความอีกที่ทศกริกโครมและตึกรามอันใหญ่โตของเมืองใหญ่และเมืองศูนย์กลางของการท่องเที่ยว และอื่นๆ ที่มีผลเป็นความสนุกสนานและความบันเทิง นักท่องเที่ยวบางคนไปเที่ยวเพื่อจะได้เปลี่ยนสถานที่พักอาศัยไปเรื่อยๆ

¹³ ตำรวจท่องเที่ยว. (2536). คู่มือสอบบุคคลเข้ารับราชการตำรวจตรวจการเจ้าหน้าที่ตำรวจท่องเที่ยว. หน้า 17-21.

2) การท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน

นักท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน ได้แก่พวกที่ใช้วันหยุดงานเพื่อจัดการความเหนื่อยล้าทั้งปวง ทั้งทางกายและทางจิตที่เกิดขึ้นในเวลาทำงานให้หมดสิ้นไปและเรียกพลกำลังกลับคืนมาสำหรับเริ่มทำงานใหม่ บางคนก็อาจไปพักผ่อนเพราะป่วยไข้หรือไม่สบายเล็กน้อย นักท่องเที่ยวพวกนี้มักจะไปพักผ่อนที่ใดที่หนึ่งนานที่สุดเท่าที่จะทำได้ และมักจะเป็นสถานที่ที่ให้ความมั่นใจได้ว่าสงบจริงๆ นักท่องเที่ยวพวกนี้มักเอาสภาพอากาศมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจว่าจะไปที่ไหน

3) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคือนักท่องเที่ยวที่ปรารถนาจะเรียนรู้ศิลปวิทยาการ ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาติต่างๆ ในสถาบันหรือสถานศึกษาที่มีชื่อเสียง หรือในประเทศที่มีวัฒนธรรมเป็นที่น่าสนใจของเขาก็จะเดินทางไปท่องเที่ยวยังประเทศนั้นๆ เพื่อศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในแง่มานุษยวิทยาและสังคมวิทยา เพื่อชมโบราณสถานที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ เพื่อติดตามความเจริญทางวัตถุและเทคโนโลยีปัจจุบัน เพื่อชมสิ่งศิลปะในพิพิธภัณฑ์เพื่อนมัสการศูนย์ศาสนาที่สำคัญ เพื่อร่วมงานมหกรรมและงานฉลองเพื่อชมการแสดงในครั้งสำคัญๆ ในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนี้ ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวมักอาศัยเป็นโอกาสขายทัวร์เป็นพิเศษ และก็ย่อมเป็นเหตุจูงใจให้เกิดการท่องเที่ยวภายในประเทศให้มากขึ้นอีกด้วย

4) การท่องเที่ยวเพื่อการกีฬา

นักท่องเที่ยวที่ท่องเที่ยวเพื่อการกีฬา เช่น การท่องเที่ยวเพื่อไปชมการแข่งขันกีฬาครั้งใหญ่ของโลก เช่น กีฬาโอลิมปิก กีฬาเอเชียนเกมส์ การแข่งขันฟุตบอล เป็นต้น การแข่งขันกีฬาเหล่านี้นอกจากจะดึงดูดพวกนักกีฬาที่เกี่ยวข้องให้ไปชม บางครั้งผู้ติดตามและผู้สนใจยังตามไปชมมากกว่านักกีฬาที่ไปแข่งขันเสียอีก การแข่งขันกีฬาประจำปีในประเทศไทยซึ่งย้ายสถานที่แข่งขันไปเรื่อยๆ นับว่าเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างสำคัญ และไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันในประเทศหรือระหว่างประเทศมักจะมีการแข่งขันกันในการที่จะเป็นประเทศเจ้าภาพ เพราะได้เล็งเห็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่จะได้รับจากคนจำนวนมากที่ไปร่วมเล่นกีฬาและไปชมกีฬา

5) การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ

การท่องเที่ยวเพื่อประกอบธุรกิจนั้น ไม่ควรนับเข้าเป็นการท่องเที่ยว เพราะขาดปัจจัยที่สำคัญที่กล่าวมาว่า การท่องเที่ยวต้องเป็นการกระทำอย่างเสรีและมีความตั้งใจที่จะท่องเที่ยว ถ้าถือโดยเคร่งครัดตามทฤษฎีก็น่าจะเป็นเช่นนั้น แต่โดยข้อเท็จจริงที่เป็นอยู่นั้นนักท่องเที่ยวที่มาประกอบธุรกิจนั้นแทบทุกคน มักจะได้จัดตารางเวลาหรือเจ็ทเวลาให้เหลือไว้สำหรับการท่องเที่ยวด้วย ซึ่งอาจเป็นเวลาว่างจากการประกอบธุรกิจประจำวัน หรือถือโอกาสอยู่ท่องเที่ยวอีกเมื่อปฏิบัติภารกิจเสร็จสิ้นแล้ว ในด้านเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแล้ว นักท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ

ได้นำเงินตราเข้ามาประเทศเจ้าบ้านมากเท่าๆ กับนักท่องเที่ยวประเภทอื่น นอกจากนั้นถ้าเป็นธุรกิจที่เกี่ยวกับการเจรจาซื้อขายสินค้า การชมนิทรรศการสินค้าหรือเทคโนโลยีก็เรียกว่า เป็นการส่งเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศเจ้าบ้านโดยตรง

6) การท่องเที่ยวเพื่อการประชุมสัมมนา

การท่องเที่ยวเพื่อการประชุมหรือสัมมนานั้น เกิดขึ้นเนื่องจากในปัจจุบันมีการจัดตั้งองค์การต่างๆ เกิดขึ้น จึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการรวมตัวกันเพื่อการประชุมหรือสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน การจัดการประชุมดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอีกอย่างมากมาและอย่างรวดเร็วในการจัดการประชุมทั้งหลายเหล่านี้เกือบจะไม่มีรายยกเว้นที่ผู้จัดการประชุมจะจัดให้มีการนำเที่ยวอย่างน้อยหนึ่งรายการ ทำให้ผู้เข้าร่วมการประชุมและผู้ติดตามกลายเป็นนักท่องเที่ยวที่สมบูรณ์แบบ เมื่อความนิยมที่จะจัดให้มีการประชุม สัมมนา มีมากขึ้นก็ย่อมส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว ในเรื่องเกี่ยวกับการขนส่ง โรงแรมที่พักต่างๆ ที่ประสบปัญหานักท่องเที่ยวบางส่วนลงทางผู้จัดการประชุมก็มักจะจัดขึ้นในช่วงนี้เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการจัดหาที่พัก ห้องประชุมสัมมนาของทางโรงแรมมักจะมีการลดราคาเพื่อให้ผู้รอดได้ในระหว่างนอกฤดูกาลท่องเที่ยว

7) การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา

การท่องเที่ยวประเภทนี้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ คือ นักเรียน นักศึกษาที่ได้รับทุนแลกเปลี่ยน หรือผู้ที่ได้รับเชิญให้ไปดูงานในประเทศที่พัฒนาแล้ว หรือพวกนักบรรยายอาชีพที่ท่องเที่ยวเป็นหมู่คณะเพื่อบรรยายเกี่ยวกับวิชาการต่างๆ นักศึกษาที่เดินทางไปศึกษาต่างประเทศเหล่านี้ นับว่าเป็นนักท่องเที่ยวจำนวนมหาศาลทีเดียวและยังเป็นพวกที่นำเงินตราต่างประเทศมาให้แก่ประเทศเจ้าบ้านมากกว่านักท่องเที่ยวในประเทศอื่น เพราะเป็นนักท่องเที่ยวที่จะต้องเข้าไปอยู่ในประเทศเจ้าบ้านนานกว่านักท่องเที่ยวประเภทอื่นใด ซึ่งนักท่องเที่ยวโดยทั่วไปแล้วมักจะอยู่ในประเทศอันเป็นแหล่งท่องเที่ยววันนั้นเพียงแค่วันหรือสัปดาห์เท่านั้น

8) การท่องเที่ยวเพื่อเพศรส (Sex Tour)

การท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับเรื่องทางเพศมักจะมีในนักท่องเที่ยวชายส่วนใหญ่ ซึ่งจะมีเจตนาารมณ์แฝงอยู่กับการท่องเที่ยว ในอันที่จะหาความเพลิดเพลินในเชิงเพศรส นักมานุษยวิทยาสันนิษฐานว่ากิจกรรมโสเภณี (prostitution) มีมาพร้อมกับอารยธรรมของคนและเกิดขึ้นในชุมชนที่มีคนเดินทางผ่าน กิจกรรมโสเภณีนี้นั้นหมายถึงการกระทำที่เพศตรงข้ามได้รับสุขารมณ์เชิงเพศรสโดยผู้กระทำได้รับค่าจ้างตอบแทนเป็นเงินหรือสิ่งของ เหตุจูงใจที่ทำให้หญิงกลายเป็นโสเภณีนี้นั้นมีมากมายและเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และในที่สุดการเปลี่ยนแปลงไปของสังคมก็ทำให้เกิดโสเภณีชายขึ้นเพื่อสนองความต้องการของทั้งชายและหญิง ในปัจจุบันการท่องเที่ยวเพื่อเพศรสนี้มิได้เป็นเพียงเจตนาที่แอบแฝง แต่ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวมีการจัดให้นักท่องเที่ยวบางกลุ่มมีการ

จัดรายการท่องเที่ยวอันมีลักษณะของ Sex Tour เพียงอย่างเดียวซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศไทยเป็นอย่างดี

2.2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับมาตรการเยียวยาความเสียหายด้วยการระงับข้อพิพาท

1) แนวความคิดของการระงับข้อพิพาททางสังคมวิทยา¹⁴

นักสังคมวิทยาจะมองปัญหาข้อพิพาทในทางสังคมในมุมที่กว้างกว่านักกฎหมาย เนื่องจากมองว่า มนุษย์นั้นดำรงชีวิตอยู่ภายใต้อิทธิพลของ เศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม ตลอดจนค่านิยมของท้องถิ่น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนมีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ ดังจะเห็นได้จากเมื่อเกิดข้อพิพาทหรือข้อขัดแย้งขึ้นในสังคมชนบท คู่พิพาทมีแนวโน้มที่จะเลือกวิธีการระงับข้อพิพาทในแบบที่ตนมีความคุ้นเคยและมีความสะดวกมากกว่าวิธีการที่มีความยุ่งยากสลับซับซ้อนที่มีบัญญัติไว้เป็นกฎหมาย

ในเรื่องนี้ได้มีผลการวิจัยของนาย Chambliss และนาย Seidman เกี่ยวกับวิธีการระงับข้อพิพาทของชาวชนบทและชาวเมือง¹⁵ สรุปว่าสังคมที่มีความแตกต่างของชนชั้นน้อยมักจะใช้วิธีการระงับข้อพิพาทโดยบังคับการให้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะสังคมในชนบท ประชาชนมีความแตกต่างทางเศรษฐกิจน้อยจึงมีโอกาสที่จะรู้จักกันพึ่งพาอาศัยกันมาก เมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้นก็ต้องอะลุ่มอล่วยต่อกันพยายามที่จะปรองดองกัน หากทำอะไรที่รุนแรงก็อาจจะทำให้อยู่ร่วมกันต่อไปได้ลำบากต่างจากคนในเมืองใหญ่ๆ ซึ่งมีการแบ่งชนชั้นทางสังคม เมื่อเกิดข้อพิพาทผู้ได้เปรียบทางเศรษฐกิจก็หวังแต่ประโยชน์ของตน จึงมุ่งเพียงจะใช้กระบวนการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิของตนให้ได้มากที่สุด เมื่อแพ้หรือชนะคดีก็ไม่จำเป็นต้องอยู่เห็นหน้าหรือพึ่งพาอาศัยกันอย่างคนในชนบท ดังนั้นคนในเมืองใหญ่จึงนิยมที่จะบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายยิ่งกว่าการประนีประนอม

ผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของนาย David M.Engel¹⁶ ซึ่งทำการค้นคว้าพฤติกรรมในการระงับข้อพิพาทในชนบทภาคเหนือของไทยในเขตจังหวัดเชียงใหม่ว่า คนไทยในชนบทนิยมที่จะระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยประนีประนอมยอมความมากกว่าการฟ้องร้องคดี เมื่อมีกรณีพิพาทเกิดขึ้นหากคู่กรณีตกลงกันไม่ได้ก็จะให้บุคคลแต่ละฝ่ายที่เคารพนับถือในหมู่บ้านโดยเฉพาะผู้ใหญ่บ้านช่วยไกล่เกลี่ยประนีประนอม และหากตกลงกันไม่ได้อีกก็จะขอให้

¹⁴ ฌูว์รรณ พุทธเจริญลาภ. (2550). การไกล่เกลี่ยในศาลฎีกา: ปัญหา อุปสรรคและแนวทางการแก้ไข. หน้า 19-20.

¹⁵ William Chambliss and Robert Seidman. (1971). **Law Order and Power.** pp.29-30.

¹⁶ David M.Engel. (1978). **Code and Custom in a Thai Provincial Court.** pp. 55-96.

ก้านหรือนายอำเภอช่วยทำการไต่เถียง เว้นแต่จะเป็นเรื่องร้ายแรงหรือคู่กรณีพิพาทไม่เชื่อฟัง ไม่เคารพผู้ใหญ่บ้าน หรือเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง จึงนำข้อพิพาทนั้นเข้าสู่กระบวนการตามกฎหมายต่อไป

นอกจากนี้ยังมีผลการวิจัยของนาย Fred Riggs¹⁷ ที่เห็นว่าในประเทศกำลังพัฒนานั้น กฎหมายและการบังคับใช้ยังไม่มีประสิทธิภาพและไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง กล่าวคือ กฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ไว้อย่างหนึ่งแต่ประชาชนและเจ้าพนักงานรัฐปฏิบัติอย่างหนึ่ง ทั้งนี้เป็นเพราะในประเทศเหล่านี้ได้ลอกเลียนกฎหมายจากประเทศตะวันตก ซึ่งไม่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นของตนเอง ประชาชนบางส่วนไม่เห็นด้วยกับกฎหมาย กฎเกณฑ์บรรทัดฐานของสังคมที่มีหลายอย่าง บุคคลก็เลือกปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่เป็นประโยชน์แก่ตนมากกว่าที่จะคำนึงว่าสอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายหรือไม่ เจ้าหน้าที่เองก็ไม่มีประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย ดังนั้น การบังคับใช้กฎหมายจึงขาดลักษณะเป็นการทั่วไป (Universal) แต่กลับเป็นการเฉพาะและเลือกปฏิบัติ (Specific and Particular) กฎหมายแบบตะวันตกและวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นจึงล้วนมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตแบบคนในชนบท จนบางครั้งหลักการไต่เถียงหรือการประนีประนอมในสังคมถูกละเลยไป

2) คุณสมบัติของแนวความคิดในมาตรการเยียวยาความเสียหายด้วยวิธีการระงับข้อพิพาทประกอบด้วยลักษณะดังนี้

(1) เป็นธรรม (Fair)

การสร้างความเป็นธรรม ไม่ว่าจะ เป็นความเป็นธรรมที่เกิดจากคู่กรณีตกลงกันเอง หรือ มีคนกลางเข้ามาดำเนินการให้เกิดข้อตกลงขึ้นก็ตาม จะต้องมีความสมดุลลงตัวทุกด้านเป็นกลางอย่างแท้จริง เป็นที่พอใจของทุกฝ่าย ทำให้ทุกฝ่ายเกิดการปรองดองกันได้และระงับข้อพิพาททั้งหมดไม่ว่าจะเป็นเรื่องในอดีต ปัจจุบัน หรือแม้แต่ในอนาคตก็ตาม

(2) รวดเร็ว (Speedy)

ความรวดเร็วในการระงับข้อพิพาทมีส่วนสำคัญยิ่งในการจับประเด็นและแก้ไข ปัญหาได้ตรงเป้า ถูกต้อง แม่นยำ เพราะหากล่าช้าอาจทำให้พยานหลักฐานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นบุคคล เอกสาร วัตถุ และข้อมูลต่างๆ สูญหายไปได้ หรือการจดจำเหตุการณ์ของคนอาจเลือนรางไปตามระยะเวลาที่ยาวนานของการพิจารณาคดี และเป็นเหตุให้การสืบพยานหลักฐานต้องประสบกับ

¹⁷ Fred W. Riggs. (1964). *Administration in Developing Countries: The Theory of Prismatic Society*. pp. 50-220.

ปัญหาของความไม่ถูกต้องแท้จริงแห่งการพิจารณาคดี ดังนั้น เมื่อเกิดปัญหาแล้วรีบทำการแก้ไข ปัญหาที่ยังใหม่ๆ สดๆ ใกล้เคียงต่อเหตุการณ์อยู่นั้น ย่อมคลี่คลายปัญหาข้อพิพาทได้อย่างชัดเจน รวดเร็ว ทันเหตุการณ์ และช่วยลดค่าใช้จ่ายในการระงับข้อพิพาทลงได้ ในขณะที่เดียวกัน ก็ช่วยลด ปัญหาปริมาณคดีล้นศาลอีกด้วย

(3) ประหยัด (Cheap)¹⁸

ความหมายของคำว่า “ประหยัด” ในที่นี้หมายถึง ประหยัดเวลา ประหยัดค่าใช้จ่าย ของคู่ความในการเข้ามาดำเนินการระงับข้อพิพาท เป็นการรักษาประโยชน์สูงสุดของคู่ความทำให้เกิดความเสียหายน้อยที่สุด และได้รับความคุ้มครองมากที่สุดในการระงับข้อพิพาท

(4) การรักษาความลับหรือการป้องกันความอื้อฉาวที่เกิดขึ้นจากข้อพิพาท (Measure against Bad Publicity)

การระงับข้อพิพาทที่ดีที่สุดควรจะรักษาความลับของคู่พิพาทไว้ได้โดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียง ไม่ว่าจะเป็นตัวบุคคลหรือเสียชื่อเสียงทางธุรกิจการค้าและไม่ทำให้เสียอำนาจการต่อรองในอนาคต โดยเฉพาะความลับในทางธุรกิจการค้าแล้วในบางครั้งจะมีความลับ สุดยอดเสียยิ่งกว่าสิ่งใดๆ ทั้งปวง ซึ่งบางครั้งลับเสียจนแม้กระทั่งคนใกล้ชิดดังเช่น ภริยา หรือคนในครอบครัวก็เปิดเผยข้อมูลให้ทราบไม่ได้เพราะถ้าเปิดเผยออกไปอาจนำมาซึ่งความเสียหายหรือความเสียหายเปรียบของธุรกิจการค้านั้นได้ หากข้อพิพาทนั้นเกี่ยวข้องกับชื่อเสียงของธุรกิจการค้าหรือบริการเช่นการ โรงแรม การท่องเที่ยว ซึ่งทำธุรกิจ โดยอาศัยชื่อเสียงทางด้านบริการเป็นหลัก หากเกิดข้อพิพาทกับใครก็ต้องระมัดระวังมิให้กระทบกระเทือนต่อชื่อเสียงทางด้าน การให้บริการเป็นสำคัญ

(5) มีกลไกการบังคับที่มีประสิทธิภาพ (Effective Enforcement Mechanism)

กลไกในการบังคับนั้น เป็นกรณีที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่มีการระงับข้อพิพาทเสร็จสิ้นลงแล้ว จึงมีการบังคับให้เป็นไปตามข้อตกลงของการระงับข้อพิพาทนั้นซึ่ง หมายถึง การบังคับคดีให้คู่กรณีปฏิบัติตามข้อตกลงที่ได้ทำกันไว้ใน การระงับข้อพิพาทจะต้องมีสภาพบังคับที่เป็นไปได้ มีผลบังคับใช้ที่เป็นรูปธรรมและทุกฝ่ายยอมรับได้ โดยจะทำให้ส่งผลถึงความเชื่อมั่นในระบบ และการปฏิบัติตามข้อตกลงนั้นด้วย

(6) การรักษาสัมพันธ์ภาพระหว่างคู่ความ (Preservation of Relationship)¹⁹

¹⁸ ภาณุ รังสิสหัส. (2548). รวมบทความ การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทและความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง. หน้า 3.

การระงับข้อพิพาทที่เป็นอุดมคติควรจะมีมุ่งส่งเสริมให้เกิดสัมพันธภาพอันดีระหว่าง คู่ความควบคู่กันไป โดยการสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง เรียบง่าย และเป็นมิตร ไม่สร้างความกดดันแต่ทุกฝ่ายความอาศัยความอะลุ่มอล่วยต่อกัน เพื่อให้คู่กรณีกลับมามีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ดังนั้น การสร้าง โอกาสให้มีการตกลงกันอย่างอิสระ ไม่เคร่งครัดด้วยทฤษฎีหมายมากนักและทำให้ง่ายแก่การตัดสินใจในการระงับข้อพิพาทจะเป็นการดีต่อสังคม เนื่องจากการที่ทำให้คนในสังคมสามารถระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเองจะทำให้เกิดความภาคภูมิใจและความสมัครสมานสามัคคีขึ้นในสังคม ยังเป็นการสร้างความสงบสุข ความแข็งแกร่งให้แก่สังคมและชุมชนได้

2.3 ทฤษฎีว่าด้วยมาตรการเยียวยาความเสียหายด้วยการระงับข้อพิพาทและความสำคัญของการท่องเที่ยว

2.3.1 ทฤษฎีพื้นฐานมาตรการเยียวยาความเสียหายของการระงับข้อพิพาท

ทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวกับมาตรการเยียวยาความเสียหายโดยการระงับข้อพิพาท อาจแบ่งได้ตามประเภทของความเสียหายในทางแพ่งและทางอาญา ดังนี้

1) ทฤษฎีที่เกี่ยวกับมาตรการเยียวยาความเสียหายในทางแพ่ง

ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทที่ใช้ในปัจจุบันมีอยู่ 2 ทฤษฎี²⁰ คือ

(1) ทฤษฎีการแข่งขัน (Competitive Theory)

ทฤษฎีนี้ถือหลักว่าผู้เจรจาที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้ทางกฎหมาย และสามารถรักษาผลประโยชน์ของลูกความ โดยได้รับผลออกมาเป็นรูปธรรม ซึ่งอาจเป็นเงินตรา หรือวัตถุ และเข้าใจถึงอำนาจที่ตนมีอยู่และได้ใช้โดยไม่ชักช้าเพื่อประโยชน์ของลูกความ ทฤษฎีนี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานว่า “สังคมอยู่ภายใต้การปกครองหรือการครอบงำโดยผู้ที่เห็นแต่ประโยชน์ส่วนตัว ในสถานการณ์ของการเจรจาแต่ละฝ่าย ทั้งนักกฎหมายหรือลูกความต่างมีความประสงค์ให้บรรลุถึงความต้องการของตนมากที่สุด” ทฤษฎีการแข่งขันมองโลกในแง่ที่ว่าทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัด ซึ่งต้องแบ่งปัน โดยโดยการแข่งขันเพื่อให้ประสบความสำเร็จในแต่ละเรื่อง ระบบการแบ่งปันทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้แก่การแจกจ่ายโดยอีกฝ่ายหนึ่งได้และอีกฝ่ายสูญเสีย ทฤษฎีการแข่งขันยอมรับว่า นักกฎหมายบางคนมีความประสงค์จะให้ลูกความของตนได้รับความยุติธรรม ความชอบธรรม ความหวังดี ความไว้วางใจจากผู้อื่นและการตอบสนองที่มีจริยธรรม ตามทฤษฎีนี้

¹⁹ วิชัย อริยะนันท์ทกะ. (2540). รวมบทความ ข้อบังคับ ข้อตกลงระหว่างประเทศ กฎหมายและคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการ เล่ม 2. หน้า 308.

²⁰ ศาลแพ่ง. (2539). เทคนิคการไกล่เกลี่ยในศาล. หน้า 72.

รูปแบบการเจรจา กำหนดขึ้นโดยถือผลประโยชน์ของตนเป็นสำคัญเพื่อให้ตนได้รับผลประโยชน์มากที่สุดและอีกฝ่ายหนึ่งต้องสูญเสียผลประโยชน์

(2) ทฤษฎีการแก้ปัญหา (Problem-Solving Theory)

ตามทฤษฎีนี้ถือว่า ผู้ที่เข้าร่วมในการเจรจาเพื่อระงับข้อพิพาททุกคนมีผลประโยชน์ร่วมกันบางประการถ้าไม่มีสิ่งอื่นเข้ามาแทรกแซง เช่น บางคน que เข้าร่วมในการเจรจา แต่ไม่มีความจริงใจในการแก้ปัญหาเข้ามาเพื่อประวิงการเจรจาให้ช้าออก แต่เข้าใจว่าทุกคนอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมของสังคมเดียวกันและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาร่วมกันเพื่อทำข้อตกลงด้วยความสมัครใจ ภายใต้ทฤษฎีนี้ข้อขัดแย้งเป็นปัญหาที่ต้องศึกษาและแก้ไขร่วมกัน โดยคู่ความทั้งสองฝ่าย เพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน การนำทฤษฎีการแก้ปัญหามาใช้มีหลักการสำคัญ 5 ประการคือ

ก. แยกปัญหาความสัมพันธ์ส่วนตัวออกจากข้อขัดแย้งและแก้ไขแต่ละปัญหาแยกต่างหากจากกัน

ข. เน้นความสำคัญของประโยชน์ได้เสียและความต้องการของคู่ความซึ่งมิใช่ฐานะของคู่ความ การเน้นถึงฐานะที่แตกต่างกันของคู่ความจะทำให้การระงับข้อพิพาทล่าช้าออกไปอีก

ค. คิดหาทางเลือกหลายวิธีซึ่งคู่ความจะได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน

ง. ยืนยันการใช้องค์ประกอบต่างๆ ที่ต้องนำมาใช้ในการตัดสินใจเพื่อประเมินทางเลือก

จ. เข้าใจและแสวงหาทางเลือกที่ดีที่สุดในการระงับข้อพิพาทเพื่อทำสัญญาประนีประนอมยอมความ

ทฤษฎีการแข่งขันและทฤษฎีการแก้ปัญหาซึ่งกล่าวมาข้างต้นมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ดังนั้นการระงับข้อพิพาทในปัญหาต่าง ๆ ควรนำเฉพาะข้อดีของแต่ละทฤษฎีมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด แต่ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงสภาพปัญหาและสภาพแวดล้อมของคดีนั้นๆ²¹

2) ทฤษฎีที่เกี่ยวกับมาตรการเยียวยาความเสียหายในทางอาญา

ทฤษฎีที่เกี่ยวกับมาตรการเยียวยาความเสียหายในทางอาญา ที่ใช้ในปัจจุบันแบ่งได้ดังนี้

(1) ทฤษฎีเกี่ยวกับระบบยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice System)²²

²¹ ศาลแพ่ง ก. เล่มเดิม. หน้า 75-76.

²² ประธาน วัฒนวาณิชย์. “ระบบความยุติธรรมทางอาญา : แนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุมอาชญากรรม และกระบวนการยุติธรรม.” วารสารนิติศาสตร์. 9, 2. หน้า 150-151.

ทฤษฎีที่เกี่ยวกับระบบยุติธรรมทางอาญาอาจแบ่งได้ เช่น ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control) ทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (Due Process)

ก. ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control)

เป็นทฤษฎีที่มุ่งการควบคุมอาชญากรรมเป็นสำคัญ รูปแบบนี้มุ่งถึงการควบคุมระงับและปราบปรามอาชญากรรมเป็นใหญ่ถือว่าหน้าที่อันสำคัญที่สุดของกระบวนการทางอาญา คือ การควบคุมอาชญากรรม การปราบปรามอาชญากรรม (Repression of Criminal Conduct) การที่จะรักษาไว้ให้ได้ซึ่งความสงบสุขของสังคม ต้องมีการควบคุมอาชญากรรมอย่างแน่นหนา (Tight Control) คดีอาญาทั้งหลายทั้งปวงซึ่งเข้ามาสู่ระบบงานยุติธรรมทางอาญา ตามทฤษฎีนี้จะต้องดำเนินไปตามขั้นตอนต่างๆที่กำหนดได้อย่างสม่ำเสมอไม่หยุดชะงักโดยมีกระบวนการคัดกรอง (Screening Process) ในแต่ละขั้นตอนและขั้นตอนต่างๆ จะดำเนินไปต่อเนื่องและเป็นการปฏิบัติงานประจำ ซึ่งจะเริ่มตั้งแต่การสืบสวนก่อนทำการจับกุม การจับกุม การสอบสวนภายหลังการจับกุม การเตรียมคดีเพื่อฟ้องศาล การพิจารณาคดี และการพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิด และการปลดปล่อยจำเลย ดังนั้น การดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ (Process) ดังกล่าวนี้ในกระบวนการยุติธรรมจึงต้องมีความรวดเร็ว (หมายถึงวิธีปฏิบัติตามแบบแผน แต่ในขณะเดียวกันก็ยืดหยุ่นได้บ้างและแน่นอน) คือโอกาสที่ผู้กระทำความผิดที่จะหลุดพ้น จากการถูกศาลพิพากษาลงโทษได้น้อยที่สุด ทฤษฎีนี้ถือว่าวิธีการดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด อันได้แก่ ดำรวจ และอัยการ ที่จะทำให้ผู้ต้องสงสัยหรือผู้บริสุทธิ์ได้รับการปลดปล่อยโดยเร็ว และในขณะเดียวกันก็ทำให้การดำเนินคดีกับผู้ต้องหามีพยานหลักฐาน หรือผู้ต้องหาไร้สารภาพ

ข. ทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (Due Process)

เป็นทฤษฎีที่ยึดกฎหมายเป็นสำคัญบางครั้งเรียกว่า “รูปแบบที่ยึดถือการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน” จะเน้นหลักการยึดหลักกฎหมายคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลเป็นสำคัญ จึงถือหลักว่าคนจะผิดได้จะต้องผ่านการตัดสินของศาล การดำเนินคดีจะต้องกระทำลงไปโดยมิให้ผิดพลาดได้ จะต้องไม่อคติและไม่ใช้อำนาจทางที่ผิด ผู้บริสุทธิ์จะต้องได้รับการป้องกัน ผู้ผิดก็ควรได้รับการลงโทษ ที่เป็นประเด็นหลักของรูปแบบที่ยึดกฎหมายเป็นสำคัญ คือจะถือว่าใครจะทำผิดหรือไม่นั้น จะต้องดำเนินไปตามวิธีที่ทำให้เชื่อว่าความเป็นธรรมได้เกิดขึ้นแล้ว ผู้ที่ถูกสงสัยว่ากระทำผิด จึงยังคงเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่นกว่าจะได้พิสูจน์ในวาระสุดท้ายว่าเขากระทำผิดจริง

การดำเนินคดีอาญาต้องมีความเป็นธรรม เป็นไปตามขั้นตอนต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรม โดยจะมีอุปสรรคขัดขวางมิให้ผู้ต้องหาถูกส่งผ่านไปตามขั้นตอนต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมอย่างสะดวกไม่ได้ ทฤษฎีนี้ไม่เห็นพ้องด้วยการแสวงหาข้อเท็จจริงอย่างไม่

เป็นทางการของทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมในชั้นตำรวจและอัยการ แต่เห็นว่าจะต้องจัดให้มีการพิจารณาคดีหรือไต่สวนข้อกล่าวหาของผู้ต้องหาอย่างเป็นทางการและเปิดเผยในศาลยุติธรรม ทฤษฎีนี้จึงถือว่า บุคคลจะไม่ถูกกล่าวหาว่าประกอบอาชญากรรม เพียงเพราะมีพยานหลักฐานว่าเขาได้กระทำเท่านั้น แต่เขาจะมีความผิดเมื่อผู้มีอำนาจตามกฎหมายพิจารณาพิพากษาชี้ขาดแล้วว่า เขามีความผิด นอกจากนี้ผู้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาต้องปฏิบัติตามตัวบทกฎหมายต่างๆ ที่ให้ความคุ้มครองสิทธิของเขาอย่างถ่วงแล้ว

(2) ทฤษฎีเกี่ยวกับการพิจารณาคดีโดยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม

การพิจารณาคดีโดยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรมเป็นวิธีการที่กำหนดขึ้นมาโดยกฎ ข้อบังคับ รัฐบัญญัติหรือกระบวนการของกฎหมาย เพื่อมิให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินคดี สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาด้วยความรวดเร็วขึ้นอยู่กับพฤติการณ์แวดล้อม (Circumstance) ของแต่ละคดี การพิจารณาคดีโดยรวดเร็วจะเริ่มต้นได้ทันทีหลังจากที่มีการทำและเสนอคำฟ้องต่อศาล

ก. ความหมายของหลักการพิจารณาคดีโดยความรวดเร็ว ต่อเนื่องและเป็นธรรม

โดยทั่วไปหลักการนี้มีอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 241 เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ซึ่งหลักการนี้จะต้องเป็นไปตลอดเวลาของการพิจารณาและสืบพยานในชั้นศาล อย่างไรก็ตามสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยรวดเร็วนี้ ต้องไม่เป็นอุปสรรคในการที่รัฐจะดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรมในการดำเนินกระบวนการพิจารณา²³

การดำเนินกระบวนการพิจารณาในทุกขั้นตอนของคดี ต้องยึดหลักความเป็นธรรม ทุกคนจะได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันและเสมอภาคทั่วหน้ากัน ในชั้นพิจารณาของคดีอาญากฎหมายบัญญัติคุ้มครองสิทธิของจำเลยค่อนข้างมาก ซึ่งอาจจะเป็นช่องทางให้ผู้กระทำผิดหลุดพ้นจากการถูกลงโทษไปได้²⁴ ดังนั้นมาตรการที่คุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยมากเกินไป โดยไม่คำนึงถึงสิทธิของผู้เสียหายในคดี ย่อมเป็นช่องทางให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นในการพิจารณาคดีได้ การดำเนินกระบวนการพิจารณาจะเป็นไปตามหลักการพิจารณาคดีโดยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรมหรือไม่ จึงต้องพิจารณาด้านสิทธิของโจทก์หรือผู้เสียหายในการดำเนินคดีด้วย กล่าวคือ โจทก์ต้องมีระยะเวลาที่เพียงพอในการที่จะนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ในคดีและมีโอกาส

²³ ธีระ บุญผกา. (2548). สิทธิตามรัฐธรรมนูญที่จะได้รับการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรมในชั้นอุทธรณ์ฎีกา. หน้า 9-19.

²⁴ สัจญญา ธรรมศักดิ์. (2515). คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา. หน้า 1.

ในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ เพื่อให้โจทก์ได้รับการเยียวยาอย่างแท้จริงด้วยเช่นกัน การดำเนินคดีล่าช้า อาจเป็นผลร้ายต่อโจทก์ ทั้งในเรื่องของพยานหลักฐาน เช่น พยานบุคคลอาจโยกย้ายถิ่นที่อยู่หรือในกรณีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เข้ามาพำนักในประเทศไทยช่วงระยะเวลาที่จำกัดได้เดินทางกลับไปยังประเทศของตนแล้ว หรือในกรณีเสียชีวิตไม่อาจนำมาเบิกความในศาลได้

เห็นได้ว่า การดำเนินกระบวนการพิจารณาเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันนั้น ต้องเป็นไปในลักษณะป้องกัน หรือรักษาผลประโยชน์ของจำเลยและโจทก์หรือผู้ได้รับความเสียหาย หรือเพื่อประโยชน์ในการดำเนินกระบวนการพิจารณา ศาลมีอำนาจที่จะกระทำการเพื่อให้ความคุ้มครองหรือรักษาประโยชน์นั้นๆ แม้ว่าอาจทำให้การพิจารณาต้องล่าช้าออกไปศาลก็มีอำนาจกระทำได้ การพิจารณาคดีที่เสร็จสิ้นลงได้โดยระยะเวลาอันสั้นจึงมิใช่เป้าหมายสูงสุดเพียงอย่างเดียวของหลักการพิจารณาคดีโดยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม แต่สิทธิของกลุ่มความและผู้ที่เกี่ยวข้องในคดีเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงควบคู่กันไปด้วยเสมอตลอดระยะเวลาของการพิจารณาเพื่อให้คงไว้ซึ่งความยุติธรรมในการดำเนินกระบวนการพิจารณา

ดังนี้ย่อสรุปได้ว่า หลักการพิจารณาคดีโดยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม หมายถึง ระยะเวลาในการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่สั้นที่สุด แต่สามารถคงไว้ซึ่งสิทธิขั้นพื้นฐานของกลุ่มความในคดีให้ทั้งสองฝ่ายมีโอกาสที่เท่าเทียมกันในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่

หลักการพิจารณาคดีโดยรวดเร็ว ต่อเนื่องและเป็นธรรม อาจกล่าวได้ว่ามีวัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อเป็นหลักประกันความยุติธรรมของกลุ่มความในคดีทั้งโจทก์และจำเลย นอกจากนี้ที่กล่าวมานี้ยังเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์อีก 2 ประการคือ

1. เพื่อเสริมสร้างความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายในอันที่จะให้ผู้กระทำผิดต้องรับโทษเป็นผลประจักษ์แห่งความชั่วร้ายที่ได้ก่อให้เกิดขึ้น เนื่องจากวัตถุประสงค์แห่งการพิจารณาพิพากษาคดีนั้น เพื่อกำหนดและแสดงออกโดยทางคำพิพากษาซึ่งการเยียวยาความเสียหาย กำหนดมาตรฐานและความประพฤติทางสังคมที่เหมาะสม ความล่าช้าของคดีเปรียบเสมือนเงาที่บดบังความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อกระบวนการยุติธรรม ความล่าช้าย่อมจะบั่นทอนความเชื่อถือในระบบยุติธรรมลงไป

2. เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายทั้งในด้านกลุ่มความและทางรัฐ เพราะการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ล่าช้า กลุ่มความต้องไปศาลหลายครั้งกว่าจะมีการตัดสินชี้ขาดคดีต้องเสียค่าใช้จ่ายและเวลา

ข. ความจำเป็นและความชอบธรรมที่ต้องพิจารณาคดีโดยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม

การอำนวยความยุติธรรมจะต้องให้ทั้งความถูกต้องและรวดเร็วควบคู่กันไป

เพราะความถูกต้องและระยะเวลาเป็นสาระสำคัญของการอำนวยความสะดวก ทั้งยังเป็นเครื่องชี้ประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมด้วย ซึ่งหากจะต้องเสียเวลามากเกินสมควรผู้ที่จะต้องพึ่งพากระบวนการยุติธรรมหรือสังคมโดยรวม ย่อมถือเสมือนว่าไม่ได้รับความยุติธรรม อาจกล่าวได้ว่าความล่าช้าในการพิจารณาคดีสร้างความยุติธรรมในตัวของมันเอง

นอกจากนี้ หลักนิติธรรม (Due Process) ซึ่งเป็นหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยทั่วไปและส่งเสริมให้ประชาชนมีสิทธิขั้นพื้นฐานสำคัญประการหนึ่งก็คือ บุคคลพึงมีสิทธิอันชอบธรรมตามกฎหมาย ในการที่จะได้รับการพิจารณาพิพากษาอย่างเป็นธรรม²⁵ การดำเนินกระบวนการพิจารณาที่เป็นไปโดยรวดเร็ว ไม่ยืดเยื้อย่อมเป็นการตัดโอกาสคู่ความที่ไม่สุจริตอาศัยช่องทางแห่งความล่าช้าโดยการประวิงคดีให้เน้นเข้าไปโดยไม่จำเป็นหรือมีเวลาที่จะนำความเท็จเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรม ทำให้คู่ความฝ่ายที่สุจริตและอ่อนแอกว่าต้องเสียเปรียบ อันจะส่งผลเสียต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรม

2.3.2 ความสำคัญของการท่องเที่ยว

1) ความสำคัญของการท่องเที่ยวที่มีต่อเศรษฐกิจของประเทศ

การท่องเที่ยวถือได้มีผลกับเศรษฐกิจของประเทศ การที่นักท่องเที่ยวได้เดินทางจากสถานที่หนึ่ง ไปยังอีกสถานที่หนึ่งเช่นนี้ย่อมก่อให้เกิดสภาพการเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจ เนื่องจากทุกขั้นตอนในการเดินทางของนักท่องเที่ยวย่อมก่อให้เกิดการใช้จ่ายขึ้น ไม่ว่าจะเป็นค่าพาหนะ ค่าที่พักอาศัย ค่าอาหาร การซื้อของฝากหรือของที่ระลึกเป็นต้น ทั้งนี้ การใช้จ่ายเงินของนักท่องเที่ยวย่อมก่อให้เกิดผลต่อเศรษฐกิจใน ด้านต่างๆ ดังนี้

(1) ความสำคัญต่อรายได้ (Income)

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งรายได้จากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่นำเงินเข้ามาในประเทศ เป็นเงินตราต่างประเทศโดยจะมีผลกับสภาพเศรษฐกิจของประเทศมากกว่ารายจ่ายจากการเดินทางท่องเที่ยวของคนไทย เมื่อนักท่องเที่ยวใช้จ่ายเงินในแหล่งท่องเที่ยว เงินเหล่านี้ถือเป็นรายได้ให้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและผู้ประกอบธุรกิจก็ใช้จ่ายเงินต่อไปเพื่อตอบสนองการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งค่าใช้จ่ายนี้ก็จะกลายเป็นรายได้ของบุคคลและผู้ประกอบธุรกิจต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำให้ระดับรายได้ของประชาชนและรายได้โดยรวมของแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้น และส่งผลให้สภาพความเป็นอยู่ของประชากรในแหล่งท่องเที่ยวและพื้นที่ใกล้เคียงดีขึ้น อย่างไรก็ตาม การเพิ่มขึ้นของรายได้ก็ทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้นตาม

²⁵ หยุด แสงอุทัย. (2520). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. หน้า 52.

ไปด้วย แต่ในทางตรงกันข้าม ประเทศอันเป็นภูมิลำเนาหรือในท้องถิ่นของนักท่องเที่ยวก็จะสูญเสียเงินที่ควรหมุนเวียนในท้องถิ่นนั้นไป

การท่องเที่ยวมีบทบาทในการกระตุ้นให้เกิดการผลิตและการนำเอาทรัพยากรของประเทศมาใช้ประโยชน์อย่างสูงสุด เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางไปที่ใดก็จะต้องใช้จ่ายเป็นค่าอาหารซื้อผลิตภัณฑ์ในเมือง และหากพักแรมก็จะต้องใช้จ่ายเงินเป็นค่าที่พัก เงินที่จ่ายออกไปนี้จะไม่ตกอยู่เฉพาะกับโรงแรม แต่จะกระจายออกไปสู่เกษตรกรรายย่อยต่างๆ นำเหตุการณ์ในเมืองมาขายเป็นของที่ระลึก ซึ่งก็จะมีคนนำวัสดุพื้นบ้านมาประดิษฐ์เป็นของที่ระลึก แม้จะเป็นรายได้เล็กน้อยแต่เมื่อรวมกันเป็นปริมาณมากๆ ก็เป็นรายได้สำคัญ ซึ่งจะกระตุ้นการผลิตหรือที่เรียกว่า Multiplier Effect ทางการท่องเที่ยว มีบทบาทที่สำคัญเมื่อเปรียบเทียบกับการผลิตสินค้าหรืออุตสาหกรรมอื่นๆ

จากการที่ประเทศไทยเปิดสนามบินแห่งใหม่ ก็เป็นการรองรับการขยายตัวของการบินโดยสารในการเดินทางระหว่างประเทศได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งทำให้เกิดการแข่งขันในเรื่องของธุรกิจการบินโดยวิธีการลดอัตราค่าโดยสารจึงทำให้ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาท่องเที่ยวลดลง เช่นนี้การเดินทางท่องเที่ยวจึงมิได้จำกัดเฉพาะผู้ที่มีรายได้สูงเหมือนในสมัยก่อน จึงทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีการขยายตัวมากขึ้นก่อให้เกิดสภาพคล่องทางการเงินสำหรับประเทศอันเป็นแหล่งท่องเที่ยว

(2) ความสำคัญต่อรายรับของรัฐบาล (Government Receipt)

การใช้จ่ายเงินของนักท่องเที่ยวต่างชาติในการซื้อสินค้าและบริการ ส่วนหนึ่งจะกลายเป็นรายรับของรัฐบาลในรูปของภาษีอากร โดยเฉพาะภาษีจากการขายสินค้าและบริการหรือภาษีมูลค่าเพิ่ม นอกจากนี้รัฐบาลยังมีรายรับจากค่าธรรมเนียมต่างๆ เช่น ค่าธรรมเนียมในการเข้าชมพิพิธภัณฑสถาน โบราณสถาน แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติป่าสงวน ค่าธรรมเนียมคนเข้าเมือง ค่าธรรมเนียมหนังสือเดินทาง ค่าธรรมเนียมท่าอากาศยาน เป็นต้น ทำให้มีรายรับเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาประเทศเพิ่มมากขึ้น

(3) ความสำคัญต่อการจ้างงาน (Employment)

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวถือเป็นแหล่งของการบริการที่มีการจ้างแรงงานสูงมาก เนื่องจากต้องใช้แรงงานจำนวนมากทั้งแรงงานที่มีฝีมือและไร้ฝีมือ ในเรื่องของการบริการ ที่พักรวม การขนส่ง การนำเที่ยว สถานบันเทิง ร้านอาหาร หรือร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก นอกจากนี้ยังมีความเกี่ยวพันเกี่ยวกับอุตสาหกรรมบริการและอุตสาหกรรมผลิตอื่นๆ ซึ่งทำให้มีการจ้างงานและสร้างอาชีพต่างๆ อย่างมากมายแก่ประชาชน ทั้งในแหล่งท่องเที่ยวและท้องถิ่นใกล้เคียง แต่การจ้างงานในบางท้องถิ่นอาจมีลักษณะเป็นฤดูกาลของการท่องเที่ยว ซึ่งทำให้มีการจ้างงานสูง

ในช่วงฤดูกลางและลดการจ้างงานลงในช่วงนอกฤดูกลาง ย่อมมีผลทำให้เกิดการว่างงานได้

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไม่มีข้อจำกัดในเรื่องของการผลิต เพราะไม่ต้องพึ่งดินฟ้าอากาศเหมือนการเกษตรอื่นๆ ผลผลิตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ที่เสนอขายให้กับนักท่องเที่ยว คือ ความสวยงามของธรรมชาติ หาดทราย ชายทะเล ป่าไม้ ภูเขา สภาพอากาศ และสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เช่น พระบรมมหาราชวัง วัดวาอาราม โบราณสถาน อาคารบ้านเรือนในท้องถิ่น ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีค่าความเป็นอยู่ที่แน่นอน ไม่จำเป็นต้องมีการลงทุนเหมือนเช่นการผลิตด้านเกษตรกรรมหรืออุตสาหกรรมอื่น ดังนั้น อุตสาหกรรมท่องเที่ยวจึงได้รับการสนับสนุน และส่งเสริมให้ใช้อุตสาหกรรมนี้เป็นประโยชน์เพิ่มเติมนอกเหนือจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมหรืออุตสาหกรรมที่มีอยู่เดิม ทั้งนี้เพื่อเป็นการลดปัญหาการว่างงานได้และก่อให้เกิดรายได้เพิ่มอีกด้วย

(4) ความสำคัญต่อการพัฒนาภูมิภาคของประเทศ (Regional Development)

การท่องเที่ยวทำให้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและมีการลงทุนในสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อรองรับการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของภูมินาณนั้นๆ เช่น ถนน ระบบสาธารณูปโภค โรงแรมที่พัก เป็นต้น ซึ่งเป็นการกระจายความเจริญไปสู่ภูมินาณ นอกเหนือจากการสร้างรายได้และการจ้างงานในแหล่งท่องเที่ยว ทำให้ประชากรท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวมีอาชีพรายได้และมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น นอกจากนี้การท่องเที่ยวภายในประเทศยังมีส่วนช่วยในการพัฒนาท้องถิ่นหรือภูมินาณนั้นๆ ของประเทศและช่วยลดปัญหาการอพยพของประชาชนในชนบทหรือภูมินาณที่ด้อยการพัฒนาเข้าสู่เมืองได้อีกทางหนึ่งด้วย

การท่องเที่ยวเป็นมาตรการที่ช่วยส่งเสริมความปลอดภัย และความมั่นคงให้แก่พื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพราะนักท่องเที่ยวจะเลือกเดินทางไปทีใดจะต้องมีความมั่นใจว่ามีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว ฉะนั้นแหล่งใดที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปแหล่งนั้นจะต้องมีความปลอดภัยเพียงพอ

การท่องเที่ยวมีส่วนช่วยเสริมสร้างสันติภาพ สัมพันธไมตรีและความเข้าใจอันดี เป็นหนทางที่ทำให้มีการติดต่อสัมพันธ์กันผู้คนจากต่างสังคมได้พบปะซึ่งกันและกัน หากเป็นการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวภายในประเทศ ผลที่ได้รับก็จะเกิดความสามัคคีสมานฉันท์ของคนในชาติ และหากเป็นการเดินทางท่องเที่ยวระหว่างประเทศก็จะทำให้เกิดสัมพันธไมตรีกับต่างประเทศอีกด้วย

2) ความสำคัญของการท่องเที่ยวที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวมีส่วนช่วยกระตุ้นให้คนท้องถิ่นเกิดความสามัคคีในการช่วยกันอนุรักษ์ฟื้นฟูขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม โบราณสถานและโบราณวัตถุเพื่อดึงดูด

ความสนใจของนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

3) ความสำคัญของการท่องเที่ยวที่มีต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่ต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับสูงในการดึงดูดนักท่องเที่ยว ด้วยเหตุนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจึงต้องดูแลรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในสภาพที่ดีจึงทำให้มีการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ขึ้น (Eco-tourism) เพื่อการท่องเที่ยวธรรมชาติอย่างถูกวิธีและเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism)

2.4. ประเภทคดีที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในประเทศไทย

2.4.1 ประเภทของคดีแพ่งที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

คดีแพ่งที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลเพื่อต้องการเยียวยาความเสียหายส่วนใหญ่เป็นคดีที่มีทุนทรัพย์เล็กน้อย ให้ได้รับการพิจารณาคดีด้วยความสะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรม ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กำหนดให้มีรูปแบบในการดำเนินคดีเป็นวิธีพิจารณาแบบวิสามัญ เพื่อให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับข้อพิพาท โดยแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ 1) คดีมีโนสาร่ และ 2) คดีไม่มีข้อยุ่งยาก

1) คดีมีโนสาร่

(1) ความหมายของคดีมีโนสาร่²⁶

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้กำหนดความหมายของคำว่า “มีโนสาร่” ไว้ว่า “น. เรื่องเบ็ดเตล็ดคหุุมหิม เช่น เรื่องมีโนสาร่, เรียกคดีอันมีทุนทรัพย์หรือค่าเช่าจำนวนเล็กน้อย ซึ่งไม่เกินจำนวนที่กำหนดในกฎหมายว่า คดีมีโนสาร่

(2) ลักษณะของคดีมีโนสาร่

การวิเคราะห์ว่าคดีแพ่งที่ยื่นต่อศาลนั้น เป็นคดีมีโนสาร่หรือเป็นคดีแพ่งสามัญ มีหลักการที่เป็นแนวทางสำหรับใช้ในการวิเคราะห์อยู่ 3 ประการ ซึ่งให้ความสำคัญแก่คดีว่าเป็นคดีเล็กน้อยหรือไม่แตกต่างกัน คือ 1. ถ้อยคำสภาพแห่งสิทธิที่ใช้ในการฟ้องร้อง 2. ถ้อยคำทรัพย์ที่เป็นฐานแห่งสิทธิที่ใช้ในการฟ้องร้อง 3. ถ้อยคำจำนวนทุนทรัพย์ที่เรียก

ก. ถ้อยคำสภาพแห่งสิทธิที่ใช้ในการฟ้องร้อง

เป็นการพิจารณาจากสภาพแห่งสิทธิที่ใช้ในการฟ้องร้องว่า โจทก์ยกข้ออ้าง

²⁶ ไพโรจน์ วายุภาพ. (2546). คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วย วิธีพิจารณา คดีมีโนสาร่ และคดีไม่มีข้อยุ่งยาก. หน้า 12 – 15.

อันอาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาที่เป็นบุคคลสิทธิ เช่น ผู้ให้กู้ฟ้องขอบังคับผู้กู้ให้ชำระเงินที่กู้ยืมคืน หรือ โจทก์ยกข้ออ้างอันอาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาที่เป็นทรัพย์สินเช่น เจ้าของที่ดินฟ้องขับไล่ผู้ที่บุกรุก หรือเป็นการยกข้ออ้างที่เป็นเรื่องสิทธิตามสภาพบุคคลหรือสิทธิในครอบครัว

ข. ถ้อยคำที่ทรัพย์สินเป็นฐานแห่งสิทธิในการฟ้องร้อง

เป็นการพิจารณาจากทรัพย์สินที่เป็นฐานแห่งสิทธิที่นำมาอ้างในการฟ้องร้อง โดยแยกพิจารณาว่าโจทก์ยกข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน เช่น ผู้ให้กู้ฟ้องขอบังคับผู้กู้ให้ชำระเงินที่กู้ยืมคืนเป็นคดีเกี่ยวกับสังหาริมทรัพย์ ส่วนคดีที่เจ้าของที่ดินฟ้องขับไล่ผู้ที่บุกรุกเป็นคดีเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์

ค. ถ้อยคำที่จำนวนทุนทรัพย์ที่เรียกร้อง

เป็นการพิจารณาจากทุนทรัพย์ของคดีว่าเป็นคดีมีทุนทรัพย์หรือไม่มีทุนทรัพย์ เช่น ผู้ให้กู้ฟ้องขอบังคับผู้กู้ให้ชำระเงินที่กู้ยืมคืนเป็นคดีมีทุนทรัพย์ ส่วนคดีที่เจ้าของที่ดินฟ้องขับไล่ผู้ที่บุกรุกเป็นคดีไม่มีทุนทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 189 บัญญัติว่า “คดีมีทุนทรัพย์ คือ (1) คดีที่มีคำขอให้ปลดเปลื้องทุกข์อันอาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ไม่เกินสี่หมื่นบาทหรือไม่เกินจำนวนที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา (2) คดีฟ้องขับไล่บุคคลใดๆ ออกจากอสังหาริมทรัพย์อันมีค่าเช่าหรืออาจให้เช่าได้ในขณะยื่นคำฟ้องไม่เกินเดือนละสี่พันบาทหรือไม่เกินจำนวนที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา²⁷”

การกำหนดจำนวนเงินตามพระราชกฤษฎีกาในคดีมีทุนทรัพย์ พ.ศ.2546 โดยได้กำหนดจำนวนเงินเพิ่มขึ้นจากเดิมเนื่องจากสภาพเศรษฐกิจของประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป และให้สอดคล้องกับอำนาจการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลแขวงตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม

คดีมีทุนทรัพย์ที่เป็นคดีที่มีคำขอให้ปลดเปลื้องทุกข์อันอาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ หรือคดีมีทุนทรัพย์ตามมาตรา 189 (1) ดังกล่าวตามกฎหมายเก่าและกฎหมายใหม่มีข้อแตกต่างกันในส่วนของจำนวนทุนทรัพย์ โดยกฎหมายใหม่กำหนดจำนวนทุนทรัพย์ให้สูงขึ้นตามสภาพเศรษฐกิจของประเทศที่เปลี่ยนไป นอกจากนี้ หากเป็นคดีมีทุนทรัพย์ไม่เกินจำนวน 300,000 บาท แม้จะเป็นคดีที่ฟ้องเรียกค่าเช่าอสังหาริมทรัพย์เป็นจำนวนไม่เกิน 300,000 บาท หรือฟ้อง

²⁷ พระราชกฤษฎีกากำหนดจำนวนเงินในคดีมีทุนทรัพย์ พ.ศ. 2546 มาตรา 3 บัญญัติว่า “ให้กำหนดจำนวนเงินในคดีมีทุนทรัพย์ตามมาตรา 189 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2534 ดังนี้

(1) คดีที่มีคำขอให้ปลดเปลื้องทุกข์อันอาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ไม่เกินสามแสนบาท

(2) คดีฟ้องขับไล่บุคคลใดๆ ออกจากอสังหาริมทรัพย์อันมีค่าเช่าหรืออาจให้เช่าได้ขณะยื่นคำฟ้องไม่เกินเดือนละสามหมื่นบาท”.

ขอให้บังคับจำเลยโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดิน 50 ตารางวา ราคา 200,000 บาท ให้แก่โจทก์ก็ถือว่าเป็นคดีมโนสาเร่ ต่างกับบทบัญญัติเดิมที่ไม่ถือว่าเป็นคดีมโนสาเร่เพราะว่าเป็นคดีเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ ส่วนคดีมโนสาเร่ตามมาตรา 189 (2) เป็นคดีไม่มีทุนทรัพย์ แต่ให้ถือว่าเป็นคดีมโนสาเร่เฉพาะที่เป็นคดีฟ้องขับไล่บุคคลใด ๆ ออกจากอสังหาริมทรัพย์อันมีค่าเช่าหรืออาจให้เช่าได้ไม่เกินเดือนละ 30,000 บาท โดยกำหนดจำนวนค่าเช่าให้สูงขึ้นกว่าเดิม ทั้งนี้ไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นคดีฟ้องขับไล่ผู้เช่าหรือผู้อาศัยอย่างแต่ก่อน โดยขยายไปเป็นคดีฟ้องขับไล่บุคคลใด ๆ ก็ได้

มาตรา 189 ที่แก้ไขครั้งหลังสุดจึงเป็นการผสมระหว่างหลักที่ถือตามทุนทรัพย์กับถือตามทรัพย์ที่เป็นฐานแห่งสิทธิในการฟ้องร้องที่เป็นคดีเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ในบางกรณี ดังนั้นถ้าจำเลยให้การต่อสู้กรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ทำให้กลายเป็นคดีมีทุนทรัพย์ก็ต้องใช้มาตรา 189 (1) ใหม่บังคับหากตีราคาทรัพย์ที่พิพาทแล้วมีราคาไม่เกิน 300,000 บาทก็ถือว่าเป็นคดีมโนสาเร่²⁸

ดังนั้นการจะพิจารณาว่าคดีใดเป็นคดีมโนสาเร่พิจารณาเพียงว่า คดีนั้นเป็นคดีที่มีทุนทรัพย์ที่พิพาทเกินสามแสนบาทหรือไม่ โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงว่าจะจะเป็นคดีประเภทใด ดังนั้นหากคดีที่พิพาทในทางแพ่งแล้วเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวและมีทุนทรัพย์ที่พิพาทไม่เกินสามแสนบาทไม่ว่าจะเป็นคดีละเมิด ผิดสัญญาขนส่ง เกี่ยวกับที่พักโรงแรม หรือที่เกี่ยวกับผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว ก็จัดว่าเป็นคดีมโนสาเร่ทั้งสิ้น คดีมโนสาเร่มีการบัญญัติวิธีพิจารณาคดีในศาลชั้นต้นไว้เป็นพิเศษแยกต่างหากจากวิธีพิจารณาความทั่วไป ทั้งนี้เพื่อให้คดีมโนสาเร่ดำเนินไปด้วยความสะดวกรวดเร็ว และเสียค่าใช้จ่ายน้อย โดยรายละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลในคดีมโนสาเร่ จะได้ทำการศึกษาต่อไปในบทที่ 3

2) คดีไม่มีข้อยุ่งยาก

(1) ความหมายของคดีไม่มีข้อยุ่งยาก

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 196 วรรคหนึ่งบัญญัติว่า “ในคดีสามัญซึ่งโจทก์ฟ้องเพียงขอให้ชำระเงินจำนวนแน่นอนตามตัวเงิน ซึ่งการรับรองหรือการชำระเงินตามตัวเงินนั้น ได้ถูกปฏิเสธ หรือตามสัญญาเป็นหนังสือซึ่งปรากฏในเบื้องต้นว่าเป็นสัญญา อันแท้จริงมีความสมบูรณ์และบังคับได้ตามกฎหมาย...”

ตามบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า คดีไม่มีข้อยุ่งยากไม่ใช่คดีมโนสาเร่แต่เป็นคดีสามัญ หากแต่กฎหมายเห็นว่าเป็นคดีที่อาจพิจารณาพิพากษาให้เสร็จไปได้โดยง่าย เพราะเป็นคดี

²⁸ เสกสิทธิ์ สุขใจ. (2550). ปัญหาการพิจารณาโดยขาดนัดและการอุทธรณ์ฎีกาในคดีมโนสาเร่และคดีไม่มีข้อยุ่งยาก. หน้า 15-19.

ไม่เป็นปัญหา ไม่มีข้อยุ่งยาก ถ้าหากจะเปิดโอกาสให้โจทก์ดำเนินคดีอย่างคดีมโนสาร²⁹ได้จะเป็นการยุติธรรม เพราะถ้าจะต้องดำเนินอย่างคดีสามัญจะไม่รวดเร็วสมแก่สภาพแห่งคดี จึงได้มีบทบัญญัติเป็นพิเศษให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาในทำนองคดีมโนสาร³⁰ได้ และไม่ถือเอาจำนวนทุนทรัพย์เป็นเกณฑ์ คืออาจมีทุนทรัพย์มากน้อยเพียงใดก็ได้ แต่ถือเอาความยุ่งยากซับซ้อนแห่งคดีเป็นเกณฑ์²⁹

(2) ลักษณะของคดีไม่มีข้อยุ่งยาก

ปัญหาใหญ่ในการดำเนินคดีก็คือความล่าช้าและยุ่งยากซับซ้อนของกระบวนการพิจารณาคดี ซึ่งกฎหมายได้พยายามลดและขจัดปัญหาดังกล่าวเพื่อให้กระบวนการพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็ว สะดวก และประหยัดค้ำค่า³⁰ โดยกำหนดวิธีพิจารณาความต่าง ๆ เช่น การพิจารณาโดยขาดนัด ก็เพื่อให้การพิจารณาคดีฝ่ายเดียว สำหรับคดีไม่มีข้อยุ่งยาก กฎหมายบัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการพิจารณาคดีไม่มีข้อยุ่งยากก็เพื่อแก้ไขปัญหาความล่าช้าของกระบวนการพิจารณาคดี เพื่อให้คดีสามัญที่ปรากฏพยานหลักฐานในเบื้องต้นแน่ชัดว่าจำเลยไม่มีทางต่อสู้คดีได้รับการพิจารณาโดยรวดเร็วกว่าคดีสามัญโดยทั่วไป³¹ คดีไม่มีข้อยุ่งยากต้องเป็นคดีที่มีเอกสารเป็นสำคัญ ซึ่งคดีเช่นนี้จำเลยมักไม่มีข้อต่อสู้ ตามปกติโจทก์จึงเป็นฝ่ายชนะคดีเสมอ³²

ตามมาตรา 196 สามารถแบ่งคดีไม่มีข้อยุ่งยากได้เป็น 2 ประเภท คือ

ก. คดีซึ่งโจทก์ฟ้องขอให้ชำระเงินจำนวนแน่นอนตามตัวเงินซึ่งการรับรองหรือการชำระเงินตามตัวเงินนั้น ได้ถูกปฏิเสธ คดีนี้เป็นเรื่องตัวเงินซึ่งมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

1. เป็นคดีฟ้องขอให้ชำระเงินจำนวนแน่นอนตามตัวเงิน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผู้ที่จะเป็นโจทก์ฟ้องคดี อาจเนื่องจากการใช้สิทธิไล่เบี้ยเพราะผู้ส่งจ่ายไม่รับรองหรือไม่ใช้เงินโดยผู้ส่งจ่ายเป็นผู้ทรง หรือผู้สละหลัง หรือผู้รับอาวัล โดยโจทก์อาจฟ้องบุคคลเหล่านั้นเป็นจำเลยร่วมกันก็ได้ การฟ้องให้รับผิดชอบตามตัวเงินดังกล่าว ต้องเป็นการฟ้องให้ชำระเงินอันเป็นหนี้เงิน ซึ่งไม่จำกัดจำนวนเงินที่เรียกร้องจะสูงเพียงใดก็ได้ และจะเรียกเงินตามตัวเงินหลายฉบับ

²⁹ พระนิติการณประสม. (2506). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง. หน้า 740.

³⁰ ไพโรจน์ วายุภาพ. (2549). คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ว่าด้วย วิธีพิจารณาคดีมโนสารและคดีไม่มีข้อยุ่งยาก. หน้า 108.

³¹ สุชาติ ทรงเวชเกษม. (2544). ปัญหาข้อกฎหมายในการดำเนินคดีบังคับจำนอง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง : ศึกษาเฉพาะกรณีนำกระบวนการพิจารณาแบบคดีไม่มีข้อยุ่งยากมาใช้ในการดำเนินคดีบังคับจำนอง. หน้า 56.

³² พิพัฒน์ จักรางกูร. (2544). คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง. หน้า 114.

รวมกันมาก็ได้

2. ตัวเงินนั้นถูกปฏิเสธการรับรองหรือการชำระเงิน การฟ้องให้ชำระเงินตามตัวเงินดังกล่าว จำกัเฉพาะว่าต้องเนื่องมาจากตัวเงินถูกปฏิเสธการรับรองหรือการใช้เงิน

ข. คดีซึ่งโจทก์ฟ้องขอให้ชำระเงินจำนวนแน่นอนตามสัญญาเป็นหนังสือซึ่งปรากฏในเบื้องต้นว่าเป็นสัญญาอันแท้จริงมีความสมบูรณ์และบังคับได้ตามกฎหมาย คดีประเภทนี้เป็นเรื่องสัญญา ซึ่งมีหลักเกณฑ์ ดังนี้³³

1. เป็นคดีฟ้องขอให้ชำระเงินจำนวนแน่นอนตามสัญญา อาจเป็นสัญญาต่างตอบแทนที่ไม่มีชื่อ เช่นสัญญาเล่นแชร์เปียฮวย หรือเป็นเอกเทศสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 เช่น สัญญาซื้อขาย สัญญาเช่าทรัพย์ กู้ยืมเงิน คำประกัน เป็นต้น

สำหรับข้อที่ว่าเป็นจำนวนเงินที่แน่นอน ซึ่งไม่จำกัดว่าสูงเพียงใดก็ได้ นั้น จะต้องเป็นการฟ้องขอบังคับชำระเงินตามสัญญานั้น โดยตรงในลักษณะเป็นการชำระหนี้โดยเฉพาะเจาะจง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 213 วรรคหนึ่ง เช่นฟ้องให้ชำระค่าซื้อสินค้า หรือการฟ้องให้ชำระเงินที่กู้ยืมคืน หรือการฟ้องให้ชำระค่าเช่าตามสัญญาเช่าทรัพย์ ในกรณีที่นักทอ่งเที่ยวเป็นผู้คิดสัญญาเช่าที่ได้ทำสัญญาเช่าที่พักโรงแรม ยานพาหนะ เป็นต้น

2. สัญญาต้องทำเป็นหนังสือ การที่กำหนดเฉพาะสัญญาที่ทำเป็นหนังสือจึงจะเป็นคดีที่ไม่มีข้อยุ่งยากนั้น เนื่องจากหนังสือเป็นพยานเอกสารซึ่งเป็นพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักศาลมักจะเชื่อฟังตามหนังสือสัญญา ยิ่งกว่าพยานบุคคล หากโจทก์ฟ้องโดยมีหนังสือสัญญาเป็นพยานหลักฐานก็ย่อมทำให้คดีวินิจฉัยได้โดยง่าย จึงอาจพิจารณารวบรวมในการสืบพยานบุคคล

สัญญาที่ทำเป็นหนังสือนั้นอาจทำขึ้นเนื่องจากมีกฎหมายบัญญัติบังคับให้ต้องทำเป็นหนังสือ เช่นสัญญาเช่าซื้อ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 572 หรือต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนอยู่แล้ว เช่น สัญญาซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ ตามมาตรา 456 หรือที่มีกฎหมายบัญญัติบังคับให้ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือจึงจะฟ้องร้องบังคับคดีได้ เช่น สัญญากู้ยืมเงินเกินกว่า 2,000 บาท ตามมาตรา 653

3. หนังสือสัญญานั้นต้องแท้จริงและสมบูรณ์ หนังสือสัญญาที่อ้างเป็นพยานหลักฐานในการฟ้องร้อง หากเป็นเอกสารปลอมย่อมไม่ใช่เอกสารแท้จริง สัญญานั้นต้องสมบูรณ์ หากสัญญาที่อ้างนำมาฟ้องนั้นเป็นโมฆะ หรือเป็นโมฆียะและถูกบอกล้างก็ถือว่าไม่สมบูรณ์

4. สัญญานั้นต้องบังคับได้ตามกฎหมาย สัญญาที่คู่สัญญาได้ทำขึ้นแต่บังคับ

³³ ไพโรจน์ วายุภาพ. เล่มเดิม. หน้า 110-113.

ไม่ได้ตามกฎหมายอาจเป็นสัญญาที่ขาดอายุความแล้ว แม้จำเลยจะมีได้ยกเป็นข้อต่อสู้ เพราะจำเลย ยังไม่ได้ยื่นคำให้การและศาลยกขึ้นวินิจฉัยเองไม่ได้ ทำให้ต้องพิพากษาบังคับให้ตามสัญญาได้ก็ ตามก็ไม่ใช่คดีไม่มีข้อยุ่งยาก เพราะถ้าคดีนั้นขาดอายุความแล้วย่อมมีช่องทางที่จะทำให้จำเลยยก เป็นข้อต่อสู้ได้ อันทำให้คดีมีประเด็นที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น

(3) วิธีพิจารณาคดีไม่มีข้อยุ่งยาก³⁴

คดีไม่มีข้อยุ่งยากจัดเป็นคดีสามัญ ดังนั้น โจทก์ต้องเสนอคำฟ้องโดยทำเป็น หนังสือ ตามมาตรา 172 จะฟ้องคดีด้วยวาจาอย่างคดีมโนสารไม่ได้

การเสียดำเนินศาล เมื่อคดีไม่มีข้อยุ่งยากเป็นคดีสามัญซึ่งเป็นคดีมีทุนทรัพย์ โจทก์จะต้องเสียดำเนินตามจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทในอัตรา 2 บาทต่อทุก 100 บาทแต่ไม่เกิน 200,000 บาท อย่างคดีมีทุนทรัพย์ทั่วไปตามตาราง 1 ข้อ 1³⁵

ก. การออกหมายเรียก

เมื่อศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นคดีที่ไม่มีข้อยุ่งยากให้พิจารณาโดยรวบรัด แล้วให้นำวิธีพิจารณาแบบคดีมโนสารมาใช้บังคับแก่คดี ศาลต้องพิจารณาคดีไปตามแบบของวิธี พิจารณาคดีมโนสาร ตามมาตรา 196 วรรคสองประกอบมาตรา 193 คือ ศาลจะต้องกำหนดวันนัด พิจารณาโดยเร็วและออกหมายเรียกไปยังจำเลย แจ้งประเด็นแห่งคดีและจำนวนทุนทรัพย์หรือราคา ที่เรียกร้อง และข้อความว่าให้จำเลยมาศาลเพื่อไต่ถามคดี ให้การและสืบพยานในวันเดียวกัน

ข. การนัดพิจารณา

การนัดพิจารณาเป็นกระบวนการที่ศาลต้องดำเนินการ คือต้องทำการไต่ถาม คดี ให้การ และสืบพยาน แต่ไม่มีการชี้สองสถาน

1. การไต่ถามคดี เป็นการดำเนินการกระบวนการพิจารณาของศาลในวันนัด พิจารณาส่วนใหญ่แล้วคดีไม่มีข้อยุ่งยากเป็นคดีที่มีหลักฐานในเบื้องต้นที่จะสนับสนุนคำฟ้องของ โจทก์อยู่แล้ว เป็นบทบังคับเด็ดขาดที่ศาลมีหน้าที่ไต่ถามคดีเพื่อให้คดีเสร็จไปด้วยการตกลงกัน หรือประนีประนอมยอมความได้ในข้อที่พิพาท ซึ่งก็ทำให้คดีจบไปโดยเร็ว ในคดีมโนสารและคดี ไม่มีข้อยุ่งยากนั้นกฎหมายต้องการให้คดียุติลงด้วยการ ไต่ถามคดีเป็นหลักมากกว่าที่จะให้คดียุติลง ด้วยการพิจารณาพิพากษาคดีเต็มรูปแบบ

2. การให้การในวันนัดพิจารณาเมื่อศาลไต่ถามคดีแล้ว คู่ความไม่อาจตกลง

³⁴ มนตรี ขอดปัญญา. (2549). รวมคำบรรยายภาคสองสำนักอบรมกฎหมายแห่งนิติบัณฑิตยสภา. . ครั้งที่ 3 เล่ม 4. หน้า 33.

³⁵ ตาราง 1 แก้ไขโดยมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 24) พ.ศ.2550.

กันหรือไม่อาจประนีประนอมยอมความกันได้ และจำเลยไม่ได้ยื่นคำให้การ ศาลต้องสอบถาม คำให้การจำเลยโดยจำเลยจะให้การเป็นหนังสือหรือจะให้การด้วยวาจาก็ได้ ถ้าจำเลยประสงค์จะให้การด้วยวาจา ก็ให้ศาลบันทึกคำให้การรวมทั้งเหตุแห่งการนั้นไว้ โดยให้ศาลอ่านให้จำเลยฟังแล้วจึงให้จำเลยลงลายมือชื่อไว้ เมื่อศาลได้รับคำให้การของจำเลยแล้วก็ให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปโดยเร็ว³⁶

ค. การสืบพยานหลักฐาน

พยานหลักฐานในคดีไม่มีข้อยุ่งยากไม่อยู่ในบังคับที่จะต้องยื่นบัญชีระบุพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 88 แต่ศาลต้องสอบถามคู่ความฝ่ายที่นำพยานเข้ามาสืบว่าประสงค์จะอ้างอิงพยานหลักฐานใดแล้วให้ศาลบันทึกไว้ หรือศาลจะสั่งให้คู่ความจัดทำบัญชีระบุพยานยื่นต่อศาลภายในระยะเวลาอันสมควร จึงจะนำหลักในมาตรา 88 มาใช้บังคับ

การสืบพยานตามมาตรา 193 จัตวา ได้กำหนดให้ศาลมีอำนาจเรียกพยานหลักฐานมาสืบได้เองตามที่ศาลเห็นสมควร ในการสืบพยานไม่ว่าจะเป็นพยานที่คู่ความฝ่ายใดอ้างหรือศาลเรียกมาเอง ให้ศาลเป็นผู้ซักถามก่อน เสร็จแล้วจึงให้คู่ความหรือทนายความซักถามเพิ่มเติมได้ นอกจากนี้ศาลยังมีอำนาจซักถามพยานเกี่ยวกับข้อเท็จจริงใดๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับคดีแม้ว่าจะไม่มีคู่ความฝ่ายใดยกขึ้นอ้างก็ตาม

หากในระหว่างการพิจารณาปรากฏว่าไม่เข้าลักษณะเป็นคดีไม่มีข้อยุ่งยาก ศาลต้องมีคำสั่งเพิกถอนคำสั่งเดิมที่ให้พิจารณาอย่างรวดเร็วหรืออย่างคดีไม่มีข้อยุ่งยาก แล้วดำเนินการพิจารณาไปอย่างคดีสามัญ³⁷ ซึ่งผลที่จะเกิดขึ้นตามมาคือ หากจำเลยให้การด้วยวาจาไว้ ศาลจะต้องสั่งให้จำเลยทำคำให้การเป็นหนังสือเข้ามาใหม่ เพราะเป็นคดีสามัญแล้วจะนำวิธีพิจารณาแบบคดีมโนสารมาใช้ไม่ได้ ถ้ามีการบันทึกคำให้การโดยย่อ ศาลก็ต้องเรียกพยานมาเบิกความใหม่และจดบันทึกรายละเอียดแห่งคำเบิกความอย่างคดีสามัญ

การนั่งพิจารณาคดีไม่มีข้อยุ่งยากเป็นอย่างไรเกี่ยวกับการนั่งพิจารณาคดีมโนสาร คือศาลต้องนั่งพิจารณาคดีติดต่อกัน โดยไม่มีการเลื่อน เว้นแต่มีเหตุจำเป็นศาลจะตั้งเลื่อนได้ไม่เกินครั้งละ 7 เว้นแต่จำเลยจะแสดงให้เป็นที่พอใจแก่ศาลว่าคำขอของจำเลยมีเหตุผลดีและสันนิษฐานได้ในเบื้องต้นว่าจำเลยมีข้อต่อสู้คดีอันสมควร หรือเมื่อศาลเห็นว่าเป็นกรณีที่น่าออกเหนือพฤติการณ์อันอาจบังคับได้ เป็นการพ้นวิสัยที่จำเลยจะมาศาลหรือยื่นคำให้การก่อนหรือในวันที่กำหนดไว้ได้ การกำหนดไว้เช่นนี้เพื่อป้องกันมิให้คู่ความอาศัยช่องทางนี้ เป็นเหตุในการประวิงคดี

³⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 193 ประกอบมาตรา 196.

³⁷ มาตรา 196 แก้ไขโดยมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 24) พ.ศ.2550.

ซึ่งจะทำให้คดีเสร็จไปโดยชักช้า อันจะขัดกับเจตนารมณ์ของการพิจารณาคดีไม่มีข้อยุ่งยากที่ต้องการให้กระบวนการพิจารณาคดีรวดเร็วที่สุด

ง. การพิพากษาคดีไม่มีข้อยุ่งยาก

ในกรณีที่จำเลยมาศาลและศาลเห็นว่าจำเลยไม่มีเหตุต่อสู้คดีนั้น หรือถ้าปรากฏว่าจำเลยอาจมีข้อต่อสู้อันสมควรก็ให้ศาลพิจารณาฟังพยานทั้งสองฝ่ายก่อนพิพากษา ในกรณีที่จำเลยไม่มาศาลตามกำหนดนัด กฎหมายก็กำหนดให้ศาลพิจารณาคดีไปฝ่ายเดียวและพิพากษาโดยเร็วเท่าที่ฟังกระทำได้ การทำคำพิพากษาในคดีไม่มีข้อยุ่งยากต้องนำบทบัญญัติในเรื่องคดีมโนสารมาใช้บังคับ โดยให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งหรือพิพากษาคดีด้วยวาจาได้

จ. หลักการสำคัญของคดีมโนสารและคดีไม่มีข้อยุ่งยาก

ในคดีที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นคดีที่มีทุนทรัพย์เล็กน้อย และต้องการความรวดเร็วในการระงับคดี เนื่องจากในคดีนักท่องเที่ยวที่เป็นชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยแล้วถูกโต้แย้งสิทธิและมีความจำเป็นที่ต้องใช้กระบวนการของศาลมาเยียวยา วิธีพิจารณาคดีมโนสารและคดีไม่มีข้อยุ่งยากเป็นวิธีพิจารณาแบบวิสามัญในศาลชั้นต้นรูปแบบหนึ่งที่บัญญัติไว้เป็นพิเศษ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยให้การพิจารณาคดีมโนสารและคดีไม่มีข้อยุ่งยาก ซึ่งเป็นคดีเล็กน้อยดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมอันจะก่อให้เกิดประโยชน์³⁸ ดังต่อไปนี้

1. เน้นการไกล่เกลี่ย

หลักการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นหลักการที่สำคัญประการหนึ่งในการดำเนินคดีมโนสาร เพราะเป็นคดีเล็กน้อย การไกล่เกลี่ยจะเป็นกระบวนการสำคัญที่จะทำให้คดีมโนสารพิจารณาเสร็จไปจากศาลได้ด้วยความรวดเร็ว และยังก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกันระหว่างคู่ความอีกด้วย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 193 ได้กำหนดให้ศาลทำการไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ตกลงกันในวันนัดพิจารณาคดีครั้งแรก เมื่อไกล่เกลี่ยตกลงกันไม่ได้แล้ว จึงจะดำเนินการพิจารณาเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงต่อไป การไกล่เกลี่ยนี้ยังเป็นการลดภาระของผู้พิพากษาที่อาจจะต้องพิจารณาคดีมโนสารที่เพิ่มจำนวนขึ้นมาก หากการดำเนินคดีมโนสารสามารถปฏิบัติได้ผลตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

2. การพิจารณาที่กระชับ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 193 เเบญจ

³⁸ เสกสิทธิ์ สุขใจ. (2550). ปัญหาการพิจารณาโดยขาดนัดและการอุทธรณ์ฎีกาในคดีมโนสารและคดีไม่มีข้อยุ่งยาก. หน้า 28-29.

กำหนดให้การดำเนินคดีโมโนซาร์ให้กระทำไปโดยต่อเนื่อง แต่หากมีเหตุจำเป็นก็อาจเลื่อนคดีได้ ครั้งละไม่เกินเจ็ดวัน หลักการจำกัดเวลาในการเลื่อนคดีดังกล่าว เป็นหลักการในลักษณะเดียวกับที่ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงาน และวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2518 เมื่อหลักการสำคัญของคดีโมโนซาร์และคดีไม่มีข้อยุ่งยากเน้นการไต่ถามแล้ว หากพิจารณาโดยทั่วไปของคดีโมโนซาร์ซึ่งเป็นคดีที่มีทุนทรัพย์เพียงเล็กน้อย จึงเชื่อได้ว่าคดีจำนวนไม่น้อยที่เสร็จไปด้วยวิธีการไต่ถาม คงเหลือคดีเพียงจำนวนหนึ่งที่ต้องเข้าสู่การพิจารณาของศาล ซึ่งถ้าศาลได้ดำเนินกระบวนการพิจารณาไปตามหลักเกณฑ์ที่เน้นให้ศาลเป็นผู้ค้นหาความจริงเอง และลดความเคร่งครัดต่อการนำเสนอ และรับฟังพยานหลักฐานแล้ว ก็จะทำให้ศาลสามารถพิจารณาคดีโมโนซาร์ได้เสร็จไปภายในนัดเดียวเสียส่วนใหญ่ คงจะมีคดีอีกเพียงเล็กน้อยที่จะเลื่อนคดีออกไป ซึ่งหากทำได้เช่นนี้แล้ว การเลื่อนคดีออกไปครั้งละไม่เกินเจ็ดวันก็ยังเป็นเรื่องที่ศาลสามารถปฏิบัติได้

3. การพิจารณาที่เรียบง่ายไม่เป็นทางการ

คดีโมโนซาร์และคดีไม่มีข้อยุ่งยากได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลายประการเพื่อให้การดำเนินคดีโมโนซาร์สามารถดำเนินไปได้โดยเรียบง่าย และไม่เป็นทางการโดยได้เพิ่มบทบาทศาลในการค้นหาความจริงมากกว่าที่รองรับฟังการเสนอพยานหลักฐานจากคู่ความดังเช่นคดีสามัญ การดำเนินคดีโมโนซาร์และคดีไม่มีข้อยุ่งยากที่กระทำได้โดยเรียบง่ายอย่างไม่เป็นทางการนี้ จะทำให้คู่ความสามารถเข้าถึงศาลได้โดยตรง โจทก์สามารถเสนอคำฟ้องด้วยวาจาได้ตามมาตรา 191 วรรคหนึ่ง จำเลยสามารถให้การด้วยวาจาได้ตามมาตรา 193 วรรคสาม และศาลก็พิพากษาหรือมีคำสั่งด้วยวาจาได้ตามมาตรา 194

สำหรับการฟ้องด้วยวาจา หรือให้การด้วยวาจานั้น เจ้าพนักงานศาลจะเป็นผู้จัดบันทึกรายละเอียดแห่งข้อหาหรือคำให้การลงในแบบพิมพ์ นับว่าเป็นการช่วยอำนวยความสะดวกแก่คู่ความอย่างมาก ช่วยให้นักท่องเที่ยวที่ไม่มีความรู้ด้านกฎหมายไทยสามารถฟ้องคดีด้วยวาจาได้ โดยเจ้าพนักงานศาลจะเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ คู่ความไม่จำเป็นต้องจ้างทนายความมาดำเนินการให้ก็ได้ อันเป็นการช่วยประหยัดค่าจ้างทนายความอีกทางหนึ่งด้วย นอกจากนี้การอ้างอิงพยานหลักฐานที่จะนำสืบ คู่ความก็สามารถทำได้โดยเพียงแถลงให้ศาลบันทึกไว้ว่าต้องการจะอ้างอิงพยานหลักฐานอะไรบ้างตามมาตรา 193 ตรี โดยไม่ต้องยื่นบัญชีระบุพยานตามมาตรา 88

4. เน้นการประหยัด

คดีโมโนซาร์นอกจากเสียค่าขึ้นศาลในอัตราเท่ากับค่าขึ้นศาลในคดีไม่มีทุนทรัพย์แล้ว ความประหยัดในการดำเนินคดียังมีผลจากการแก้ไขวิธีพิจารณาคดีโมโนซาร์ที่เน้นการไต่ถาม ความเรียบง่ายและไม่เป็นทางการ รวมทั้งความกระชับของการพิจารณาด้วย และเมื่อการดำเนินคดีโมโนซาร์สามารถกระทำได้ด้วยรวดเร็วและประหยัดแล้ว ก็จะทำให้เป็นการ

ลดอุปสรรคการนำคดีมาสู่ศาลของบุคคลที่ไม่มีเงินเสียค่าธรรมเนียมศาล หรือเงินจ้างทนายความ

วิธีพิจารณาคดีมโนสาเร่ช่วยให้คู่ความเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีเพียงเล็กน้อยจึงเป็นการประหยัด เนื่องจากเหตุผลดังต่อไปนี้

- โจทก์คงเสียค่าขึ้นศาลในศาลชั้นต้นเท่ากับคดีที่มีค่าขอให้ปลดเปลื้องทุกข์อันไม่อาจคำนวณเป็นราคาเงินได้เพียงเรื่องละ 200 บาท ตามมาตรา 190 จัตวาและตาราง 1 ข้อ 2 ไม่ต้องเสียตามจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทในอัตรา 2 บาท ต่อทุก 100 บาทแต่ไม่เกิน 200,000 บาท อย่างคดีมีทุนทรัพย์ทั่วไปตามตาราง 1 ข้อ 1

- การพิจารณาคดีมโนสาเร่รวดเร็วกว่าคดีแพ่งสามัญ ทำให้คดีเสร็จไปโดยรวดเร็ว คู่ความจึงไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการมาศาลหลายครั้ง

- โจทก์สามารถยื่นฟ้องคดีมโนสาเร่ด้วยวาจา ส่วนจำเลยก็ให้การด้วยวาจาได้ โดยเจ้าพนักงานศาลเป็นผู้จดบันทึกให้ จึงสามารถฟ้องคดีหรือให้การต่อสู้คดีด้วยตนเองได้แม้ไม่มีความรู้ทางด้านกฎหมายก็ตาม จึงไม่จำเป็นต้องเสียค่าใช้จ่ายอันเป็นค่าจ้างทนายความให้ดำเนินคดีแทน

- ในด้านของรัฐ เมื่อคดีมโนสาเร่เสร็จไปโดยเร็ว และเป็นคดีที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินสามแสนบาท ผู้พิพากษาคนเดียวมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดี ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 25 ย่อมทำให้ประหยัดงบประมาณของแผ่นดินในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมในส่วน of คดีประเภทนี้ด้วย

2.4.2 ประเภทของคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

จากการดำเนินนโยบายของรัฐบาลและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในการมุ่งเน้นให้เกิดการท่องเที่ยวกันอย่างกว้างขวาง จึงส่งผลให้มีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยจำนวนมาก โดยนักท่องเที่ยวเหล่านี้มักจะนำเงินทองและสิ่งของมีค่าติดตัวมาด้วย แต่เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน ประชาชนบางส่วนประสบกับปัญหาความฝืดเคืองทางการเงิน ไม่มีงานทำและขาดรายได้ ส่วนหนึ่งหาทางออกโดยการมุ่งหวังประทุษร้ายต่อทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ และการที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเมื่อเดินทางเข้ามาในประเทศไทยที่สภาพอากาศค่อนข้างร้อนและความแตกต่างกันทางด้านวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศส่วนใหญ่แต่งกายไม่มีฉัตรคลุม จึงเกิดมีคดีขึ้น โดยเฉพาะความผิดที่เกี่ยวกับชีวิตร่างกาย การล่วงละเมิดทางเพศเกิดขึ้นบ่อยครั้ง นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมักจะมีปัญหาด้านการสื่อสารกับคนไทยไม่เข้าใจภาษาไทย จึงทำให้เกิดความเสียหาย เช่น การหลอกลวงซื้อโกงให้ซื้อสินค้า เป็นต้น ประเภทของคดีอาญาแบ่งได้เป็น 2

ประเภทคือ 1) ความผิดต่อส่วนตัวหรือความผิดยอมความได้ และ 2) ความผิดต่อแผ่นดินหรือความผิดยอมความไม่ได้

1) ประเภทของคดีอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา

(1) ความผิดต่อส่วนตัวหรือความผิดยอมความได้

คือการกระทำผิดอาญาที่ไม่ก่อผลกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนทั่วไป แต่เป็นความผิดส่วนตัวที่มีผลต่อผู้กระทำและต่อผู้เสียหายโดยเฉพาะ มักความผิดที่มีความเป็นอาชญากรรมน้อย มีคุณธรรมทางกฎหมายเป็นเรื่องส่วนตัวมาก³⁹ ตามประมวลกฎหมายอาญา ได้จำแนกความผิดอันยอมความได้ออกเป็น 4 ลักษณะ คือ ลักษณะ 8 ความผิดเกี่ยวกับการค้า ลักษณะ 9 ความผิดเกี่ยวกับเพศ ลักษณะ 11 ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพและชื่อเสียง และลักษณะ 12 ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน สามารถแยกประเภทของความผิดได้ดังนี้ คือ

ก. ความผิดเกี่ยวกับเพศ สำหรับความผิดในหมวดนี้ มีสิ่งที่กฎหมายมุ่งประสงค์คุ้มครอง หรือคุณธรรมทางกฎหมาย คือเสรีภาพทางเพศที่จะกำหนดความสัมพันธ์ทางเพศด้วยตนเอง⁴⁰ อันได้แก่

- ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราหญิง มาตรา 276
- ความผิดฐานกระทำอนาจารบุคคลอายุกว่าสิบห้าปี มาตรา 278
- ความผิดฐานพาหญิงไปเพื่อการอนาจาร มาตรา 283
- ความผิดฐานพาหญิงอายุเกินสิบห้าปีแต่ไม่เกินสิบแปดปีไปเพื่อการอนาจารตาม มาตรา 284

ข. ความผิดต่อเสรีภาพ ความผิดตามกฎหมายลักษณะนี้มีคุณธรรมทางกฎหมายอันได้แก่เสรีภาพ โดยแบ่งได้คือ เพื่อคุ้มครองเสรีภาพในการตกลงใจและเสรีภาพในการกระทำตามที่ตกลงใจ หรือเสรีภาพในการตัดสินใจ⁴¹ และเพื่อคุ้มครองเสรีภาพในการเคลื่อนไหวเปลี่ยนที่ทางของบุคคล⁴² ซึ่งความผิดที่ดังต่อไปนี้เป็นความผิดยอมความได้

- ความผิดฐานข่มขืนใจผู้อื่น มาตรา 309
- ความผิดฐานทำให้ผู้อื่นปราศจากเสรีภาพในร่างกาย มาตรา 310 วรรค

แรก

³⁹ สุรพงษ์ เอี่ยมแทน. (2544). ความผิดอันยอมความได้กับความผิดอาญาแผ่นดิน (ศึกษาตามกฎหมายสารบัญญัติ). หน้า 13

⁴⁰ คณิต ฌ นคร. (2543). กฎหมายอาญาภาคความผิด. หน้า 197

⁴¹ คณิต ฌ นคร. (2543). กฎหมายอาญาภาคทั่วไป. หน้า 94

⁴² คณิต ฌ นคร. (2543). เล่มเดิม. หน้า 97

- ความผิดฐานทำให้ผู้อื่นปราศจากเสรีภาพโดยประมาท มาตรา 311

วรรคแรก

ค. ความผิดต่อการเปิดเผยความลับ โดยคุณธรรมทางกฎหมายของความผิดหมวดนี้คือ สิทธิส่วนตัวของบุคคล อัน ได้แก่⁴³

- ความผิดฐานเปิดเผยจดหมาย โทรเลข หรือเอกสาร มาตรา 322
- ความผิดฐานเปิดเผยความลับที่ได้มาในหน้าที่ จากอาชีพ หรือใน

การศึกษา มาตรา 323

- ความผิดฐานแสวงหาประโยชน์จากความลับ มาตรา 324

ง. ความผิดต่อเกียรติ โดยคุณธรรมทางกฎหมายของความผิดหมวดนี้คือ เกียรติ⁴⁴ หรือคุณค่าที่ยอมรับนับถือที่มนุษย์มีอยู่ เนื่องจากความสมบูรณ์ทางจริยธรรมของเขาทุกคนมีเกียรติโดยสมบูรณ์ตราบเท่าที่ยังไม่ถูกลบลู่ทำให้คุณค่าที่ยอมรับนับถือลดน้อยลงไป หรือเกียรติของบุคคลที่เสียชีวิตแล้ว อัน ได้แก่

- ความผิดฐานหมิ่นประมาท มาตรา 326
- ความผิดฐานหมิ่นประมาทผู้ตาย มาตรา 327
- ความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณา มาตรา 328

จ. ความผิดที่กระทำต่อทรัพย์สิน โดยคุณธรรมทางกฎหมายของหมวดนี้เพื่อคุ้มครองทรัพย์สินไม่รวมถึงความไว้วางใจผู้อื่นอัน ได้แก่⁴⁵

- ความผิดฐานฉ้อโกง มาตรา 341 และมาตรา 342
- ความผิดฐานฉ้อโกงค่าอาหาร ค่าเครื่องดืม หรือค่าเช่าอยู่ในโรงแรม

มาตรา 345

- ความผิดฐานชักจูงผู้อื่นให้จำหน่ายทรัพย์สิน มาตรา 346
- ความผิดฐานฉ้อโกงประกันวินาศภัย มาตรา 347
- ความผิดฐานทำผิดหน้าที่ในการจัดการทรัพย์สิน มาตรา 353
- ความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ มาตรา 349
- ความผิดฐานชักย้ายทรัพย์สินให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ มาตรา 350
- ความผิดฐานใช้ชื่อประกอบการค้าของผู้อื่น มาตรา 272
- ความผิดฐานฉ้อโกงแรงงาน มาตรา 344

⁴³ คณิต ฅ นคร. (2543). เล่มเดิม. หน้า 124.

⁴⁴ คณิต ฅ นคร. (2543). เล่มเดิม. หน้า 86.

⁴⁵ คณิต ฅ นคร. (2543). เล่มเดิม. หน้า 158.

ฉ. ความผิดฐานบุกรุก โดยคุณธรรมทางกฎหมายของความผิดหมวดนี้คือ การถือการครอบครอง อันได้แก่

- ความผิดฐานเข้าไปในอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่น เพื่อถือการครอบครอง มาตรา 362
- ความผิดฐานยกย้ายหรือทำลายเครื่องหมายเขตอสังหาริมทรัพย์ มาตรา 363
- ความผิดฐานเข้าไปหรือซ่อนตัวอยู่ในเคหสถาน หรือไม่ยอมออกจากเคหสถานเมื่อถูกไล่ออก มาตรา 364

ช. ความผิดที่กระทำต่อกรรมสิทธิ์ โดยคุณธรรมทางกฎหมายของความผิดหมวดนี้คือ กรรมสิทธิ์ อันได้แก่

- ความผิดฐานยกยอก มาตรา 352 มาตรา 353 และมาตรา 354
- ความผิดฐานยกยอกสังหาริมทรัพย์อันมีค่าที่ซ่อนหรือฝังไว้ ตรา 355
- ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ มาตรา 358
- ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์กรณีพิเศษ มาตรา 359

นอกจากนี้ แม้ตามประมวลกฎหมายอาญาจะบัญญัติให้เป็นความผิดอาญาแผ่นดิน ในความผิดที่กระทำต่อทรัพย์ ตามมาตรา 334-336 วรรคแรก และความผิดในมาตรา 341-364 สามารถยอมความได้ หากเป็นการกระทำผิดที่ผู้บุกรุกกระทำต่อผู้สืบสันดาน หรือผู้สืบสันดาน กระทำต่อผู้บุกรุก หรือพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันกระทำต่อกัน ทั้งนี้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 71

ความผิดอันยอมความได้นั้น ผู้เสียหายต้องร้องทุกข์หรือฟ้องคดีด้วยตนเอง ภายในกำหนดอายุความ 3 เดือนนับแต่วันที่รู้เรื่องและรู้ตัวผู้กระทำผิด ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 ถ้าผู้เสียหายมิได้ร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนหรือฟ้องคดีต่อศาลภายในกำหนดอายุความ ก็จะทำให้คดีขาดอายุความและไม่สามารถฟ้องคดีได้ เพราะถือว่าสิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (6)

ในกรณีที่นักท่องเที่ยวยุโรปต่างชาตินั้นเป็นผู้เสียหายความผิดอาญาที่ยอมความได้นั้น เนื่องจากมีขั้นตอนซับซ้อนคือต้องมีการร้องทุกข์เสียก่อนจึงจะมีอำนาจฟ้องคดีได้ การร้องทุกข์เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 121 หากมิได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นมาก่อนก็ย่อมส่งผลให้พนักงานอัยการไม่มีอำนาจฟ้อง ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 หรือหากนักท่องเที่ยวยุโรปจะฟ้องคดีเองโดยไม่ได้มีการร้องทุกข์มาก่อนก็ต้องฟ้องคดีภายในกำหนดเวลา 3

เดือนนับแต่วันที่รู้เรื่องและรู้ตัวผู้กระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 ก็เป็นกรณีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีเองโดยไม่จำเป็นต้องมีการสอบสวนของพนักงานสอบสวนก่อน ตามมาตรา 122 (2)

เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาที่ข่มขืนความได้ เป็นเรื่องที่กระทบต่อความเป็นส่วนตัวของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติผู้เสียหาย ข่มขืนเป็นไปได้นักท่องเที่ยวอาจไม่ทราบถึงขั้นตอนวิธีปฏิบัติเช่นนี้ และหากมีการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลเต็มตามรูปแบบ ก็จะมีปัญหาในเรื่องระยะเวลาที่คดีจะเสร็จสิ้น เพราะนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีระยะเวลาที่อยู่ในประเทศไทยสั้นและจำกัด ดังนั้น นักท่องเที่ยวผู้เสียหายมักเดินทางกลับไปยังประเทศของตนแล้วแต่คดียังอยู่ในระหว่างพิจารณาของศาล ซึ่งเมื่อคดีเสร็จการพิจารณาผู้เสียหายก็อาจไม่ทราบผลแห่งคดี ทำให้ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของประเทศไทยในการคุ้มครองนักท่องเที่ยว

(2) ความผิดต่อแผ่นดินหรือความผิดข่มขืนความไม่ได้

คือการกระทำความผิดที่มีโทษในทางอาญาที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน โดยรัฐเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย ความผิดที่มีโทษอาญาตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ ความผิดต่อชีวิต ร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ เป็นต้น

2) หลักเกณฑ์ในการดำเนินคดีอาญา

การดำเนินคดีอาญามีสาระสำคัญ คือ การตรวจสอบให้ได้ความจริงในคดีอาญาว่าบุคคลใดเป็นผู้กระทำความผิดที่แท้จริง แล้วดำเนินการนำตัวผู้ต้องหาไปลงโทษหรือปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดนั้นอีก หรือหากพิสูจน์แล้วพบว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ก็ต้องปล่อยผู้ต้องหาให้เป็นอิสระไป อันเป็นการอำนวยความยุติธรรมให้เกิดมีขึ้นและรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยของสังคม

การดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำความผิดนำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับ ซึ่งเป็นกฎหมายที่ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการค้นหาความจริงอันเกี่ยวกับการกระทำความผิดและการนำตัวผู้กระทำความผิดต่อกฎหมายอาญามาดำเนินการพิจารณาและลงโทษตามบทบัญญัติของกฎหมาย⁴⁶ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นกฎหมายที่ว่าด้วยการนำเอากฎหมายสารบัญญัติมาบังคับใช้ให้ได้ผลจริงในชั้นการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งเป็นกฎหมายมหาชนที่บัญญัติเพื่อรักษาความสงบ

⁴⁶ ณรงค์ ใจหาญ. หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. หน้า 19.

เรียบร้อยและความมั่นคงของชาติ⁴⁷

หลักเกณฑ์ในการดำเนินคดีอาญาปัจจุบัน รัฐเป็นผู้มีหน้าที่ชี้ขาดตัดสินโดยอำนาจตุลาการ แต่ก็มีหลักที่แตกต่างกันในระบบกฎหมายว่าผู้ใดจะเป็นผู้รับผิดชอบในการนำเสนอคดีเพื่อให้ตุลาการตัดสินคดี ซึ่งอาจแยกได้ออกเป็น 2 หลักคือ

1. หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Public prosecution)

หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นหลักที่เกิดขึ้นมาโดยมีหลักการว่า รัฐเป็นผู้เสียหายต่อการที่มีผู้กระทำความผิดทุกคดี และมีหน้าที่ดำเนินคดีอาญาโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งนี้เพราะการกระทำความผิดเป็นการกระทำความเสียหายต่อสังคมและทำลายความสงบสุขของส่วนรวมซึ่งรัฐมีหน้าที่ปกป้องรักษา ดังนั้นรัฐจึงต้องเป็นผู้ดำเนินการในความผิดนั้นๆ

ตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ถือว่ารัฐเป็นผู้เสียหายและเจ้าพนักงานของรัฐผู้มีอำนาจหน้าที่ดำเนินคดีอาญาคือพนักงานอัยการ อย่างไรก็ตามรัฐไม่ได้ผูกขาดการดำเนินคดีอาญาไว้แต่ผู้เดียวโดยเด็ดขาด แม้ในประเทศที่ถือหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐโดยเคร่งครัดก็มีการผ่อนคลายให้เอกชนฟ้องคดีเองได้บ้างเช่นกัน แต่จะจำกัดประเภทและฐานความผิดไว้ด้วยสำหรับในประเทศไทยเราผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาได้อย่างกว้างขวาง⁴⁸ ดังจะเห็นได้จากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28 ที่กำหนดให้ทั้งพนักงานอัยการและผู้เสียหายสามารถที่จะฟ้องคดีอาญาต่อศาลที่มีเขตอำนาจได้ แต่โดยหลักใหญ่แล้วรัฐมีอำนาจโดยตรงในการดำเนินคดีอาญา ฉะนั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ว่าจะเป็นเจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานสอบสวน พนักงานคดีพิเศษ พนักงานอัยการ ศาลและราชทัณฑ์ มีหน้าที่ต้องร่วมมือกันเพื่อบริหารงานกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยอันเป็นภารกิจหลักและเป็นการบริการสาธารณะที่รัฐต้องจัดให้แก่ประชาชนในรัฐนั้น

2. หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน (Popular prosecution)

หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนนี้เกิดขึ้นก่อนหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ และมีใช้ในกฎหมายอังกฤษ ซึ่งถือว่าประชาชนทุกคนมีสิทธิฟ้องคดีอาญาได้โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าบุคคลนั้นจะเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายในความผิดนั้นหรือไม่ ทั้งนี้เพราะประชาชนมีหน้าที่ที่จะรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม เมื่อคดีอาญาเป็นเรื่องที่มีผลกระทบต่อส่วนรวม จึงเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคนที่จะมีหน้าที่ป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดอาญาในทุกขั้นตอนของกระบวนการ

⁴⁷ เรวดี ฉ่ำเฉลิม. (2545). คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 1-2. รวมคำบรรยาย เล่มที่ 4 ภาคสอง สมัยที่ 55. หน้า 39.

⁴⁸ กนิต ณ นคร. (2544). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 13.

3) ฐานความผิดทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญาที่เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ⁴⁹

- (1) กลุ่มคดีอุกฉกรรจ์และสะเทือนขวัญซึ่งประกอบไปด้วยความผิด ดังต่อไปนี้
- ก. ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนามีเหตุฉกรรจ์
 - ข. ปล้นทรัพย์
 - ค. ชิงทรัพย์
 - ง. ลักพาตัวเรียกค่าไถ่
 - จ. วางเพลิง
- (2) กลุ่มคดีความผิดต่อชีวิต ร่างกาย และเพศซึ่งประกอบไปด้วยความผิด ดังต่อไปนี้
- ก. ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา
 - ข. ฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนา
 - ค. ทำให้คนตายโดยประมาท
 - ง. พยายามฆ่า
 - จ. ทำร้ายร่างกาย
 - ฉ. ข่มขืนกระทำชำเรา
 - ช. กระทำอนาจาร
- (3) กลุ่มคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์ซึ่งประกอบไปด้วยความผิด ดังต่อไปนี้
- ก. ลักทรัพย์
 - ข. ปล้นทรัพย์
 - ค. ชิงทรัพย์
 - ง. วิ่งราวทรัพย์
 - จ. กรรโชกทรัพย์
 - ฉ. ฉ้อโกงทรัพย์
 - ช. ยักยอกทรัพย์
 - ซ. ทำให้เสียทรัพย์
 - ฅ. ริดเอาทรัพย์

⁴⁹ ศักรินทร์ ไม่น้อย, (2542). ประสิทธิภาพการปราบปรามอาชญากรรมของตำรวจท่องเที่ยวในกรุงเทพมหานคร. หน้า 122-123.

ญ. รับของโจร

2.4.3 ประเภทคดีผู้บริโภคที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

การดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจนำเที่ยว โรงแรม ร้านอาหาร หรือสถานบันเทิง ล้วนต้องคำนึงถึงการก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้รับบริการหรือผู้บริโภคและต้องการทราบถึงสิทธิของผู้บริโภคซึ่งกฎหมายรับรองคุ้มครองตามสิทธิ เพราะเหตุที่พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2541) ใช้บังคับครอบคลุมถึงผู้ประกอบการธุรกิจที่เป็นผู้ให้บริการ ผู้บริโภคที่รวมถึงผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบการธุรกิจ หรือจากการชักชวนจากผู้ประกอบการธุรกิจเพื่อรับบริการ รวมทั้งผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบการธุรกิจโดยชอบแม้ว่าจะไม่ได้ค่าตอบแทนก็ตาม

นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติถือว่าเป็นผู้บริโภคจากการซื้อสินค้าหรือการบริการที่ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวเป็นผู้ขายหรือให้บริการ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจึงเป็นผู้มีสิทธิได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายนี้ด้วยไม่ว่าจะเป็นความคุ้มครองด้านการบริการหรือการรับสื่อโฆษณาของผู้ประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ซึ่งจะต้องไม่ใช่ข้อความที่ไม่เป็นธรรมหรือสินค้าที่ได้คุณภาพให้แก่นักท่องเที่ยวซึ่งเป็นผู้บริโภค ไม่ว่าข้อความนั้นจะเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว สภาพและลักษณะของการให้บริการ ที่พัก การเดินทาง อาหาร คุณภาพและความปลอดภัย ของผู้ประกอบการซึ่งให้บริการหรือจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ซึ่งนักท่องเที่ยวให้ความสำคัญและเป็นจุดตัดสินใจเลือกใช้บริการของผู้ประกอบการท่องเที่ยว รวมทั้งมีสิทธิที่จะฟ้องเรียกทรัพย์สินหรือค่าเสียหายในกรณีที่นักท่องเที่ยวถูกละเมิดสิทธิตามกฎหมายนี้ด้วย พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 2 พ.ศ.2541) เป็นกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองรับรองสิทธิของผู้บริโภค โดยมีเป้าหมายเพื่อความปลอดภัยและความเป็นธรรม โดยกำหนดสิทธิไว้หลายประการดังนี้⁵⁰

1) สิทธิได้รับข่าวสาร (Right to be informed) เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้แก่ผู้บริโภคที่ได้รับข่าวสารที่ไม่ถูกต้องหรือเพียงพอ อาจทำให้ผู้บริโภคเข้าใจผิดและตัดสินใจพลาดในการเลือกซื้อสินค้าและบริการ กฎหมายจึงเข้ามาควบคุมโฆษณา ฉลาก และการให้ข่าวสารรูปแบบต่างๆ แก่ผู้บริโภค ผู้ขายจะต้องแสดงความชัดเจนในข้อกำหนดของสัญญา ใช้ภาษาที่ง่ายและชัดเจน เพื่อผู้บริโภคจะได้รับข้อมูลที่ชัดเจนทุกชั้นตอนรวมทั้งเรื่องการชำระราคาด้วย

2) สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกสินค้าและบริการ (Right to choose) ผู้บริโภคจะต้องมีอิสระเต็มที่ในการเลือกสินค้าหรือบริการ เพราะหากขาดอิสระในการเลือกบริการ ย่อมแสดงให้เห็น

⁵⁰ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 2 พ.ศ.2541) มาตรา 4.

เห็นถึงความบกพร่องที่ไม่เป็นไปตามระบบนี้ การไม่มีอิสระในการเลือกหาบริการอาจมีหลายสาเหตุ เช่น ได้รับความผิดพลาดหรือเลือกรับบริการโดยไม่มีอิสระ เป็นต้น

3) สิทธิได้รับความปลอดภัย (Right to safety) สิทธิของผู้บริโภคจะได้รับความคุ้มครองทั้งในด้านประสิทธิภาพและความปลอดภัยของการใช้บริการ รวมถึงความบกพร่องของบริการด้วย

4) สิทธิได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา (Right to fair contract) คือสัญญาเป็นตัวกำหนดคุณภาพของการบริการและสัญญาที่ดีต้องไม่ผูกขาดการซื้อขายสินค้า

5) สิทธิได้รับการพิจารณาและรับชดเชยความเสียหาย (Right to be heard) ถ้าการซื้อสินค้าหรือบริการก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค ผู้บริโภคต้องมีหนทางได้รับการเยียวยาความเสียหายนั้นเสมอ จึงเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคที่สมบูรณ์

บทที่ 3

มาตรการทางกฎหมายด้วยการระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของ ประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวต่างชาติ โดยเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวปีละหลายล้านคน แต่เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวต่างชาติอันเป็นการโต้แย้งสิทธิในทางแพ่ง¹ หรืออาจได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ หรือทรัพย์สิน อันเป็นมูลความเสียหายในทางอาญา โดยความเสียหายที่ได้กล่าวมานั้น การดำเนินคดีหรือวิธีการเยียวยาความเสียหายด้วยการระงับข้อพิพาทของนักท่องเที่ยวต่างชาติเหล่านั้น ก็ควรคำนึงถึงวิธีการที่มีความเหมาะสมสร้างความพึงพอใจให้นักท่องเที่ยว ด้วยวิธีการที่สะดวก รวดเร็ว มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม เนื่องจากนักท่องเที่ยวต่างชาติมิได้เป็นผู้มีถิ่นฐานหรือพำนักในราชอาณาจักรไทย และมีระยะเวลาจำกัด ซึ่งในบทนี้จะทำการศึกษาดัง ข้อพิพาทและวิธีการระงับข้อพิพาทในทางแพ่งและทางอาญาของนักท่องเที่ยวต่างชาติทั้งในประเทศและต่างประเทศ การสืบพยานล่วงหน้าในคดีในคดีแพ่งและคดีอาญา

3.1 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของประเทศไทย

มาตรการเยียวยาความเสียหายด้วยวิธีการระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของประเทศไทย มีการแบ่งตามประเภทของข้อพิพาทที่นักท่องเที่ยวต่างชาติได้รับในระหว่างที่อยู่ในประเทศไทยมีดังต่อไปนี้

3.1.1 ข้อพิพาทที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ข้อพิพาทที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ อาจแบ่งตามประเภทของความเสียหายได้ดังต่อไปนี้

1) ข้อพิพาทในทางแพ่งที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ

การส่งเสริมการท่องเที่ยวของภาครัฐเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้มีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก แต่ประชาชนหรือ

¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55.

ผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวก็มักจะหาช่องทางเพื่อเอาเปรียบนักท่องเที่ยว ดังนั้นจึงเกิดข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ในระหว่างที่อยู่ในราชอาณาจักรไทย ซึ่งข้อพิพาทในทางแพ่งมีดังต่อไปนี้

(1) กรณีความเสียหายที่เกี่ยวข้องกับที่พักอาศัย กิจการโรงแรม²

ก. การที่นักท่องเที่ยวเข้าพักในโรงแรมแล้วนำสิ่งของมีค่าติดตัวมาด้วยแล้วสูญหายหรือเสียหายไปด้วยประการใดๆ โดยมีใจเป็นความผิดของตัวนักท่องเที่ยวผู้นั้น แล้วเจ้าสำนักโรงแรมบอกปิดไม่รับผิดชอบหรือรับผิดชอบน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย เจ้าสำนักโรงแรม

ข. การเรียกเก็บค่าที่พักเกินกว่าราคาที่ได้ตกลงหรือได้กำหนดไว้ หรือการคิดค่าบริการสูงเกินจริงถึง 2-3 เท่า

ค. กรณีไฟไหม้โรงแรมห้องพักที่นักท่องเที่ยวอาศัยอยู่ เช่น ในวันที่ 5 กันยายน 2550 เหตุการณ์ไฟไหม้โรงแรมย่านถนนพระราม 4 เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร แม้ความเสียหายที่เกิดขึ้นจะไม่มีผู้ได้รับอันตรายถึงแก่ชีวิต แต่ทรัพย์สินมีค่าของนักท่องเที่ยวผู้พำนักอยู่ในโรงแรมเสียหาย ซึ่งก็ถือว่าเป็นความประมาทเลินเล่อของโรงแรม³

(2) กรณีความเสียหายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการขนส่ง

ก. กรณีเครื่องบินโดยสารเกิดอุบัติเหตุไกลออกนอกรันเวย์ชนไหล่เขา ในขณะที่นำเครื่องลงที่สนามบินจังหวัดภูเก็ต เมื่อวันที่ 16 กันยายน 2550 ซึ่งนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติโดยสารมาด้วย ได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายหรือทรัพย์สิน

ข. ในกรณีที่เป็นการท่องเที่ยวทางน้ำ ดำน้ำดูปะการัง หรือนั่งเรือชมทัศนียภาพทางน้ำ ข้ามไปหมู่เกาะต่างๆ ซึ่งผู้ประกอบการเรือขนส่งอาจไม่ใช้ความระมัดระวังบรรทุกผู้โดยสารจนน้ำหนักเกินทำให้เรือล่ม อาทิเช่น เมื่อวันที่ 4 กันยายน 2550 เหตุการณ์เรือล่มบริเวณหน้าอ่าวมาหยา หมู่เกาะพีพี ต.อ่าวนาง อ.เมือง จ.กระบี่ ทำให้มีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเสียชีวิต และได้รับบาดเจ็บจำนวนมาก

ค. กรณีที่นักท่องเที่ยวได้ทำสัญญาเช่ารถ เพื่อใช้เป็นยานพาหนะในการเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศแล้วมีการผิดสัญญาเช่า หรือกรณีเรียกเก็บค่าโดยสารเกินกว่าราคาที่ตกลงไว้

² พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ.2547 มาตรา 4 “โรงแรม หมายความว่า สถานที่พักที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในทางธุรกิจ เพื่อให้บริการที่พักชั่วคราวสำหรับคนเดินทางหรือบุคคลอื่นโดยมีค่าตอบแทน...”

³ บทบรรณาธิการ.. (2550, 17 กันยายน). “อุบัติเหตุ-หื่น-ปล้น-ฆ่า ท่องเที่ยวไทยเสี่ยงต่างชาติหนี.” หนังสือพิมพ์เดลินิวส์. หน้า 2.

ง. กรณีการออกตั๋วเครื่องบินหรือตั๋วโดยสารปลอม

จ. กรณีการปิดสนามบินหรือการก่อกองจลาจล ทำให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติไม่อาจเดินทางกลับประเทศของตนได้

(3) กรณีความเสียหายที่เกี่ยวกับธุรกิจขายของที่ระลึกหรือสินค้า

กรณีขายสินค้าที่เป็นการหลอกลวงหรือมีคุณภาพต่ำหรือมีการส่งมอบสินค้าผิดไปจากข้อตกลงอันถือได้ว่าผิดสัญญาซื้อขาย ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นมากที่สุดในขณะนี้คือการลงขายอัญมณีให้กับนักท่องเที่ยว แม้ว่าจะมีการกวัดข้นเพียงใดแต่ผู้ประกอบการธุรกิจเหล่านี้ก็ยังหาทางเอาเปรียบกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

(4) ความเสียหายประเภทอื่นที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

กรณีที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเดินทางเข้ามากับบริษัททัวร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการทำสัลยกรรมความงาม แล้วเกิดความเสียหายเนื่องจากการกระทำของแพทย์อันถือว่าเป็นเรื่องในทางละเมิด

2) ข้อพิพาทในทางอาญาที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

การกระทำความผิดทางอาญาโดยมีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเป็นผู้เสียหายนั้น เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าประเทศไทยจะให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวในลำดับต้นๆ ด้วยการมีนโยบายส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว นำเงินเข้ามาใช้จ่าย อันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ แต่การให้ความสำคัญในชีวิตและทรัพย์สินยังไม่เพียงพอทั้งคนในประเทศก็ขาดจิตสำนึกของความเป็นเจ้าบ้าน จึงเกิดความเสียหายในทางอาญาได้ดังต่อไปนี้

(1) ความเสียหายทางอาญาเกี่ยวกับชีวิต ร่างกายที่เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

ก. กรณีเหตุการณ์ความเสียหาย เมื่อวันที่ 29 มกราคม 2541 นักท่องเที่ยวหญิงชาวแคนาดา ถูกฆ่าเสียชีวิต บริเวณเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง⁴

ข. กรณีเหตุเกิดเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2545 นักท่องเที่ยวชาวแอฟริกาและชาวฝรั่งเศส ถูกทำร้ายร่างกาย บริเวณหน้าบริษัท เทเวศร์ เจมส์ ถนนประชาธิปไตย แขวงบางขุนพรหม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

⁴ เปรมศักดิ์ เทียบุระ. รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมัยสามัญทั่วไป. ชุดที่ 2 ปีที่ 2 ครั้งที่ 20. หน้า 27. (อัดสำเนา).

ค. กรณีเหตุเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 9 กันยายน 2547 นักท่องเที่ยวชาวอังกฤษชายหญิง 2 คน เดินทางไปท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี นักท่องเที่ยวทั้งสองถูกยิงเสียชีวิตในที่เกิดเหตุ

ง. กรณีเหตุเกิดประมาณเดือน กุมภาพันธ์ 2550 นักท่องเที่ยวหญิงชาวรัสเซีย 2 คนถูกฆ่าชิงทรัพย์ ที่บริเวณหาดจอมเทียนพัทยา จังหวัดชลบุรี เสียชีวิตในที่เกิดเหตุ ในคดีนี้แม้ว่าจะจับตัวผู้กระทำความผิดได้ แต่เหตุการณ์นี้ก็ส่งผลกระทบต่อนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เนื่องจากนักท่องเที่ยวชาวรัสเซียให้ความนิยมในการเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย

จ. กรณีเหตุเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2550 บริเวณอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี นักท่องเที่ยวหญิงชาวอุซเบกิสถาน และเพื่อนชายชาวฝรั่งเศส ถูกฆ่าร้ายขาดเจ็บสาหัส โดยมีนักท่องเที่ยวชาวเบลเยียมเข้าช่วยเหลือ จึงถูกทำร้ายอาการสาหัสเช่นเดียวกัน ซึ่งก่อนเกิดเหตุคดีนี้ ในบริเวณเดียวกันนักท่องเที่ยวชาวออสเตรเลียก็ถูกกลุ่มอันธพาลใช้มีดฟันศีรษะได้รับบาดเจ็บสาหัส

ฉ. กรณีเกิดเหตุในช่วงเทศกาลประเพณีลอยกระทง ที่จังหวัดสุโขทัย เขตอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย บริเวณวัดสะพานหิน นักท่องเที่ยวหญิงชาวญี่ปุ่นถูกฆ่าเสียชีวิต โดยนำศพมาโยนทิ้งไว้ในบริเวณดังกล่าว

(2) ความเสียหายทางอาญาเกี่ยวกับเพศที่เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ

ก. เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 29 มกราคม 2541 คนร้ายพยายามข่มขืนและใช้กำลังประทุษร้าย นักท่องเที่ยวสาวชาวสวิสเซอร์แลนด์ บริเวณเกาะพีพี จังหวัดกระบี่

ข. เหตุเกิดประมาณเดือน กุมภาพันธ์ 2541 คนร้าย 3 คนพยายามข่มขืนและทำร้ายนักท่องเที่ยวสาวชาวอิสราเอล ที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ค. เหตุเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 3 กันยายน 2550 นักท่องเที่ยวหญิงชาวฝรั่งเศส ถูกคนร้ายพยายามข่มขืน บริเวณอาคารร้างหลังเจดีย์สุริโยทัย เกาะเมืองกรุงเก่า จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และในเดือนกรกฎาคม 2550 นักท่องเที่ยวสาวชาวญี่ปุ่นได้ถูกระทำอนาจารในบริเวณเดียวกัน

(3) ความเสียหายทางอาญาเกี่ยวกับการประทุษร้ายแก่ทรัพย์ที่เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ

ก. เหตุเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2546 นักท่องเที่ยวหญิงชาวจีนถูกคนขับรถแท็กซี่ชิงทรัพย์ ขณะหลบหนีได้เดินบนถนน คนขับรถแท็กซี่ชิงทรัพย์คนได้รับบาดเจ็บสาหัส

ข. เหตุเกิดเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2547 แอร์โฮสเตสชาวญี่ปุ่น มาเมืองไทยเนื่องจากทำหน้าที่บริการบนเครื่องบินระหว่างพักเครื่อง ถูกคนขับรถแท็กซี่ชิงทรัพย์ขณะจ้างให้ไปส่งที่ห้องพัก

ค. เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและเป็นปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ คือ ในกรณีที่เป็นการหลอกลวงในการขายสินค้า หรือ โกงราคาให้มีราคามากกว่าปกติ หรือมีคุณภาพต่ำแต่ราคาสูง อันเป็นการกระทำความผิดฐานฉ้อโกง

3.1.2 มาตรการเยียวยาความเสียหายด้วยการระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

มาตรการเยียวยาความเสียหายโดยวิธีการระงับข้อพิพาทที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ ในข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในระหว่างที่พำนักอยู่ในประเทศไทย อาจแบ่งได้ตามประเภทของข้อพิพาทดังนี้

1) การระงับข้อพิพาทในทางแพ่ง

วิธีการระงับข้อพิพาทในทางแพ่งที่ใช้ในประเทศไทยในปัจจุบัน อาจกระทำได้ โดยกระบวนการทางศาลและโดยกระบวนการอื่นนอกจากศาล โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) การระงับข้อพิพาทในทางแพ่งโดยกระบวนการทางศาล

ข้อพิพาทในทางแพ่งที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว นั้น หากคู่กรณีไม่สามารถเรียกร้องให้อีกฝ่ายหนึ่งชดเชยค่าเสียหายได้ก็มักจะใช้วิธีการดำเนินคดีโดยศาล เนื่องจากคดีที่พิพาทเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวที่เป็นคดีเล็กน้อย (Small Claims) จะอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาโดยศาลแขวง ซึ่งวัตถุประสงค์ของการแยกคดีให้อยู่ในเขตอำนาจของศาลแขวงก็เพื่อให้คดีที่มีข้อพิพาทเล็กน้อย และมีเนื้อหาข้อคดีไม่สลับซับซ้อนในเรื่องที่พิพาท ให้ได้รับการพิจารณาด้วยความรวดเร็ว และมีวิธีการเฉพาะเป็นกระบวนการที่ไม่ยุ่งยากเหมือนคดีแพ่งทั่วไป

คดีที่พิพาทเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่มีทุนทรัพย์ที่เรียกร้องเล็กน้อย ซึ่งอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งของศาลแขวง ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 17 ให้ผู้พิพากษาคนเดียวเป็นองค์คณะมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาได้ โดยในการฟ้องคดีแพ่งได้กำหนดจำนวนทุนทรัพย์หรือจำนวนเงินที่เรียกร้องไว้ไม่เกินสามแสนบาท ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 25(4) หากคดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์สูงกว่าเขตอำนาจของศาลแขวง โดยผู้พิพากษาคนเดียวก็ไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้

กระบวนการการดำเนินคดีแพ่งที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลแขวง ก็มีได้ บัญญัติหลักเกณฑ์ไว้เฉพาะเหมือนกับการดำเนินคดีอาญาในความผิดเล็กน้อย ดังที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ.2499 ดังนั้น การพิจารณาคดีแพ่งที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลแขวง ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ถือได้ว่าคดีที่พิพาทเล็กน้อยที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวเป็นคดีมีโนสาร

คดีมโนสาระ หมายถึง คดีเล็กน้อยหรือคดีเบ็ดเตล็ด ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งจึงได้บัญญัติจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทในคดีไม่เกินสามแสนบาทหรือไม่เกินจำนวนที่ได้กำหนดในพระราชกฤษฎีกา วิธีการฟ้อง การพิจารณา และการพิพากษาไว้ให้รวบรัดเพื่อคดีจะได้เสร็จสิ้นไปโดยรวดเร็วไม่ให้เป็นที่ยืดเยื้อแก่คู่ความ ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 189 “คดีมโนสาระ คือ (1) คดีที่มีคำขอให้ปลดเปลื้องทุกข์อันอาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ไม่เกินสามแสนบาท(2) คดีฟ้องขับไล่บุคคลใดๆ ออกจากอสังหาริมทรัพย์อันมีค่าเช่าหรืออาจให้เช่าได้ในขณะยื่นคำฟ้องไม่เกินเดือนละสามหมื่นบาท”

ก. หลักเกณฑ์การยื่นฟ้องคดีมโนสาระในศาลแขวง

เนื่องจากคดีมโนสาระเป็นคดีเล็กน้อย กฎหมายจึงกำหนดวิธีการฟ้อง การพิจารณาและพิพากษาไว้เป็นพิเศษ ทั้งนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 191 ซึ่งการฟ้องคดีมโนสาระ โจทก์อาจเสนอคำฟ้องฯ ได้ 2 ลักษณะ คือ

- ยื่นคำฟ้องเป็นหนังสือ โจทก์ต้องเสนอชื่อหาของตน โดยทำคำฟ้องเป็นหนังสือยื่นต่อศาลชั้นต้น และคำฟ้องนั้นต้องแสดงให้เห็นชัดแจ้ง ซึ่งสภาพแห่งข้อหาและคำขอบังคับของโจทก์รวมทั้งข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหา⁵ และโจทก์มีหน้าที่ต้องร้องขอต่อพนักงานของศาลเพื่อให้ส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องแก่จำเลยอย่างคดีสามัญ⁶

- เสนอคำฟ้องด้วยวาจา โดยโจทก์มาแถลงข้อหาด้วยวาจาต่อหน้าศาลด้วยตนเองและขอให้ศาลออกหมายเรียกจำเลยมาศาลเพื่อแก้ข้อหา⁷ เมื่อโจทก์มาแถลงข้อหาด้วยวาจาแล้ว ศาลจะจรรยางานพิสดารแห่งข้อหาเหล่านั้นไว้ด้วยตนเอง หรือจะจัดให้เจ้าพนักงานศาลจดบันทึกรายละเอียดแห่งข้อหาลงในแบบพิมพ์ ม.1 แล้วอ่านให้โจทก์ฟัง เมื่อโจทก์รับว่าถูกต้องแล้ว ให้โจทก์ลงลายมือชื่อไว้ และดำเนินการต่อไปตามมาตรา 192 และมาตรา 193

ข. หลักเกณฑ์การพิจารณาคดีมโนสาระในศาลแขวง

วัตถุประสงค์ที่สำคัญของการดำเนินคดีมโนสาระ คือการทำให้คดีเสร็จสิ้นไปโดยเร็วประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 193⁷ ดังนั้นในวันนัดพิจารณาศาลจะต้องดำเนินการ ดังนี้⁸

⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 172.

⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 173.

⁷ มาตรา 193 แก้ไขโดยมาตรา 14 พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 24) พ.ศ.2550.

⁸ มนตรี ขอดปัญญา. (2549). รวมคำบรรยายภาคสองสำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา. ครั้งที่ 1. เล่ม 1. หน้า 61.

- การไต่ถามถึง รูปแบบของการดำเนินคดีมโนสาระนั้น ต้องการที่จะให้คู่ความได้ตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกัน ฉะนั้นจึงให้ศาลทำการไต่ถามถึง เสียในขั้นตอนแรกของกระบวนการพิจารณา เนื่องจากเป็นคดีที่มีทุนทรัพย์ไม่สูงการที่จะให้คู่ความตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันย่อมเป็นเรื่องที่เหมาะสม เพราะหากมีการดำเนินคดีกันต่อไป ค่าใช้จ่ายกว่าจะเสร็จสิ้นกระบวนการก็ย่อมเป็นค่าใช้จ่ายที่สูง

- การสอบคำให้การ ศาลจะต้องสอบคำให้การในวันนัดพิจารณา จำเลยมีสิทธิที่จะทำคำให้การได้ 2 วิธี คือ

1. จำเลยทำคำให้การเป็นหนังสือยื่นต่อศาลก่อนวันนัดพิจารณา โดยไม่ต้องยื่นภายใน 15 วันนับแต่วันที่ได้รับสำเนาคำฟ้อง เหมือนอย่างคดีสามัญ ทั้งนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 177 โดยจะยื่นก่อนวันนัดหรือวันนัดพิจารณาก็ได้

2. จำเลยให้การด้วยวาจา ถ้าจำเลยมาศาลก่อนวันนัดพิจารณา และขอให้การด้วยวาจาเจ้าหน้าที่ของศาลก็ได้แล้วจึงลงลายมือชื่อไว้

- การสืบพยาน กรณีที่ศาลได้ทำการไต่ถามถึงคู่ความแล้วแต่ไม่สามารถตกลงกันได้ และจำเลยยื่นคำให้การแล้ว ไม่ว่าให้การเป็นหนังสือหรือให้การด้วยวาจา ศาลก็จะทำการสืบพยาน

3. หลักเกณฑ์การพิพากษาคดีมโนสาร่

เนื่องจากคดีมโนสาร่เป็นคดีที่มีทุนทรัพย์น้อย กฎหมายต้องการให้คดีมโนสาร่เสร็จสิ้นไปจากศาลโดยเร็ว จึงให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งหรือพิพากษาด้วยวาจาได้ โดยมีวิธีการคือศาลไม่จำเป็นต้องจดยการแห่งคดีหรือเหตุผลแห่งคำวินิจฉัย ตามมาตรา 141 ได้ ทั้งนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 194 แต่ก็มีได้บังคับให้ศาลต้องพิพากษาคดีมโนสาร่ด้วยวาจาเท่านั้น ดังนั้น หากศาลจะพิพากษาคดีโดยทำเป็นหนังสือก็ได้

4. หลักเกณฑ์การอุทธรณ์ฎีกาคดีมโนสาร่

คดีมโนสาร่เป็นคดีที่มีทุนทรัพย์พิพาทเพียงเล็กน้อย จึงจำเป็นที่ต้องมีการจำกัดคดีให้ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลสูงเฉพาะในกรณีจำเป็นเท่านั้น เนื่องจากการจำกัดคดีให้มีการอุทธรณ์หรือฎีกาได้โดยง่าย ก็ย่อมเป็นการช่วยลดปัญหาคดีขึ้นศาลได้ทางหนึ่ง หากเป็นการอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงที่สามารถที่จะอุทธรณ์ได้หากมีทุนทรัพย์ที่พิพาทกันในชั้นอุทธรณ์เกินกว่าห้าหมื่นบาท ย่อมไม่ต้องห้ามอุทธรณ์ในข้อเท็จจริง ตามมาตรา 224 วรรคหนึ่ง ส่วนการฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงนั้น ถ้ามีทุนทรัพย์ที่พิพาทกันในชั้นฎีกาเกินกว่าสองแสนบาท ย่อมไม่ต้องห้ามฎีกาในข้อเท็จจริง ตามมาตรา 248 วรรคหนึ่ง

(2) การระงับข้อพิพาทในทางแพ่งโดยวิธีอื่นนอกจากศาล⁹

วิธีการระงับข้อพิพาทโดยกระบวนการอื่นนอกจากศาล เป็นมาตรการในการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลในข้อพิพาททางแพ่ง สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 มาตรการ ได้แก่

1. การระงับข้อพิพาทโดยวิธีไกล่เกลี่ย (Mediation or Conciliation)

การดำเนินการไกล่เกลี่ยเพื่อยังให้เกิดการประนีประนอมยอมความในประเทศไทย มีการดำเนินการโดยศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม โดยมีวิธีการ คือ

การนำข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยนอกศาล กรณีนี้คู่พิพาทตกลงให้คนกลางช่วยเหลือในการระงับข้อพิพาทให้ โดยจะตกลงกันเอง หรือมอบข้อพิพาทให้สำนักงานหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่ดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทดำเนินการให้ หน่วยงานที่สำคัญและมีบทบาทโดยตรงคือ สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม

กรณีนำข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยในศาล ภายหลังจากที่มีการฟ้องร้องคดีแล้ว หรือในระหว่างการพิจารณาคดีของศาล คู่พิพาทอาจตกลงให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท หรือศาลเห็นควรจัดให้มีการไกล่เกลี่ยได้ เพราะการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลนี้ สามารถดำเนินการได้ในทุกขั้นตอน ตราบใดที่ศาลยังไม่มี การตัดสินชี้ขาดคดี การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลกระทำได้ 2 ขั้นตอน คือ

- การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนวันนัด เป็นการดำเนินการไกล่เกลี่ยในเชิงรุก ที่ต้องการให้ข้อพิพาทที่คู่ความหรือโจทก์นำมาฟ้องต่อศาลยุติไปได้โดยเร็ว ซึ่งศาลจะจัดให้มีการสอบถามความสมัครใจของคู่ความ ตั้งแต่เริ่มต้นของการฟ้องร้องคดี และจัดให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนวันนัดครั้งแรกของศาล ไม่ว่าจะเป็นการนัดชี้สองสถาน นัดสืบพยาน หรือนัดพร้อมก็ตาม

- การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหลังวันนัด หรือในระหว่างการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาล โดยศาลจะจัดให้มีการไกล่เกลี่ยในเวลาใดๆ หลังจากการชี้สองสถานเป็นต้นไป หรือระหว่างการสืบพยานของศาล โดยศาลอาจมีการกำหนดระยะเวลาของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไว้ให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลาที่กำหนด เพื่อให้คู่ความใช้เป็นช่องทางในการประวิงคดี

2. การระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ (Arbitration)

คู่พิพาทสามารถเข้าสู่กระบวนการอนุญาโตตุลาการได้ คือ วิธีการอนุญาโตตุลาการในศาล ทั้งนี้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 210 ถึงมาตรา

⁹ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. (2549). โครงการติดตาม ประเมินผล และพัฒนารูปแบบ และแนวทางการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล. หน้า 10-14.

220 และมาตรา 222 เมื่ออนุญาตตุลาการในศาลมีคำวินิจฉัยชี้ขาดแล้ว คณะอนุญาตตุลาการจะส่งคำชี้ขาดนั้นไปยังศาลที่พิจารณาคดีนั้นมาแต่ต้น หากศาลที่พิจารณาคดีนั้นเห็นว่าคำชี้ขาดชอบแล้ว ศาลก็สามารถพิพากษาไปตามคำชี้ขาดได้ทันที ผลของคำชี้ขาดมีลักษณะเทียบเท่ากับคำพิพากษาของศาลทันที และหากคู่พิพาทไม่ปฏิบัติตามก็สามารถดำเนินการให้มีการบังคับคดีให้เป็นไปตามคำชี้ขาดเหมือนกับกรณีคำพิพากษาต่างๆ ไปของศาลได้ทันที

กรณีวิธีการอนุญาตตุลาการนอกศาล ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติอนุญาตตุลาการ พ.ศ.2545 และข้อบังคับสำนักงานศาลยุติธรรมว่าด้วยอนุญาตตุลาการ สถาบันอนุญาตตุลาการ ผลของการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาตตุลาการต่อการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล คือเป็นการระงับข้อพิพาทที่รวดเร็ว เนื่องจากมีวิธีพิจารณาที่ไม่เคร่งครัด มีขั้นตอนไม่ยุ่งยาก ประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำเนินกระบวนการพิจารณา

(3) มาตรการเยียวยาความเสียหายในทางแพ่ง¹⁰

โดยทั่วไปแล้วเมื่อมีการก่อความเสียหายให้แก่บุคคลอื่น ผลของความเสียหายก็ต้องมีมาตรการที่ระงับหรือเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น วิธีการเยียวยาความเสียหายมีหลายวิธี เช่น โดยการให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน การทำให้กลับคืนสู่ฐานะเดิม การทำให้คู่กรณีเสียหายได้รับความพอใจ การลงโทษผู้กระทำผิด การอบรมศึกษาแก่ผู้กระทำผิด รวมทั้งการป้องกันมิให้ผู้กระทำผิดได้ประโยชน์โดยมิชอบจากการกระทำผิด แต่ในวิธีการเยียวยาความเสียหายดังกล่าวมานี้ การชดใช้ค่าทดแทนและทำให้ผู้ได้รับความเสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมเป็นลักษณะที่ดีที่สุด อย่างไรก็ตาม วิธีการเยียวยาเหล่านี้ก็ยังมีมักจะใช้ควบคู่กันไปเสมอ¹¹

ในบรรดาการเยียวยาความเสียหายโดยการให้ชดใช้ค่าทดแทนหรือทำให้คู่กรณีกลับคืนสู่ฐานะเดิม มีผลเป็นเพียงการบรรเทาความเดือดร้อนเสียหายและหยุดการกระทำมิให้ความเสียหายขยายต่อไปเท่านั้น แต่ไม่สามารถทำให้ความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้วหรือมีอยู่นั้นน้อยลงและในขณะเดียวกันก็ได้กำจัดสาเหตุที่ได้ก่อความเสียหายนั้นด้วย อนึ่ง บุคคลจะรับผิดชอบทางแพ่งก็ต่อเมื่อมีหนี้ ดังนั้น ในความรับผิดชอบทางแพ่งที่สำคัญคือ “หนี้” ที่ก่อให้เกิดความผูกพันที่จะบังคับให้อีกบุคคลหนึ่งชำระหนี้ได้

การเยียวยาความเสียหาย หมายถึง การที่ผู้เสียหายจากการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งใช้สิทธิเรียกร้องกับผู้กระทำนั้นเอง คือเจ้าหนี้ผู้มีสิทธิเรียกร้องบังคับชำระหนี้ต้องใช้สิทธิ

¹⁰ กิตติโชติ ท้าววงศ์. (2549). มาตรการเยียวยาความเสียหายทางแพ่งในคดีเครื่องหมายการค้าและคดีลิขสิทธิ์: ศึกษาปัญหากรณีริบทรัพย์และทำลายทรัพย์. หน้า 9-11.

¹¹ ปิยะนันท์ พันธุ์ชนะวาณิช. (2531). ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายกรณีละเมิดลิขสิทธิ์. หน้า 27-28.

เรียกช่องทางศาล ดังนั้น สิ่งที่ถูกพันตัวบุคคลฝ่ายหนึ่งก็คือ เจ้าหนี้ กับบุคคลอีกฝ่ายหนึ่ง คือ ลูกหนี้ คือเป็นหน้าที่ของลูกหนี้ที่ต้องชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ ที่เรียกว่า วัตถุแห่งหนี้ (Subject of Obligation) วัตถุแห่งหนี้จึงหมายถึง สิ่งที่เจ้าหนี้เรียกให้ลูกหนี้ชำระตามมูลหนี้ซึ่งมีอยู่ 3 ประการ คือ กระทำการ ละเว้นกระทำการ และโอนทรัพย์สิน โดยอาศัยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 194 ที่บัญญัติว่า “ด้วยอำนาจแห่งมูลหนี้เจ้าหนี้อย่อมมีสิทธิที่จะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้อันหนึ่ง การชำระหนี้ด้วยการงดเว้นการอันใดอันหนึ่งก็ย่อมมีได้” เห็นได้ว่า บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวที่ทำให้เจ้าหนี้มีสิทธิอย่างไรๆ ได้นั้นจะต้องมีมูลหนี้คือเหตุแห่งต้นสิทธิของการฟ้องร้องโดยมูลเหตุแห่งหนี้แบ่งได้ คือ นิติกรรมสัญญา และละเมิด

1. การเยียวยาความเสียหายในเรื่องนิติกรรมและสัญญา

การเยียวยาความเสียหายในเรื่องสัญญาหรือนิติกรรมหลายฝ่าย อาจกล่าวได้ว่า สัญญาเป็นเครื่องมือที่ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวแห่งสิทธิ อันได้แก่การก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิ โดยสิทธิและหน้าที่เป็นของคู่กัน เมื่อบุคคลใดมีสิทธิย่อมก่อให้เกิดหน้าที่แก่คู่กรณีในอันที่จะต้องปฏิบัติตามสิทธินั้น ก็คือหนี้โดยให้กระทำการงดเว้นการกระทำหรือส่งมอบทรัพย์สิน ฝ่ายใดมีสิทธิย่อมเป็นเจ้าหนี้ ฝ่ายใดมีหน้าที่ยอมเป็นลูกหนี้ และเจ้าหนี้อย่อมมีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ให้แก่ตนได้¹² หากลูกหนี้ละเลยไม่ชำระหนี้เจ้าหนี้มีสิทธิร้องขอให้ศาลบังคับตามสัญญาได้

2. การเยียวยาความเสียหายในทางละเมิด

ละเมิด คือ การกระทำความผิดกฎหมายโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ และได้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่น ไม่ว่าจะความเสียหายนั้นคำนวณเป็นตัวเงินได้หรือไม่ ละเมิดเป็นการทำให้เขาเสียหายโดยล่วงสิทธิผิดหน้าที่อันมีความรับผิดชอบหรือมีหนี้ทางแพ่ง ผู้เสียหายมีสิทธิที่เรียกร้องให้ผู้กระทำผิดชดเชยค่าเสียหายแก่ตน เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ผู้กระทำอาจต้องรับผิดชอบทั้งทางอาญาและทางแพ่ง โดยทางอาญานั้นปกติรัฐเป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งการที่รัฐลงโทษผู้กระทำ ความผิดทางอาญานั้นเป็นการเยียวยาสังคมและป้องกันการแก้แค้นทดแทน แต่อย่างไรก็ตาม ผู้กระทำผิดก็ควรต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหาย นอกเหนือไปจากความรับผิดชอบต่อสังคมด้วย ลักษณะเช่นนี้กฎหมายให้มาเรียกร้องกันทางแพ่ง โดยเรียกมูลหนี้ที่จะเรียกร้องว่า “ละเมิด”¹³

ละเมิดเป็นบ่อเกิดแห่งหนี้ประเภทหนึ่ง คือ ก่อนมีการละเมิดยังไม่มีหนี้ เมื่อมีการละเมิดแล้วจึงมีหนี้ ก็จะต้องมีการชดเชยค่าเสียหาย ดังที่เรียกกันว่าเป็นหนี้ที่เกิดโดยผลของ

¹² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 194.

¹³ วาริ นาตกุล. (2540). ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด จัดการงานนอกสั่งและลาภมิควรได้. หน้า 1-25.

กฎหมายมิใช่โดยเจตนาก่อนนี้ และเมื่อบุคคลใดทำให้บุคคลอื่นเกิดความเสียหาย ผู้กระทำนั้นก็ต้องรับผิดชอบรับผิดชอบจึงเป็นพันธะของบุคคลผู้กระทำความผิดที่จะต้องรับโทษหรือผลร้ายอย่างใดอย่างหนึ่งที่ตนได้ก่อให้เกิดขึ้น

การกระทำที่ถือเป็นละเมิด ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 420 ว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่น โดยผิดกฎหมาย ให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด จำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” จากบทบัญญัติที่ได้กล่าวมานี้ ละเมิดได้แก่ การที่บุคคลหนึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลหนึ่งโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ โดยมีใช่เป็นการผิดสัญญา

เมื่อบุคคลใดต้องรับผิดชอบเพื่อการกระทำละเมิดของตนแล้ว ความรับผิดชอบของบุคคลนั้นอยู่ในรูปแบบของการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายหรือผู้ถูกกระทบสิทธิ โดยผู้เสียหายสามารถเรียกร้องให้บุคคลผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้ได้ในประการใดและมากน้อยเพียงใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับประเภทของความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ ว่าเป็นความเสียหายต่อทรัพย์สิน ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพหรือต่อทรัพย์สิน การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด กฎหมายกำหนดอายุความในการฟ้องเรียกค่าเสียหายในมูลละเมิดไว้ คือ 1 ปีนับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือภายในกำหนด 10 ปีนับแต่วันทำละเมิด¹⁴ หากผู้เสียหายไม่ดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลภายในเวลาที่กำหนดไว้ ผู้เสียหายก็จะเสียสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายของตน¹⁵

การเยียวยาทางละเมิดมุ่งที่ตัวผู้เสียหายเป็นสำคัญ โดยพิจารณาว่าผู้เสียหายที่ถูกกระทำละเมิดสิทธิผิดหน้าที่นั้นเสียหายอย่างไรและควรได้รับชดใช้เพื่อบรรเทาความเสียหายอย่างไร แนวความคิดนี้ถือเป็น ทฤษฎีหรือปรัชญาว่าด้วยความรับผิดชอบทางแพ่ง (Concept of Civil Liability)

เห็นได้ว่า ละเมิดและสัญญาต่างเป็นบ่อเกิดแห่งหนี้ โดยละเมิด ก่อให้เกิดหนี้ เพราะกฎหมายบัญญัติให้บุคคลผู้เป็นเจ้าของหนี้ ซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำหรือเหตุการณ์ใดที่บุคคลผู้เป็นลูกหนี้ต้องรับผิดชอบ ได้รับค่าสินไหมทดแทน¹⁶ โดยที่บุคคลทั้งสองฝ่ายไม่จำเป็นต้องมีข้อตกลงอย่างใดกันก่อนว่าจะไม่กระทำให้เสียหายต่อกัน ส่วนสัญญานั้นเป็นข้อตกลงระหว่างบุคคล

¹⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448.

¹⁵ สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2550). การคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหายของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา. หน้า 65-66.

¹⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438-448.

ตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไป ตกลงกัน โดยคู่สัญญานั้นมีความผูกพันอย่างใดอย่างหนึ่งต่อกันจะเห็นได้ว่านี้ ในทางสัญญานั้นเกิดขึ้นเพราะมีการตกลงกัน ในบางกรณีคู่สัญญาได้กระทำผิดสัญญา กล่าวคือ มิได้ปฏิบัติตามข้อตกลงกันได้ การผิดสัญญาอาจทำให้เกิดความเสียหายแก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายที่ได้รับ ความเสียหายย่อมมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายจากฝ่ายที่ผิดสัญญาได้ การเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจึงเป็นการกระทำเพื่อแก้ไขหรือกลับคืนซึ่งความเสียหายที่ได้รับเช่นกัน

2) การระงับข้อพิพาทในทางอาญา

การระงับข้อพิพาทในทางอาญาอาจกระทำได้หลายวิธี โดยมีความแตกต่างกัน อาจเกิดจากปัจจัยแวดล้อม ระบบกฎหมายหรือค่านิยมของแต่ละท้องถิ่น ส่งผลให้วิธีการระงับข้อพิพาทในแต่ละประเภทจึงมีความแตกต่างกันทั้งในเนื้อหาและวิธีการของการระงับข้อพิพาท ซึ่งมีมากมายหลากหลายทางเลือกในการระงับข้อพิพาทให้แก่ศาล พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือผู้เสียหาย หากศาลเป็นผู้เสนอแนวทางในการระงับข้อพิพาทก่อนที่จะมีการนำคดีขึ้นสู่ศาลใน คดีบางประเภท¹⁷ อาทิเช่น คดีเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวที่เป็นคดีอาญาลักษณะน้อยในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ หรือร่างกายไม่รุนแรง ทั้งนี้เพื่อให้คู่กรณีประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี มีความสะดวกและรวดเร็ว ทั้งยังเป็นการช่วยลดจำนวนคดีที่จะขึ้นสู่ศาลด้วยอีกทางหนึ่ง วิธีการระงับข้อพิพาทในทางอาญามีทั้งกระบวนการก่อนฟ้องคดีต่อศาลและกระบวนการทางศาลดังต่อไปนี้

(1) การระงับข้อพิพาทโดยกระบวนการอื่นก่อนฟ้องคดีต่อศาล

ในคดีอาญาโดยปกติมักจะเริ่มต้นเมื่อมีการกล่าวหาว่าได้มีความผิดอาญาเกิดขึ้นซึ่งอาจเป็นการกล่าวหาโดยเอกชนกระทำต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยการร้องทุกข์หรือการกล่าวโทษต่อเจ้าพนักงาน หรือผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาต่อศาล โดยตรงไม่ผ่านเจ้าพนักงาน หรือการกล่าวโทษโดยพนักงานสอบสวนเป็นผู้เริ่มเองโดยพลการ และเมื่อพนักงานสอบสวนได้ดำเนินการสอบสวนสืบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน ได้พอสมควรก็จะมีความเห็นสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องในคดีแล้วส่งให้พนักงานอัยการดำเนินการสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล เมื่อศาลได้รับฟ้องไว้ก็จะดำเนินการพิจารณาพิพากษาคดีต่อไปจนเสร็จสิ้นสำนวน ซึ่งอำนาจในการดำเนินคดีนั้นอยู่ภายใต้เงื่อนไขการระงับคดี คือเหตุการณ์ใดๆ ที่สกัดกั้นการชี้ขาดเนื้อหาคดีและทันทีที่เหตุการณ์นั้นเกิดขึ้น การดำเนินคดีที่มีเป้าหมายเพื่อการชี้ขาดเนื้อหาคดีจะกระทำมิได้ ผลก็คือหากมีเหตุการณ์

¹⁷ ประธาน วัฒนวานิชย์. (2545). รายงานการสัมมนาทางวิชาการเรื่องกระบวนการยุติธรรมเชิง สมานฉันท์: ทางเลือกใหม่สำหรับกระบวนการยุติธรรมไทย. หน้า 108.

ตามเงื่อนไขระดับคดีเกิดขึ้นจะทำให้การดำเนินคดีอาญาสิ้นสุดลง หรือเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจซึ่งมีผลทำให้คดีอาญาระงับลงเช่นกัน อันได้แก่กรณีดังต่อไปนี้¹⁸

1. การยอมความโดยผู้เสียหาย

การยอมความโดยผู้เสียหาย คือ การที่ผู้เสียหายหรือโจทก์ได้ตกลงกับผู้กระทำผิดเพื่อระงับข้อพิพาทในคดีอาญาที่เกิดขึ้น โดยผู้เสียหายไม่ใส่ใจเอาความกับผู้กระทำผิดอีกต่อไป มีผลทำให้ความผิดอาญาในความผิดยอมความได้ระงับลง¹⁹ ด้วยเหตุที่แนวคิดในการมองปัญหาอาชญากรรมได้เปลี่ยนแปลงไปจากการมองว่าการกระทำผิดเป็นการกระทำต่อรัฐ รัฐเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย ได้เปลี่ยนมาเป็นการกระทำผิดเป็นการกระทำที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของบุคคลเอกชนเป็นผู้ได้รับความเสียหายจึงมีสิทธิที่จะดำเนินคดีหรือระงับคดีโดยยอมสละสิทธิของตนเองได้ วิธีการระงับตามความข้อนี้มุ่งเน้นที่ผู้เสียหาย เป็นกรณีที่ต้องตกลงระงับข้อพิพาทโดยมีผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินการ 2 ฝ่ายอันได้แก่ ฝ่ายผู้กระทำผิด และฝ่ายผู้เสียหาย ซึ่งในการยอมความจำเป็นต้องได้รับความยินยอมของผู้เสียหายเป็นหลัก ฝ่ายผู้กระทำผิดจะชดเชยค่าเสียหายหรือไม่ไม่ใช่หลักเกณฑ์สำคัญเพียงแต่ฝ่ายผู้เสียหายยินยอมระงับคดีก็เพียงพอ ดังนี้จึงเป็นวิธีการระงับข้อพิพาทที่มุ่งเน้นการตกลงของฝ่ายผู้เสียหายเพื่อให้คดีระงับลง

2. การใช้ดุลพินิจระงับคดีของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

เป็นการระงับข้อพิพาทวิธีหนึ่งของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เนื่องจากปัญหาอาชญากรรมมีจำนวนมากขึ้น และมีความสลับซับซ้อนตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ตำรวจในฐานะที่เป็นหน่วยงานแรกก่อนคดีจะเข้าสู่กระบวนการยุติจึงมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม มีปริมาณไม่เพียงพอกับจำนวนอาชญากรรมที่เกิดขึ้น ตำรวจในฐานะที่เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่โดยตรงในการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและบังคับใช้กฎหมาย จึงมีโอกาที่จะเลือกบังคับใช้กฎหมายได้ เช่นการใช้วิธีการตักเตือนหากพบเห็นการกระทำผิด เช่น ในความผิดเกี่ยวกับจราจร เป็นต้น

3. การใช้ดุลพินิจระงับคดีของพนักงานอัยการ

เป็นวิธีการระงับข้อพิพาทวิธีหนึ่งที่กระทำโดยพนักงานอัยการ ที่มีการะในการอำนวยความสะดวกในสังคม โดยการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษและป้องกันมิให้ผู้บริสุทธิ์ตกเป็นเหยื่อของกระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาด อำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการจึงมี

¹⁸ ฅภัทร กตเวทีเสถียร. (2547). การระงับข้อพิพาทในคดีอาญาโดยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์:ศึกษาเฉพาะความผิดที่มีผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายอาญา. หน้า 31-36.

¹⁹ ชัยสิทธิ์ ตรีชูธรรม. (2523). “การยอมความในคดีอาญา: ปกติกะกฎหมาย.” วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์, 5, 2. หน้า 104.

3 ลักษณะคือ เป็นผู้รักษากฎหมาย ทนายแผ่นดิน และกึ่งตุลาการ²⁰ อัยการจึงมีดุลพินิจในการสั่งฟ้อง และสั่งไม่ฟ้องคดีได้ โดยอาศัยหลักความยุติธรรมหรือมีเหตุผลอันควรที่จะสั่งไม่ฟ้อง เช่น กรณีที่ต้องกันตัวผู้ต้องหาบางคนไว้เป็นพยาน หรือการฟ้องจะมีผลเสียหายมากกว่าการฟ้องคดี ก็จะใช้ดุลพินิจในการสั่งไม่ฟ้องมีผลให้คดีระงับลง

4. การต่อรองคำรับสารภาพ

เป็นวิธีการของการดำเนินคดีซึ่งถูกนำมาใช้ก่อนและหลังฟ้องคดี เพื่อลดปัญหาในการค้นหาข้อเท็จจริง พยานหลักฐาน ที่มีผลให้การดำเนินคดีล่าช้า โดยให้อำนาจพนักงานอัยการเป็นผู้เจรจาทำความตกลงกับจำเลยหรือทนายความของจำเลย เพื่อให้จำเลยรับสารภาพโดยแลกเปลี่ยนกับการลดข้อหาหรือเพื่อให้ศาลรอการลงโทษ หรือลงโทษสถานเบา²¹ ซึ่งการตกลงรับข้อเสนอนั้นถือว่าเป็นสิทธิของจำเลยที่จะให้ความร่วมมือหรือไม่ก็ได้ โดยรูปแบบของการต่อรองคำรับสารภาพนั้นไม่มีรูปแบบที่แน่นอน ซึ่งภายหลังจากจำเลยตกลงตามข้อเสนอลงแล้วก็ยังไม่สามารถทำให้คดีเสร็จลงในทันที ยังต้องดำเนินคดีต่อไปให้ถึงที่สุด เป็นแต่เพียงการช่วยให้การพิจารณาคดีทำได้ง่ายและเสร็จลงไปได้โดยเร็ว

5. การเปรียบเทียบในคดีอาญา

เป็นกรณีที่รัฐให้อำนาจเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารลงโทษทางอาญาแก่ผู้กระทำความผิด โดยการเปรียบเทียบปรับ ซึ่งบุคคลที่มีอำนาจเปรียบเทียบปรับ คือ พนักงานสอบสวนและเจ้าพนักงานตามกฎหมายอื่นที่ให้อำนาจในรูปของพระราชบัญญัติ พระราชกำหนด พระราชกฤษฎีกา ที่ต้องการให้ความผิดตามกฎหมายนั้นให้เสร็จไปโดยรวดเร็ว จึงให้เจ้าพนักงานนั้นมีอำนาจเปรียบเทียบปรับในความผิดที่มีโทษปรับสถานเดียว ความผิดลหุโทษ โดยไม่ต้องแจ้งให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีและเปรียบเทียบปรับ โดยการเปรียบเทียบปรับนั้นมีได้เฉพาะในชั้นสอบสวนและก่อนคดีถึงศาล ด้วยความสมัครใจของผู้ต้องหาและความยินยอมของผู้เสียหาย²²

สรุปได้ว่า การระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่มีการนำคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมแล้ว ซึ่งโดยปกติภายหลังจากการนำคดีเข้าสู่ระบบแล้วจะต้องดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนดไว้ กล่าวคือ เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการแจ้งข้อหา และนำตัวผู้กระทำความผิดส่งพนักงานอัยการ พนักงานอัยการจะดำเนินการฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลและศาลต้องมีคำพิพากษา

²⁰ วสันต์ รัตนกิจ. (2538, มกราคม). “ดุลพินิจในการสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการ.” วารสารอัยการ, 18, 203. หน้า 20.

²¹ Milton Hermann. (1975). “A Not on plea bargaining and case pressure”. *Law & Society Review*. unpagued.

²² คณิต ฌ นคร. (2542). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. หน้า231.

ตัดสินคดี หากกรณีต้องดำเนินคดีไปจนถึงศาลมีคำพิพากษา การระงับข้อพิพาทอย่างเป็นทางการจึงเกิดขึ้น โดยการกระทำของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานอัยการ โดยมีกฎหมายให้อำนาจในการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ไว้โดยชัดแจ้ง หรือเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่สามารถใช้ดุลพินิจได้ การระงับข้อพิพาทจึงเกิดขึ้นในระหว่างขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

(2) การระงับข้อพิพาทโดยกระบวนการทางศาล

การกระทำความผิดในทางอาญาที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยว ในคดีความผิดเล็กน้อยที่ยอมความได้ เช่น ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ความผิดเกี่ยวกับร่างกายไม่ร้ายแรง เป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดอัตราโทษไว้ให้จำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ทั้งนี้ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 25 (5) ซึ่งในการพิจารณาพิพากษาคดีเป็นอำนาจของผู้พิพากษาคนเดียว เนื่องจากคดีนั้นเป็นคดีที่มีอัตราโทษเล็กน้อย หากเป็นคดีที่เป็นความผิดร้ายแรงผู้พิพากษาคนเดียวก็ไม่อาจพิจารณาได้ ด้วยเหตุนี้ความผิดอาญาที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จึงอยู่ในเขตอำนาจของศาลแขวง²³

การพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลแขวง กฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์วิธีพิจารณาความไว้เป็นการเฉพาะ คือพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ.2499 เจตนารมณ์ในประการสำคัญ คือ เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนด้วยการยับยั้งความยุติธรรมให้แก่ประชาชน โดยวิธีการเฉพาะที่ง่าย สะดวก รวดเร็ว และเสียค่าใช้จ่ายน้อย โดยมีให้ประชาชนผู้มีข้อพิพาทคดีอาญาน้อย จะต้องเสียเวลาในการประกอบอาชีพในการดำเนินคดี ตามวิธีการที่ยุ่งยากและสลับซับซ้อนตามที่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา²⁴ กระบวนพิจารณาความอาญาในศาลแขวงมีบทบัญญัติพิเศษแตกต่างไปจากวิธีพิจารณาความทั่วไป มีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้²⁵

ก. หลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับเวลาการยื่นฟ้อง

1. ต้องฟ้องภายใน 48 ชั่วโมง

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ.2499 มาตรา 7 วรรคแรก บัญญัติว่าเมื่อมีการจับตัวผู้ต้องหาแล้ว เป็นหน้าที่ของพนักงาน

²³ พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 17.

²⁴ ปฏิภาณ จินารัตน์. (2519). “ข้อสังเกตบางประการเรื่องการดำเนินคดีอาญาในศาลแขวง.” อัยการนิเทศ. 38. หน้า 177.

²⁵ ธานิส เกศวพิทักษ์. (2549). หัวใจของพระธรรมนูญศาลยุติธรรมและพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวง. หน้า 171.

สอบสวนผู้รับผิดชอบจะต้องส่งตัวผู้ต้องหาพร้อมด้วยสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการ เพื่อให้ยื่นฟ้องให้ทันภายในกำหนดเวลาที่สืบแปลชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ต้องหาถูกจับ ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวเป็นการบังคับให้พนักงานสอบสวนต้องทำการสอบสวนโดยเร็ว กล่าวคือ เมื่อมีการจับตัวผู้ต้องหาแล้ว ต้องมอบตัวผู้ต้องหาให้แก่พนักงานสอบสวนโดยเร็ว พนักงานสอบสวนต้องดำเนินการสอบสวนโดยไม่ชักช้าและพนักงานอัยการก็ต้องรีบนำสำนวนมาฟ้องต่อศาลโดยเร็ว ซึ่งรวมการดำเนินการทั้งหมดนี้นับแต่เวลาที่ผู้ต้องหาถูกจับจนถึงเวลายื่นฟ้องต้องกระทำให้แล้วเสร็จภายในเวลา 48 ชั่วโมง และห้ามมิให้นับระยะเวลาการเดินทางตามปกติที่นำตัวผู้ต้องหาจากที่จับมายังที่ทำการของพนักงานสอบสวน จากที่ทำการของพนักงานสอบสวนหรือจากที่ทำการของพนักงานอัยการมายังศาลเข้าในกำหนดเวลา 48 ชั่วโมงนั้นด้วย

จากบทบัญญัตินี้ดังกล่าวที่มีให้นับระยะเวลาการเดินทางเข้าร่วมในกำหนดเวลานั้นด้วย ก็เพื่อเป็นการคุ้มครองการดำเนินการของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ซึ่งหากสถานที่ที่ทำการจับกุมผู้ต้องหาหรือสถานที่ที่ทำการของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการมีระยะทางห่างไกลจากศาล ย่อมส่งผลเสียหายแก่การดำเนินการสอบสวนของพนักงานสอบสวนและฟ้องคดีของพนักงานอัยการ ซึ่งหากนับระยะเวลาการเดินทางรวมเข้าไปกับระยะเวลา 48 ชั่วโมง พนักงานอัยการก็ไม่อาจฟ้องคดีได้ทันภายในเวลา 48 ชั่วโมง และมาตรา 9 ก็บัญญัติห้ามมิให้พนักงานอัยการฟ้องคดีเมื่อพ้นกำหนดเวลาตามมาตรา 7 เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมอัยการ (อัยการสูงสุด)

2. การผิดฟ้อง

การผิดฟ้อง คือ การที่พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขออนุญาตเลื่อนการฟ้องคดีไปฟ้องในคราวหน้า เพราะมีความจำเป็นหรือมีเหตุจำเป็นที่ไม่สามารถฟ้องผู้ต้องหาได้ทันภายในกำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนด (48 ชั่วโมง) เป็นวิธีการที่เร่งรัดให้พนักงานอัยการ โจทก์ฟ้องผู้ต้องหาโดยเร็ว นับแต่เวลาที่จับตัวผู้ต้องหา มา แต่อาจแก้ไขโดยสามารถฟ้องได้ภายในกำหนดอายุความ แต่ทั้งนี้ก็ต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมอัยการ (อัยการสูงสุด) เสียก่อน อาทิเช่น ในคดีที่มีความยุ่งยาก การรวบรวมพยานหลักฐานไม่สามารถกระทำได้โดยเร็ว ทำให้พนักงานสอบสวนไม่สามารถสรุปสำนวนการสอบสวนเสนอพนักงานอัยการได้ทันภายในเวลาที่กำหนด หรือในชั้นของพนักงานอัยการอาจจะมีคำสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติม เป็นต้น ในกรณีที่เกิดความจำเป็นเช่นนี้ หากจะบังคับให้ต้องฟ้องภายในกำหนดเวลา 48 ชั่วโมงอย่าง

เครื่องครัด ย่อมต้องเกิดปัญหาตามมามากขึ้นมีผลให้คดีล่าช้ายิ่งขึ้นไปอีก ซึ่งก็ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง²⁶

ข. หลักเกณฑ์การจำกัดเวลาในการควบคุมผู้ต้องหา

การจำกัดเวลาในการควบคุมผู้ต้องหา คือ การที่พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการนำตัวผู้ต้องหาซึ่งอยู่ในความควบคุมของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมาศาลเพื่อขอให้ออกหมายจับ เนื่องจากไม่มีอำนาจในการควบคุมตัวผู้ต้องหาต่อไปแล้ว ซึ่งก็เป็นการกำหนดหลักเกณฑ์ไว้เป็นพิเศษเพื่อใช้ในศาลแขวง ทั้งนี้ก็เพื่อให้การดำเนินคดีเป็นไปโดยรวดเร็วที่สุด กล่าวคือ การควบคุมผู้ต้องหานั้นแม้จะต้องดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เช่น จะควบคุมเกินกว่าที่จำเป็นมิได้และมาตรการในการควบคุมก็เพื่อมิให้เขาหลบหนีเท่านั้น แต่ทั้งนี้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะควบคุมตัวผู้ต้องหาเกินกว่ากำหนดเวลาดังกล่าวใน มาตรา 7 วรรคหนึ่ง คือเกินกว่า 48 ชั่วโมงมิได้²⁷

ค. หลักเกณฑ์การฟ้องคดีด้วยวาจา

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง มาตรา 19 วรรคแรก บัญญัติว่า ในคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลแขวงที่จะพิจารณาพิพากษาได้ ผู้เสียหายหรือพนักงานอัยการจะฟ้องจำเลยด้วยวาจาหรือทำเป็นหนังสือก็ได้ ดังนั้น ไม่ว่าผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีเองหรือพนักงานอัยการก็มีสิทธิฟ้องจำเลยด้วยวาจาได้ ในทางปฏิบัติโดยทั่วไปส่วนใหญ่การดำเนินคดีโดยผู้เสียหายไม่นิยมใช้วิธีการฟ้องคดีด้วยวาจา แต่ในส่วนของพนักงานอัยการแม้กฎหมายเปิดโอกาสให้ฟ้องคดีด้วยวาจาหรือทำเป็นหนังสือก็ได้ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น หากผู้ต้องหาให้การรับสารภาพตลอดข้อกล่าวหาต่อพนักงานสอบสวน กฎหมายบัญญัติให้พนักงานสอบสวนนำตัวผู้ต้องหามายังพนักงานอัยการเพื่อฟ้องคดีต่อศาล โดยไม่ต้องทำการสอบสวน กรณีเช่นนี้พนักงานอัยการจะต้องฟ้องคดีด้วยวาจา ทั้งนี้ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง มาตรา 20

ในการฟ้องคดีด้วยวาจานั้นเมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายแล้ว การฟ้องคดีด้วยวาจา ก็คือ การที่โจทก์นำจำเลยมาปรากฏตัวต่อหน้าศาล เมื่อศาลออกนั่งพิจารณาแล้ว ให้โจทก์กล่าวด้วยวาจาแจ้งต่อศาลถึงชื่อโจทก์ ชื่อจำเลย ที่อยู่ และสัญชาติของจำเลย ฐานความผิด การกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำความผิด ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเวลาและสถานที่ และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องพอสมควรเท่าที่จะทำให้จำเลยเข้าใจข้อกล่าวหาได้ดี และมาตราในกฎหมายซึ่งบัญญัติว่าการ

²⁶ วิชัย ตันตฤณานันท์. (2532). คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง. หน้า 47.

²⁷ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง มาตรา 8.

กระทำเช่นนั้นเป็นความผิด ตามมาตรา 19 วรรคสอง ในทางปฏิบัติพนักงานอัยการใช้วิธีทำเป็นบันทึก การฟ้องคดีด้วยวาจาขึ้นมา บรรยายถึงข้อที่ต้องแจ้งต่อศาลที่ได้กล่าวมาแล้วให้ครบถ้วนแล้วจึงนำ บันทึกนั้น ไปยื่นต่อศาลแทนการฟ้องด้วยวาจาจริง²⁸

ง. หลักเกณฑ์การพิจารณาคดี

การพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในศาลแขวง บัญญัติไว้เพียงในเรื่องการ บันทึกคำเบิกความของพยานและให้ศาลแขวงพิจารณาโดยเร็ว และคำสั่งหรือคำพิพากษาจะกระทำ ด้วยวาจาก็ได้ ดังนั้นจึงต้องนำหลักทั่วไปในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้ เช่นในการ พิจารณาและสืบพยานให้กระทำโดยเปิดเผย ห้ามมิให้ศาลพิพากษาหรือสั่งเกินคำขอหรือที่มีได้กล่าว ในฟ้อง วิธีการพิเศษในวิธีการพิจารณาความอาญาในศาลแขวงมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. ศาลแขวงจะต้องดำเนินการพิจารณาโดยเร็ว

กระบวนการพิจารณาของศาลในเบื้องต้นที่จะทำให้คดีดำเนินไปอย่างรวดเร็ว คือการสอบถามคำให้การของจำเลยว่าจะให้การรับสารภาพตามฟ้องหรือให้การปฏิเสธ ถ้า จำเลยให้การรับสารภาพ ศาลก็มีคำพิพากษาคัดสินไปได้เลย แต่ถ้าจำเลยให้การปฏิเสธ ถ้าเป็นคดีที่ ฟ้องด้วยวาจาศาลก็จะคืนตัวจำเลยให้พนักงานอัยการรับไปดำเนินการต่อไป หากเป็นคดีที่ฟ้องเป็น หนังสือศาลจะกำหนดวันนัดสืบพยานของทั้งสองฝ่ายต่อไป

2. การบันทึกความพยาน

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาล แขวง มาตรา 19 วรรคท้าย คำเบิกความของพยานให้ศาลบันทึกสาระสำคัญโดยย่อ²⁹ และให้พยานลง ชื่อไว้ ซึ่งเป็นการเน้นให้เห็นว่าต้องการความรวดเร็วในการดำเนินคดีในทุกชั้นตอนของศาลแขวง

จ. หลักเกณฑ์ในการทำคำพิพากษา

การทำคำพิพากษาและการทำคำสั่งต่างๆ ในคดีนั้นเป็นส่วนหนึ่งของ กระบวนการพิจารณาคดีอาญา ดังนั้น จึงต้องอยู่ในข้อบังคับของกฎหมายว่าต้องรีบทำคำพิพากษา โดยเร็ว และโดยเฉพาะในคดีที่ฟ้องด้วยวาจา เมื่อผู้ต้องหาให้การรับสารภาพต่อศาล ศาลมักจะมีคำ พิพากษาคัดสินคดีไปในวันนั้นเลย โดยศาลจะทำคำพิพากษาในบันทึกคำฟ้องและคำรับสารภาพ ของผู้ต้องหาตนเองแล้วให้โจทก์ลงชื่อไว้ และเพื่อให้การพิพากษาและการทำคำสั่งคดีอาญา เล็กๆน้อยๆ ที่อยู่ในอำนาจของศาลแขวงกระทำได้รวดเร็วยิ่งขึ้น วิธีพิจารณาความอาญาในศาล แขวงจึงบัญญัติเอาไว้ว่า คำพิพากษาหรือคำสั่งจะกระทำด้วยวาจาก็ได้ ซึ่งต่างกับคำพิพากษาหรือ

²⁸ พิชัย นิลทองคำ. (2529). สัมมนาวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง. หน้า 139.

²⁹ คำเบิกความของพยานให้ศาลบันทึกสาระสำคัญโดยย่อ มีสาระสำคัญที่แตกต่างจากวิธีพิจารณาความ อาญา ที่ศาลต้องบันทึกคำพยานตามที่พยานเบิกความ.

คำสั่งในคดีอาญาอื่นทั่วไปที่ต้องทำเป็นหนังสือเท่านั้น คำพิพากษาหรือคำสั่งด้วยวาจานี้กฎหมายมิได้มีแบบว่าจะต้องกระทำอย่างไร เพียงแต่บังคับเอาไว้ว่าเมื่อทำคำพิพากษาหรือคำสั่งด้วยวาจาไปแล้วจะต้องทำบันทึกไว้พอได้ใจความ ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง มาตรา 21 และหากจะทำคำสั่งหรือคำพิพากษาเป็นหนังสือก็ต้องอยู่ในบังคับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 186

ฉ. หลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษา

เจตนารมณ์ของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง ก็เพื่อต้องการให้คดีเสร็จสิ้นไปจากศาลโดยเร็ว และเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของโจทก์และจำเลยในคดี การทำให้คดีถึงที่สุดไปโดยรวดเร็วหรือไม่มีการอุทธรณ์หรือฎีกา ก็เป็นวิธีการเร่งรัดคดีอีกวิธีการหนึ่ง³⁰ จึงได้มีบทบัญญัติการห้ามการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลแขวงดังต่อไปนี้

1. ห้ามอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง คดีอาญาที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแขวงนั้น เมื่อศาลแขวงมีคำพิพากษาอย่างใดแล้ว ต้องห้ามมิให้คู่ความอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง มาตรา 22 วรรคแรก แต่วิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงมิได้บัญญัติเกี่ยวกับการอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายเอาไว้ด้วย ดังนั้น ปัญหาข้อกฎหมายจึงไม่ตกอยู่ในข้อห้ามอุทธรณ์ คู่ความสามารถอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลแขวงในปัญหาข้อกฎหมายได้เสมอ

2. คดีที่ไม่ต้องห้ามอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง คดีอาญาที่อยู่ในอำนาจของศาลแขวงพิจารณาพิพากษา หากเป็นกรณีที่ศาลแขวงมีคำพิพากษาดังต่อไปนี้ คู่ความย่อมมีสิทธิอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงได้ คือ

- จำเลยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุก หรือให้ลงโทษกักขังแทนโทษจำคุก
- จำเลยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุก แต่ศาลรอกการลงโทษไว้
- ศาลพิพากษาว่าจำเลยมีความผิด แต่ให้รอกการกำหนดโทษไว้
- จำเลยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษปรับเกินหนึ่งพันบาท

โทษจำคุก

³⁰ บุศรา เกิดวิชัย. (2534). สิทธิของจำเลยที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยรวดเร็ว. หน้า 153.

(3) มาตรการเยียวยาความเสียหายในทางอาญา³¹

เมื่อมีการกระทำความผิดในทางอาญาเกิดขึ้น จนทำให้มีผู้บริสุทธิ์ต้องตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ถือว่ารัฐประสบความล้มเหลวที่จะคุ้มครองประชาชนให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม รัฐก็มีหน้าที่ต้องเข้ามาเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น นอกจากนั้นผู้กระทำความผิดก็ต้องรับผิดชอบเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยการชดเชยค่าสินไหมทดแทนจากการที่ผู้เสียหายต้องได้รับความเสียหายทั้งทางร่างกาย จิตใจ หรือทรัพย์สินด้วย ซึ่งสิทธิในการเยียวยาความเสียหายของผู้เสียหายในคดีอาญามี 2 ประเภทคือ การเยียวยาความเสียหายโดยรัฐ และการเยียวยาความเสียหายโดยการชดเชยสิทธิทางศาล

ก. การเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาโดยรัฐ

การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายไม่ใช่เรื่องของมนุษยธรรม แต่เป็นเรื่องสิทธิอันชอบธรรมของมนุษย์ ผู้เสียหายจากอาชญากรรมโดยทั่วไปถือเป็นเหยื่ออาชญากรรมซึ่งดำรงชีวิตอยู่ในสังคมปกติ การกำหนดให้ผู้กระทำความผิดทางอาญาได้รับการลงโทษอันเป็นมาตรการตอบโต้จากสังคมแล้วยังมีหน้าที่ต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนทางแพ่งแก่ผู้เสียหายด้วย โดยให้ผู้เสียหายเป็นผู้รับภาระในการที่จะต้องฟ้องคดีแพ่งเอง ซึ่งรัฐเองก็ควรมึบทบาทที่จะช่วยเหลือเพื่อบรรเทาความเสียหายของผู้เสียหาย ด้วยการกำหนดแนวทางการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาโดยรัฐ ทั้งนี้ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 มีเงื่อนไขและวิธีการในการขอรับค่าตอบแทนของผู้เสียหายในคดีอาญา ดังต่อไปนี้

1. เงื่อนไขในการขอค่าตอบแทนของผู้เสียหายในคดีอาญา

เงื่อนไขในการขอค่าตอบแทนของผู้เสียหายในคดีอาญามีเงื่อนไขและวิธีการดังนี้

- ผู้มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา หมายความว่า เป็นบุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิต ร่างกาย หรือจิตใจ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น ตามมาตรา 3

- ความผิดที่กระทำต่อผู้เสียหายอันอาจขอรับค่าตอบแทน ต้องเป็นความผิดตามรายการที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย

³¹ สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2550). การคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหายของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา. หน้า 65-66.

แก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 ซึ่งได้แก่ ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาภาคความผิด ลักษณะ 9 ความผิดเกี่ยวกับเพศ มาตรา 276-287 และลักษณะ 10 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย ตามมาตรา 288-308

2. บุคคลผู้มีสิทธิยื่นคำขอรับค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา

- ผู้เสียหายหรือทายาทซึ่งได้รับความเสียหายกรณีที่ถูกผู้เสียหายถึงแก่ความตายก่อนที่จะได้รับค่าตอบแทน ทายาทที่มีสิทธิยื่นคำขอรับค่าตอบแทนแทนผู้เสียหายได้แก่ ผู้สืบสันดาน ผู้บุพการี คู่สมรส หรือบุคคลใดๆ ซึ่งให้อุปการะ หรืออยู่ในอุปการะของผู้เสียหาย ทั้งนี้บุคคลซึ่งเป็นทายาทของผู้เสียหายจะต้องเป็นทายาทที่ได้รับความเสียหายด้วย ตามมาตรา 22

- ผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้อนุบาล ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามี หรือภริยา หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดซึ่งได้รับการแต่งตั้งเป็นหนังสือจากผู้เสียหาย ในกรณีจำเป็นที่ผู้เสียหายป่วยเจ็บจนไม่สามารถมายื่นคำขอด้วยตนเองได้ หรือเดินทางไปต่างประเทศโดยมีกิจธุระจำเป็นอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้และไม่อาจมายื่นคำขอได้ภายในกำหนด 1 ปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายได้รู้ถึงการกระทำความผิด

3. วิธีการยื่นคำขอรับค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา

บุคคลผู้มีสิทธิยื่นคำขอรับค่าตอบแทนตามพระราชบัญญัติดังที่ได้กล่าวมาแล้ว สามารถยื่นคำขอต่อคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ณ สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา หรือที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดทุกจังหวัด ภายใน 1 ปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายได้รู้ถึงการกระทำความผิด³²

4. การพิจารณาค่าขอรับค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา

การพิจารณาค่าขอรับค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา เป็นดุลพินิจของคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาว่าจะให้ผู้เสียหายได้รับค่าตอบแทนเพียงใดหรือไม่ก็ได้โดยคำนึงถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำความผิด และสภาพความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ รวมทั้งในการที่ผู้เสียหายจะได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่นด้วย (มาตรา 18 วรรคท้าย)

³² ระเบียบคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ว่าด้วยการยื่นคำขอ และวิธีพิจารณาค่าขอ ค่าตอบแทนและค่าใช้จ่าย พ.ศ.2545 ข้อ 5.

ข. การเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายโดยการใช้สิทธิทางศาล

แม้ผู้เสียหายในคดีอาญามีสิทธิได้รับการเยียวยาความเสียหายจากรัฐตามที่ได้อ้างมาแล้วข้างต้นก็ตาม หากผู้เสียหายเห็นว่า การเยียวยาความเสียหายอันถือเป็นการสงเคราะห์จากรัฐนั้นไม่เพียงพอต่อความเสียหายจริงที่ผู้เสียหายได้รับ ก็อาจใช้สิทธิเรียกร้องทางศาลเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนจากผู้กระทำผิดได้

โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ให้ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนจากจำเลยในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์และผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียงหรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ซึ่งผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ตนได้³³

เมื่อการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้น และการกระทำนั้นก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องในทางแพ่ง หรือที่เรียกว่าคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ได้บัญญัติให้ผู้ทำละเมิดต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อการละเมิดด้วย โดยค่าเสียหายดังกล่าวได้แก่ การคืนทรัพย์สิน การใช้ราคา และค่าเสียหายเพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ ที่เกิดขึ้น³⁴ ซึ่งแต่เดิมการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์นั้นมีข้อจำกัดอยู่หลายประการ กล่าวคือ พนักงานอัยการมีอำนาจเพียงขอให้ศาลบังคับจำเลยคืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินบางประเภทเท่านั้น เช่นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 ที่ให้อำนาจพนักงานอัยการยื่นคำร้องขอคืนทรัพย์สินได้แทนผู้เสียหายโดยเรียกเอาจากผู้กระทำความผิดในความผิดทางอาญา 9 ฐานความผิดคือ ลักทรัพย์ วิวังทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชก น้อ โกง ยักยอก หรือรับของโจร ทั้งนี้ไม่รวมความผิดอื่นๆ ด้วย เช่น การทำร้ายร่างกาย การกระทำต่อเสรีภาพ เป็นต้น นอกจากนี้ผู้เสียหายซึ่งได้รับความเสียหายอย่างอื่นที่ประสงค์จะเรียกค่าสินไหมทดแทนจากจำเลยต้องไปดำเนินคดีส่วนแพ่งด้วยตนเอง และต้องเสียค่าธรรมเนียมในการดำเนินคดี ทำให้ผู้เสียหายเหล่านั้นได้รับความเดือดร้อนโดยไม่เป็นธรรม

ดังนั้น จึงได้มีการแก้ไขกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้จำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนเข้ามาในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ได้โดยไม่ต้องฟ้องเป็นคดีต่างหาก รวมทั้งยกเว้นค่าธรรมเนียมสำหรับการดำเนินกระบวนการพิจารณา

³³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 วรรคแรก แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ.2548 มาตรา 3.

³⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 วรรคสอง.

ดังกล่าวให้แก่ผู้เสียหาย เพื่อให้การวินิจฉัยคดีส่วนแบ่งเป็นไปด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรมแก่ผู้เสียหายยิ่งขึ้น โดยอาจแยกหลักเกณฑ์การเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ได้ดังนี้

1. ประเภทความผิดที่เรียกร้อง

คดีที่ผู้เสียหายในคดีอาญาจะมีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ได้แก่ ความผิดที่ทำให้ผู้เสียหายในคดีอาญาได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียง หรือทรัพย์สิน

2. การใช้สิทธิเรียกร้อง

สิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาที่จะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 44/1 ได้นั้นจะต้องเป็นคดีที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์เท่านั้น

3. การยื่นคำร้อง

การใช้สิทธิของผู้เสียหายที่จะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 44/1 นั้น ผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องก่อนเริ่มสืบพยาน และหากไม่มีการสืบพยานคดีนั้น เช่นในกรณีที่ทำเลยให้การรับสารภาพโดยไม่จำเป็นต้องมีการสืบพยานประกอบคำรับสารภาพของจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 176 เช่นนี้จะต้องยื่นคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี คำร้องต้องแสดงรายละเอียดตามสมควรเกี่ยวกับความเสียหายและจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่เรียกร้อง และหากศาลเห็นว่าคำร้องนั้นยังขาดสาระสำคัญในบางเรื่องศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ร้องไขเพิ่มเติมคำร้องให้ชัดเจนได้ นอกจากนี้คำร้องดังกล่าวนี้ก็ต้องสอดคล้องกับคำฟ้องอาญาด้วย หากขัดหรือแย้งกับคำฟ้องในคดีอาญาของพนักงานอัยการนั้น ผู้ร้องก็จะขอใช้สิทธิตามมาตรา 44/1 นี้ไม่ได้ แต่ผู้ร้องสามารถไปดำเนินการฟ้องร้องด้วยตนเองได้ตามมาตรา 40

3) การระงับข้อพิพาทในคดีผู้บริโภค

(1) การระงับข้อพิพาทในคดีผู้บริโภคโดยกระบวนการทางศาล

การดำเนินคดีของนักท่องเที่ยวต่างชาติในคดีเกี่ยวกับการบริโภคสินค้าและบริการ โดยทั่วไปยังคงใช้หลักตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และต่อมาได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคดีผู้บริโภคต่างหากจากการพิจารณาคดีทั่วไป ในมาตรา 7 ได้กำหนดถึงกระบวนการพิจารณาของศาลในคดีผู้บริโภคไว้ คือให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้และข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา และในกรณีที่ไม่มีบทบัญญัติหรือข้อกำหนดดังกล่าวให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาคดีแพ่งมาบังคับใช้โดยอนุโลม โดยมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

ก. หลักเกณฑ์การยื่นฟ้องคดี

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ได้บัญญัติหลักการเกี่ยวกับการดำเนินคดีผู้บริโภคไว้ ดังนี้ “คดีผู้บริโภค หมายความว่า (1) คดีแพ่งระหว่างผู้บริโภค หรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคตามมาตรา 19 หรือตามกฎหมายอื่น กับผู้ประกอบการธุรกิจซึ่งพิพาทกันเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายอันเนื่องมาจากการบริโภคสินค้าหรือบริการ (2) คดีแพ่งตามกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย”

1. กรณีผู้บริโภคเป็นผู้ฟ้องคดี

การกำหนดให้ผู้บริโภคฟ้องคดีได้เองนั้น จะทำให้เกิดความรวดเร็วในการเยียวยาผู้บริโภค เพราะตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคนั้น กำหนดให้สมาคมฟ้องแทนผู้บริโภคเท่านั้นที่ได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล ซึ่งทำให้เกิดความล่าช้าในการฟ้องคดีผู้บริโภค เพราะคดีต่างๆ จะต้องผ่านขั้นตอนการพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคแล้วว่าเป็นคดีผู้บริโภคกับต้องมีความเห็นของอัยการสูงสุดจึงจะมีการฟ้องคดีผู้บริโภคได้ จึงเกิดความล่าช้าไม่สามารถเยียวยาแก่ผู้บริโภคได้อย่างแท้จริง

2. ผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภค

กำหนดให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคหรือสมาคมที่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภครับรองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค มีอำนาจฟ้องและดำเนินคดีผู้บริโภคแทนผู้บริโภคได้ โดยให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการฟ้องและการดำเนินคดีแทนทั้งนี้ตามมาตรา 19 ตามทั่วไปแล้วคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคหรือสมาคมผู้บริโภคจะฟ้องคดีแทนผู้บริโภคได้ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 แต่ได้เพิ่มหลักการถอนฟ้องหรือประนีประนอมยอมความโดยต้องไม่ทำให้เกิดผลเสียต่อการคุ้มครองผู้บริโภคส่วนรวมและเพิ่มหลักการในกรณีที่สมาคมถูกเพิกถอนในขณะฟ้องคดีผู้บริโภค ให้ผู้บริโภคมีสิทธิที่จะเข้ามาแทนที่สมาคมได้

ข. ข้อยกเว้นหลักเรื่องอำนาจฟ้องคดี

ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมสัญญา ที่กำหนดให้นิติกรรมหรือสัญญาต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบจึงจะฟ้องร้องบังคับคดีได้นั้น มิให้นำมาใช้บังคับแก่ผู้บริโภคในการฟ้องบังคับให้ผู้ประกอบธุรกิจชำระหนี้ โดยได้บัญญัติยกเว้นหลักเรื่องอำนาจฟ้องกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือถึงแม้สัญญาดังกล่าวยังมีได้ทำให้ถูกต้องตามแบบนั้น แต่หากผู้บริโภคได้วางมัดจำหรือชำระหนี้บางส่วนแล้ว ให้ผู้บริโภคมีอำนาจฟ้องบังคับให้ผู้ประกอบธุรกิจจัดทำสัญญาให้เป็นไปตามแบบที่

กฎหมายกำหนดหรือชำระหนี้เป็นการตอบแทนได้³⁵ เป็นการยกเว้นหลักกฎหมายในเรื่อง พยานหลักฐาน ที่ว่านิติกรรมใดที่กฎหมายกำหนดให้ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายที่ ต้องรับผิดชอบแสดงจึงจะฟ้องร้องบังคับคดีได้ และนิติกรรมใดต้องทำตามแบบ หากไม่ทำตามแบบ จะใช้บังคับมิได้นั้น กับหลักการห้ามสืบพยานบุคคลแทนพยานเอกสารหรือแก้ไขพยานเอกสาร ตามมาตรา 11 เหตุที่ยกเว้นเพราะในปัจจุบัน ผู้ประกอบการมีอำนาจต่อรองมากอาจจะใช้อำนาจทำให้ผู้บริโภคร้องขอมทำสัญญาแม้ว่าจะไม่ถูกต้องตามแบบหรือไม่มีหนังสือก็ตาม หากต้อง บังคับตามหลักเรื่องพยานตามปกติก็อาจไม่สามารถเยียวยาผู้บริโภคได้เพราะไม่สามารถนำคดี ผู้บริโภคมาฟ้องบังคับผู้ประกอบการในศาลได้นั่นเอง

ค. อายุความในการฟ้องคดี

อายุความในการฟ้องร้องคดีผู้บริโภคถือเป็นความแตกต่างกับ บทบัญญัติในเรื่องละเมิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่เพิ่มอายุความฟ้องร้อง ใน กรณีที่ความเสียหายเกิดขึ้นต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยโดยผลของสารที่สะสมอยู่ใน ร่างกายของผู้บริโภคหรือเป็นกรณีที่ต้องใช้เวลาในการแสดงอาการ ผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดี แทนผู้บริโภคต้องใช้สิทธิเรียกร้องภายในสามปีนับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบ ธุรกิจที่ต้องรับผิดชอบ แต่ไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหาย ตามมาตรา 13 ซึ่งใช้ในกรณีที่เกิด ความเสียหายจากสารพิษที่บริโภคเข้าสู่ร่างกายแต่ไม่ปรากฏผลขึ้นในขณะนั้น เพราะการแสดงผล อาการของกรณีที่ได้รับสารพิษนั้นอาจจะต้องรอผลในการแสดงอาการ

อายุความในการฟ้องคดีจะสะดุดหยุดลงในกรณีที่มีการไต่ถามถ้อย ถ้า หากมีการเจรจาเกี่ยวกับค่าเสียหายที่พึงจ่ายระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจและผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้อง คดีแทนผู้บริโภค ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ไม่นับในระหว่างนั้นจนกว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้บอกเลิก การเจรจา³⁶

ง. หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการยื่นคำฟ้องหรือคำให้การด้วยวาจา

การฟ้องคดีด้วยวาจาเป็นหลักการเดียวกับการพิจารณาคดีวิสามัญ ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แต่เพิ่มหลักให้มีเจ้าพนักงานคดีจัดการบันทึกรายละเอียด แห่งคำฟ้องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการฟ้องและลดข้อยุ่งยากในการตั้งต้นฟ้องคดี พระราชบัญญัติ วิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มาตรา 20 ซึ่งคำฟ้องต้องมีข้อเท็จจริงที่เป็นเหตุแห่งการฟ้องคดี

³⁵ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มาตรา 10.

³⁶ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มาตรา 14.

รวมทั้งคำขอบังคับชัดเจนพอที่จะทำให้เข้าใจได้ หากศาลเห็นว่าคำฟ้องนั้นไม่ถูกต้องหรือขาดสาระสำคัญบางเรื่อง ศาลอาจมีคำสั่งให้โจทก์แก้ไขคำฟ้องในส่วนนั้นให้ถูกต้องหรือชัดเจนขึ้นก็ได้

การยื่นคำให้การด้วยวาจา ถ้าหากคู่ความตกลงกันไม่ได้หรือไม่อาจประนีประนอมยอมความกันได้ และจำเลยยังไม่ได้ยื่นคำให้การ ให้ศาลจะจัดให้มีการสอบถามคำให้การของจำเลย โดยจำเลยมีสิทธิที่จะยื่นคำให้การเป็นหนังสือหรือให้การด้วยวาจาก็ได้ ในกรณีให้การด้วยวาจา ให้ศาลจัดให้มีการบันทึกคำให้การนั้นและให้จำเลยลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ ทั้งนี้ มาตรา 26

จ. การพิจารณาคดี

ก่อนดำเนินการพิจารณาโจทก์และจำเลยต้องทำการไต่ถามก่อน ซึ่งเป็นหลักการเดียวกันกับคดีโมเสส ทั้งนี้ เพื่อให้คู่ความมีการเจรจา ก่อนการพิจารณา ซึ่งหากมีการดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยมีการสืบพยานไปบางส่วนแล้ว ย่อมเป็นการยากที่ฝ่ายที่ได้เปรียบในเชิงคดีจะยอมเข้าสู่กระบวนการไต่ถาม เป็นที่นิยมมากในต่างประเทศเพราะลดค่าใช้จ่ายและยังทำให้ระยะเวลาในการพิจารณาลงทำให้ผู้บริโภครีบรับการเยียวยาโดยรวดเร็ว โดยให้เจ้าพนักงานคดีหรือบุคคลที่ศาลกำหนดหรือที่คู่ความตกลงกันทำการไต่ถามให้คู่ความได้ตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันก่อน ในการไต่ถาม ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอหรือผู้ไต่ถามเห็นสมควร ผู้ไต่ถามจะสั่งให้ดำเนินการเป็นการลับเฉพาะต่อหน้าตัวความทุกฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็ได้³⁷

การสืบพยานหลักฐานในคดีผู้บริโภค ภาระการพิสูจน์พยานหลักฐานของคู่ความในการพิจารณาคดี เป็นหน้าที่ของผู้ผลิตเพราะเป็นข้อเท็จจริงที่อยู่ในการครอบครองของผู้ผลิตเท่านั้นเป็นการยากที่ผู้บริโภคจะนำสืบ ดังนั้น จึงกำหนดให้ผู้ผลิตเป็นผู้นำสืบแก้หากศาลเห็นว่าเข้าเงื่อนไข³⁸

ฉ. การพิพากษาคดี

ในการทำคำพิพากษาหรือคำสั่งซึ่งขาดตัดสินคดี ต้องแสดงข้อเท็จจริงที่ฟังได้โดยสรุปและคำวินิจฉัยในประเด็นแห่งคดีพร้อมด้วยเหตุผลแห่งคำวินิจฉัยนั้นเป็นอย่างน้อย³⁹ และไม่ห้ามศาลที่จะพิพากษาเกินคำขอหรือที่โจทก์กล่าวไว้ในคำฟ้อง เพราะในคดีผู้บริโภคนั้นผู้เสียหายอาจฟ้องด้วยวาจาและอาจไม่มีความรู้ในจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงกับไม่ทราบวิธีการบังคับให้เหมาะสม การกำหนดหน้าที่ของผู้พิพากษาในการเข้าเยียวยาผู้บริโภคนั้น เป็นผลดีแก่

³⁷ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มาตรา 25.

³⁸ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มาตรา 29.

³⁹ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มาตรา 38.

ผู้บริโภครวมและเหมาะสมกับคดีผู้บริโภคซึ่งมีมากมายหลายลักษณะกับความเสียหายที่แตกต่างกัน จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดให้เหมาะสมแล้วแต่กรณีไป⁴⁰

การสงวนสิทธิที่จะแก้ไขคำพิพากษาของศาล ตามมาตรา 40 หากความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ร่างกาย สุขภาพ หรือ อนามัย ซึ่งในเวลาพิพากษาคดีเป็นการพ้นวิสัยจะหยั่งรู้ได้ แม้ว่าความเสียหายนั้นมีแท้จริงเพียงใด ศาลอาจกล่าวในคำพิพากษาหรือคำสั่งว่ายังสงวนไว้ซึ่งสิทธิที่จะแก้ไขคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นอีกภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ทั้งนี้ ต้องไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง แต่ก่อนการแก้ไขต้องให้ออกาสคู่ความอีกฝ่ายที่จะคัดค้าน⁴¹

เนื่องจากคดีผู้บริโภคนั้นมีความแตกต่างจากคดีละเมิดทั่วไปที่มีความเสียหายอย่างเห็นได้ชัดเจน และสามารถพิสูจน์ความเสียหายได้ แต่ในคดีผู้บริโภคหากเกิดจากการสะสมของสารพิษหรือความเจ็บป่วยที่มีอาการเรื้อรังนั้น จำเป็นต้องมีการสงวนคำพิพากษาไว้หากปรากฏว่ามีความเสียหายเกิดขึ้นภายหลังจากที่ศาลพิพากษาคดีไปแล้ว ซึ่งระยะเวลาที่กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัตินี้ได้เพิ่มขึ้นจากละเมิดปกติจาก 2 ปี เป็น 10 ปี นับตั้งแต่มีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ทั้งนี้เพื่อจะได้คุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายยาวนานขึ้นนั่นเอง

ข. การอุทธรณ์คำพิพากษา

กำหนดระยะเวลาในการอุทธรณ์คำพิพากษาเหมือนกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง คือ 1 เดือนนับแต่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งเงื่อนไขในการอุทธรณ์โดยให้อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์แผนกคดีผู้บริโภคหรือศาลอุทธรณ์ภาคแผนกคดีผู้บริโภค แต่หากราคาทรัพย์สินหรือจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทกันในชั้นอุทธรณ์ไม่เกินห้าหมื่นบาทหรือไม่เกินจำนวนที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ก็ต้องห้ามมิให้คู่ความอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง⁴²

(2) มาตรการเยียวยาความเสียหายในคดีผู้บริโภค

เมื่อผู้บริโภคได้รับความเดือดร้อนหรือความเสียหายจากการบริโภคในกรณีสินค้านั้นมีความชำรุดบกพร่อง กฎหมายได้กำหนดมาตรการเยียวยาไว้ดังนี้

ก. การซ่อมแซมความชำรุดบกพร่อง (repair)

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มิได้กำหนดเรื่องการซ่อมแซมสินค้าที่มีความชำรุดบกพร่องไว้อย่างชัดเจน แต่มาตรา 472 กล่าวเพียงว่า “ผู้ซื้อต้องรับผิดชอบ” ซึ่งการรับผิดชอบจะเป็นอย่างไรนั้น ต้องไปพิจารณาในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 ว่าด้วยหนี้

⁴⁰ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มาตรา 39.

⁴¹ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มาตรา 40.

⁴² พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มาตรา 46.

คือการชดเชยค่าเสียหาย ไม่ได้มีการกำหนดเรื่องการซ่อมแซมไว้อย่างชัดเจน การซ่อมแซมสินค้าที่ชำรุดบกพร่องที่ใช้อยู่ในปัจจุบันเป็นสิทธิของผู้ซื้อสินค้า ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 461 กำหนดให้ผู้ขายต้องส่งมอบทรัพย์สินซึ่งขายให้แก่ผู้ซื้อ ดังนี้ ทรัพย์สินที่ส่งมอบนั้นต้องปราศจากความชำรุดบกพร่อง หากทรัพย์สินที่ส่งมอบเกิดชำรุดบกพร่องผู้ซื้อก็มีสิทธิเรียกให้ผู้ขายทำการซ่อมแซมได้

ปัจจุบันพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 43 กำหนดให้ศาลที่ได้มีคำวินิจฉัยชี้ขาดคดีผู้บริโภคหรือจำหน่ายคดีเสียจากสารบบความแล้ว หากปรากฏว่าสินค้าที่ชำรุดบกพร่องนั้นเป็นอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยของผู้บริโภค โดยส่วนรวมและไม่อาจใช้วิธีป้องกันอย่างอื่นได้ โดยสินค้าดังกล่าวได้จำหน่ายไปแล้ว หรือยังมีวางจำหน่ายอยู่ในท้องตลาด ศาลมีอำนาจในการสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจประกาศและรับสินค้าคืนเพื่อทำการแก้ไขหรือเปลี่ยนให้ใหม่ภายในเวลาที่ศาลกำหนด

ข. การเปลี่ยนสินค้า (replace)

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มาตรา 41 กำหนดให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการเปลี่ยนสินค้าที่มีความชำรุดบกพร่องคืนให้แก่ผู้บริโภค หากเป็นกรณีที่ศาลเห็นว่า ความชำรุดบกพร่องมีอยู่ในขณะส่งมอบสินค้าและไม่อาจแก้ไขให้กลับคืนสภาพที่ใช้งานได้ตามปกติ หรือถึงแม้แก้ไขแล้ว แต่หากนำไปใช้อาจเกิดอันตรายแก่ร่างกาย สุขภาพหรืออนามัยของผู้บริโภค โดยคำนึงถึงความสุจริตของผู้ประกอบธุรกิจ และหากศาลได้มีคำวินิจฉัยชี้ขาดคดีผู้บริโภคหรือจำหน่ายคดีเสียจากสารบบความแล้ว ปรากฏว่าสินค้าที่ชำรุดบกพร่องนั้นเป็นอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยของผู้บริโภค โดยส่วนรวม ซึ่งสินค้าดังกล่าวได้จำหน่ายไปแล้ว หรือยังมีวางจำหน่ายอยู่ในท้องตลาด ศาลมีอำนาจในการสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจประกาศและรับสินค้าคืนเพื่อทำการแก้ไขหรือเปลี่ยนให้ใหม่ภายในเวลาที่ศาลกำหนด⁴³

ค. การคืนสินค้า (refund)

การคืนสินค้าในปัจจุบันเป็นไปตามข้อตกลงที่มีการตกลงกันไว้ระหว่างคู่สัญญา ซึ่งโดยปกติมักจะเป็นข้อตกลงที่ผู้ประกอบการทำขึ้นเป็นเพียงฝ่ายเดียว ซึ่งข้อตกลงดังกล่าวมักมีระยะเวลาที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับประเภทของสินค้า เช่น กรณีที่เป็นสินค้าอุปโภคบริโภคทั่วไป มักจะกำหนดระยะเวลาในการคืนสินค้าที่สั้น เช่น 3 วัน หรือ 7 วัน เป็นต้น แต่สินค้าอิเล็กทรอนิกส์ เช่น โทรศัพท์มือถือ หรือคอมพิวเตอร์ จะกำหนดระยะเวลาไว้ค่อนข้างนานกว่าสินค้าอุปโภคบริโภค คือประมาณ 15 วันถึง 1 เดือน เป็นต้น

⁴³ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มาตรา 43.

นอกจากนี้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มาตรา 43(2) กำหนดมาตรการในการเรียกคืนสินค้าไว้ โดยคดีผู้บริโภค เมื่อศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีหรือจำหน่ายคดีเสียหายจากสารบบความ หากข้อเท็จจริงปรากฏแก่ศาลว่ายังมีสินค้าที่ได้จำหน่ายไปแล้วหรือที่เหลืออยู่ในท้องตลาดอาจเป็นอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยของผู้บริโภคโดยส่วนรวม และไม่อาจใช้วิธีป้องกันอย่างอื่นได้ ให้ศาลมีอำนาจห้ามผู้ประกอบการธุรกิจจำหน่ายสินค้าที่เหลืออยู่และให้เรียกเก็บสินค้าที่ยังไม่ได้จำหน่ายแก่ผู้บริโภคกลับคืนจนกว่าจะได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงสินค้าดังกล่าวให้มีความปลอดภัย

ง. การชดเชยค่าสินไหมทดแทน (Compensation)

มาตรา 40 ได้กำหนดถึงค่าสินไหมทดแทนอีกประเภทหนึ่ง คือ ค่าเสียหายในเชิงลงโทษ (Punitive Damages) โดยกำหนดให้ในกรณีที่ผู้ประกอบการกระทำโดยเจตนาเอาเปรียบผู้บริโภคโดยไม่เป็นธรรมหรือจงใจให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหายหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง เมื่อศาลพิพากษาให้ผู้ประกอบการชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้บริโภค ให้ศาลมีอำนาจสั่งผู้ประกอบการจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงได้ตามที่ศาลเห็นสมควร และพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 11 ให้อำนาจศาลในการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจและค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มเติม นอกเหนือจากค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยกำหนดไว้ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริง

ตาราง 3.1 เปรียบเทียบความแตกต่างของวิธีพิจารณาคดีโมฆะตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551

หลักเกณฑ์	พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551	วิธีพิจารณาคดีโมฆะ
เงื่อนไขในการฟ้องคดี	คดีผู้บริโภค ซึ่งเป็นคดีแพ่งที่พิพาทกันเนื่องมาจากการบริโภคสินค้าหรือบริการ โดยไม่จำกัดทุนทรัพย์	คดีแพ่ง ที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 300,000 บาท หรือคดีฟ้องขับไล่อันมีค่าเช่าหรืออาจให้เช่าได้ไม่เกินเดือนละ 40,000 บาท
การเสนอคดี	ฟ้องด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือ	ยื่นคำฟ้องเป็นหนังสือหรือแถลงข้อหาด้วยวาจา

ตาราง 3.1 (ต่อ)

หลักเกณฑ์	พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551	วิธีพิจารณาคดีมโนสาร
อายุความในการฟ้องคดี	ภายในสามปีนับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบธุรกิจที่ต้องรับผิดชอบ แต่ไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหาย (ต่างกับคดีละเมิด)	แล้วแต่ประเภทของข้อพิพาท
การไต่ถาม	ในวันนัดพิจารณาศาลจะให้มีการไต่ถามก่อนการพิจารณา	ในวันนัดพิจารณาศาลจะให้มีการไต่ถามก่อนการพิจารณา
ภาระการพิสูจน์	คู่ความฝ่ายที่เป็นผู้ประกอบธุรกิจ ต้องพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการผลิต การประกอบ การออกแบบ หรือส่วนผสมของสินค้า การให้บริการ ซึ่งศาลเห็นว่าอยู่ในความรู้เห็นของตน	คู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริง
บทบาทของศาลหรือผู้พิพากษา	มีอำนาจเรียกพยานหลักฐานมาสืบได้ตามที่เห็นสมควร เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม	มีอำนาจเรียกพยานหลักฐานมาสืบได้ตามที่เห็นสมควร เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม
การพิพากษา	ศาลอาจกำหนดข้อสงวนสิทธิในการแก้ไขคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น อีกภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่ต้องไม่เกินสิบปี นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง	ศาลไม่อาจกำหนดข้อสงวนสิทธิในการแก้ไขคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น

ตาราง 3.1 (ต่อ)

หลักเกณฑ์	พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551	วิธีพิจารณาคดีมโนสาร
ระยะเวลาอุทธรณ์	1 เดือนนับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษา หรือคำสั่ง	1 เดือนนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง
การอุทธรณ์	ทุนทรัพย์ที่พิพาทกันในชั้นอุทธรณ์ไม่เกิน 50,000 บาท ห้ามอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง	ทุนทรัพย์ที่พิพาทกันในชั้นอุทธรณ์ไม่เกิน 50,000 บาท ห้ามอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง

4) การระงับข้อพิพาทโดยฝ่ายบริหาร

การกระทำหรือการออกคำสั่งของฝ่ายบริหารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในส่วนใหญ่เกิดขึ้นกับตัวนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยกฎหมายหลักที่ฝ่ายบริหารใช้เป็นเครื่องมือในการออกคำสั่งทางปกครองที่มีผลกระทบต่อนักท่องเที่ยวหรือผู้ประกอบการคือ พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551

(1) สาระสำคัญของพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551

พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งที่จะควบคุมผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว และผู้ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและคุ้มครองนักท่องเที่ยว โดยมีสาระสำคัญดังนี้

ก. คณะกรรมการธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์⁴⁴

กำหนดให้มีคณะกรรมการธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์คณะหนึ่ง มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสองปี มีอำนาจหน้าที่ดังนี้⁴⁵

1. กำหนดแผนงานและมาตรการต่างๆ เกี่ยวกับการส่งเสริม พัฒนา และกำกับดูแลธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์
2. เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวง
3. ออกระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับมาตรฐานการประกอบธุรกิจนำเที่ยว และมาตรฐานการปฏิบัติหน้าที่ของมัคคุเทศก์และผู้นำเที่ยว ที่จะพึงปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยว และ

⁴⁴ พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 มาตรา 7.

⁴⁵ พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 มาตรา 12.

ความรับผิดชอบที่มีต่อนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว ตลอดจนค่าบริการหรือค่าคุ้มครองที่มัคคุเทศก์และผู้นำเที่ยวจะพึงได้รับจากผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว

4. ประกาศกำหนดเขตพื้นที่ในท้องถิ่นหรือชุมชนใดเพื่อให้มัคคุเทศก์ซึ่งได้รับการยกเว้นคุณสมบัติตามมาตรา 51 ทำหน้าที่มัคคุเทศก์ รวมทั้งกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นหรือชุมชนนั้น ทั้งนี้ โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรี

5. ออกระเบียบเกี่ยวกับการเปิดบัญชีเงินฝากและการเบิกจ่ายจากบัญชีเงินฝากสำหรับหลักประกันที่เป็นเงินสดตามมาตรา 18 รวมทั้งการคืนหลักประกันตามมาตรา 39

6. กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการสอบหาข้อเท็จจริงและการวินิจฉัยของนายทะเบียนตามมาตรา 40

7. ออกระเบียบเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราการจ่ายเงินชดเชยให้แก่นักท่องเที่ยวซึ่งได้รับความเสียหายจากผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวตามมาตรา 41

8. พิจารณาและวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งของนายทะเบียน

9. กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการเก็บรักษาและการบริหารเงินและทรัพย์สินของกองทุนตามมาตรา 71

ข. ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว

ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว จะต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 ดังนี้

1. การขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยว⁴⁶

ผู้ประสงค์จะประกอบธุรกิจนำเที่ยวให้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวจากนายทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ โดยต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามของผู้ขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยว เป็นบุคคลธรรมดา⁴⁷ หรือนิติบุคคล⁴⁸ แล้วแต่กรณีเมื่อนายทะเบียนพิจารณาเห็นว่าผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ให้นายทะเบียนมีหนังสือแจ้งให้ผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำขอรับใบอนุญาต ในหนังสือแจ้งนั้นให้แจ้งค่าธรรมเนียมใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวและหลักประกันที่ต้องวางไว้ด้วย

เมื่อผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตชำระค่าธรรมเนียมใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวงและวางหลักประกันตามมาตรา 18 แล้ว ให้นาย

⁴⁶ พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 มาตรา 15.

⁴⁷ พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 มาตรา 16.

⁴⁸ พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 มาตรา 17.

ทะเบียนออกใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวให้ภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับชำระเงินค่าธรรมเนียมและหลักประกันนั้น หากนายทะเบียนพิจารณาเห็นว่าผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม ให้นายทะเบียนมีหนังสือแจ้งเหตุแห่งการไม่ออกใบอนุญาตให้ผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำขอรับใบอนุญาต

ในกรณีที่นายทะเบียนมีคำสั่งไม่ออกใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวให้ผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวเป็นหนังสือต่อคณะกรรมการภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งจากนายทะเบียน ให้คณะกรรมการพิจารณาและวินิจฉัยอุทธรณ์ตามวรรคหนึ่งให้แล้วเสร็จ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับหนังสืออุทธรณ์ คำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด⁴⁹

2. หน้าที่ของผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว

- ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวต้องแสดงใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวไว้ในที่เปิดเผยเห็นได้ง่าย ณ สถานที่ประกอบธุรกิจนำเที่ยวที่ระบุไว้ในใบอนุญาต⁵⁰

- ต้องไม่กระทำการใดอันจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่อุตสาหกรรมท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว หรือนักท่องเที่ยว⁵¹ และต้องปฏิบัติตามที่คณะกรรมการกำหนดตามมาตรา 12 (3)⁵²

- ห้ามไม่ให้ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวจัดบริการนำเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากต่างประเทศ โดยไม่ได้รับค่าบริการหรือรับค่าบริการในอัตราที่เห็นได้ว่าไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด⁵³

- ห้ามไม่ให้ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวมอบหมายให้มัคคุเทศก์ ผู้นำเที่ยว หรือบุคคลอื่นใด นำนักท่องเที่ยวในความรับผิดชอบของตนไปท่องเที่ยว โดยเรียกเก็บเงินจากมัคคุเทศก์ผู้นำเที่ยว หรือบุคคลอื่นนั้น หรือโดยให้บุคคลดังกล่าวรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าเดินทาง ค่าที่พัก ค่าอาหาร หรือค่าอำนวยความสะดวกอื่นใดของนักท่องเที่ยว ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน⁵⁴

⁴⁹ พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 มาตรา 22.

⁵⁰ พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 มาตรา 23.

⁵¹ พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 มาตรา 24.

⁵² พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 มาตรา 25.

⁵³ พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 มาตรา 31.

⁵⁴ พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 มาตรา 32.

- ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวต้องใช้มัคคุเทศก์ซึ่งได้รับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์หรือผู้นำเที่ยวเดินทางไปกับนักท่องเที่ยว⁵⁵

- ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวต้องจัดให้มีการประกันอุบัติเหตุให้แก่นักท่องเที่ยวมัคคุเทศก์ และผู้นำเที่ยวในระหว่างเดินทางท่องเที่ยว⁵⁶

3. การโฆษณาหรือชี้ชวนเกี่ยวกับรายการนำเที่ยว⁵⁷

ในการโฆษณาหรือชี้ชวนเกี่ยวกับรายการนำเที่ยว ให้ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวจัดทำเป็นเอกสารซึ่งอย่างน้อยต้องมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

- ชื่อผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว สถานที่ และเลขที่ใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยว

- ระยะเวลาที่ใช้ในการนำเที่ยว

- ค่าบริการ

- ลักษณะและประเภทของยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง

- จุดหมายปลายทางและที่แวะพัก รวมทั้งสถานที่สำคัญในการนำเที่ยว

- ลักษณะ ประเภทของที่พักรวมและจำนวนครั้งของอาหารที่จัดให้

- จำนวนมัคคุเทศก์หรือผู้นำเที่ยว กรณีจัดให้มีมัคคุเทศก์หรือผู้นำเที่ยว

- จำนวนขั้นต่ำของนักท่องเที่ยวสำหรับการนำเที่ยว ในกรณีมีเงื่อนไขต้องมีนักท่องเที่ยวไม่น้อยกว่าจำนวนที่กำหนด

การเปลี่ยนแปลงรายการนำเที่ยวให้ผิดไปจากที่ได้โฆษณาหรือชี้ชวนไว้ ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวต้องแจ้งให้นักท่องเที่ยวทราบก่อนรับชำระเงินค่าบริการ และการเปลี่ยนแปลงรายการนำเที่ยวภายหลังที่นักท่องเที่ยวชำระเงินค่าบริการแล้วหากนักท่องเที่ยวไม่ประสงค์ที่จะเดินทาง ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวต้องคืนเงินที่ชำระแล้วให้แก่นักท่องเที่ยว โดยจะหักค่าใช้จ่ายใดๆ ไม่ได้

4. การสิ้นสุดลงของใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยว⁵⁸

ใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวสิ้นสุดลง ในกรณีดังนี้ เมื่อผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว

- ตายหรือสิ้นสุดความเป็นนิติบุคคล

⁵⁵ พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 มาตรา 33.

⁵⁶ พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 มาตรา 34.

⁵⁷ พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 มาตรา 26.

⁵⁸ พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 มาตรา 36.

- เลิกประกอบกิจการตามมาตรา 38 โดยต้องแจ้งให้นายทะเบียนทราบ และส่งคืนใบประกอบธุรกิจนำเที่ยวแก่นายทะเบียนภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่เลิกประกอบกิจการ ในการเลิกกิจการนี้ไม่เป็นเหตุให้ธุรกิจนำเที่ยวพ้นจากความรับผิดชอบที่มีต่อนักท่องเที่ยว

- ถูกเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวตามมาตรา 46

ค. มัคคุเทศก์

มัคคุเทศก์ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 ดังนี้

1. การขอรับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์⁵⁹

ผู้ประสงค์จะเป็นมัคคุเทศก์ให้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์จากนายทะเบียน และต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ ทั้งนี้ตามมาตรา 50 ให้เป็นหน้าที่ของนายทะเบียนหรือผู้ซึ่งนายทะเบียนมอบหมาย ตรวจสอบความครบถ้วนของเอกสารหลักฐาน ในกรณีที่พบว่าเอกสารหรือหลักฐานใดไม่ครบถ้วน หรือยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง ให้แจ้งให้ผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ทราบทันที

เมื่อนายทะเบียนพิจารณาเห็นว่ามีความสมบูรณ์และไม่มีลักษณะต้องห้าม ให้นายทะเบียนออกใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ให้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับใบอนุญาต หากนายทะเบียนพิจารณาเห็นว่าผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้าม หรือไม่ชำระค่าธรรมเนียมภายในเวลาที่กำหนด ให้นายทะเบียนมีหนังสือแจ้งเหตุแห่งการไม่ออกใบอนุญาตให้ผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำขอรับใบอนุญาต

2. หน้าที่ของมัคคุเทศก์

มัคคุเทศก์มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 ดังนี้

- ต้องปฏิบัติตามมาตรฐานในการปฏิบัติหน้าที่ การแต่งกาย การรักษามารยาท ความประพฤติและการตรวจสุขภาพของมัคคุเทศก์ ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

- ต้องต้องติดบัตรประจำตัวตลอดเวลาที่ทำหน้าที่มัคคุเทศก์

⁵⁹ พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 มาตรา 49.

- ในการรับทำงานเป็นมัคคุเทศก์ ห้ามไม่ให้มัคคุเทศก์จ่ายเงินหรือให้ประโยชน์อื่นใดแก่ผู้ประกอบการนำเที่ยวหรือบุคคลอื่นใด หรือยอมตนเข้ารับผิดชอบในค่าใช้จ่ายทั้งหมดหรือบางส่วนในการนำนักท่องเที่ยวไปท่องเที่ยว

- มัคคุเทศก์ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามรายการนำเที่ยวที่ได้ตกลงไว้กับผู้ประกอบการนำเที่ยว และจะดำเนินการใดให้เกิดความเสียหายแก่นักท่องเที่ยวมิได้

- มัคคุเทศก์ต้องไม่ให้หรือยินยอมให้บุคคลอื่นซึ่งไม่มีใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ ทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์แทนตน

3. การสิ้นสุดของใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์⁶⁰

ใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์สิ้นสุดลงในกรณีดังต่อไปนี้ เมื่อ

- ตาย
- ไม่ได้รับการต่ออายุใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ตามมาตรา 56 หรือ
- ถูกเพิกถอนใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ตามมาตรา 63

ง. ผู้นำเที่ยว⁶¹

ผู้ที่ประสงค์จะเป็นผู้นำเที่ยวต้องขึ้นทะเบียนเป็นผู้นำเที่ยวไว้กับสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว โดยผู้ได้รับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ ให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้นำเที่ยวได้โดยไม่ต้องขึ้นทะเบียนเป็นผู้นำเที่ยว แต่ให้แจ้งให้นายทะเบียนทราบ

1. หน้าที่ของผู้นำเที่ยว⁶²

ผู้นำเที่ยวมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 ดังนี้

- กรณีจัดให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปต่างประเทศ ถ้าผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวต้องจัดให้ผู้นำเที่ยวเดินทางไปด้วย และผู้นำเที่ยวต้องได้ขึ้นทะเบียนไว้

- หน้าที่ในการนำเที่ยวและอำนวยความสะดวก และต้องดำเนินการให้เป็นไปตามรายการนำเที่ยวและห้ามเปลี่ยนแปลงรายการนำเที่ยว

- ปฏิบัติตามมาตรฐานในการปฏิบัติหน้าที่ การแต่งกาย การรักษามารยาท และความประพฤติของผู้นำเที่ยว

⁶⁰ พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 มาตรา 61.

⁶¹ พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 มาตรา 64.

⁶² พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 มาตรา 65.

จ. นายทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์

นายทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์มีหน้าที่จะต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 ดังนี้

1. อำนาจของนายทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์

ในการปฏิบัติหน้าที่ ให้นายทะเบียนมีอำนาจดังต่อไปนี้

- เข้าไปในสถานที่ทำการของผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวในระหว่างเวลาทำการหรือเข้าไปในยานพาหนะที่นักท่องเที่ยวใช้เดินทาง เพื่อตรวจสอบให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

- สั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินกิจการที่กำหนดเป็นครั้งคราวหรือประจำ ตามแบบ รายละเอียด และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

- เรียกให้ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว ตัวแทนหรือลูกจ้าง มัคคุเทศก์ หรือผู้นำเที่ยว มาให้ถ้อยคำหรือชี้แจงเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจนำเที่ยว หรือการปฏิบัติหน้าที่ มัคคุเทศก์ หรือผู้นำเที่ยว แล้วแต่กรณี หรือให้ส่งเอกสารหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาเพื่อตรวจสอบ

การใช้อำนาจของนายทะเบียนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องไม่ก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเกินสมควร ในการปฏิบัติหน้าที่นายทะเบียนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัวต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้นายทะเบียนและพนักงานเจ้าหน้าที่ เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา และต้องดำเนินการ โดยมุ่งที่จะเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เกี่ยวข้องและให้เกิดผลในทางส่งเสริมการท่องเที่ยว

ฉ. กองทุนคุ้มครองธุรกิจนำเที่ยว⁶³

ให้จัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่งเรียกว่า “กองทุนคุ้มครองธุรกิจนำเที่ยว” มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นเงินสำรองจ่ายให้แก่นักท่องเที่ยวซึ่งได้รับความเสียหายจากการที่ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงเกี่ยวกับธุรกิจนำเที่ยว หรือตามที่ได้โฆษณาหรือรับรองไว้กับนักท่องเที่ยว หรือตามพระราชบัญญัตินี้ กองทุนคุ้มครองธุรกิจนำเที่ยวประกอบด้วยเงินและทรัพย์สิน ดังต่อไปนี้⁶⁴

1. ทุนประเดิมที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจัดสรรให้จำนวนยี่สิบล้านบาท

⁶³ พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 มาตรา 69.

⁶⁴ พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 มาตรา 70.

2. เงินค่าธรรมเนียมใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเข้าเที่ยว และค่าธรรมเนียมอื่นที่เรียกเก็บตามพระราชบัญญัตินี้
3. หลักประกันที่ตกเป็นของกองทุนตามมาตรา 39 วรรคสาม
4. เงินที่ผู้ประกอบธุรกิจนำเข้าเที่ยวจ่ายชดใช้คืนกองทุนและเงินที่นายทะเบียนหักจากหลักประกันส่งคืนกองทุนตามมาตรา 41 วรรคสาม และเงินเพิ่มตามมาตรา 35 วรรคสองและมาตรา 42 วรรคสอง
5. เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคหรืออุทิศให้
6. ดอกผล รายได้ หรือเงินอื่นใดของกองทุน

(2) การระงับข้อพิพาทโดยกระบวนการของฝ่ายบริหาร

พระราชบัญญัติธุรกิจนำเข้าเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 ได้มีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการคุ้มครองนักท่องเที่ยวและมาตรการเยียวยาความเสียหายด้วยการระงับข้อพิพาทในการท่องเที่ยวไว้ดังต่อไปนี้

ก. ข้อพิพาทที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเข้าเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551

พระราชบัญญัติธุรกิจนำเข้าเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีดังนี้

1. ผู้ประกอบการธุรกิจนำเข้าเที่ยวจะเปลี่ยนแปลงรายการนำเที่ยวให้ผิดไปจากที่โฆษณาหรือชี้ชวนไว้หรือที่ตกลงกันไว้ไม่ได้⁶⁵ หากจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรจะต้องแจ้งให้นักท่องเที่ยวทราบก่อน
2. ผู้ประกอบการธุรกิจนำเข้าเที่ยวจะยกเลิกการนำเที่ยวเนื่องจากจำนวนนักท่องเที่ยวไม่ครบจำนวนตามกำหนดไว้ในขั้นต่ำตามมาตรา 26(8) หรือเพราะเหตุอื่นใดไม่ได้⁶⁶ หากไม่ได้รับความยินยอมจากนักท่องเที่ยว
3. ผู้ประกอบธุรกิจนำเข้าเที่ยวจะเรียกเก็บค่าบริการอื่นใดนอกเหนือจากที่ตกลงกันไว้หรือเรียกเก็บล่วงหน้าไม่ได้⁶⁷

⁶⁵ พระราชบัญญัติธุรกิจนำเข้าเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 มาตรา 26-27.

⁶⁶ พระราชบัญญัติธุรกิจนำเข้าเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 มาตรา 28.

⁶⁷ พระราชบัญญัติธุรกิจนำเข้าเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 มาตรา 30.

4. ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์จะชี้ชวนให้นักท่องเที่ยวไปในสถานที่หรือทำกิจกรรมอื่นใดนอกเหนือจากที่ระบุไว้ในเอกสาร โฆษณาหรือชี้ชวน เว้นแต่จะได้แจ้งให้นักท่องเที่ยวทราบล่วงหน้า

5. ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวจะจัดให้บริการนำเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากต่างประเทศ โดยไม่ได้รับค่าบริการหรือได้รับค่าบริการในอัตราที่เห็นได้ว่าเป็นเพียงพอกับค่าใช้จ่าย⁶⁸

ข. วิธีการระงับข้อพิพาทที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยว

วิธีการระงับข้อพิพาทที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยว พ.ศ.2551 มีดังนี้

1. การระงับข้อพิพาทของนายทะเบียน⁶⁹

การพิจารณาของนายทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ในเบื้องต้น ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวอันเป็นผลจากการกระทำของผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว โดยมีนักท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือต่างชาติเป็นผู้ร้องเรียน หรือปรากฏต่อนายทะเบียนว่านักท่องเที่ยวผู้ใดได้รับความเสียหายจากการที่ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงเกี่ยวกับธุรกิจนำเที่ยวหรือตามที่โฆษณาหรือชี้ชวนไว้ หรือในกรณีอื่นใด⁷⁰ ตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 ได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของนายทะเบียนที่จะดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริงและวินิจฉัยโดยรวดเร็วและเป็นธรรม โดยในการสืบหาข้อเท็จจริงและนายทะเบียนมีอำนาจในการเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาสามารถชี้แจงแสดงข้อเท็จจริงประกอบการพิจารณาได้

เมื่อนายทะเบียนได้สอบถามข้อเท็จจริงครบถ้วนแล้ว นักท่องเที่ยวผู้ได้รับความเสียหายจากการประกอบธุรกิจนำเที่ยวของผู้ประกอบการรายใดเป็นจำนวนเงินเท่าใด ก็ให้นายทะเบียนสั่งให้จ่ายเงินจากกองทุนคุ้มครองธุรกิจนำเที่ยวเพื่อชดเชยความเสียหายไปพลางก่อน

⁶⁸ พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 มาตรา 31.

⁶⁹ พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 มาตรา 3 ได้กำหนดบทนิยามของคำว่า “นายทะเบียน” หมายความว่า นายทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์กลางหรือนายทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์สาขา แล้วแต่กรณี.

⁷⁰ พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 มาตรา 40.

เมื่อได้ทราบคำสั่งของนายทะเบียน หากนักท่องเที่ยวผู้ได้รับความเสียหายหรือผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวไม่เห็นด้วยกับคำสั่ง ก็สามารถที่จะอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวเป็นหนังสือต่อคณะกรรมการธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ได้ภายในกำหนด 30 วันนับแต่วันที่ได้รับความแจ้งคำสั่งจากนายทะเบียน คำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด

2. การระงับข้อพิพาทโดยกระบวนการทางศาล

กรณีข้อพิพาทที่นักท่องเที่ยวได้รับจากการประกอบธุรกิจนำเที่ยวนั้น พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 มิได้กำหนดให้ข้อพิพาทที่เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจนำเที่ยวจะต้องร้องเรียนต่อนายทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวเท่านั้น การร้องเรียนต่อนายทะเบียนตามมาตรา 40 และมาตรา 41 นั้นเป็นเพียงวิธีการเยียวยาความเสียหายให้กับนักท่องเที่ยวในเบื้องต้นเท่านั้น แต่ทั้งนี้ไม่เป็นการตัดสิทธินักท่องเที่ยวผู้ได้รับความเสียหายโดยสามารถเสนอคดีต่อศาลที่มีเขตอำนาจได้

ค. มาตรการเยียวยาความเสียหายโดยฝ่ายบริหาร⁷¹

มาตรการเยียวยาความเสียหายโดยฝ่ายบริหาร แบ่งเป็นกรณีทั่วไปและกรณีที่เกี่ยวข้องการท่องเที่ยว มีรายละเอียดดังนี้

1. การเยียวยาความเสียหายกรณีทั่วไป

การเยียวยาความเสียหายกรณีทั่วไปโดยฝ่ายปกครอง ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทางปกครอง พ.ศ.2539 มีดังนี้

- การสั่งให้เพิกถอนกฎ หรือคำสั่ง หรือสั่งห้ามการกระทำของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ
- การสั่งให้หัวหน้าหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามหน้าที่ภายในเวลาที่ศาลปกครองกำหนด สำหรับกรณีที่มีการฟ้องว่าหน่วยงานทางปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่หรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควร
- การสั่งให้ชำระเงิน หรือให้ส่งมอบทรัพย์สิน หรือให้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการ โดยจะกำหนดระยะเวลาหรือเงื่อนไขอื่นๆ ไว้ด้วยก็ได้

ในกรณีที่ศาลปกครองมีคำสั่งบังคับให้ผู้ใดชำระเงินหรือส่งมอบทรัพย์สินตามคำพิพากษา ถ้าผู้นั้นไม่ชำระเงินหรือส่งมอบทรัพย์สินตามคำพิพากษา ศาลอาจมีคำสั่งให้มีการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของบุคคลนั้นได้ และให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการบังคับคดีตาม

⁷¹ กิตติวัฒน์ รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. (2550). คู่มือศึกษาพื้นฐานวิชากฎหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยว. หน้า 25-26.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยสั่งให้บุคคลกระทำ หรือละเว้น กระทำอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือการสั่งให้ยกเลิก เพิกถอนคำสั่ง หรือการอนุญาตใดๆ ที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ออกคำสั่งหรือคำอนุญาตนั้น

2. การเยียวยาความเสียหายที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยฝ่ายบริหาร

มาตรการเยียวยาความเสียหายในกรณีที่นักท่องเที่ยวได้รับความเสียหายจากการผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว ตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 มีมาตรการดังนี้

- การกำหนดให้วางหลักประกัน

การกำหนดให้ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวต้องวางหลักประกัน ถือว่าเป็นหลักการที่สำคัญ หากบุคคลใดมีความประสงค์จะขอใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยว นอกจากจะต้องมีคุณสมบัติครบถ้วนตามมาตรา 16 และมาตรา 17 แล้ว ยังจะต้องมีการวางหลักประกันให้ครบถ้วนด้วย มิฉะนั้น นายทะเบียนจะพิจารณาว่าขาดคุณสมบัติที่จะขอใบอนุญาตได้

หลักประกัน ได้แก่ เงินสด หนังสือค้ำประกันของธนาคาร พันธบัตรรัฐบาลไทยหรือพันธบัตรรัฐวิสาหกิจที่รัฐบาลไทยค้ำประกันต้นเงินและดอกเบี้ยอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกัน ทั้งนี้การวางหลักประกันนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ประกอบการปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของนายทะเบียน ในการเยียวยาความเสียหายให้กับนักท่องเที่ยวได้รับความเสียหายจากผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว

- การกำหนดให้มีกองทุนคุ้มครองธุรกิจนำเที่ยว

การเยียวยาความเสียหายหากนักท่องเที่ยวได้รับความเสียหายจากการที่ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว ตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 โดยกำหนดให้มีการจัดตั้งกองทุนคุ้มครองธุรกิจนำเที่ยว มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นเงินทดรองจ่ายให้แก่ นักท่องเที่ยวซึ่งได้รับความเสียหายจากการที่ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงเกี่ยวกับธุรกิจนำเที่ยว หรือตามที่โฆษณาหรือรับรองไว้กับนักท่องเที่ยว⁷²

กรณีเมื่อนายทะเบียนพิจารณาถึงความเสียหายที่นักท่องเที่ยวได้รับจากการประกอบการธุรกิจนำเที่ยวแล้ว นายทะเบียนจะจัดให้มีการชดเชยความเสียหายโดยการสั่งจ่ายเงินจากกองทุนให้แก่นักท่องเที่ยวเสียก่อนแล้วจึงเรียกให้ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวส่งเงินคืน

⁷² พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 มาตรา 69.

ให้กับกองทุน ภายใน 15 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง หากผู้ประกอบการที่ขอยื่นไม่ดำเนินการภายใน เวลาที่กำหนดนายทะเบียนมีอำนาจหักเงินจำนวนดังกล่าวจากหลักประกันที่วางไว้ได้⁷³

3.1.3 มาตรการในการสืบพยานหลักฐานล่วงหน้า

1) การสืบพยานหลักฐานล่วงหน้าในคดีแพ่ง

ในคดีที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ การเดินทางเข้ามาในประเทศไทย ของนักท่องเที่ยวเหล่านี้มีระยะเวลาที่จำกัดและจะต้องเดินทางกลับประเทศอันเป็นที่อยู่ หากเกิดความเสียหายในทางแพ่งและมีการนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลหรือก่อนที่จะฟ้องคดีต่อศาล ก็จะต้องมีการสืบพยานหลักฐาน ซึ่งกรณีนี้ถือว่าเป็นเหตุจำเป็นที่สามารถจะสืบพยานหลักฐานกันไว้ล่วงหน้าได้ ไม่ว่าจะเป็นพยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ หรือพยานผู้เชี่ยวชาญ⁷⁴ ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 101 ข้อควรพิจารณา มีดังนี้⁷⁵

(1) หลักเกณฑ์การขอสืบพยานล่วงหน้า

ก. เมื่อยังไม่มี การฟ้องคดี ถ้าบุคคลใดเกรงว่าพยานหลักฐานซึ่งตนต้อง อ้างอิงในภายหน้าจะสูญหายหรือยากแก่การนำมา ก็อาจขอสืบพยานไว้ก่อนได้ หมายความว่า บุคคลซึ่งจะร้องขอสืบพยานไว้ก่อนไม่จำเป็นต้องเป็นคู่ความในคดี และแม้จะยังไม่มีการฟ้องคดีก็อาจ ยื่นคำร้องขอต่อศาลได้

ข. เมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลแล้ว แต่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องการจะ สืบพยานของตนก่อนกำหนด เช่น จำเลยเพียงจะยื่นคำให้การ โจทก์ก็มีความจำเป็นต้องสืบพยานของ ตน ก็อาจร้องขอได้ หรือกำลังอยู่ระหว่างการสืบพยานโจทก์ซึ่งมีหน้าที่นำสืบก่อน จำเลยมีความ จำเป็นต้องสืบพยานของตน ก็อาจร้องขอได้โดยทำเป็นคำร้อง

(2) เหตุที่จะยกขึ้นอ้างเพื่อขอให้ศาลสืบพยานล่วงหน้า

ในกรณีที่ผู้ร้องเกรงว่าพยานหลักฐานซึ่งอาจต้องใช้ในภายหน้าจะสูญหาย หรือยากแก่การนำมาสืบ เช่น พยานบุคคลจะย้ายภูมิลำเนาไปอยู่ต่างประเทศ หรือต้องเดินทางกลับไป ยังต่างประเทศอันเป็นภูมิลำเนา หรือพยานบุคคลป่วยหนักใกล้จะตาย เป็นต้น ดังนั้น พยานหลักฐาน ที่จะมีการสืบไว้ล่วงหน้านี้อาจเป็นพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุก็ได้ และพยานหลักฐาน นั้นก็ไม่จำเป็นต้องเป็นหลักฐานสำคัญในคดี แม้จะเป็นประเด็นปลีกย่อยก็อาจขอสืบไว้ล่วงหน้าได้

⁷³ พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 มาตรา 41.

⁷⁴ จรัญ ภักดีธนากุล. (2549). กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. หน้า 360-361.

⁷⁵ เจ็มชัย ชุตินวงศ์. (2543). คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. หน้า 363-366.

(3) วิธีการยื่นคำร้องขอสืบพยานล่วงหน้า

วิธีการสืบพยานล่วงหน้า นั้น กฎหมายให้บุคคลหรือ คู่ความที่ประสงค์จะสืบพยานล่วงหน้ายื่นคำขอต่อศาล โดยทำเป็นคำร้อง หรือคำร้องเพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้สืบพยานหลักฐานไว้ทันที เมื่อศาลได้รับคำร้องเช่นนั้นแล้ว ก็ให้ศาลหมายเรียกผู้ขอหรือคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง หรือบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องมายังศาล เพื่อทำการสอบถามว่าจะมีผู้คัดค้านการขอสืบพยานไว้ก่อนของผู้ขอหรือไม่ ถ้ามีผู้คัดค้าน ศาลจะทำการไต่สวนให้ผู้ขอนำพยานของตนมาสืบว่าตนมีเหตุจำเป็นอย่างไรจึงมาขอสืบพยานล่วงหน้า แล้วศาลมีคำสั่งว่าอนุญาตตามคำขอหรือไม่ ถ้าศาลไม่อนุญาตก็จะสั่งยกคำร้องขอของผู้ร้องขอ ถ้าอนุญาตก็ให้สืบพยานต่อไปตามที่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายนี้

(4) การพิจารณาของศาลตามคำร้องขอสืบพยานล่วงหน้า

ศาลควรพิจารณาถึงความเร่งด่วนหรือความจำเป็นมาประกอบการวินิจฉัยว่าจะอนุญาตให้มีการสืบพยานล่วงหน้าหรือไม่ด้วย โดยพิจารณาว่าหากเหตุที่ทำให้พยานหลักฐานสูญหาย หรือยากแก่การนำมาสืบยังไม่เร่งด่วน ยังอยู่ในวิสัยที่จะดำเนินคดีไปตามขั้นตอนปกติได้ ศาลก็ไม่ควรอนุญาตให้มีการสืบพยานไว้ก่อน เพราะการสืบพยานล่วงหน้าเป็นข้อยกเว้นของหลักใหญ่ที่ว่า การดำเนินคดีต้องเป็นไปตามลำดับขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด และย่อมจะทำให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องเสียเปรียบ เพราะอาจจะไม่มีโอกาสซักค้านหรือเตรียมคดีได้ทัน โดยเฉพาะถ้าเป็นการขอสืบพยานล่วงหน้าตั้งแต่ยังไม่มีการคิดด้วยแล้ว อีกฝ่ายอาจยังไม่มีโอกาสทราบถึงประเด็นข้อพิพาทเลย ย่อมเป็นช่องทางให้มีการเอารัดเอาเปรียบซึ่งเอาพยานมาสืบไว้ล่วงหน้าโดยไม่ให้อีกฝ่ายหนึ่งเตรียมคดี ซึ่งคงไม่ต้องด้วยเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มีความประสงค์จะให้ใช้วิธีการนี้เฉพาะกรณีที่เป็นจริงๆ เท่านั้น

2) การสืบพยานหลักฐานล่วงหน้าในคดีอาญา

เดิมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีได้มีหลักเกณฑ์ในเรื่องการขอสืบพยานบุคคลไว้ก่อน เหมือนในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 101 ดังนั้น จึงต้องอนุโลมมาใช้บังคับโดย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 แต่เนื่องจากมาตรา 101 เป็นมาตรการทางแพ่งโดยแท้ จึงไม่เหมาะสมกับสภาพของคดีอาญาที่จะต้องมีการพิจารณาคดีต่อหน้าจำเลยและจะต้องตั้งทนายความให้จำเลย ในทางปฏิบัติไม่สามารถที่จะสืบพยานหลักฐานไว้ก่อนในคดีอาญาได้เลย

การท้วงติงแห่งประเทศไทยและกรมตำรวจได้มีการผลักดันให้มีหลักการสืบพยานล่วงหน้าก่อนฟ้องคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 237 ทวิ ได้

บัญญัติขึ้นตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2527 เพื่อแก้ไขข้อขัดข้องในการสืบพยานบุคคลซึ่งจะต้องเดินทางออกนอกราชอาณาจักร เป็นการยกแก่การนำมาสืบในภายหลัง โดยให้มีการสืบพยานบุคคลนั้นไว้ก่อนฟ้องคดีต่อศาล ซึ่งนับว่าเป็นมาตรการใหม่ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่เกิดขึ้น เพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ⁷⁶ โดยในช่วงเวลาดังกล่าวมีชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก อาจเข้ามาในลักษณะของการท่องเที่ยวหรือการทำธุรกิจ ซึ่งเป็นระยะเวลาสั้นๆ หลังจากเดินทางกลับไปยังประเทศของตน อาทิเช่น การที่นักท่องเที่ยวมาเมืองไทยแล้วถูกโจรกรรม ตำรวจตามจับตัวผู้กระทำความผิดได้หลังจากที่นักท่องเที่ยวนั้นเดินทางกลับไปประเทศตนแล้ว ทำให้ไม่สามารถหาประจักษ์พยานและพยานที่เป็นตัวผู้เสียหายมายืนยันพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาได้ ซึ่งจุดอ่อนของกฎหมายลักษณะพยานหลักฐานในคดีอาญาในจุดนี้ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวและนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยิ่ง ซึ่งในขณะนั้นใช้เฉพาะกรณีที่พยานบุคคลจะต้องเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักรเท่านั้น จึงมีความจำกัดในการบังคับใช้ อันทำให้ขาดพยานหลักฐานที่สำคัญและทำให้พยานหลักฐานไม่มีความมั่นคงเพียงพอที่ศาลจะลงโทษผู้กระทำความผิดได้⁷⁷ จึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัตินี้อีกในปี พ.ศ.2542

โดยปกติการสืบพยานบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการสืบพยานโจทก์หรือพยานจำเลยก็ตามเป็นกระบวนการพิจารณาในชั้นพิจารณาคดี ซึ่งจะต้องกระทำหลังจากที่มีการยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว แต่หากมีเหตุผลและความจำเป็นที่จะต้องมีการสืบพยานบุคคลไว้ก่อนฟ้องคดีต่อศาล ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 237 ทวิ ก็มีหลักการยอมให้มีการสืบพยานบุคคลไว้ก่อนได้ ทั้งกรณีที่พนักงานอัยการร้องขอให้สืบและผู้ต้องหาเป็นฝ่ายร้องขอให้สืบ ข้อควรพิจารณาเกี่ยวกับมาตรา 237 ทวิ มีดังนี้⁷⁸

(1) กรณีพนักงานอัยการร้องขอให้สืบพยานบุคคลก่อนฟ้องคดีต่อศาล

กรณีพนักงานอัยการร้องขอให้สืบพยานบุคคลก่อนฟ้องคดีต่อศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีหลักเกณฑ์ดังนี้

⁷⁶ สัญญา ธรรมศักดิ์. (ม.ป.ป.). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 1031.

⁷⁷ คณิง ภาไชย. (2551). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2. หน้า 304.

⁷⁸ ธานีศ เกศพิทักษ์. (2548). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2. หน้า 165-171.

ก. เหตุผลและความจำเป็นที่จะร้องขอ

พนักงานอัยการ โดยตนเอง หรือ โดยได้รับคำร้องขอจากผู้เสียหายหรือจากพนักงานสอบสวน จะยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้สืบพยานบุคคลคนหนึ่งคนใดไว้ก่อนได้ หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าพยานบุคคลนั้น

1. จะเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักร
2. ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง
3. เป็นบุคคลมีถิ่นที่อยู่ห่างไกลจากศาลที่พิจารณาคดี
4. มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการยุ่งเหยิงกับพยานนั้นไม่ว่าโดยตรงหรือทางอ้อม
5. มีเหตุจำเป็นอื่นอันเป็นการยากแก่การนำพยานมาสืบในภายหน้า

ข. กระบวนวิธีการสืบพยานไว้ก่อน

1. พนักงานอัยการจะต้องยื่นคำร้อง โดยระบุการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าผู้ต้องหากระทำความผิดต่อศาล ถ้ารู้ตัวผู้กระทำความผิดและผู้นั้นถูกควบคุมอยู่ในอำนาจพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ให้พนักงานอัยการนำตัวผู้นั้นมาศาล หากผู้นั้นถูกควบคุมอยู่ในอำนาจของศาล ให้ศาลเบิกตัวผู้นั้นมาพิจารณา

2. เมื่อศาลได้รับคำร้องแล้ว ให้ศาลสืบพยานนั้นทันทีในการนี้ผู้ต้องหาจะซักค้านหรือตั้งทนายซักค้านพยานนั้นด้วยก็ได้ ตามมาตรา 237 ทวิ วรรคสอง

ถ้าเป็นกรณีที่ผู้ต้องหานั้นถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา ซึ่งหากมีการฟ้องคดีจะเป็นคดีซึ่งศาลจะต้องตั้งทนายความให้ หรือจำเลยมีสิทธิร้องขอให้ศาลตั้งทนายความให้ตามมาตรา 173 ก่อนเริ่มสืบพยานดังกล่าว ให้ศาลถามผู้ต้องหาว่ามีทนายความหรือไม่ ในกรณีที่ศาลต้องตั้งทนายความ ถ้าศาลเห็นว่าตั้งทนายความให้ทันทีให้ตั้งทนายความให้และดำเนินการสืบพยานนั้นทันที แต่ถ้าศาลเห็นว่าไม่สามารถตั้งทนายความได้ทันทีหรือผู้ต้องหาไม่อาจตั้งทนายความได้ทันที ก็ให้ศาลซักถามพยานนั้นให้แทน ตามมาตรา 237 ทวิ วรรคสาม

ถ้าเบิกความของพยานดังกล่าว ให้ศาลอ่านให้พยานฟัง หากมีตัวผู้ต้องหาอยู่ในศาลด้วยแล้ว ก็ให้ศาลอ่านคำเบิกความดังกล่าวต่อหน้าผู้ต้องหา ตามมาตรา 237 ทวิ วรรคสี่ ถ้าหากพยานที่จะสืบเป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ต้องนำหลักเกณฑ์การสืบพยานในคดีที่พยานเป็นเด็ก ตามมาตรา 172 ตรี มาใช้บังคับโดยอนุโลม ทั้งนี้ตามมาตรา 237 ทวิ วรรคท้าย

ค. ผลของการสืบพยานบุคคลไว้ก่อน

สำหรับผลของการสืบพยานบุคคลไว้ก่อนฟ้องคดีต่อศาลนั้น มาตรา 237 ทวิ วรรคห้า บัญญัติว่า ถ้าต่อมาผู้ต้องหาผู้นั้นถูกฟ้องเป็นจำเลยในการกระทำผิดอาญานั้น ก็ให้รับฟังคำพยานดังกล่าวในการพิจารณาคดีนั้นได้

(2) กรณีผู้ต้องหาร้องขอสืบพยานบุคคลไว้ก่อนฟ้องคดีต่อศาล⁷⁹

นอกจากกฎหมายจะให้สิทธิแก่พนักงานอัยการร้องขอสืบพยานบุคคลไว้ก่อนฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 237 ทวิ วรรคหก ยังเปิดโอกาสให้ให้แก่ผู้ต้องหาที่จะร้องขอต่อศาลขอสืบพยานบุคคลไว้ก่อนได้เช่นเดียวกัน โดยมีหลักเกณฑ์เช่นเดียวกับที่พนักงานอัยการเป็นผู้ยื่นคำร้อง

3) การสืบพยานหลักฐานล่วงหน้าในคดีผู้บริโภคน⁸⁰

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มาตรา 22 บัญญัติถึงวิธีการสืบพยานหลักฐานล่วงหน้า ในกรณีที่บุคคลใดเกรงว่าพยานหลักฐานที่ตนอาจต้องอ้างอิงในภายหน้าจะสูญหายหรือยากแก่การนำมาเมื่อมีการฟ้องเป็นคดีผู้บริโภค หรือถ้าคู่ความฝ่ายใดในคดีผู้บริโภคเกรงว่าพยานหลักฐานที่ตนจำนงจะอ้างอิงจะสูญหายก่อนที่จะนำมาสืบหรือเป็นการยากที่จะนำมาสืบในภายหลัง บุคคลนั้นหรือคู่ความผู้นั้นอาจยื่นคำขอต่อศาลเพื่อมีคำสั่งให้สืบพยานหลักฐานนั้นไว้ทันทีก็ได้ เมื่อศาลได้รับคำขอเช่นนั้น ให้ศาลหมายเรียกผู้ขอและคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องมาศาล และเมื่อได้ฟังบุคคลเหล่านั้นแล้ว ให้ศาลสั่งคำขอตามที่เห็นสมควรถ้าศาลสั่งอนุญาตตามคำขอก็ให้สืบพยานหลักฐานไปตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ส่วนรายงานและเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนั้นให้ศาลเก็บรักษาไว้

ในกรณีที่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรและยังมิได้เข้ามาในคดีนั้นเมื่อศาลได้รับคำขอตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลสั่งคำขอนั้นอย่างคำขออันอาจทำได้แต่ฝ่ายเดียว และถ้าศาลสั่งอนุญาตตามคำขอแล้วให้สืบพยานไปฝ่ายเดียว ในกรณีมีเหตุฉุกเฉิน เมื่อมีการยื่นคำขอตามมาตรา 22 ผู้ยื่นคำขอจะยื่นคำร้องรวมไปด้วย เพื่อให้ศาลมีคำสั่งหรือออกหมายตามที่ขอโดยไม่ชักช้า และถ้าจำเป็นจะขอให้ศาลมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดเอกสารหรือวัตถุที่จะใช้เป็นพยานหลักฐานที่ขอสืบไว้ก่อนโดยมีเงื่อนไขอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่ศาลเห็นสมควรก็ได้ ทั้งนี้ตามมาตรา 23

⁷⁹ ธานีศ เกศวพิทักษ์. เล่มเดิม. หน้า 208-209.

⁸⁰ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551. (2551,25 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 125 ตอนที่ 38 ก.

3.2 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของต่างประเทศ

มาตรการเยียวยาความเสียหายด้วยวิธีการระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของต่างประเทศ มีการแบ่งตามประเภทของข้อพิพาทที่นักท่องเที่ยวมีดังต่อไปนี้

3.2.1 ข้อพิพาทในทางแพ่งและทางอาญาที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยว⁸¹

ข้อพิพาทที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว อันเป็นมูลเหตุที่จะฟ้องร้องดำเนินคดีในทางแพ่งหรือทางอาญามีลักษณะเช่นเดียวกับความเสียหายที่เกิดขึ้นในประเทศไทย เช่น

1) ข้อพิพาททางแพ่งที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยว

ข้อพิพาททางแพ่งที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวของต่างประเทศ แบ่งตามประเภทของความเสียหายได้ดังต่อไปนี้

(1) กรณีข้อพิพาทหรือเหตุละเมิดเกิดขึ้นในระหว่างการเดินทาง (transport) หรือจากการท่องเที่ยวโดยเรือสำราญ (Cruise Ship) นักท่องเที่ยวประสบอุบัติเหตุลื่นล้มขณะเดินลงสะพานจากเรือเล็กไปเรือสำราญ⁸² หรือประสบอุบัติเหตุลื่นล้มบนพอร์ (floor) ในระหว่างการเดินรา⁸³ หรือประสบอุบัติเหตุลื่นล้มตกบันได เนื่องจากที่พื้นเรือมีน้ำขังเนื่องจากน้ำแข็งละลายเป็นเหตุให้นักท่องเที่ยวได้รับบาดเจ็บขาหักทั้งสองข้าง⁸⁴ หรือในกรณีนักท่องเที่ยวประสบอุบัติเหตุบริเวณสระว่ายน้ำ (pool accidents) เช่น การได้รับบาดเจ็บเนื่องจากพื้นกระเบื้องที่กั้นสระว่ายน้ำมีแตกร้าวและบาดที่ข้อเท้าของนักท่องเที่ยว⁸⁵

(2) กรณีข้อพิพาทเกิดจากการบริโภคอาหาร เช่น นักท่องเที่ยวดื่มเครื่องดื่มไม่สะอาดหรือเป็นเครื่องดื่มประเภทน้ำมะพร้าวผสมแอลกอฮอล์ใช้ชื่อเฉพาะว่า “Coco Loco” ทำให้นักท่องเที่ยวมีอาการข้างเคียงคือปวดศีรษะอย่างรุนแรงและล้มลงศีรษะฟาดพื้นทำให้ได้รับอันตรายแก่กาย⁸⁶

⁸¹ Thomas A. Dickerson. (2000, September). Travel Law. Law Journal Press, New York. , from .

<http://www.courts.state.ny.us/tandv/travellaw.htm>

⁸² Bergonzine v. Maui Classic Charters. (1995). American Maritime Cases Hawaii.

⁸³ Rainey v. Paquet Cruises Inc. Cir 1983.

⁸⁴ Kunken v. Celebrity Cruises Ltd. 1999 WL S.D.N.Y.

⁸⁵ Carron v. Holland America Line-Wes tours Inc. 1999 F. Supp. S.D.N.Y.

⁸⁶ McDonough v. Celebrity Cruises Inc 1999 WL S.D.N.Y.

(3) ข้อพิพาทที่เกิดจากการบริการที่ไม่ได้มาตรฐาน เช่น นักท่องเที่ยวเจ็บป่วย เนื่องจากการติดเชื้อ โรคจากอากาศ เพราะผู้ประกอบการบริการนำเที่ยวไม่จัดการดูแลรักษา เครื่องปรับอากาศหรือระบบการระบายอากาศ⁸⁷

2) ข้อพิพาททางอาญาที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยว

ข้อพิพาทในทางอาญาที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในระหว่างการเดินทาง หรือการท่องเที่ยวโดยทางเรือ เช่น

(1) การข่มขืนกระทำชำเรา (Rapes) ลูกเรือ ผู้โดยสารหรือนักท่องเที่ยว หรือ ลูกจ้างที่โดยสารบนเรือสำราญหรือเป็นการกระทำความผิดในทางเพศ⁸⁸ ด้วยวิธีการขู่ข่มขู่ ทำร้ายร่างกาย หรือทำให้เกิดความมีนเมา เพื่อประทุษร้ายทางเพศ⁸⁹

(2) ความเสียหายเนื่องมาจากการประทุษร้ายที่หรือผิดจรรยาบรรณของ แพทย์ประจำเรือ ได้วินิจฉัยผิดพลาดทำให้นักท่องเที่ยวหรือผู้โดยสารที่เป็นโรคหัวใจมีอาการหัวใจวายเฉียบพลัน (Heart Attacks) แต่ไม่ได้รับการรักษาอย่างทันที่ทั้งนี้ เนื่องจากเรืออยู่ห่างจากฝั่งมาก จนไม่สามารถนำตัวไปโรงพยาบาลได้ทัน โดยทางเรือไม่รับผิดชอบในเรื่องเกี่ยวกับการจัดการ ในทางการแพทย์หรือรักษาพยาบาลในเบื้องต้น⁹⁰

3.2.2 มาตรการทางกฎหมายด้วยการระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

มาตรการทางกฎหมายด้วยการระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของ ต่างประเทศ โดยในแต่ละประเทศมีมาตรการเยียวยาความเสียหายที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน ดังนี้ได้ทำการศึกษาถึงการเยียวยาความเสียหายของประเทศออสเตรเลีย รัฐนิวเซาท์เวลส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐนิวยอร์ก และประเทศสิงคโปร์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) มาตรการทางกฎหมายด้วยการระงับข้อพิพาทด้านการท่องเที่ยวของประเทศ ออสเตรเลีย รัฐนิวเซาท์เวลส์

มาตรการเยียวยาความเสียหายว่าด้วยการระงับข้อพิพาทด้านการท่องเที่ยวของ ประเทศออสเตรเลีย รัฐนิวเซาท์เวลส์ มีรายละเอียดดังนี้

⁸⁷ Petit v. Celebrity Cruises Inc. 1994 WL S.D.N.Y.

⁸⁸ York v. Commodore Cruise Lines. 1994 S.D.N.Y.

⁸⁹ Cola Vito v. Carnival Cruise Lines. 1983 Tex.

⁹⁰ Johnson v. Commodore Cruise Lines. 1996 S.D.N.Y.

(1) มาตรการเยียวยาความเสียหายตามกฎหมายการท่องเที่ยว (Tourism New South Wales Act 1984)⁹¹

มาตรการเยียวยาความเสียหายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว มีรายละเอียดดังนี้

ก. ข้อพิพาทเกี่ยวกับกฎหมายการท่องเที่ยว

กรณีข้อพิพาทหรือความเสียหายที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่อยู่ภายใต้บังคับแห่ง Tourism New South Wales Act 1984 โดยให้ความคุ้มครองแก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวหรือธุรกิจประเภทต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการให้อำนาจความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ควบคุมดูแลหากข้อพิพาทหรือความเสียหายนั้นเกี่ยวข้องกับธุรกิจหรือการบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นการซื้อบริการนำเที่ยว การทำสัญญา การทำข้อตกลงหรือกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว⁹² และให้ความคุ้มครองในเรื่องเกี่ยวกับข้อตกลงหรือการกำหนดเงื่อนไขที่ไม่เหมาะสมกับการจัดการนำเที่ยว ทั้งนี้ อันเป็นการหลีกเลี่ยงลบลวงนักท่องเที่ยวเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินหรือประโยชน์อย่างอื่น⁹³

ข. มาตรการเยียวยาความเสียหายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

เมื่อมีความเสียหายหรือข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวตาม Tourism New South Wales Act 1984 แล้ว การเยียวยาความเสียหายที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดไว้คือ การให้ความคุ้มครองนักท่องเที่ยวหรือผู้ประกอบการท่องเที่ยวผู้ได้รับความเสียหาย แบ่งเป็น 2 วิธีคือ การเยียวยาความเสียหายโดยกองทุนคุ้มครองธุรกิจนำเที่ยว (Country Industries Assistance Fund) และการเยียวยาความเสียหายโดยกระบวนการพิจารณาคดีของศาล (Proceedings a Local Court)

1. การเยียวยาความเสียหายโดยกองทุนคุ้มครองธุรกิจนำเที่ยว

(Country Industries Assistance Fund)⁹⁴

การจัดการเยียวยาความเสียหายที่เกี่ยวข้องกับท่องเที่ยวของประเทศออสเตรเลีย รัฐนิวเซาท์เวลส์ โดยเบื้องต้นได้มีการจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวผู้ได้รับความเสียหายตามพระราชบัญญัตินี้ ด้วยการจ่ายเงินเพื่อชดเชยความเสียหาย⁹⁵ อันเนื่องมาจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายในเรื่องเกี่ยวกับ

⁹¹ Tourism New South . Retrieved. March 16, 2008, from <http://www.legislation.nsw.gov.au>

⁹² Tourism New South Wales Act 1984. Part 3. section 8 (a).

⁹³ Tourism New South Wales Act 1984. Part 3 Functions of. section 8 (2).

⁹⁴ Tourism New South Wales Act 1984. Part 5 Finance. section 23.

⁹⁵ Tourism New South Wales Act 1984. section 23 (f) (g).

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามข้อสัญญาหรือข้อตกลง หรือเป็นการหลอกลวงหรือฉลนนักท่องเที่ยวด้วยวิธีการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินหรือประโยชน์จากการหลอกลวงนั้น

ทั้งนี้ กองทุนคุ้มครองธุรกิจนำเที่ยว (Country Industries Assistance Fund) เป็นหลักประกันที่ให้มีการชำระค่าทดแทนในเสียหาย เงินที่กองทุนชำระเป็นการรวบรวมมาจากผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวค่าธรรมเนียมในการขอใบอนุญาตหรือเรียกเก็บเพื่อเป็นหลักประกันหากเกิดความเสียหาย และเป็นเงินที่ได้รับแบ่งจากรัฐ (Consolidated Fund) การเรียกให้รับผิดชอบความเสียหายอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว เป็นข้อเรียกร้อง ข้อกล่าวหา เรียกให้ชำระค่าธรรมเนียมหรือจำนวนเงินอย่างอื่นซึ่งถึงกำหนดชำระ ในการเรียกร้องให้รับผิดชอบในหนี้หรือการกำหนดค่าเสียหายนั้นให้ยื่นฟ้องต่อศาลซึ่งมีเขตอำนาจ โดยศาลเป็นผู้พิจารณาหรือวินิจฉัยชี้ขาด⁹⁶

2. การพิจารณาดีโดยศาลในคดีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว⁹⁷

การเยียวยาความเสียหายในกระบวนการทางศาลอันเนื่องมาจากการกระทำที่เป็นความผิดหรือละเมิดต่อกฎหมายการท่องเที่ยว ตาม Tourism New South Wales Act 1984 นี้ ในเรื่องเกี่ยวกับการผิดสัญญา ข้อตกลง การกำหนดจำนวนเงินที่ทดแทนจากกองทุน การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย ของนักท่องเที่ยวหรือผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ให้เสนอคดีหรือข้อพิพาทให้ยื่นต่อศาลในท้องถิ่น (Local Court) ซึ่งมูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาล โดยผู้พิพากษานายเดี่ยวเป็นผู้พิจารณาคดีพิพากษาในศาลแขวง (Magistrate sitting alone)

(2) วิธีพิจารณาพิเศษสำหรับคดีแพ่งเล็กน้อย (Small Claims Cases)⁹⁸

กรณีมีการละเมิดต่อกฎหมายในเรื่องสิทธิของประชาชนธรรมดาต่างๆ ไป เช่นในเรื่องเกี่ยวกับการผิดสัญญาซื้อขาย การให้เช่าทรัพย์สิน หรือในการเรียกร้องของผู้บริโภคที่มีมากขึ้น การเรียกร้องหรือการปกป้องสิทธิหรือการเยียวยาความเสียหายในเรื่องเล็กน้อย ของประชาชน อันเนื่องมาจากการพัฒนาของสังคมจึงทำให้เกิดข้อพิพาทเช่นนี้เป็นจำนวนมาก

ในคดีเล็กน้อย (Small Claims) การเรียกร้องที่เกี่ยวข้องพันกับจำนวนเงินเล็กน้อย ก็ได้รับผลกระทบจากอุปสรรคในเรื่องค่าใช้จ่ายของการเป็นคดีความด้วยเช่นกัน ถ้าใช้

⁹⁶ Tourism New South Wales Act 1984. section 31.

⁹⁷ Tourism New South Wales Act 1984. section 33.

⁹⁸ G.D.S. Taylor. (1978-1979). **Special Procedures Governing Small Claims In Australia.**

วิธีการระงับข้อพิพาทโดยกระบวนการทางศาลปกติแล้ว ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นและระยะเวลาในการดำเนินคดีอาจมีจำนวนเกินกว่าทุนทรัพย์ที่พิพาทกันหรืออาจทำให้การเรียกร้องในคดีเล็กน้อยนี้เป็นอันไร้ผลหรือไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แต่อย่างใด

วิธีพิจารณาคดีเล็กน้อยในประเทศออสเตรเลีย รัฐนิวเซาท์เวลส์ มีลักษณะพิเศษ คือการพิจารณาคดีพิเศษในศาล เรียกว่า Tribunals มีอำนาจพิจารณาคดีเกี่ยวกับการซื้อขายที่โจทก์เป็นผู้บริโภคและจำเลยเป็นพ่อค้าหรือผู้ประกอบการค้า (Consumer Claims Tribunals) โดยเฉพาะข้อพิพาทที่เกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายสินค้าหรือบริการ และมีอำนาจในการพิจารณาเกี่ยวกับข้อพิพาทในการเช่าทรัพย์สินที่มีทุนทรัพย์หรือจำนวนเงินที่เรียกร้องไม่เกิน 25,000 เหรียญออสเตรเลีย โดยมีผู้พิจารณาตัดสินชี้ขาดคดี 3 คนในศาลนั้น⁹⁹ ผู้เรียกร้องต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลตามข้อพิพาทจำนวน 11 เหรียญแต่ไม่เกิน 109 เหรียญ¹⁰⁰

ขั้นตอนการพิจารณาคดีใน Consumer Claims Tribunals มีความแตกต่างกับการดำเนินคดีทั่วไป ดังนี้

ก. การดำเนินคดีของกลุ่มความจะต้องกระทำด้วยตนเองจะมอบอำนาจให้ทนายความเข้าดำเนินคดีในศาลแทนกลุ่มความในคดีไม่ได้ (Legal representation)¹⁰¹

ข. วัตถุประสงค์ของการพิจารณาต้องการให้มีการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นให้ยุติลงโดยเร็วด้วยการไกล่เกลี่ยเพื่อให้ตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกัน หากตกลงกันไม่ได้จึงจะทำการวินิจฉัยชี้ขาดตัดสินคดีกันต่อไป¹⁰²

ค. กรณีที่ตกลงกันไม่ได้ผู้ทำการตัดสินชี้ขาดจะมีบทบาทสำคัญในเชิงรุกในลักษณะการไต่สวน แสวงหาข้อเท็จจริงดำเนินการเกี่ยวกับข้อพิพาทนั้น¹⁰³

ง. ไม่มีกฎเกณฑ์ข้อบังคับในเรื่องพยานหลักฐานในคดี¹⁰⁴

จ. กระบวนการพิจารณาทั้งหมดจะกระทำในลักษณะเป็นส่วนตัว โดยมีผู้ที่เกี่ยวข้อง คือ กลุ่มความ และผู้ทำการตัดสินชี้ขาดเท่านั้น ในการตัดสินชี้ขาดคดีโดย referees ใช้หลักของความยุติธรรม และความเท่าเทียมกัน (basis of fairness and equity)

⁹⁹ Consumer Claims Tribunals Act 1974 as amended in 1976 (New South Wales) section 4.

¹⁰⁰ Small Claims: NSW Consumer, Trader & Tenancy Tribunal. Retrieved June 10, 2008. from

<http://www.accc.gov>

¹⁰¹ New south Wales Act 1984. section 30(4)(5).

¹⁰² New south Wales Act 1984. section 22(1).

¹⁰³ New south Wales Act 1984. section 10(1),31(4) ,32(3) ,33(3).

¹⁰⁴ New south Wales Act 1984. section 31(2),32(2) (3), 33(2).

จ. คำชี้ขาดของ referees ไม่อนุญาตให้อุทธรณ์หรือไม่อยู่ในความควบคุมโดยศาลสูง เว้นแต่ในเรื่องเกี่ยวกับความยุติธรรม หากการพิจารณาหรือผู้ทำการชี้ขาดตัดสินจะกระทำโดยลำเอียงหรือเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง¹⁰⁵

ข. ผู้ทำการตัดสินชี้ขาดอาจตัดสินให้พ่อค้าหรือผู้ประกอบการค้า (trader) จ่ายเงินให้แก่ผู้บริโภค หรือให้ผู้บริโภคไม่ต้องจ่ายเงินให้แก่พ่อค้าหรือผู้ประกอบการค้า และอาจมีคำสั่งให้พ่อค้าหรือผู้ประกอบการค้ากระทำหรืองดเว้นกระทำการใดก็ได้¹⁰⁶ คำตัดสินให้จ่ายเงินจะถูกบังคับคดีโดยจำศาลหรือผู้อำนวยความสะดวก (registrar) ในศาลแขวง (Summary court) และมีผลตามกฎหมายเช่นเดียวกับคำพิพากษาของศาล¹⁰⁷

(3) วิธีพิจารณาคดีอาญาในศาลแขวง (Magistrate Court หรือเรียกว่า Court of Petty Sessions)¹⁰⁸

กระบวนการวิธีพิจารณาคดีอาญาในประเทศออสเตรเลีย อาจแบ่งได้เป็นสองประเภทหลักคือ กระบวนการพิจารณาที่ทำในศาลแขวงหรือกระบวนการพิจารณาที่ทำในศาลที่มีอำนาจสูงกว่าศาลแขวง การตัดสินว่าผู้ต้องหากระทำผิดหรือเป็นผู้บริสุทธิ์นั้น โดยปกติผู้พิพากษาศาลแขวงจะเป็นผู้ตัดสิน โดยไม่มีคณะลูกขุน ศาลที่มีอำนาจสูงกว่าเช่นศาลประจำอำเภอ (District Courts) ศาลประจำจังหวัด (Country Courts) จะมีลูกขุนและโดยปกติทั่วไปหลักการทำงานของศาลเป็นเรื่องที่กระทำร่วมกันระหว่างผู้พิพากษาหรือคณะลูกขุน โดยผู้พิพากษานั่งเป็นประธานในศาลและพิจารณาข้อกฎหมาย ในขณะที่คณะลูกขุนจะพิจารณาคความผิดหรือความบริสุทธิ์ อาจแบ่งกระบวนการพิจารณาได้ดังนี้

ก. ความผิดที่ศาลแขวงมีอำนาจพิจารณาพิพากษา

คดีที่อยู่ในอำนาจศาลแขวงพิจารณาพิพากษาได้นั้น เช่น ความผิดเกี่ยวกับการฝ่าฝืนกฎจราจร การขโมยของเล็กน้อยๆ ในร้านค้า การมีเมาส์ราในที่สาธารณะและความผิดเล็กน้อย อื่นตามพระราชบัญญัติต่างๆ นอกจากนี้ศาลแขวงยังมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีความผิดที่ลูกขุนคณะใหญ่เป็นผู้กำหนดว่าจะฟ้องหรือไม่ (Indictable offence) ซึ่งหมายความรวมถึงความผิดลักทรัพย์ บุกรุกในเคหสถาน หนีโจง การทำร้ายร่างกายที่ไม่รุนแรง รับของโจร เนื่องจากความผิดเหล่านี้เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ศาลแขวงสามารถช่วยแบ่งเบาภาระของศาลสูงที่มี

¹⁰⁵ New south Wales Act 1984. section 17, 19, 21.

¹⁰⁶ New south Wales Act. section 23(1)(b).

¹⁰⁷ New south Wales Act 1984. section 24, 25.

¹⁰⁸ สถาบันกฎหมายอาญา. (2540). สารานุกรมกระบวนการยุติธรรมนานาชาติ. หน้า 233-234.

อำนาจมากกว่าได้เป็นอย่างดี คดีที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่มีมูลค่าจำนวนไม่เกินวงเงินที่กำหนดไว้ จะได้รับการพิจารณาโดยรวบรัดในศาลแขวง การกำหนดมูลค่านั้นแตกต่างกันออกไปในแต่ละรัฐของประเทศออสเตรเลียตั้งแต่ 500 เหรียญจนถึง 10,000 เหรียญ

ส่วนความผิดที่ร้ายแรงอื่นๆ เช่น ความผิดต่อชีวิต ข่มขืนกระทำชำเรา การใช้กำลังประทุษร้ายทางเพศ ปล้นทรัพย์ หรือการทำร้ายร่างกายบาดเจ็บสาหัสจะได้รับการพิจารณาจากศาลที่มีอำนาจสูงกว่า

ข. ขั้นตอนการพิจารณาคดีในศาลแขวง

การพิจารณาคดีในศาลแขวงหรือเป็นศาลที่ดำเนินคดีเล็กน้อย เมื่อตำรวจได้ตั้งข้อหาแก่ผู้ต้องหาหรือเมื่อได้ยื่นคำฟ้องแล้ว ในการพิจารณาจะมีการกำหนดวันสืบพยาน และแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบถึงวันดังกล่าว ในวันสืบพยานจะต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบถึงรายละเอียดแห่งข้อหาของตน และถามว่าจะให้การอย่างไร หากผู้ต้องหาให้การรับสารภาพ ผู้พิพากษาหรือศาลอาจปฏิเสธไม่รับคำให้การรับสารภาพนั้นก็ไม่ได้ หากศาลได้รับคำให้การรับสารภาพนั้นไว้ก็ไม่ต้องดำเนินคดีต่อไป และผู้ต้องหาอาจถูกลงโทษในวันเดียวกันหรือภายหลังจากนั้น หากศาลปฏิเสธไม่รับคำให้การดังกล่าว คดีก็เข้าสู่กระบวนการพิจารณาตามปกติ คำให้การของจำเลยโดยเฉพาะคำให้การรับสารภาพ ถือเป็นประโยชน์แก่คดีโดยจะทำให้คดีสิ้นสุดเร็วขึ้นและไม่ทำให้คดีค้างค้ำในศาลด้วย

ค. การพิพากษาคดีของศาลแขวง

ศาลแขวงจะพิจารณาคดีที่ต่อเมื่อผู้ต้องหาได้ให้การปฏิเสธในความผิดที่กฎหมายบัญญัติไว้ (statutory offence) หรือในความผิดที่อาจพิจารณาพิพากษาโดยรวบรัดได้ ผู้ต้องหาในคดีความผิดที่ถูกลงโทษในขณะใหญ่จะเป็นผู้กำหนดว่ามีอำนาจฟ้องหรือไม่ (indictable offence) และผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะให้มีการพิจารณาคดีโดยคณะลูกขุน แต่ indictable offence บางฐานผู้ต้องหาในความผิดนั้น อาจสละสิทธิที่จะให้มีการดำเนินคดีโดยคณะลูกขุนและให้มีการพิจารณาคดีโดยศาลแขวงได้ ในกรณีดังกล่าว ฝ่ายโจทก์ (prosecution) และฝ่ายจำเลย (defense) จะนำเสนอพยานหลักฐานและซักถามพยานของตน การดำเนินคดีจะสิ้นสุดลงด้วยการพิพากษายกฟ้องหรือพิพากษาว่ามีความผิด ภายหลังจากที่ได้พิพากษาว่ามีความผิดแล้ว ผู้กระทำความผิดอาจอุทธรณ์คำพิพากษาลงโทษที่ศาลกำหนดหรือในอีกด้านหนึ่งโจทก์ (the Crown) อาจยื่นอุทธรณ์เพื่อให้มีการทบทวนการกำหนดโทษก็ได้

ง. การกำหนดโทษของศาลแขวง

ดุลพินิจในการกำหนดโทษของผู้พิพากษาในศาลแขวง (magistrate court) มีสิทธิใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวางในการกำหนดหลักประกัน การรับคำให้การ การกำหนด

ความผิด การพิพากษาขงฟ้อง กำหนดโทษ เพิกถอนหลักประกัน คุมประพฤติ เป็นต้น ระดับการใช้
ดุลพินิจจะแตกต่างกันไปในแต่ละรัฐ โดยการกำหนดโทษดังต่อไปนี้

1. ศาลยกฟ้องหรือปล่อยตัวจำเลย โดยให้ทำสัญญาว่าจะประพฤติตน
เป็นคนดีในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งที่กำหนด และปฏิบัติตามการควบคุมดูแลของการคุมประพฤติโดย
ไม่พิพากษาคัดสินว่าจำเลยมีความผิดก็ได้

2. พิพากษาว่ามีความผิดแต่ให้รอกการลงโทษไว้โดย ให้สัญญาว่าจะ
ประพฤติตนเป็นคนดีในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งที่กำหนด และปฏิบัติตามการควบคุมดูแลของการคุม
ประพฤติ

3. ปรับเป็นเงินไม่เกิน 1,000 เหรียญ

4. ให้ทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนไม่เกิน 200 ชั่วโมง

5. ลงโทษโดยให้รับโทษเป็นช่วง (ช่วงวันหยุดประจำสัปดาห์) ซึ่ง
ในช่วงเวลาดังกล่าวผู้กระทำความผิดจะถูกควบคุมตัวไว้แต่รวมกันจะต้องไม่เกินกว่า 12 เดือน

6. ลงโทษจำคุกไม่เกิน 12 เดือน

7. ลงโทษจำคุกไม่เกิน 12 เดือน และปรับไม่เกิน 1,000 เหรียญ

การใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษของผู้พิพากษาในศาลแขวง ยังมี
ทางเลือกอื่นในการกำหนดโทษอีก เช่น คำสั่งให้อยู่ในการดูแลและควบคุม ทัณฑ์บนให้ประพฤติ
ตัวเป็นคนดี ปรับ การคุมประพฤติ คำสั่งให้บริการชุมชน รอกการลงโทษจำคุก กักตัวในบ้านที่พัก
อาศัย เป็นต้น

(4) การดำเนินคดีในศาลนอกเวลาปกติหรือศาลกลางคืน (Night Courts)¹⁰⁹

กระบวนการในการพิจารณาคดีของศาลนอกเวลาปกติหรือศาลกลางคืน

ก. เขตอำนาจในการพิจารณาคดีของศาลนอกเวลาปกติหรือศาลกลางคืน

ศาลนอกเวลาปกติหรือศาลกลางคืน มีการจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นการแบ่ง
ภาระในการพิจารณาคดีของศาลทั่วไป และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับความเสมอภาคจากรัฐใน
การพิจารณาจัดการข้อพิพาทแห่งคดีให้แก่ประชาชน โดยมีอำนาจในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับ
ผู้บริโภค ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (The Consumer Claims Tribunal Act 1974) ซึ่งมี
ทุนทรัพย์หรือจำนวนที่เรียกร้องไม่เกิน 25,000 เหรียญ ทั้งนี้เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชน
สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย ศาลนอกเวลาปกติหรือศาลกลางคืนมีกำหนดเวลาใน

¹⁰⁹ Night court. Retrieved February 20, 2007, from <http://www.lawlink.nsw.gov.au>

การพิจารณาคดีในวันจันทร์และวันอังคาร ในเวลา 18.00-20.00 นาฬิกา (6,7 และ 8 pm.) ซึ่งเป็นเวลาหลังเลิกงาน เพื่อให้ประชาชนที่ไม่สามารถมาศาลได้ในเวลาทำการปกติ สามารถเสนอข้อเรียกร้องของตนต่อศาลเพื่อจัดข้อขัดแย้งได้โดยกระบวนการยุติธรรมทางศาล

ข. องค์กรและการพิจารณาคดีของศาลนอกเวลาปกติหรือศาลกลางคืน

ในการพิจารณาคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลนอกเวลาปกติหรือศาลกลางคืน ผู้ที่ทำการตัดสินชี้ขาดข้อพิพาทแห่งคดีนั้นเรียกว่า ผู้ทำการชี้ขาด (referees) ในแต่ละคดีมีผู้ทำการชี้ขาด 1 คน ทำหน้าที่เป็นคนกลางในการวินิจฉัยชี้ขาดประเด็นข้อพิพาทแห่งคดี เนื่องจากคดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลนอกเวลาปกติหรือศาลกลางคืน ในรัฐนิวเซาท์เวลส์เป็นคดีที่มีทุนทรัพย์เล็กน้อย และเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย จึงมีรูปแบบการพิจารณาคดีในแบบที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน

การเสนอคำฟ้อง อาจทำด้วยวาจาหรือทำเป็นหนังสือก็ได้ และในเรื่องเกี่ยวกับพยานหลักฐานในคดีที่คู่ความนำสืบนั้น เพื่อให้กระบวนการมีความเรียบง่ายจึงไม่จำเป็นต้องมีการยื่นบัญชีระบุพยานเหมือนคดีอื่นในศาลปกติ¹¹⁰ การดำเนินคดีของคู่ความสามารถฟ้องคดีหรือให้การได้ด้วยตนเองโดยไม่จำเป็นต้องมีทนายความมาให้ความช่วยเหลือ แต่ในการเบิกความเป็นพยานในชั้นศาล มีข้อกำหนดให้พยานจะต้องมีการสาบานตัวทุกครั้งก่อนที่จะเบิกความในการพิจารณาคดี¹¹¹

ในการพิจารณาคดีในชั้นแรก ผู้ทำการชี้ขาดจะเริ่มต้นทำการไต่ถามเพื่อให้อุบัติความตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันเสียก่อน ทั้งนี้ก็เพื่อให้คดีเสร็จไปอย่างรวดเร็วและพอใจในผลลัพธ์แห่งข้อตกลงในสัญญาประนีประนอมความ

หากทำการไต่ถามแล้วแต่ไม่สามารถตกลงกันได้ ผู้ทำการชี้ขาด ก็จะพิจารณาชี้ขาดตัดสินคดีด้วยความยุติธรรมและความเสมอภาค (basis of fairness and equity) โดยอาศัยหลักเกณฑ์เรื่องพยานหลักฐาน การดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลนอกเวลาปกติหรือศาลกลางคืน ในทุกขั้นตอนเป็นการพิจารณาคดีโดยลับไม่เปิดเผยให้ประชาชนทั่วไปทราบ เนื่องจากศาลนอกเวลาปกติหรือศาลกลางคืน จะพิจารณาเฉพาะคดีที่เกี่ยวกับผู้บริโภค ความไม่ปลอดภัยของสินค้าและบริการ ดังนั้น ข้อมูลที่ได้จากการพิจารณานั้นอาจสร้างความเสียหายแก่ชื่อเสียงในวงการธุรกิจของจำเลยในคดีได้ จึงให้เฉพาะคู่ความในคดีเท่านั้นที่อยู่ในห้องพิจารณา ซึ่งเป็นการพิจารณาที่กระทำในลักษณะส่วนตัวโดยแท้¹¹²

ค. การพิพากษาคดีของศาลนอกเวลาปกติหรือศาลกลางคืน

¹¹⁰ New South Wales Act. section 31(2),33(2).

¹¹¹ New South Wales Act. section 31,32.

¹¹² New South Wales Act. section 31(1).

เมื่อศาลนอกเวลาปกติหรือศาลกลางคืนได้พิจารณาพยานหลักฐานที่คู่ความนำสืบเสร็จสิ้นแล้ว ผู้ทำการชี้ขาดจะทำการตัดสินชี้ขาดคดี โดยคดีที่อยู่ในอำนาจศาลนอกเวลาปกติหรือศาลกลางคืน มักจะเป็นคดีที่เกี่ยวกับผู้บริโภค โดยเป็นข้อพิพาทที่เกี่ยวกับความไม่ปลอดภัยของสินค้าและบริการ ดังนั้นในการชี้ขาดตัดสินคดีจึงเกี่ยวกับข้อเรียกร้องคือการให้ผู้แพ้อคดีรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายตามที่อีกฝ่ายเรียกร้อง และมีอำนาจสั่งให้แก้ไขข้อบกพร่องของสินค้าภายในระยะเวลาที่เห็นสมควรกำหนดก็ได้ คำสั่งชี้ขาดตัดสินคดีของศาลนอกเวลาปกติหรือศาลกลางคืน สามารถบังคับให้ฝ่ายที่แพ้คดีต้องรับผิดชอบตามคำชี้ขาดได้ทันที โดยไม่ต้องให้ศาลปกติมีคำพิพากษาให้บังคับตามคำชี้ขาดอีกครั้งหนึ่ง

คดีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวถือได้ว่าเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลนี้ หากเป็นคดีที่มีทุนทรัพย์ที่พิพาทกันเพียงเล็กน้อยและเป็นเรื่องเกี่ยวกับผู้บริโภค โดยข้อพิพาทที่นักท่องเที่ยวเรียกร้องก็เนื่องมาจากสินค้าและบริการ ดังนั้น ศาลนอกเวลาปกติหรือศาลกลางคืนก็ย่อมมีอำนาจเหนือคดีของนักท่องเที่ยวต่างชาติด้วย

(5) มาตรการเยียวยาความเสียหายโดยวิธีอื่นนอกจากศาล

ในประเทศออสเตรเลีย นักธุรกิจและทนายความมีความคุ้นเคยกับการใช้วิธีการระงับข้อพิพาทโดยทางอื่นนอกจากศาล สมาคมการระงับข้อพิพาทโดยทางอื่นของประเทศออสเตรเลีย (The Alternative Dispute Resolution Association of Australia) ให้คำจำกัดความไว้ว่าเป็นวิธีการระงับข้อพิพาทที่คู่กรณีจะสามารถหาทางออกของปัญหาหรือหาบทสรุปได้โดยความช่วยเหลือของบุคคลที่สามที่ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ทำหน้าที่หลักในการสนับสนุนให้คู่พิพาทสามารถระงับข้อพิพาทของตนได้โดยบรรลุวัตถุประสงค์ของตนเอง¹¹³ ข้อพิพาทที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวมีการสนับสนุนให้ใช้วิธีการเยียวยาความเสียหายโดยทางอื่นนอกจากศาล ทั้งนี้เพื่อความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพในการระงับข้อพิพาท¹¹⁴ ในประเทศออสเตรเลีย มีวิธีการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ย และวิธีการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ

ก. การระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการไกล่เกลี่ย (Australia Rules for the Mediation of Commercial Disputes)

¹¹³ L.Street. (2002). *ADR: A Generic, Holistic Concept*. p.213.

¹¹⁴ Warren Pengilly. (1990). "The Law of Travel and Tourism." p.65.

การระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ย ถือว่าเป็นกระบวนการที่ให้ความช่วยเหลือคู่กรณีพิพาทให้สามารถจัดปัญหาข้อพิพาทที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งคู่กรณีที่พิพาทต้องมีสติขาดอิสรเสรีด้วย กระบวนการกระทำโดยมีคนกลางหรือบุคคลที่สาม (mediator) เข้าช่วยเหลือในเรื่องเกี่ยวกับประเด็นข้อพิพาทพยายามหาทางเลือกในการระงับข้อพิพาท พิจารณาประเด็นที่พิพาทแล้วจึงหาข้อตกลงที่ทั้งสองฝ่ายยอมรับได้หรือพึงพอใจ ทำให้คู่สัญญาได้รับประโยชน์จากกระบวนการเจรจาที่สามารถยืดหยุ่นได้ แม้ในกรณีที่ข้อพิพาทนั้นไม่มีประเด็นที่ซับซ้อนก็เสร็จสิ้นไปด้วยความรวดเร็ว เป็นธรรมอีกทั้งมีความคุ้มค่ากับค่าใช้จ่ายที่เสียไปอีกด้วย¹¹⁵

1. ประเภทของข้อพิพาทที่ใช้วิธีการไกล่เกลี่ย

ในประเทศออสเตรเลีย เริ่มมีการนำวิธีการไกล่เกลี่ยเข้ามาใช้ในข้อพิพาทเกี่ยวกับการก่อสร้าง เพราะในสัญญาการก่อสร้างเริ่มมีผู้ประกอบการลดน้อยลงทุกปีเนื่องจากมีการควบรวมกิจการกัน การใช้วิธีการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยจึงช่วยรักษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรธุรกิจแต่ละแห่งเอาไว้ได้ ต่อมาในรัฐนิวเซาท์เวลส์ได้มีการจัดตั้งเป็น โครงการทดลอง ด้วยการรณรงค์ให้ศาลในระดับล่างนำวิธีการไกล่เกลี่ยมาใช้ในคดีที่พิพาทกันเล็กน้อย ก่อนโดยให้ผู้ไกล่เกลี่ยที่ได้รับการอบรมทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ย ภายหลังจึงมีการจัดทำเป็น โครงการอย่างถาวรสนับสนุนเงินงบประมาณเพื่อจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชน เพื่อให้บริการด้านการไกล่เกลี่ยในระบบกระบวนการยุติธรรม ปัจจุบันมีการใช้วิธีการไกล่เกลี่ยในคดีอื่นเพิ่มมากขึ้นเช่น ในคดีเกี่ยวกับการค้า ข้อพิพาทระหว่างเพื่อนบ้าน ข้อพิพาทในครอบครัว ข้อพิพาทด้านสิ่งแวดล้อม และข้อพิพาทเกี่ยวกับแรงงาน¹¹⁶

2. กระบวนการไกล่เกลี่ย

กระบวนการในการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการไกล่เกลี่ย มีหลักเกณฑ์ดังนี้

- การแต่งตั้งผู้ทำการไกล่เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาท (Appointment of Mediator or Conciliator)

การแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ย (Mediation) หรือผู้ประนอมข้อพิพาท (Conciliator) ทำได้โดยคู่กรณีได้ทำข้อตกลงกันไว้ในสัญญากำหนดตัวบุคคลผู้ทำการไกล่เกลี่ยในกรณีที่ข้อพิพาทเกิดขึ้นเนื่องจากการกระทำอันเป็นการผิดข้อสัญญา หรือในกรณีที่คู่สัญญาไม่ได้กำหนดกลงไว้ในสัญญาหรือตกลงกันไม่ได้ ก็อาจใช้วิธีขอให้องค์กรที่ควบคุมหรือดูแลในเรื่องการไกล่

¹¹⁵ The Institute of Arbitrator & Mediators Australia Conciliation Rules, rule 1.

¹¹⁶ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์. (2549). โครงการติดตาม ประเมินผล และพัฒนา รูปแบบและแนวทางการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล. หน้า 63-64.

เกิลี (Institute of Arbitrators & Mediators Australia) เสนอชื่อบุคคลที่เหมาะสมเป็นผู้ทำการไกล่เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาท

ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ทำการไกล่เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาทจะต้องเข้ารับหน้าที่หรือรับฟังข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับข้อพิพาทภายในกำหนด 7 วันนับแต่วันที่ทราบถึงการแต่งตั้ง และมีหน้าที่แจ้งเป็นหนังสือไปยังคู่พิพาทหรือตัวแทนซึ่งได้รับมอบอำนาจให้เข้าร่วมในการเจรจาหรือไกล่เกลี่ยให้มาประชุมในเบื้องต้นพร้อมกัน (Preliminary Conference) หรือใช้วิธีการประชุมทางจอภาพ (teleconference) ก็ได้ โดยผู้ไกล่เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาทจะแนะนำถึงเงื่อนไขต่างๆ ข้อกำหนดและแสดงข้อเรียกร้องหรือข้อพิพาท ตลอดจนค่าธรรมเนียมค่าใช้จ่ายที่จะต้องจ่ายให้กับผู้ไกล่เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาท¹¹⁷

- บทบาทของผู้ทำการไกล่เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาท (Role of the Mediator or Conciliator)

(ก) ผู้ไกล่เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาทนั้นจะต้องทำหน้าที่ด้วยความเป็นกลางระหว่างคู่กรณี มีความเป็นอิสระและจะต้องกระทำหน้าที่ด้วยความยุติธรรม

(ข) ไกล่เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาททำหน้าที่ในการช่วยเจรจาระหว่างคู่กรณีให้สามารถระงับข้อพิพาทได้ด้วยตนเองหรือให้นำไปสู่การระงับข้อพิพาทด้วยความพึงพอใจบรรลุข้อตกลงร่วมกัน เพื่อให้การระงับข้อพิพาทมีความรวดเร็ว เป็นธรรม และมีความคุ้มค่าอีกด้วย

(ค) ผู้ทำการไกล่เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาทจะต้องแนะนำรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการระงับข้อพิพาทโดยตรงเฉพาะบุคคล เพื่อที่จะทราบถึงปัญหาข้อพิพาทหรือเงื่อนไขที่เรียกร้อง อันจะใช้ในควบคุมหรือจำกัดถึงปัญหาให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

(ง) การทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาท จะต้องเป็นการเจรจาโดยตรงต่อหน้าคู่กรณี ทั้งนี้เพื่อให้การระงับข้อพิพาทมีความสะดวกยิ่งขึ้น

- การดำเนินการไกล่เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาท (Mediation or Conciliation process)

เมื่อผู้ไกล่เกลี่ยหรือผู้ประนอมข้อพิพาทเรียกตัวคู่กรณีมาพร้อมกันครบทุกฝ่ายแล้วกระบวนการไกล่เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาทก็จะเริ่มต้น โดยผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องพิจารณาโดยละเอียดถึงประเด็นข้อพิพาทในข้อที่เหมือนกันและมีความชัดเจนแน่นอน หรือกระทำ

¹¹⁷ The Institute of Arbitrator & Mediators Australia Conciliation Rules. Rule 2.

ให้ประเด็นข้อพิพาทนั้นหมดไปหรือจำกัดประเด็นให้แคบลง ทั้งนี้ต้องกระทำให้ข้อตกลงนั้นคู่กรณี
ที่พิพาทยอมรับได้และมีความพึงพอใจ

ในระหว่างการไกล่เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาท ผู้ไกล่เกลี่ยหรือ
ประนอมข้อพิพาทสามารถที่จะกระทำการได้โดยอิสระ ทั้งในเรื่องเกี่ยวกับการสื่อสารและการให้
คำปรึกษาเป็นการเฉพาะตัวระหว่างคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนฝ่ายนั้น แต่
ทั้งนี้ผู้ไกล่เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาทต้องเก็บข้อมูลที่รับฟังมาในระหว่างการไกล่เกลี่ยนั้นไว้เป็น
ความลับโดยไม่ถ่ายทอดหรือแสดงออกหรือมีการติดต่อสื่อสารกับผู้ใดในเรื่องที่รับฟังมาใน
ระหว่างการดำเนินการไกล่เกลี่ย¹¹⁸ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากคู่สัญญาฝ่ายนั้นเสียก่อน มิฉะนั้น
ข้อตกลงของคู่กรณีที่กระทำการโดยผู้ไกล่เกลี่ยจะบังคับไม่ได้

คู่กรณีที่เข้าร่วมในกระบวนการไกล่เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาท
จะต้องเข้าร่วมในการเจรจาด้วยความจริงใจไม่ได้มีผลประโยชน์แอบแฝง โดยจะต้องเปิดเผยถึง
รายละเอียดแห่งข้อเท็จจริงทั้งหมด อุปนิสัย ข้อจำกัด และเงื่อนไขให้ผู้ไกล่เกลี่ยหรือประนอมข้อ
พิพาททราบ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อพิพาทที่ตนได้รับหรือที่เรียกร้อง ผู้ไกล่เกลี่ยหรือประนอม
ข้อพิพาทสามารถที่จะระงับข้อพิพาทหรือสามารถตกลงกันได้หรือสามารถหาข้อตกลงร่วมกัน

เมื่อกระบวนการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยหรือการประนอม
ข้อพิพาทสิ้นสุดลง ผู้ไกล่เกลี่ยหรือผู้ประนอมข้อพิพาทต้องส่งหนังสือบอกกล่าวไปยังคู่กรณีที่
เกี่ยวข้องภายในกำหนด 7 วัน¹¹⁹ แสดงถึงความเห็นของตนประกอบด้วยเหตุผลทั้งหลายในการระงับ
ข้อพิพาทหรือเหตุอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งการจัดการต่อไปในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการไกล่
เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาทนั้น มิฉะนั้นจะไม่ก่อให้เกิดผลสำเร็จหรือตามที่วัตถุประสงค์ในการ
ระงับข้อพิพาท¹²⁰

ข. การระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ (Commercial Arbitration Act 1984 NSW)

การระงับข้อพิพาทด้วยอนุญาโตตุลาการ เป็นกระบวนการที่คู่กรณีที่
พิพาทต้องการให้คดีเสร็จสิ้นไปด้วยความรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ สามารถรักษาความลับได้ทั้งใน
เรื่องข้อเท็จจริงหรือในเรื่องเกี่ยวกับธุรกิจที่พิพาท เกิดความพึงพอใจในรูปแบบของการระงับ
ข้อพิพาท และเมื่อสิ้นสุดกระบวนการแล้วก็สามารถที่จะบังคับกันระหว่างคู่สัญญาได้

¹¹⁸ The Institute of Arbitrator & Mediators Australia Conciliation Rules 1984. rule 4.

¹¹⁹ The Institute of Arbitrator & Mediators Australia Conciliation Rules 1984. rule 5.

¹²⁰ The Institute of Arbitrator & Mediators Australia Conciliation Rules 1984. rule 8.

1. ประเภทของข้อพิพาทที่ใช้วิธีการอนุญาโตตุลาการ

ข้อพิพาทส่วนใหญ่ที่จะเข้าสู่กระบวนการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ มักจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับสัญญาเกี่ยวกับธุรกิจการค้า อุตสาหกรรมการค้าการลงทุน โดยผู้ที่ได้รับการคัดสรรเสนอชื่อให้เป็นอนุญาโตตุลาการนั้น จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในทางการค้าหรือข้อพิพาทนั้นด้วย และจะต้องมีความเข้าใจในสาระสำคัญในเรื่องที่พิพาท

การแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการกำหนดให้มีเพียงคนเดียว เว้นแต่คู่กรณีจะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น หากมีการแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการเป็นจำนวนคู่ ให้มีการแต่งตั้งประธานที่มีอำนาจชี้ขาดในกรณีที่ไม่สามารถหาเสียงข้างมากมิได้หรือไม่สามารถชี้ขาดข้อพิพาทได้ ซึ่งการแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการนั้นจะต้องได้รับการแต่งตั้งจากคู่กรณี คู่กรณีที่พิพาทกันในสัญญาเกี่ยวกับการค้าการลงทุน ที่จะใช้วิธีการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการอนุญาโตตุลาการต้องเป็นผู้มีสัญชาติออสเตรเลียด้วย

2. กระบวนการอนุญาโตตุลาการ

กระบวนการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการอนุญาโตตุลาการนั้นอนุญาโตตุลาการสามารถใช้ดุลพินิจ หรือพิจารณาตามใจได้อย่างไม่จำกัดทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเชี่ยวชาญในแต่ละด้านของอนุญาโตตุลาการท่านนั้น¹²¹ อย่างไรก็ตามขั้นตอนในการพิจารณาคัดสินของอนุญาโตตุลาการต้องเป็นไปตามกฎหมาย และในการพิจารณาของอนุญาโตตุลาการไม่จำเป็นต้องกระทำการเป็นความลับ เว้นแต่จะมีข้อตกลงอย่างชัดแจ้งในสัญญาอนุญาโตตุลาการ แต่หากข้อพิพาทดังกล่าวเป็นเรื่องเกี่ยวกับผลประโยชน์สาธารณะ ข้อตกลงที่ว่าจะต้องดำเนินการอนุญาโตตุลาการโดยลับนั้นก็ไม่มีผลบังคับ

อนุญาโตตุลาการต้องตัดสินประเด็นปัญหาหรือข้อพิพาทในประเด็นที่เกิดขึ้นตามหลักเกณฑ์ของบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เว้นแต่จะมีการตกลงกันระหว่างคู่กรณี อนุญาโตตุลาการจึงจะมีอำนาจตัดสินประเด็นปัญหาต่างๆ โดยหลักกฎหมายทั่วไปและหลักสุจริตได้¹²² อนุญาโตตุลาการมีอำนาจในการทำคำตัดสินในระหว่างการพิจารณาคดีได้ และมีอำนาจเช่นเดียวกันกับศาลฎีกาในการออกคำสั่งให้มีการชดเชยค่าเสียหายหรือรื้ออาคารรวมถึงดอกเบี้ยด้วยหรือออกคำสั่งให้กระทำการใดๆ ตามสัญญา เว้นแต่จะมีข้อตกลงระหว่างคู่สัญญาเป็นอย่างอื่น

¹²¹ Commercial Arbitration Act 1984 NSW. section 14.

¹²² Commercial Arbitration Act 1984 NSW. section 22.

อย่างไรก็ตามอนุญาโตตุลาการมีอำนาจในการออกคำสั่งให้คู่สัญญาที่มีข้อพิพาทกัน พยายามที่จะให้มีการระงับข้อพิพาทโดยทางอื่นก่อนนำข้อพิพาทของตนมาสู่กระบวนการอนุญาโตตุลาการ

คำตัดสินชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการถือเป็นที่สุดและผูกพันคู่กรณี เว้นแต่จะมีข้อตกลงเป็นอย่างอื่น¹²³ คู่สัญญาในกระบวนการอนุญาโตตุลาการนั้นอาจตกลงกันเป็นลายลักษณ์อักษรว่าจะยกเว้นสิทธิในการอุทธรณ์หรือยกเว้นสิทธิในการนำปัญหาข้อกฎหมายให้ศาลตัดสินก็ได้ แต่ข้อตกลงนี้ไม่สามารถใช้บังคับได้หากข้อพิพาทนั้นเกิดขึ้นจากสัญญาประกันภัย

2) มาตรการทางกฎหมายด้วยการระงับข้อพิพาทด้านการท่องเที่ยวของประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐนิวยอร์ก

มาตรการเยียวยาความเสียหายว่าด้วยการระงับข้อพิพาทด้านการท่องเที่ยวของประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐนิวยอร์ก มีรายละเอียดดังนี้

(1) มาตรการเยียวยาความเสียหายตามกฎหมายการท่องเที่ยว (Truth in Travel Act 1970)¹²⁴

มาตรการเยียวยาความเสียหายที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ตามกฎหมายที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว (Truth in Travel Act 1970) มีรายละเอียดดังนี้

ก. ข้อพิพาทเกี่ยวกับกฎหมายการท่องเที่ยว

ประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐนิวยอร์ก ได้ออกกฎหมายที่ใช้บังคับในเรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยว Truth in Travel Act 1970 เพื่อให้ความคุ้มครองแก่นักท่องเที่ยวผู้บริโภคในการซื้อสินค้าหรือบริการ ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวหรือธุรกิจประเภทต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจโรงแรม ที่พักอาศัย สนามแข่งรถ การเช่ารถยนต์หรือพาหนะ ธุรกิจนำเที่ยวหรือการบริการที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอื่นๆ¹²⁵ มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการทำสัญญาหรือข้อตกลงที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว (Travel agreement) โดยต้องเปิดเผยรายละเอียดเกี่ยวกับชื่อ ที่อยู่ของผู้ประกอบการ ราคา การพักอาศัย พาหนะในการเดินทาง เส้นทางการเดินทาง กำหนดวันเดินทางและการจ่ายเงิน รวมถึงต้องระบุเงื่อนไขที่เกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ในการบอกเลิกหรือยกเลิกการเดินทางของคู่สัญญา หรือกำหนดเงื่อนไขข้อจำกัดอื่นๆ อันเกี่ยวกับการทำสัญญา¹²⁶

¹²³ Commercial Arbitration Act 1984 NSW. section 28.

¹²⁴ Truth in Travel. Case laws. Retrieved June 14, 2008, from

<http://caselaw.lp.findlaw.com/nycodes/c44/a24.html><<findlaw consolidated laws.

¹²⁵ Truth in Travel Act 1970. section 157. definition 3.

¹²⁶ Truth in Travel Act 1970. section 157-a.

การกระทำอันถือว่าเป็นการฝ่าฝืนหรือละเมิดต่อรัฐบัญญัติ Truth in Travel Act 1970 อันก่อให้เกิดความเสียหายหรือข้อพิพาทมีดังนี้

1. การกระทำโดยเจตนาซื้อโกงหรือหลอกหลวงนักท่องเที่ยวผู้ซื้อสินค้าหรือบริการ ในชนิด คุณภาพ จำนวนของสินค้า ยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทางไม่ว่าจะเป็นทางเรือหรือรถไฟ ระยะเวลาในการเดินทางหรือจุดหมายปลายทาง หรือบริการอื่นใดที่เป็นประโยชน์เกี่ยวข้องกับการเดินทางหรือรายการนำเที่ยว¹²⁷
2. การกระทำโดยเจตนาซื้อโกงหรือหลอกหลวงนักท่องเที่ยวผู้ซื้อสินค้าหรือบริการ ในเรื่องค่าโดยสาร ค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องสำหรับการเดินทาง¹²⁸
3. การกระทำโดยเจตนาในการประกาศโฆษณา หรือการเสนอขาย เกี่ยวกับการขนส่งหรือการบริการที่เกี่ยวกับเรื่องค่าโดยสาร ค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องสำหรับการเดินทางเป็นพิเศษนอกเหนือจากอัตราค่าโดยสารที่ใช้ในปัจจุบัน¹²⁹
4. การกระทำโดยเจตนาซื้อโกงหรือหลอกหลวงนักท่องเที่ยวผู้ซื้อสินค้าหรือบริการในเรื่องการจำกัดอัตราค่าโดยสารที่กฎหมายกำหนด¹³⁰
5. การกระทำโดยเจตนาซื้อโกงหรือหลอกหลวงนักท่องเที่ยวผู้ซื้อสินค้าหรือบริการ ในเรื่องเกี่ยวกับการให้ความสะดวกในการที่พักอาศัยหรือการเก็บเงินค่าเช่าที่พัก หรือบริการอื่นที่มีราคา โดยเป็นการหลอกหลวงที่กระทำโดยมีเหตุผลอยู่บนรากฐานแห่งความไว้วางใจไม่ว่าจะกระทำโดยบุคคลนั้นหรือตัวแทนบริษัทหรือตัวแทนสาขา หรือผู้ได้รับมอบอำนาจให้กระทำ¹³¹

ข. มาตรการเยียวยาความเสียหายที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

เมื่อมีความเสียหายหรือข้อพิพาทเกี่ยวกับการท่องเที่ยวตาม Truth in Travel Act 1970 แล้ว การเยียวยาความเสียหายที่กำหนดไว้คือ การให้ความคุ้มครองนักท่องเที่ยวหรือผู้ประกอบการท่องเที่ยวผู้ได้รับความเสียหาย ไว้คือการเยียวยาความเสียหายโดยกระบวนการพิจารณาคดีของศาล (Court or Justice)

¹²⁷ Truth in Travel Act 1970 section 158. definition 1.

¹²⁸ Truth in Travel Act 1970 section 158. definition 2.

¹²⁹ Truth in Travel Act 1970 section 158. definition 3.

¹³⁰ Truth in Travel Act 1970 section 158. definition 7.

¹³¹ Truth in Travel Act 1970 section 158a. definition3.

1. การพิจารณาคดีโดยศาลในคดีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

การเยียวยาความเสียหายในกระบวนการทางศาลอันเนื่องมาจากการกระทำที่เป็นความผิดหรือละเมิดต่อกฎหมายในการท่องเที่ยว Truth in Travel Act 1970 หรือฝ่าฝืนต่อหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดย travel consultant ในเรื่องเกี่ยวกับการหลอกลวงหรือน้อยโก่งนักท่องเที่ยว จากการกระทำของผู้ประกอบการนำเที่ยว ตัวแทนหรือลูกจ้างหรือบุคคลซึ่งได้รับมอบอำนาจให้กระทำการเกี่ยวกับข้อตกลงหรือสัญญาเกี่ยวกับการท่องเที่ยว หรือเป็นการลงขายสินค้าหรือบริการให้กับนักท่องเที่ยว ถือว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นความผิดทางอาญาเล็กน้อย ซึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกา เรียกว่า misdemeanor¹³²

ให้เป็นอำนาจของพนักงานอัยการประจำเขต (district attorney) กระทำการในนามของพลเมืองของรัฐ (the name of the people of the state) เข้าควบคุมหรือขัดขวางการกระทำหรือจะกระทำต่อไปอันเป็นความผิดตามกฎหมายนี้ และให้เป็นหน้าที่ของอัยการสูงสุด (attorney general) กระทำการในนามของพลเมืองของรัฐนิวยอร์ก (the name of the people of the state of New York) แจ้งให้ศาลที่มีเขตอำนาจทราบถึงการกระทำที่เป็นความผิดและให้มีอำนาจใช้กระบวนการพิเศษ (special proceeding) โดยออกคำสั่งและหมายเรียกไปยังจำเลยภายใน 5 วัน

หากความปรากฏต่อศาลในข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดของจำเลย ศาลมีอำนาจออกคำสั่งเพื่อบังคับจำเลยและเข้าควบคุมหรือห้ามมิให้กระทำการอันเป็นความผิด หากจำเลยหรือบุคคลใดต้องการที่จะพิสูจน์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความผิดความเสียหายหรือค่าเสียหาย ก็ให้สามารถกระทำได้ในศาล โดยให้อัยการสูงสุด (attorney general) ดำเนินการตามที่กำหนดไว้ในหลักเกณฑ์การดำเนินคดีแพ่ง (practice law and rules) และสามารถเรียกให้ชดใช้ค่าเสียหายได้ โดยให้ศาลกำหนดค่าเสียหายในทางแพ่ง ได้ไม่เกิน 500 เหรียญสหรัฐ

(2) วิธีพิจารณาพิเศษสำหรับคดีแพ่งเล็กน้อย (New York small claims courts 1972)¹³³

ในประเทศสหรัฐอเมริกา หลักการดำเนินคดีแพ่งเล็กน้อย (small claims) หรือคดีแพ่งที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว¹³⁴ รวมทั้งหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีเล็กน้อย มีรายละเอียดแตกต่างกันออกไปในศาลของแต่ละรัฐ แต่มีหลักการทั่วไปเดียวกันในการกำหนด

¹³² Truth in Travel Act 1970, section 159.

¹³³ Small Claims Part: (1975). **Civil Court of the City of New York**, p 6.

¹³⁴ Jose Fosman. The Future of Travel Law. Submitted to the 19o. Iftta Congress in Portugal.

หลักเกณฑ์พิเศษสำหรับคดีแพ่งเล็กน้อย ให้มีความแตกต่างจากคดีธรรมดา เพื่อให้ประชาชนที่ได้รับความเสียหายสามารถเข้ามารักษาสิทธิในทางศาลได้อย่างกว้างขวาง

วัตถุประสงค์หลักของการจัดตั้งศาลในคดีเล็กน้อยของมลรัฐนิวยอร์ก คือการระงับข้อพิพาทที่มีจำนวนทุนทรัพย์น้อย ให้มีการดำเนินกระบวนการพิจารณาให้เป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ด้วยการมีกระบวนการรับฟังพยานหลักฐานไม่เคร่งครัดเหมือนเช่นคดีธรรมดา¹³⁵ และเพื่อให้ตัวความสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย จึงให้คู่ความในคดีเป็นผู้ดำเนินคดีเองโดยไม่จำเป็นต้องมีทนายความเข้าดำเนินคดีแทน¹³⁶

ก. เขตอำนาจของ Small Claim Courts

การกำหนดจำนวนทุนทรัพย์ในคดีเล็กน้อยที่อยู่ในอำนาจของศาลคดีเล็กน้อย (Small Claim Courts) ต้องมีทุนทรัพย์หรือราคาทรัพย์สินที่พิพาทไม่เกิน 1,000 เหรียญ ก็เสียหายค่าธรรมเนียมนศาล 15 เหรียญ หากจำนวนทุนทรัพย์หรือราคาทรัพย์สินที่พิพาทมากกว่า 1,000 เหรียญ ต้องเสียค่าธรรมเนียมนศาล จำนวน 20 เหรียญ¹³⁷

ข้อพิพาทที่สามารถฟ้องต่อศาลในคดีเล็กน้อย ต้องเป็นคดีเกี่ยวกับการผิดสัญญาซื้อขาย หรือคดีเกี่ยวกับผู้บริโภค หรือเกี่ยวกับธุรกิจการค้า โดยคู่กรณีจะเสนอคดีต่อศาลได้ต้องเป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาหรือสำนักทำการงานหรือประกอบธุรกิจอยู่ในมลรัฐนิวยอร์กด้วย หากจำเลยไม่มีภูมิลำเนาหรือสำนักทำการงานหรือประกอบธุรกิจอยู่ในมลรัฐนิวยอร์ก ก็ไม่สามารถดำเนินคดีในศาลนี้ได้

ข. วิธีพิจารณาคดีของ Small Claim Courts

การดำเนินคดีให้เสนอกฎหรือข้อเรียกร้องต่อเสมียนหรือเจ้าหน้าที่ของศาลในคดีเล็กน้อย (Small Claims Court Clerk's office) โดยโจทก์ผู้เรียกร้องต้องแสดงรายละเอียดแห่งข้อเรียกร้องพร้อมทั้งเหตุผลประกอบให้ครบถ้วน และชื่อ ที่อยู่พร้อมทั้งเลขประจำตัว (zip code) ของบุคคลผู้ฟ้อง และรายละเอียดเกี่ยวกับจำเลยผู้ถูกร้องหรือสถานประกอบธุรกิจ หากไม่ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับจำเลยหรือผู้ถูกร้องก็ต้องแถลงเหตุผลไว้ในคำฟ้องหรือข้อเรียกร้อง เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของศาลดำเนินการตรวจสอบให้ทราบถึงชื่อ ที่อยู่หรือสถานประกอบการพร้อมทั้งเลขประจำตัว (zip code) ของบุคคลผู้ถูกฟ้อง¹³⁸

¹³⁵ Civil Court Act 1972. Article 18 small claims. section 1802.

¹³⁶ Civil Court Act 1972. Article 18 small claims. section 1815.

¹³⁷ Civil Court Act 1972. Article 18 small claims. section 1813.

¹³⁸ Small Claim. Retrieved June 14, 2008, from <http://www.courts.state.ny.us/courts/nyc/>

การส่งหมายเรียกไปยังจำเลย หมายเรียกต้องระบุข้อเท็จจริงโดยย่อของความเสียหายจำนวนเงินที่เรียกร้องและสั่งให้จำเลยมาศาล (Small Claim Court) การส่งหมายเรียกให้จำเลยนี้ให้ใช้วิธีการธรรมดา หากจำเลยไม่ได้รับหมายเรียกให้เจ้าพนักงานของศาล (court clerk) จะทำการพิจารณาคดีไม่ได้ เช่นนี้เจ้าพนักงานศาลต้องดำเนินการเพื่อส่งหมายเรียกให้จำเลยอีกครั้ง โดยกำหนดวันนัดพิจารณาใหม่ หากการส่งหมายเรียกไปยังจำเลยนั้นกระทำไม่ได้ ภายในกำหนด 4 เดือน นับแต่ได้ยื่นคำฟ้อง การยื่นคำฟ้องในครั้งนั้นก็เป็นอันยกเลิก แต่ทั้งนี้ไม่ตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะเสนอข้อพิพาทของตนใหม่ ซึ่งคดีพิพาทเล็กน้อยจะพิจารณาคดีโดยจำเลยไม่ได้รับหมายเรียกมิได้

ในเรื่องการสืบพยานหลักฐานในคดีเล็กน้อย ในวันนัดตรวจพยาน คู่ความต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดที่เกี่ยวข้องกับคดี เช่น สัญญาหรือข้อตกลง รูปถ่าย ใบเสร็จรับของหรือรับสินค้า รายการส่งของหรือสินค้า สรุปรประมาณจำนวนสินค้าหรือราคาสินค้า จดหมายโต้ตอบ หรือเอกสารอื่นใดที่เกี่ยวข้อง หรือจะอ้างพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญก็ได้ ดังนี้เพื่อสนับสนุนคำฟ้องหรือคำให้การของตน หากพยานหลักฐานมิได้อยู่ในความครอบครองของคู่ความฝ่ายที่กล่าวอ้าง เช่นนี้ให้ยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ศาลออกหมายเรียกไปยังผู้ครอบครองซึ่งพยานหลักฐาน เพื่อนำมาศาลในวันพิจารณา

ค. การพิพากษาคดีของ Small Claim Courts¹³⁹

ในการพิพากษาคดีเล็กน้อยของ Small Claim Courts ต้องคำนึงถึงการประกอบธุรกิจการค้าของลูกหนี้ โดยมีคำพิพากษากำหนดให้ลูกหนี้ชำระหนี้ให้แก่ฝ่ายที่เสียหายภายในกำหนด 30 วันนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา ด้วยการส่งหมายเรียกเป็นจดหมายลงทะเลเบียน ในหมายเรียกนี้จะระบุถึงคำพิพากษา กำหนดระยะเวลาที่ต้องชำระเงิน ค่าธรรมเนียม ค่าทนายความ จำนวนเงินค่าเสียหายที่ต้องชำระ และกำหนดให้ชำระเงินตามคำพิพากษาภายในกำหนด 30 วัน หากจำเลยไม่ชำระเงินภายในเวลากำหนด คำพิพากษานั้นยังผูกพันจำเลย แม้ฝ่ายจำเลยจะไม่เห็นด้วยกับคำพิพากษาของศาลและไม่ปฏิบัติตามหมายของศาลเช่นนี้ ศาล Small Claim Courts มีอำนาจเช่นเดียวกับศาลฎีกาที่จะลงโทษจำเลยฐานละเมิดอำนาจศาลได้

(3) วิธีพิจารณาคดีอาญาเล็กน้อยในศาล District Court

ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเล็กน้อยอาจเป็นศาลของสหรัฐ ที่เรียกว่า United State Magistrates หรือศาลชั้นต้นของมลรัฐที่เรียกว่า Justice Court, Municipal Court หรือ

¹³⁹ Civil Court Act 1972. Article 18 small claims. section 1812.

District Court ซึ่งขึ้นอยู่กับความผิดแต่ละประเภทว่าเป็นความผิดที่กฎหมายของมลรัฐหรือของสหรัฐและในบางความผิดอาจอยู่ในอำนาจของทั้งศาลสหรัฐและศาลมลรัฐก็ได้

ในกรณีที่ Magistrates เป็นผู้พิจารณา จำเลยสามารถเลือกที่จะพิจารณาโดยศาลของมลรัฐที่ความผิดนั้นได้กระทำลงก็ได้ ทั้งนี้ Magistrates มีหน้าที่อธิบายให้จำเลยทราบถึงสิทธิดังกล่าวและแจ้งว่าเขามีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยคณะลูกขุนในศาลของมลรัฐได้ Magistrates จะไม่ดำเนินการพิจารณาจนกว่าจำเลยจะลงนามยินยอมรับการพิจารณาโดย Magistrates โดยยอมสละสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยศาลมลรัฐ กรณีที่ Magistrates ตัดสินลงโทษสามารถอุทธรณ์ต่อศาลของมลรัฐได้ ศาลประจำมลรัฐที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดีเล็กน้อยนั้นมี 2 ศาลคือ

ก. Justice Court เป็นศาลประจำท้องถิ่นที่มีพลเมืองไม่มากมีเขตจำกัดเฉพาะคดี Misdemeanors¹⁴⁰ ที่มีความสำคัญน้อยผู้พิพากษาจะเรียกว่า Justice of The Peace ซึ่งไม่จำเป็นต้องมีความรู้ทางกฎหมาย

ข. Municipal Court อาจเรียกเป็นชื่ออื่นๆ เช่น Mayer's Court, Police Court, District Court มีเขตอำนาจในเมืองหนึ่งหรือหลายเมืองในท้องที่ที่ไม่มี Justice Court ก็ใช้ Municipal Court ทำหน้าที่แทนผู้พิพากษา ใน Municipal Court มีฐานะเช่นเดียวกับ Magistrates ที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาในคดี Misdemeanors โดยศาลอาจลงโทษจำคุก ภาคทัณฑ์ หรือปรับก็ได้¹⁴¹

ในมลรัฐนิวยอร์ก ศาลที่มีอำนาจดำเนินคดีอาญาเล็กน้อยคือศาล District Court โดยการดำเนินคดีในศาล District Court มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. อำนาจพิจารณาของศาล District Court

กระบวนการพิจารณาที่อยู่ในอำนาจของศาล District Court มีลักษณะเปรียบเทียบกับศาลแขวงของประเทศไทย ซึ่งมีแนวความคิดมาจาก Magistrates' Court ของประเทศอังกฤษเช่นเดียวกัน โดยมีอำนาจพิจารณาเฉพาะในคดีอาญาที่ผู้ใหญ่เป็นผู้กระทำผิดและมีโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี รวมถึงคดีต่างๆ ที่เกี่ยวกับการฝ่าฝืนบทบัญญัติหรือข้อบังคับของ City หรือ Country ซึ่งเป็นความผิดที่มีลักษณะการพิจารณาหรือแสวงหาข้อเท็จจริงไม่ยุ่งยากซับซ้อน

¹⁴⁰ ประเทศสหรัฐอเมริกา แบ่งความผิดออกตามลักษณะความรุนแรงของการกระทำความผิดเป็น 2 ประเภท คือ

1. ความผิดอุกฉกรรจ์ (Felony)
2. ความผิดเล็กน้อย (Misdemeanor)

¹⁴¹ Thomas F. Adams. (1980). *Introduction To The Administration Of Criminal Justice*. pp.193-197.

เนื่องจากศาลดังกล่าวนี้สามารถอำนวยความสะดวกได้เป็นอย่างดี รวดเร็ว ราคาต่ำเป็นความถูกจนบางครั้งเรียกกันว่า Poor Man's Court หรือเรียกว่า People Court บ้าง¹⁴²

ในมลรัฐนิวยอร์กมีการแบ่งประเภทความรุนแรงของความผิดเล็กน้อย (misdemeanor) เป็น 2 ประเภทคือ¹⁴³

- ความผิดเล็กน้อยชั้น A (class A misdemeanor) เป็นความผิดเกี่ยวกับ จราจร การสนับสนุนความผิดเกี่ยวกับการค้าประเวณี (การดื่มสุรา การลักเล็กขโมยน้อย การพนัน ความผิดเกี่ยวกับการก่อความไม่สงบในเคหสถาน)

- ความผิดเล็กน้อยชั้น B (class B misdemeanor) เป็นความผิดเกี่ยวกับการค้าประเวณี การยินยอมให้ที่พักอาศัยหรือจัดให้เป็นสถานที่ในการค้าประเวณี

อำนาจของศาล District Court ในมลรัฐนิวยอร์กจะพิจารณาในความผิดเล็กน้อย (misdemeanor) เท่านั้น ทั้งนี้ไม่มีอำนาจในการพิจารณาคดีความผิดร้ายแรง (felony)¹⁴⁴

2. กระบวนการพิจารณาคดีในศาล District Court

ในการฟ้องคดี อาจทำด้วยวาจาหรือเป็นการเล่าเหตุการณ์ให้ผู้พิพากษา ฟัง ในการสืบพยานคดีความผิดเล็กน้อยไม่จำเป็นต้องมีการจดบันทึกคำพยาน หรือจะกระทำอย่างรวบรัด โดยเจ้าหน้าที่ศาล ผู้พิพากษาเพียงแต่นั่งฟังหรืออาจจดบันทึกเป็นส่วนตัวก็ได้ เนื่องจากคดีเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องมีสำนวนความ¹⁴⁵ ในการพิจารณาศาลอาจใช้ดุลพินิจอนุญาตตามคำร้องของจำเลย ที่ขออนุญาตแสดงตัวโดยทางไปรษณีย์ (to file an appearance by mail) แทนการปรากฏตัวของ บุคคลนั้น หรือกระทำการแทนโดยทนายความ การดำเนินคดีอาญาในศาล การแจ้งข้อกล่าวหาที่ เกี่ยวกับการกระทำความผิดจำเลย เปิดโอกาสให้จำเลยถ่ายสำเนาเอกสารที่ฟ้องและแจ้งให้จำเลย ทราบถึงสิทธิของจำเลย คำสั่งของศาล และการประกันตัว¹⁴⁶

อำนาจของผู้พิพากษาในศาล District Court เกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดี มีอำนาจพิจารณาคดีในเขตท้องที่ทั้งหมดของมลรัฐนิวยอร์ก และปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือข้อกำหนดของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (criminal procedure law) และโดยเฉพาะการออกคำสั่ง

¹⁴² บุศรา เกิดวิชัย. (2534). สิทธิของจำเลยที่จะได้รับการพิจารณาโดยรวดเร็ว. หน้า 45-49.

¹⁴³ Misdemeanor. Retrieved June 15, 2008, from <http://public.leginfo.state.ny.us/menugetf.cgi?>

¹⁴⁴ New York State Criminal Jurisdiction and Procedure. article 20. section 2002.

¹⁴⁵ H. Ted Rubin. *The Courts Fulcrum of the Justice System*. p.57.

¹⁴⁶ New York State. article 170. Proceedings upon Information and Misdemeanor complaint from arraignment to Plea. section 170.10.

หรือบังคับเกี่ยวกับการมาศาลของพยานบุคคล และการออกคำสั่งเกี่ยวกับการตรวจสอบคุณสมบัติของพยาน รวมทั้งการลงโทษหากกระทำผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้ด้วย¹⁴⁷

การพิจารณาคดีตามข้อกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาเล็กน้อย (misdemeanor) ไม่จำเป็นต้องนำตัวผู้ต้องหา มาศาล หรือลงลายมือชื่อต่อหน้าศาล หรือตามหมายเรียก หรือในกรณีได้รับอนุญาต เมื่อเริ่มต้นกระบวนการพิจารณาก็ควรจะได้รับ การพิจารณาอย่างต่อเนื่อง และการสรุปข้อเท็จจริงก็ควรได้รับการพิจารณาจากผู้พิพากษาคนเดียวกันตั้งแต่เริ่มกระบวนการ¹⁴⁸

กำหนดนัดพิจารณาในศาล District Court ให้เจ้าหน้าที่ศาลหรือเสมียน (clerk) ส่งหมายเรียกเพื่อให้คู่ความมาศาล โดยกำหนดเวลาไม่น้อยกว่า 15 วันแต่ทั้งนี้ไม่เกินกว่า 30 วันนับแต่ได้ทราบคำสั่ง และจะบอกกล่าวไปยังคู่ความโดยที่ทางไปรษณีย์ (mail) ก็ได้ หากคู่ความมิทนายนายความเจ้าหน้าที่ศาลอาจส่งไปยังทนายความก็ได้ โดยกำหนดวันนัดพิจารณาไม่น้อยกว่า 15 วันแต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินกว่า 30 วันนับแต่วันที่มีการส่งหมายเรียกหรือหลังจากยื่นคำฟ้อง เพื่อให้คู่ความแสดงพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องคดีในวันนัดพิจารณา¹⁴⁹

การพิจารณาคดีของศาล District Court ในความผิดเล็กน้อย misdemeanor อาจได้รับการพิจารณาคดีโดยคณะลูกขุนก็ได้ ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของพลเมืองสหรัฐ¹⁵⁰ โดยคณะลูกขุนจะมี 6 คน¹⁵¹ ในการพิจารณาคดีเล็กน้อย ผลกระทบต่อจำเลยจากการตัดสินใจเล็กน้อยยังไม่มีน้ำหนักมากพอที่จะใช้วิธีพิจารณาคดีโดยคณะลูกขุน¹⁵² เมื่อเทียบประโยชน์จากการที่จะบังคับใช้กฎหมายอย่างเต็มประสิทธิภาพ และการทำให้การบริหารงานยุติธรรมง่ายขึ้น ย่อมทำให้การพิจารณาเป็นไปได้อย่างรวดเร็วและประหยัดค่าใช้จ่ายจากการที่ไม่ต้องมีการพิจารณาโดยคณะลูกขุน¹⁵³ หากมีการพิจารณาโดยคณะลูกขุน ให้เจ้าหน้าที่ศาลระบุไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในหมายเรียกว่าจะมีการพิจารณาโดยลูกขุน หรือแจ้งไปยังคู่ความทุกฝ่ายภายในกำหนด 10 วันว่าจะได้รับการพิจารณาโดยคณะลูกขุน ทั้งนี้คู่ความอาจมีทนายความมาให้ความช่วยเหลือได้

¹⁴⁷ New York State. article 20. Criminal Jurisdiction and Procedure. section 2005.

¹⁴⁸ New York State. article 20. Criminal Jurisdiction and Procedure. section 2009.

¹⁴⁹ New York State. article 13. trial. section 1301.

¹⁵⁰ New York State. article 20. Criminal Jurisdiction and Procedure. section 2012.

¹⁵¹ New York State. article 13. trial. section 1305.

¹⁵² ทวี ชูโต. (2550). ความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบของผู้พิพากษาสมทบมาใช้ในคดีอาญา. หน้า 74.

¹⁵³ พรเพชร วิชิตชลชัย. (2538, เมษายน-มิถุนายน). “การพิจารณาคดีอาญา โดยลูกขุนตามกฎหมายอเมริกัน.” *ตุลพาท*, 2. หน้า 91.

เมื่อนำตัวผู้ต้องหาไปยังศาลแล้วจะต้องแจ้งข้อกล่าวหาและต้องแจ้งให้จำเลยทราบด้วยว่ามีสิทธิให้การต่อสู้อย่างไรบ้าง โดยจะต้องแจ้งให้จำเลยทราบก่อนการสืบพยาน เพื่อให้จำเลยรับสารภาพหรือปฏิเสธ กรณีที่จำเลยให้การรับสารภาพว่ากระทำความผิดจริง เช่นนี้ไม่จำเป็นต้องมีการสืบพยาน ศาลพิพากษาคัดสินคดีไปได้เลย ถ้าจำเลยให้การปฏิเสธ เช่นนี้จำเป็นต้องมีการสืบพยานหลักฐานในการพิจารณาตัดสินคดี โดยจำเลยไม่จำเป็นต้องมีทนายความก็ได้

3. การพิพากษาคดีของศาล District Court

ในกรณีที่ไม่มี การพิจารณาโดยคณะลูกขุน เมื่อศาลได้พิจารณาคำฟ้อง และพยานหลักฐานจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ จำเลย และพยานของแต่ละฝ่ายแล้ว ศาลก็จะมีคำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดตามฟ้องหรือไม่ ภายในกำหนด 30 วันนับแต่วันที่ได้มีการเสนอคำฟ้อง แต่อาจขยายระยะเวลาได้หากได้รับความยินยอมจากคู่ความ¹⁵⁴ ในกรณีที่จำเลยให้การรับสารภาพศาลมีอำนาจตัดสินคดีด้วยวาจาก็ได้ และต้องกรอกผลคำพิพากษาลงในแบบฟอร์ม การเขียนคำพิพากษานั้นจะเขียนสั้นๆ หรือบางครั้งจะใช้ดวงตราที่แกะไว้สำเร็จรูปประทับลงไป และผู้พิพากษาลงลายมือชื่อย่อเช่นนี้ก็ถือได้ว่าเป็นคำพิพากษาแล้ว

4. การกำหนดโทษของศาล District Court

ก่อนมีการพิพากษากำหนดโทษของจำเลย ผู้พิพากษาจะพิจารณาถึงปัจจัยต่างๆ เช่นพฤติการณ์แวดล้อม ความเป็นมาแห่งชีวิต การประกอบอาชีพ สถานะ นิสัยของจำเลย¹⁵⁵ ทั้งหมดที่ให้ลงโทษสถานหนักและสถานเบาตามรายงานการสอบสวน เหตุที่จะกำหนดโทษสถานเบาหรือหนักจะแตกต่างกันไปในแต่ละฐานความผิด การกำหนดโทษในคดีอาญาความผิดเล็กน้อย (misdemeanor) ศาล District Court เท่านั้นเป็นผู้กำหนดในคำพิพากษา โดยแบ่งตามประเภทความผิด คือ

- ความผิดเล็กน้อยชั้น A (class A misdemeanor) หรือกรณีที่ศาลเห็นว่าการกระทำของจำเลยถือได้ว่าเป็นความผิดเล็กน้อยในชั้น A เช่นนี้ ศาลมีอำนาจลงโทษจำคุกจำเลยเกินกว่า 15 วัน แต่ทั้งนี้ไม่เกิน 1 ปี¹⁵⁶ การลงโทษปรับ ศาลจะกำหนดให้จำเลยชำระค่าปรับได้ไม่เกิน 1,000 เหรียญสหรัฐ แต่ทั้งนี้จำนวนเงินทั้งหมดอาจเท่ากับ 2 เท่าของราคาทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำผิดก็ได้¹⁵⁷

¹⁵⁴ New York State. article 13. trial. section 1304.

¹⁵⁵ New York State. article 70.15. Sentences of imprisonment for misdemeanors and violation. subsection 1.

¹⁵⁶ New York State. section 55.10. Designation of offenses subsection 2.

¹⁵⁷ New York State . section 80.05. subsection 1.

- ความผิดเล็กน้อยชั้น B (class B misdemeanor) หรือกรณีศาลเห็นว่า การกระทำของจำเลยถือได้ว่าเป็นความผิดเล็กน้อยในชั้น B เช่นนี้ ศาลมีอำนาจลงโทษจำคุกจำเลย ไม่เกิน 3 เดือน¹⁵⁸ การลงโทษปรับ ศาลจะกำหนดให้จำเลยชำระค่าปรับได้ไม่เกิน 500 เหรียญสหรัฐ แต่ทั้งนี้จำนวนเงินทั้งหมดอาจเท่ากับ 2 เท่าของราคาทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำผิดก็ได้¹⁵⁹

(4) การดำเนินคดีในศาลนอกเวลาปกติหรือศาลกลางคืน (Night Courts)

กระบวนการในการพิจารณาคดีของศาลนอกเวลาปกติหรือศาลกลางคืน

ก. เขตอำนาจในการพิจารณาคดีของศาลนอกเวลาปกติหรือศาลกลางคืน

วัตถุประสงค์ของการดำเนินการของศาลนอกเวลาปกติหรือศาลกลางคืน ก็เพื่อจัดการคดีเล็กน้อยให้ได้รับการพิจารณาโดยเร็ว จึงมีการจัดตั้งแผนกคดีเล็กน้อย (Small Claims Division) ขึ้นในศาลแพ่งนิวยอร์ก (Civil Court of the City of New York) โดยมีอำนาจในการพิจารณาคดีที่เป็นข้อพิพาทที่ไม่ยุ่งยากหรือเป็นข้อพิพาทที่เกี่ยวกับการเรียกให้ชำระเงิน โดยมีทุนทรัพย์ที่เรียกร้องไม่เกิน 1,000 เหรียญ แต่ในคดีที่มีประเด็นที่ยุ่งยากแม้เป็นคดีที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 1,000 เหรียญ ศาลนอกเวลาปกติหรือศาลกลางคืนก็มีอำนาจที่จะใช้ดุลพินิจโอนคดีไปในแผนกอื่นของศาลแพ่งนิวยอร์กนั้นก็ได้ ทั้งนี้เพื่อให้คดีที่อยู่ในอำนาจการพิจารณาของศาลนอกเวลาปกติหรือศาลกลางคืนได้รับการวินิจฉัยเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว

การดำเนินการของศาลนอกเวลาปกติหรือศาลกลางคืน ในมลรัฐนิวยอร์ก นั้น ถือว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก โดยมีเขตอำนาจ (Jurisdiction) ครอบคลุม 5 เมือง คือ county of New York, Kings and Queens, Bronx ,Richmond County, East Harlem กำหนดเวลาในการพิจารณาคดีเริ่มต้นในเวลา 18.30 นาฬิกา (6.30 pm.) ซึ่งเป็นเวลาหลังเลิกงานปกติของประชาชนทั่วไป ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย ในการพิจารณาของศาลนอกเวลาปกติหรือศาลกลางคืน ใน New York เปิดทำการ 4 วันต่อสัปดาห์ ในเมือง Bronx พิจารณาคดี 3 คดีต่อสัปดาห์ และใน Richmond พิจารณาคดี 1 คดีต่อสัปดาห์ ในเมือง East Harlem มีการเตรียมการด้านภาษา มีการจัดหาล่ามโดยเฉพาะในภาษาสเปนสำหรับคนต่างชาติที่อยู่ในนิวยอร์ก การพิจารณาในแต่ละคดีจะใช้เวลาทั้งสิ้น 15 วันแต่ทั้งนี้ต้องไม่เกิน 30 วัน

¹⁵⁸ New York State section 70.15. Sentences of imprisonment for misdemeanors and violation. subsection 2.

¹⁵⁹ New York State . section 80.05. subsection 2.

เพื่อส่งเสริมให้มีการพิจารณาคดีในแผนกคดีเล็กน้อย (Small Claims Division) ให้ง่ายขึ้น ศาลฎีกา (Supreme Court) จะเป็นผู้ออกกฎหมายและข้อบังคับ¹⁶⁰ ที่ใช้ในศาลนอกเวลาปกติหรือศาลกลางคืน

ข. องค์คณะและการพิจารณาคดีของศาลนอกเวลาปกติหรือศาลกลางคืน

การพิจารณาของศาลนอกเวลาปกติหรือศาลกลางคืน มีผู้พิพากษาในศาลแพ่ง (Judge of the Civil Court) 1 คนทำหน้าที่เป็นประธานในคดี การเสนอกฎ ผู้เรียกร้องด้วยตนเองหรือโดยองค์กรสมาคม หุ้นส่วนหรือโดยตัวแทนหรือผู้ประกันที่ถูกเรียกค่าเสียหาย โดยไปพบเจ้าหน้าที่ศาลและแจ้งให้ทราบถึง (1) ชื่อและที่อยู่ (2) ชื่อจำเลยและที่อยู่ สถานที่ทำงานหรือนายจ้าง (3) ข้อหา จำนวนเงินที่เรียกร้องซึ่งข้อเรียกร้องต้องเกี่ยวกับเงินและไม่ยุ่งยาก โดยมีทุนทรัพย์ที่เรียกร้องหรือจำนวนค่าเสียหายไม่เกิน 1,000 เหรียญและ (4) จำนวนวันและประเด็นในคดีที่เกี่ยวข้องกับข้อเรียกร้อง การจ่ายค่าฤชาธรรมเนียมหรือหาประกันตามจำนวนที่พอสมควรเพื่อให้คดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาล

เจ้าหน้าที่ศาลจะเป็นผู้ส่งหมายเรียกพร้อมหนังสือเรียกร้องไปยังจำเลย โดยวิธีส่งจดหมายลงทะเบียน ซึ่งกำหนดวัน เวลา สถานที่นั่งพิจารณา และแจ้งให้ทราบถึงพยานบุคคลหรือพยานหลักฐานอื่นถ้าหากมี หนังสือเรียกร้องจะส่งให้แก่จำเลยโดยตรงเพื่อให้จำเลยแสดงพยานหลักฐานแก่คดีตามเวลาและสถานที่ที่นัดหมายไว้และสามารถนำพยานหลักฐานมาแสดงเพิ่มเติมได้ หากจำเลยไม่มาศาลตามกำหนดนัดศาลมีอำนาจพิจารณาชี้ขาดคดีไปฝ่ายเดียวได้ และคำพิพากษาอย่างอื่นใช้บังคับแก่จำเลยได้ หากในกรณีที่คู่ความทั้งสองฝ่ายไม่มาศาลเพื่อปรึกษาคดีก่อน หรือถ้ามีการฟ้องแย้งเรียกค่าเสียหายเกินกว่า 1,000 เหรียญ คดีทั้งหมดจะโอนไปเข้าสู่กระบวนการของศาลปกติ (Day Court) ตามระเบียบที่ศาลฎีกาเป็นผู้กำหนด

ในการพิจารณาเมื่อคู่ความทั้งสองฝ่ายมาศาลผู้พิพากษาในศาลแพ่งหรืออนุญาโตตุลาการ (arbitrator) จะอ่านข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นมูลแห่งข้อเรียกร้องนั้นให้คู่ความฟัง แล้วจึงเข้าสู่กระบวนการของอนุญาโตตุลาการ ในขั้นแรกอนุญาโตตุลาการจะพยายามให้คำปรึกษาในคดีอธิบายผลแห่งคดี เพื่อให้คู่ความตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกัน หากคู่ความตกลงกันได้ อนุญาโตตุลาการจะจัดบันทึกความยินยอมนั้นในห้องพิจารณาและบันทึกคำสาบานไว้เป็นหลักฐาน ซึ่ง 80 เปอร์เซ็นต์ของคดีที่พิจารณาในแผนกคดีเล็กน้อย เสร็จสิ้นด้วยกระบวนการอนุญาโตตุลาการ คำตัดสินชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการเป็นที่สุดและผูกพันคู่ความไม่สามารถอุทธรณ์ได้

¹⁶⁰ New York City Civil Court Act. 1804.

ค. การพิจารณาชี้ขาดตัดสินคดีของศาลนอกเวลาปกติหรือศาลกลางคืน

หากคู่ความไม่สามารถตกลงกันได้ รูปแบบของการพิจารณาพิพากษาคดีในแผนกนี้ก็เหมือนกระบวนการพิจารณาคดีทั่วไป คู่ความต้องมีการสาบานตัวผู้เรียกร้องมีสิทธิที่จะให้การและถามค้านพยานที่ได้สืบไปแล้ว คำให้การของพยาน พยานเอกสารและพยานบุคคลที่ถูกเรียกเข้ามาในคดีอาจถูกถามค้านได้ จำเลยจะเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเรียกร้องนั้นและสามารถถามค้านโดยนำพยานหลักฐานมาสนับสนุนก็ได้ ซึ่งอนุญาตตุลาการจะสรุปความคิดเห็นลงในคำวินิจฉัยแล้วจึงให้คู่กรณีออกจากห้องพิจารณาแล้วจึงทำคำวินิจฉัยชี้ขาด (award)

(5) มาตรการเยียวยาความเสียหายโดยวิธีอื่นนอกจากศาล (U.S. District for the District of New York)¹⁶¹

มลรัฐนิวยอร์กให้ความสำคัญกับการนำกระบวนการระงับข้อพิพาทโดยวิธีอื่นนอกจากศาลมาใช้จริงจัง โดยกระบวนการระงับข้อพิพาทโดยวิธีอื่นนอกจากศาล ใช้วิธีการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ย และการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาตตุลาการ ดังนี้

ก. การระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ย

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นการเจรจาประเภทหนึ่ง มีคนกลาง ที่เรียกว่า “ผู้ไกล่เกลี่ย” ช่วยในการระงับข้อพิพาท ผู้ไกล่เกลี่ยจะทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยทำการพูดคุยกับคู่ความทั้งสองฝ่ายโดยพูดคุยครั้งละฝ่ายหรือพูดคุยรวมกัน ผู้ไกล่เกลี่ยจะช่วยกระตุ้นให้มีการเสนอข้อพิพาท แนะนำหนทางในการแก้ไขที่เป็นไปได้ อาจเป็นความสมัครใจของคู่ความที่จะเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย หรือผู้พิพากษาอาจจะมีคำสั่งให้นำคดีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยได้ด้วย กระบวนการไกล่เกลี่ยในศาลจะอยู่ภายใต้บังคับของ Local Civil Rule 83.10

1. ประเภทของข้อพิพาทที่ใช้วิธีการไกล่เกลี่ย

การระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ย ในศาลมลรัฐนิวยอร์กนี้จะใช้เฉพาะกับคดีที่มีทุนทรัพย์สูง เช่น ในคดีละเมิดเรียกค่าเสียหาย (Personal Injury cases) คดีฟ้องหย่า คดีข้อพิพาทภายในครอบครัว (Family Disputes) หรือการฟ้องขอสิทธิในการปกครองเด็ก ผู้ไกล่เกลี่ยต้องมีความเป็นกลาง และ คู่ความมักพอใจในผู้ไกล่เกลี่ย ลักษณะการไกล่เกลี่ยอาจมีความจำเป็นต้องแยกคู่ความไปประชุมที่ละฝ่าย เพื่อผู้ไกล่เกลี่ยจะได้ทราบว่าคุณคู่ความต้องการสิ่งใด และแม้การไกล่เกลี่ยจะ

¹⁶¹ สุทธิพล ทวีชัยการ และ นवलละออ วัฒนโน. (2547, กันยายน). “รายงานการศึกษาดูงานระบบ Court ADRs ประเทศสหรัฐอเมริกาของคณะผู้พิพากษาและข้าราชการตุลาการศาลแพ่ง.” วารสารกฎหมายศาลแพ่ง เล่ม 1 ฉบับปฐมฤกษ์. หน้า 41-44.

ไม่สำเร็จก็มักเกิดผลดี เนื่องจากช่วยให้ประเด็นข้อพิพาทบางประเด็นยุติลง การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท หรือการเลือกผู้ไกล่เกลี่ยจะคัดสรรจากบัญชีของศาลหรือผู้ไกล่เกลี่ยจากข้างนอกเอง

2. กระบวนการไกล่เกลี่ย

การไกล่เกลี่ยเป็นกระบวนการที่ไม่มีผลผูกพันคู่ความ และดำเนินการอย่างเป็นทางการ ศาลจะเป็นผู้จัดทำรายชื่อผู้ไกล่เกลี่ย โดยให้นักกฎหมายที่สมัครใจมาลงชื่อ ศาลจะตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ยและเลือกผู้ไกล่เกลี่ย เมื่อศาลเห็นสมควรให้มีการไกล่เกลี่ย ผู้พิพากษาประจำศาล (Magistrate Judge) หรือ ผู้พิพากษา (District Judge) จะส่งหนังสือไปให้ทนายความทั้งสองฝ่ายทราบและผู้ไกล่เกลี่ยมักกำหนดให้มีการจัดทำรายงานเบื้องต้นเกี่ยวกับคดี เพื่อให้ได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับคดีที่จะทำการไกล่เกลี่ย กระบวนการไกล่เกลี่ยถือเป็นความลับ ข้อเท็จจริงใดๆ ที่กล่าวในการไกล่เกลี่ยจะไม่นำไปใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาตัดสินในศาล ส่วนสถานที่ไกล่เกลี่ยจะให้คู่ความมาพบผู้ไกล่เกลี่ยในศาล มีบางครั้งต้องให้คู่ความแต่ละฝ่ายติดต่อกับผู้ไกล่เกลี่ย ก่อนถึงวันไกล่เกลี่ยเพื่อแจ้งประเด็นต่างๆ ให้ผู้ไกล่เกลี่ยทราบ ผู้ไกล่เกลี่ยจะดำเนินการร่วมกับคู่ความและทนายความของคู่ความทั้งสองฝ่าย เพื่อส่งเสริมให้มีการสื่อสารระหว่างคู่ความให้ดียิ่งขึ้น ช่วยทำความเข้าใจในผลประโยชน์ที่คู่ความทั้งสองมีอยู่ ค้นหาจุดเด่นและจุดด้อยในรูปคดีของคู่ความ รวมทั้งหาทางเลือกหรือหนทางที่จะทำให้คู่ความตกลงระงับข้อพิพาทระหว่างกันได้ แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ไกล่เกลี่ยจะไม่มีหน้าที่เป็นผู้ประเมินข้อพิพาทว่าฝ่ายใดจะเป็นผู้แพ้หรือชนะคดี หากการไกล่เกลี่ยเป็นผลสำเร็จข้อพิพาทก็เป็นอันยุติไป ตามปกติจะใช้เวลาในการไกล่เกลี่ยครั้งละประมาณ 2 ชั่วโมง¹⁶²

การดำเนินการของผู้ไกล่เกลี่ย ผู้ไกล่เกลี่ยจะไม่ได้รับค่าป่วยการในช่วงแรกเพราะถือว่าเป็นอาสาสมัครเข้าทำงาน แต่หากการไกล่เกลี่ยต้องใช้ระยะเวลายาวนานขึ้นกว่าที่กำหนด คู่ความทั้งสองฝ่ายอาจตกลงให้ผู้ไกล่เกลี่ยดำเนินการต่อไปโดยรวมกันออกค่าป่วยการให้ผู้ไกล่เกลี่ยตามอัตราที่กำหนด

ข. การระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ

ปัจจุบันมีการนำวิธีการอนุญาโตตุลาการมาใช้เพื่อเป็นช่องทางหลักเลี่ยงการดำเนินคดีโดยศาลมากขึ้น คู่ความที่ไม่สามารถระงับข้อพิพาทผ่านวิธีการเจรจาหรือการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท อาจกลับมาใช้วิธีการอนุญาโตตุลาการ ระบบอนุญาโตตุลาการเป็นกระบวนการที่มี

¹⁶² กองวิชาการ สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ. (2543, กันยายน) “การปฏิรูประบบงานศาล: ประสบการณ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา.” *บทบัญญัติ*, 56, 4. หน้า 91.

ความผูกพันคู่ความ โดยคู่ความสามารถเลือกบุคคลหรือคณะบุคคลมาเป็นผู้ตัดสินคดีได้ เป็นกระบวนการที่บังคับสำหรับคดีที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 150,000 เหรียญสหรัฐ เฉพาะคดีที่เรียกร้องค่าเสียหายเป็นเงิน อนุญาโตตุลาการจะเลือกจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญจากสาขาต่างๆ ตามรายชื่ออนุญาโตตุลาการที่ขึ้นบัญชีไว้ที่ศาล ระบบอนุญาโตตุลาการของศาลรัฐนิวเจอร์ซีย์จะดำเนินการอนุญาโตตุลาการ หลังจากที่ผ่านมากระบวนการสืบเสาะแสวงหาข้อเท็จจริงแล้ว

1. ประเภทของข้อพิพาทที่ใช้วิธีการอนุญาโตตุลาการ

ศาลมลรัฐนิวเจอร์ซีย์ใช้ระบบบังคับให้ใช้อนุญาโตตุลาการในคดีแพ่งทุกประเภทที่มีการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหาย ไม่เกิน 150,000 เหรียญสหรัฐ เช่น คดีที่พิพาทระหว่างตัวแทนซื้อขายหลักทรัพย์กับลูกค้า หรือเป็นการยุติข้อพิพาทแรงงาน โดยอาศัยข้อสัญญาต่อรองเป็นกลุ่ม (collective bargaining agreement) ข้อพิพาทที่เป็นปัญหาในเชิงเทคนิคทางด้านก่อสร้าง ข้อพิพาททางวิศวกรรมหรืออุตสาหกรรม ข้อพิพาทในเชิงเทคโนโลยีขั้นสูง (High-tech Disputes) ข้อพิพาทเชิงธุรกิจ เช่น การประกันภัย แต่ยกเว้นคดีประกันสังคม คดีภาษีอากร คดีสิทธิของนักโทษ และ คดีอื่นที่มีการกล่าวหาว่าละเมิดสิทธิตามรัฐธรรมนูญ กระบวนการอนุญาโตตุลาการในศาลนี้อยู่ภายใต้ Local Civil Rule 83.10

2. กระบวนการอนุญาโตตุลาการ

การระงับข้อพิพาทด้วยอนุญาโตตุลาการมักจะมีกระบวนการไว้แล้วในสัญญา โดยคู่ความตกลงกันที่จะเสนอข้อพิพาทแก่อนุญาโตตุลาการพิจารณา ดังนั้นอนุญาโตตุลาการจึงเกิดจากความสมัครใจของคู่กรณี (Private Arbitration) หรือแบบที่เป็นอนุญาโตตุลาการตามกระบวนการของศาล (Court-Annexed Arbitration or Judicial Arbitration) โดยเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย หรือ ข้อกำหนดของศาล (Court rule)

ข้อสัญญาอนุญาโตตุลาการจะกำหนดตัวบุคคลผู้ซึ่งเป็นคนละอนุญาโตตุลาการ และกำหนดทิศทางในการดำเนินการระงับข้อพิพาทซึ่งคู่ความเป็นผู้เลือกกระบวนการเอง โดยกระบวนการที่นำมาใช้อาจปรับใช้จากกฎของสถาบันอนุญาโตตุลาการ (American Arbitration Association) คู่ความอาจเลือกสถานที่ในการระงับข้อพิพาทเลือกว่าจะนำกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงมาใช้มากน้อยเพียงใด เลือกกฎหมายที่จะนำมาปรับใช้ หรือแม้กระทั่งจะมีการให้ความเห็นเป็นลายลักษณ์อักษรในประเด็นที่พิพาทหรือไม่ก็ได้

อนุญาโตตุลาการต้องทำคำชี้ขาด ภายใน 30 วันนับแต่ได้รับคดีมา เนื่องจากระบบอนุญาโตตุลาการเป็นระบบบังคับ (Compulsory) คำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ ยังไม่มีสภาพบังคับในตัวเอง คู่ความอาจต้องใช้ศาลบังคับให้ภายใต้ข้อสัญญาอนุญาโตตุลาการ คู่ความอาจร้องต่อศาลนำคดีเข้าสู่ระบบการพิจารณาคดีตามปกติได้ (Trial de novo) หากคู่ความไม่

พอใจค่าชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ หรือขอให้เพิกถอนข้อสัญญาอนุญาโตตุลาการ ศาลก็จะไม่เข้าไปแทรกแซงกระบวนการในการตัดสินของอนุญาโตตุลาการ การค้นหาข้อเท็จจริง หรือแม้กระทั่งตัวบทกฎหมายที่นำมาตัดสิน ถ้าคู่ความไม่ได้แย้งคัดค้านค่าชี้ขาดนั้น ภายใน 30 วัน นับจากวันอนุญาโตตุลาการมีค่าชี้ขาด ถือว่าค่าชี้ขาดนั้นผลบังคับใช้ เจ้าหน้าที่ศาลจะเป็นผู้จัดทำแบบฟอร์มมาให้ศาลลงนามในคำสั่ง เพื่อให้ค่าชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการมีสภาพบังคับ เจ้าหน้าที่ศาลจะเป็นผู้จัดทำแบบฟอร์มมาให้ศาลลงนามในคำสั่งเพื่อให้ค่าชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการมีสภาพบังคับ ค่าป่วยการของอนุญาโตตุลาการ ศาลจะเป็นผู้จ่ายให้อนุญาโตตุลาการเป็นเงิน 250 เหรียญ

3) มาตรการทางกฎหมายด้วยการระงับข้อพิพาทด้านการท่องเที่ยวของประเทศสิงคโปร์

(1) มาตรการเยียวยาความเสียหายตามกฎหมายการท่องเที่ยว (Singapore Tourism Board Act 1997)

มาตรการเยียวยาความเสียหายที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ตามกฎหมายที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว มีรายละเอียดดังนี้

ก. ข้อพิพาทเกี่ยวกับกฎหมายการท่องเที่ยว

Singapore Tourism Board Act 1997 ได้บัญญัติขึ้นเพื่อควบคุมดูแลกิจการที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวภายในประเทศสิงคโปร์ทุกประเภท อีกทั้งยังกำหนดแผนงาน (tourism enterprise) ที่เป็นการอำนวยความสะดวกแก่ธุรกิจการท่องเที่ยว และให้ความคุ้มครองรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวผู้ประกอบการท่องเที่ยวหรือที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว¹⁶³ ด้วยการกำหนดมาตรฐานเพื่อควบคุมกิจการที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว อาทิเช่น การขนส่ง การบริการ การซื้อขายหรือขายปลีกสินค้า ที่พักอาศัย การจัดรายการนำเที่ยว มัคคุเทศก์หรือผู้นำเที่ยวหรือบริการอื่นที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว หากทำการฝ่าฝืนข้อกำหนดภายใต้พระราชบัญญัติ Singapore Tourism Board Act 1997 ดังต่อไปนี้

1. กรณีที่ผู้ประกอบการไม่ได้รับอนุญาตหรือใบรับรอง การเข้าร่วมเป็นสมาชิกของคณะกรรมการการท่องเที่ยวสิงคโปร์¹⁶⁴ (Singapore Tourism Board) ซึ่งหากมีความเสียหายเกิดขึ้นแก่นักท่องเที่ยวจากผู้ประกอบการที่ไม่ได้รับอนุญาตเช่นนี้ ก็จะไม่ได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้

¹⁶³ Singapore Tourism Board Act 1997. section 8.

¹⁶⁴ Singapore Tourism Board Act 1997. section 6(2), 6(6).

2. การกำหนดให้มีแสดงรายการกิจกรรมที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยว การบริการท่องเที่ยว หรือจากตัวแทน ต้องได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการการท่องเที่ยวสิงคโปร์¹⁶⁵ (Singapore Tourism Board)

3. เมื่อผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการการท่องเที่ยวสิงคโปร์ (Singapore Tourism Board) จะต้องแสดง Merion symbol ไว้ในตารางกำหนดการ และต้องใช้สัญลักษณ์ของคณะกรรมการ Board's symbol ไว้ต่อเนื่องกันเพื่อมิให้นักท่องเที่ยวเกิดการสับสนในความเกี่ยวข้องของเครื่องหมายนั้น¹⁶⁶

ในการดำเนินการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองบุคคลที่ได้รับความเสียหาย อันเนื่องจากการฝ่าฝืน Singapore Tourism Board Act 1997 นี้ได้มีบทกำหนดโทษหรือกำหนดความรับผิด หากผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวหรือตัวแทนหรือลูกจ้างได้กระทำความผิดหรือก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น ก็อาจมีโทษปรับ จำคุก หรือเป็นการให้กระทำการหรืองดเว้นการกระทำก็ได้

ข. มาตรการเยียวยาความเสียหายที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

กรณีเกิดความเสียหายหรือข้อพิพาทที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวตาม Singapore Tourism Board Act 1997 แล้ว มาตรการเยียวยาความเสียหายที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดไว้คือ การให้ความคุ้มครองนักท่องเที่ยวหรือผู้ประกอบการท่องเที่ยวผู้ได้รับความเสียหาย แบ่งเป็น 2 วิธีคือ การเยียวยาความเสียหายโดยกองทุนการท่องเที่ยว (Tourism Fund) และการเยียวยาความเสียหายโดยกระบวนการพิจารณาคดีของศาล (Magistrate's Court)

1. การเยียวยาความเสียหายโดยกองทุนการท่องเที่ยว (Tourism Fund)¹⁶⁷

มาตรการเยียวยาความเสียหายที่เกี่ยวกับท่องเที่ยวของประเทศสิงคโปร์ ในเบื้องต้นมีการจัดตั้งกองทุนการท่องเที่ยว (Tourism Fund) ทำหน้าที่ควบคุมและช่วยเหลือนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการท่องเที่ยวซึ่งได้รับความเสียหาย ด้วยการให้กู้ยืมเงินที่ใช้ในกิจการ จ่ายเงินค่าทดแทน¹⁶⁸ ตามความจำเป็นในการปฏิบัติตาม Singapore Tourism Board Act 1997 ทั้งนี้ เงินของกองทุนการท่องเที่ยวเป็นการรวบรวมมาจากผู้ประกอบการในอุตสาหกรรม

¹⁶⁵ Singapore Tourism Board Act 1997, section 21(1).

¹⁶⁶ Singapore Tourism Board Act 1997, section 25.

¹⁶⁷ Singapore Tourism Board Act 1997, section 15.

¹⁶⁸ Singapore Tourism Board Act 1997, section 16.

การท่องเที่ยว ค่าธรรมเนียมในการขอใบอนุญาต¹⁶⁹ และเงินที่คณะกรรมการการท่องเที่ยวสิงคโปร์ (Singapore Tourism Board) หามาได้ทั้งหมดโดยรวบรวมเข้าในกองทุน

อย่างไรก็ตาม ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวจากการประกอบธุรกิจหรือการให้บริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องหนี้ หรือข้อเรียกร้องต่างๆ กองทุนการท่องเที่ยวของประเทศสิงคโปร์จะให้ความคุ้มครองหรือรับรองเฉพาะในกรณีผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวผู้เป็นสมาชิกถึงแก่ความตาย หรือกิจการล้มละลายเท่านั้น¹⁷⁰

2. การพิจารณาคดีโดยศาลในคดีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (Singapore Tourism Board Act 1997)

การเยียวยาความเสียหายในกระบวนการทางศาลอันเนื่องมาจากการกระทำที่เป็นความผิดหรือฝ่าฝืนต่อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ตามท่องเที่ยวตาม Singapore Tourism Board Act 1997 เป็นเรื่องเกี่ยวกับผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น การกำหนดรายการนำเที่ยวหรือการบริการที่ไม่เหมาะสม การออกใบอนุญาต การกำหนดชื่อของสถานประกอบการ การไม่แสดงเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ของคณะกรรมการการท่องเที่ยวสิงคโปร์ (Singapore Tourism Board) ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวหรือผู้เสียหาย อันเนื่องจากการกระทำดังกล่าว ให้เสนอคดีหรือข้อพิพาทให้ยื่นต่อ Magistrate's Court เนื่องจากเป็นความผิดในทางอาญา จึงอยู่ในอำนาจ Magistrate's Court

(2) วิธีพิจารณาพิเศษสำหรับคดีแพ่งเล็กน้อย (Small Claims Tribunal)¹⁷¹

วัตถุประสงค์ในการจัดให้มีศาลที่พิจารณาคดีทุนทรัพย์เล็กน้อย (Small Claims Tribunals) โดยวิธีพิจารณาคดีเฉพาะแยกออกจากการพิจารณาคดีทั่วไปและเป็นแผนกหนึ่งในศาล Subordinate Courts ก็เพื่อให้คดีเล็กน้อยนั้นสามารถสิ้นสุดลงโดยความสะดวก รวดเร็ว ประหยัดและเป็นธรรม ในส่วนของความเป็นธรรมนั้นเน้นความเป็นธรรมที่แท้จริงมิใช่ตามตัวบทกฎหมาย เนื่องจากการดำเนินกระบวนการพิจารณาตามปกติในศาล คู่ความต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง และอาจสูงกว่าค่าเสียหายที่เรียกร้อง อีกทั้งการดำเนินคดีก็ยุ่งยากและล่าช้า จึงไม่คุ้มกับที่ผู้เสียหายในคดีเล็กน้อย ที่จะนำคดีมาสู่ศาล

¹⁶⁹ Singapore Tourism Board Act 1997. section 8(f).

¹⁷⁰ Singapore Tourism Board Act 1997. section 17(a).

¹⁷¹ สุนัย มโนมัยอุตม. (2539, เมษายน-มิถุนายน). สรุปผลการประชุมศาลชั้นต้นของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ณ ประเทศสิงคโปร์ ระหว่างวันที่ 19-22 กรกฎาคม 2538.” ดุลพาห เล่ม 2, 43. หน้า 83-84.

ก. เขตอำนาจในการพิจารณาคดีของ Small Claims Tribunal¹⁷²

คดีที่อยู่ในเขตอำนาจของ Small Claims Tribunals กำหนดจำนวนทุนทรัพย์หรือราคาทรัพย์ที่พิพาทเอาไว้ไม่เกิน 10,000 เหรียญสิงคโปร์ โดยเป็นข้อพิพาทระหว่างผู้บริโภคและผู้จำหน่ายหรือจัดหาสินค้า เช่น ข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญาซื้อขายสินค้า หรือสัญญาเกี่ยวกับการบริการ หรือความเสียหายที่เกิดจากทรัพย์สิน แต่ไม่รวมถึงความเสียหายที่เกี่ยวกับอุบัติเหตุหรือความละเมิดทางรถยนต์

หากในกรณีที่คุณ้ความตกลงกันเป็นหนังสือ ให้ Small Claims Tribunals มีอำนาจพิจารณาข้อเรียกร้องมีจำนวน 20,000 เหรียญสิงคโปร์ สำหรับคดีที่มีการเสนอหรือฟ้องร้องเอาไว้ใน Small Claims Tribunals แล้วภายในกำหนด 1 ปีหากความเสียหายนั้นเพิ่มมากขึ้นนับจากวันที่เสนอข้อพิพาทหรือฟ้องร้อง

ข. การพิจารณาคดีของ Small Claims Tribunals

คดีที่พิพาทเกี่ยวกับการท่องเที่ยว หากเป็นคดีที่มีทุนทรัพย์เล็กน้อยและไม่ยุ่งยากซับซ้อน ในประเทศสิงคโปร์ได้จัดให้คดีที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอยู่ในอำนาจของ Small Claims Tribunals ในศาล Subordinate Courts มีกระบวนการพิจารณาที่เรียบง่ายไม่สลับซับซ้อนเหมือนในศาลชั้นต้นทั่วไป

การพิจารณาเริ่มโดยผู้เสียหายกรอกข้อความในแบบคำฟ้อง ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับชื่อและที่อยู่ของโจทก์และจำเลย ข้อกล่าวหา และทุนทรัพย์ที่เรียกร้อง แล้วลงชื่อยื่นต่อศาลพร้อมด้วยค่าธรรมเนียมเล็กน้อย (10 ดอลลาร์) ศาลจะส่งสำเนาคำฟ้องและส่งหมายเรียกให้จำเลยมาศาลใน 24 ชั่วโมง หากเป็นคดีนักท่องเที่ยว ศาลจะทำการพิจารณาและตัดสินในวันนั้นเอง ส่วนในคดีทั่วไปจะใช้เวลา 5-10 วัน คดีทั่วไปหากจำเลยไม่มาศาลในวันนัด ศาลจะพิพากษาคดีไปในทันที (Default judgment) การออกหมายเรียกในคดีทั่วไปออกภายใน 24 ชั่วโมง อย่างไรก็ตามผู้พิพากษาจะทำการไต่ถามก่อนเริ่มการพิจารณาเสมอ การพิจารณาได้ส่วนกระทำโดยผู้พิพากษา (Referee) เป็นผู้สอบถามข้อเท็จจริงเอง รวมทั้งเรียกพยานบุคคลและเอกสารใดตามที่ศาลเห็นสมควรเพื่อสอบถามหรือหาข้อเท็จจริงเพิ่ม

เมื่อศาลมีคำพิพากษา การบังคับคดีตามคำพิพากษาของ Small Claims Tribunals ในศาล Subordinate Courts ก็เช่นเดียวกับคำพิพากษาของศาลทั่วไป

¹⁷² Small Claims Tribunal. Retrieved June 15, 2008, from <http://www.singaporelaw.sg/content/>

(3) วิธีพิจารณาคดีอาญาในศาลแขวง (Magistrate's Court)¹⁷³

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศสิงคโปร์ มีแหล่งกำเนิดมาจากระบบกฎหมายของประเทศอังกฤษ หลักกฎหมายที่ดัดแปลงมา เช่น พยานหลักฐานและวิธีพิจารณาความ แต่หลักการเบื้องต้นของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศสิงคโปร์ นั้นยังไม่เปลี่ยนแปลง กล่าวคือ การปฏิบัติในการจับกุมและการฟ้องร้องผู้กระทำผิดจะต้องมีความสอดคล้องเหมาะสมไม่กระทบกระเทือนต่อสิทธิของปัจเจกชนเกินสมควรและต้องเพียงพอต่อการปกป้องสังคมด้วย ศาลในระดับล่างที่สามารถพิจารณาคดีอาญาของประเทศสิงคโปร์เรียกว่า Subordinate Courts สามารถแบ่งได้ดังต่อไปนี้

- ก. ศาลประจำท้องถิ่น (District Courts)
- ข. ศาลแขวง หรือศาลที่พิจารณาคดีความผิดเล็กน้อย (Magistrate's Courts)
- ค. ศาลไต่สวนชันสูตรพลิกศพ (Coroner's Courts)
- ง. ศาลเยาวชน (juvenile Courts)

1. คดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาล Magistrate's Court

คดีที่อยู่ในอำนาจศาลแขวงพิจารณาพิพากษาได้นั้นจะต้องเป็นคดีอาญานเล็กน้อย ซึ่งกฎหมายกำหนดอัตราโทษขั้นสูงสุดให้จำคุก 3 ปี หรือ โทษปรับสถานเดียว และศาลแขวงจะลงโทษจำคุกได้ไม่เกิน 2 ปี ปรับไม่เกิน 2,000 เหรียญ และโทษโบยได้ไม่เกิน 6 ที

2. กระบวนการพิจารณาคดีของศาล Magistrate's Court

การพิจารณาคดีในศาลแขวงหรือเป็นศาลที่ดำเนินคดีเล็กน้อย (Magistrate Court) ถ้าผู้ต้องหาให้การต่อสู้คดี ศาลจะนัดพร้อมกันครั้งหนึ่งก่อนการสืบพยาน ซึ่งโจทก์และจำเลยจะมีการแลกเปลี่ยนบัญชีพยานซึ่งกันและกัน และมีการตกลงกันในประเด็นต่างๆ ในเบื้องต้นก่อนมีการพิจารณาคดีและสืบพยาน และผู้พิพากษาจะกำหนดวันนัดพิจารณาคดี โดยคำนึงถึงความยาวนานของการพิจารณาคดีจนเสร็จสิ้น ซึ่งวิธีการนี้ทำให้คดีความดำเนินไปได้เร็วยิ่งขึ้น เนื่องจากเป็นการปล่อยให้มีการยอมรับกันในประเด็นบางประเด็นก่อนลงมือพิจารณาคดีและสืบพยาน จึงประหยัดเวลาในการดำเนินคดีไปมาก

ในการสืบพยาน โจทก์จะเปิดคดีของตนด้วยการแถลงการณ์เปิดคดี หลังจากนั้นก็จะนำพยานฝ่ายของตนเข้าเบิกความ ทนายจำเลยก็จะถามค้านพยานแต่ละคน เมื่อฝ่ายโจทก์หมดพยานหลักฐานของตน ผู้พิพากษาจะชี้ขาดว่าตามหลักฐานในเบื้องต้นที่โจทก์นำมาสืบนั้นมี

¹⁷³ สถาบันกฎหมายอาญา. (2540). สารานุกรมกระบวนการยุติธรรมนานาชาติ. หน้า 209-217.

มูลตามที่โจทก์กล่าวอ้างมาหรือไม่ กล่าวคือหากจำเลยไม่ได้นำสืบหักล้างก็สามารถฟังลงโทษได้ ถ้าหากศาลเชื่อว่าคดีนี้มีมูลดังกล่าวผู้พิพากษาที่จะเรียกให้จำเลยนำพยานของตนมาสืบ เมื่อจำเลยนำพยานของตนมาสืบ ก็อาจจะถูกโจทก์ถามค้านได้เช่นกัน ซึ่งจำเลยสามารถอ้างตนเองเป็นพยานได้ ทนายจำเลยจะสรุปคำพยานของฝ่ายจำเลยและแถลงการณ์ปิดคดีซึ่งโจทก์ก็มีสิทธิแถลงตอบด้วยเช่นกัน

3. การพิพากษาคดีของศาล Magistrate's Court

แม้จำเลยให้การรับสารภาพว่ากระทำผิดตามฟ้อง ศาลอาจไม่ถือเอาคำรับสารภาพนั้นเป็นเหตุลงโทษ จนกว่าศาลจะเชื่อว่าจำเลยเข้าใจถึงลักษณะและผลของคำรับสารภาพนั้น และยอมรับในข้อเท็จจริงทั้งหมดที่นำมาฟ้องร้องเอาผิดจำเลย ถ้าศาลยอมรับฟังคำรับสารภาพของจำเลย จำเลยหรือทนายของเขาอาจจะทำคำร้องยื่นต่อศาลขอให้ลงโทษสถานเบาก็ได้

ประเทศสิงคโปร์มีวิธีการลดโทษจำเลย หากจำเลยให้การรับสารภาพในข้อหาที่ถูกฟ้องร้องต่อศาลในนัดแรกก็จะได้รับการลดโทษมากกว่ากรณีที่ทำให้การรับสารภาพในภายหลัง ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพผู้พิพากษาจะตัดสินลงโทษได้ก็ต่อเมื่อได้พิจารณาคำร้องขอบรรเทาโทษของจำเลยเสียก่อน ในบางคดี ผู้พิพากษาในคดีอาญาจะโอนคดีที่จะต้องลงโทษไปให้ผู้พิพากษาในศาลที่กำหนดโทษ (Sentencing Courts) เพื่อให้ศาลดังกล่าวกำหนดโทษให้

เมื่อโจทก์จำเลยสืบพยานหลักฐานเสร็จสิ้นและได้แถลงการณ์ปิดคดีแล้ว ผู้พิพากษามีอำนาจที่จะตัดสินว่าจำเลยมีความผิดหรือจะยกฟ้อง โดยพิจารณาว่าโจทก์สามารถพิสูจน์ได้ว่าจำเลยกระทำผิดโดยปราศจากความสงสัยหรือไม่

4. การลงโทษของศาล Magistrate's Court

ประเทศสิงคโปร์มีการลงโทษในทางอาญาหลายประเภท กล่าวคือ

- ประหารชีวิต โดยการแขวนคอ
- โขย
- จำคุก
- ปรับ
- ฝึกอบรม อาจถูกนำมาใช้กับบุคคลอายุเกิน 28 ปี ซึ่งกระทำความผิดตติ

นิตยตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 12 (1) ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ศาลอาจการลงโทษวิธีนี้หากศาลเชื่อว่าการลงโทษเช่นนั้นเหมาะสมตามจุดมุ่งหมายในแง่การเปลี่ยนแปลงหรือตัดนิสัยของผู้กระทำความผิดและเพื่อป้องกันอาชญากรรม

- กักกันจะถูกนำมาใช้กับผู้กระทำความผิดตติ นิตย ผู้กระทำความผิดจะต้องมีอายุไม่น้อยกว่า 30 ปี โดยหลักการคือศาลจะต้องแน่ใจว่าการกักกันนั้นเหมาะสมสำหรับจุดมุ่งหมายใน

การป้องกันสาธารณชน ถ้าศาลแน่ใจเช่นนั้นศาลจะพิพากษาให้กักกันโดยมีกำหนดระยะเวลา ระหว่าง 7-20 ปี

- ฟีก์นอบรมความประพฤติ การฟีก์นปรับปรุงความประพฤติใช้ได้ โดยเฉพาะกับบุคคลที่มีอายุระหว่าง 16-21 ปี ซึ่งศาลเชื่อว่าควรจะได้รับ การเยียวยาภายในระยะเวลา แห่งการฟีก์นปรับปรุงโดยพิจารณาจากบุคลิกลักษณะและความประพฤติในอดีต

ในการพิจารณาพิพากษาคดีศาลแขวงมีอำนาจที่จะลงโทษจำคุกได้ไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 2,000 เหรียญ และลงโทษโบยได้ไม่เกิน 6 ที

(4) การพิจารณาคดีของศาลนอกเวลาปกติหรือศาลกลางคืน (Night Courts)

กระบวนการในการพิจารณาคดีของศาลนอกเวลาปกติหรือศาลกลางคืน

1. เขตอำนาจในการพิจารณาคดีของศาลนอกเวลาปกติหรือศาลกลางคืน

เพื่อให้การพิจารณาคดีเล็กน้อย (Small Claims Cases) ในประเทศ สิงคโปร์ เสร็จไปโดยเร็วและเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย จึงมีการก่อตั้งศาล นอกเวลาปกติหรือศาลกลางคืนในเดือน เมษายน ค.ศ.1992 ให้มีอำนาจในการพิจารณาคดีความผิด เกี่ยวกับจรรยาหรือความผิดเล็กน้อย

ศาลนอกเวลาปกติหรือศาลกลางคืนของประเทศสิงคโปร์นั้น แบ่ง อำนาจพิจารณาออกเป็น 2 ศาล คือ ศาล 26 N (Court 26 N) มีอำนาจในการออกหมายเรียกและออก หนังสือบอกกล่าวทวงถามในเรื่องต่าง ๆ เช่น ในเรื่องเกี่ยวกับที่พักอาศัย การขึ้นทะเบียนของห้าง หุ้นส่วนบริษัท หรือที่เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ และในศาล 25N (Court 25N) มีอำนาจเกี่ยวกับ ความผิดจรรยา ที่อยู่ในความดูแลของตำรวจจรรยา และในเรื่องที่เกี่ยวกับการบริการขนส่ง

กำหนดเวลาในการพิจารณาคดีของศาลนอกเวลาปกติหรือศาล กลางคืน จะเริ่มตั้งแต่เวลา 18.00 นาฬิกา (6 p.m.) ของทุกวันจันทร์ถึงวันศุกร์ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับคนที่ทำงานในเวลาราชการ สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย ซึ่งสามารถนำ คดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลหลังจากเวลาที่เลิกงานแล้ว

2. องค์คณะและการพิจารณาคดีของศาลนอกเวลาปกติหรือศาลกลางคืน

การพิจารณาคดีของศาลนอกเวลาปกติหรือศาลกลางคืน จะมีผู้ พิพากษาเข้ามาควบคุมดูแล และเจ้าหน้าที่ศาลมาให้ความช่วยเหลือ หากเป็นคนต่างชาติก็จะมี การจัดหาล่ามให้ และมีเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือพนักงานอัยการ โดยสำนักงานอัยการส่งมาช่วยจัดการคดี ในกรณีที่ข้อกล่าวหาเป็นเรื่องความผิดทางอาญา ศาลนอกเวลาปกติหรือศาลกลางคืน มีอำนาจ

ออกหมายเรียกไปยังจำเลยเพื่อให้มาศาลและให้การ และเมื่อคู่ความได้มาพร้อมกันต่อหน้าศาลแล้ว ให้ศาลอ่านและอธิบายคำฟ้องให้ฟัง

ผู้ฟ้องคดีสามารถตั้งทนายความเป็นผู้แทนในการดำเนินคดีได้ ในกรณีที่ผู้ฟ้องคดีไม่มีทนายความก็สามารถให้บุคคลอื่นมาคอยให้ความช่วยเหลือก็ได้ หากว่าผู้ฟ้องคดีเป็นบริษัท จะมอบอำนาจเป็นหนังสือให้ทนายความเป็นตัวแทนในการดำเนินคดีแทนได้

ในด้านภาษาหากคู่ความเป็นชาวต่างชาติไม่สามารถพูดภาษาอังกฤษได้ เนื่องจากประชากรที่อยู่ในประเทศสิงคโปร์มีความแตกต่างกันด้านเชื้อชาติและภาษาอยู่มาก ศาลนอกเวลาปกติหรือศาลกลางคืนก็มีการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ฟ้องคดี โดยการจัดหาล่ามให้สำหรับคนแมนดาริน (Mandarin) และในภาษาอื่นที่เป็นภาษาพื้นเมืองของชาวจีน เช่น ภาษาฮกเกี้ยน (Hokkien) ภาษาแต้จิ๋ว (Teochew) ภาษากวางตุ้ง (Cantonese) ภาษามลายู (Malay) และภาษาทมิฬ (Tamil) ศาลนอกเวลาปกติหรือศาลกลางคืนได้มีการเตรียมการเฉพาะในกรณีที่มีการเรียกร้องในทางแพ่ง หรือในการเขียนรายละเอียดเกี่ยวกับการกระทำความผิดในทางอาญา หรือในการอุทธรณ์ หรือเกี่ยวกับการระงับพยาน ในการพิจารณาคดีของศาลนอกเวลาปกติหรือศาลกลางคืน จำเลยมีสิทธิดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ คือ

- กรณีให้การเกี่ยวกับความผิดอาญา เช่น ให้การรับสารภาพตามฟ้อง โดยไม่มีเงื่อนไข ศาลชอบที่จะบังคับโทษได้ทันทีตามคำพิพากษา
- ในการพิจารณาตามข้อเรียกร้องในทางแพ่ง ซึ่งหากมีข้อพิพาทหรือมีข้อโต้แย้ง ในการพิจารณาคดีจำเลยสามารถที่จะแถลงคัดค้านด้วยตนเองได้
- หากมีความจำเป็นต้องขอเลื่อนการพิจารณา เหตุแห่งข้ออ้างในการเลื่อนคดีนั้นไม่มีข้อจำกัด ตัวอย่างเช่น มีปัญหาเกี่ยวกับการแต่งตั้งทนายความ หรือเหตุจำเป็นที่เกี่ยวกับการเตรียมเอกสาร หรือเหตุอื่นใดที่เชื่อถือได้

3. การพิพากษาคดีของศาลนอกเวลาปกติหรือศาลกลางคืน

กรณีที่มีคำพิพากษาสภาพบังคับของคำพิพากษามักจะมีลักษณะผ่อนผัน ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงเฉพาะกรณีไป เช่นในเรื่องที่เป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับการบริการขนส่ง คำพิพากษาก็จะกล่าวโดยทั่วไป เช่นกล่าวถึงข้อเท็จจริงที่เป็นภูมิหลังแห่งชีวิต การศึกษา คุณสมบัติ ประวัติทางการแพทย์ ประวัติเกี่ยวกับการทำงาน และเหตุปัจจัยที่ได้กระทำความผิด

(5) มาตรการเยียวยาความเสียหายโดยวิธีอื่นนอกจากศาล (Specific Singapore Law Relating to ADR)

ประเทศสิงคโปร์ให้ความสำคัญกับการนำกระบวนการระงับข้อพิพาทโดยวิธีอื่นนอกจากศาล ดังเห็นได้โดยมีการจัดตั้งสถาบันอนุญาโตตุลาการ ควบคุมดูแลการดำเนินการ รวมทั้งการกำหนดกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวกับการอนุญาโตตุลาการ โดยใช้ชื่อว่า Singapore International Arbitration Centre (SIAC) และมีการจัดตั้งสถาบันไกล่เกลี่ย ควบคุมดูแลในเรื่องเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ย โดยใช้ชื่อว่า Singapore Mediation Centre (SMC) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ก. การระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ย (Community Mediation Centre Act Cap 49A)

การระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยนี้ เป็นกระบวนการที่มีความเรียบง่าย สะดวก และประหยัด โดยผลของการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีนี้มักจะได้รับคามพึงพอใจจากคู่กรณีสามารถรักษาสัมพันธภาพระหว่างคู่กรณีได้เป็นอย่างดี และแม้การไกล่เกลี่ยจะไม่สำเร็จก็มักเกิดประโยชน์เนื่องจากจะช่วยให้ประเด็นข้อพิพาทบางประเด็นยุติลง

1. ประเภทของข้อพิพาทที่ใช้วิธีการไกล่เกลี่ย

ข้อพิพาทที่สามารถทำการไกล่เกลี่ยได้นั้น จะต้องเป็นข้อพิพาทที่เกี่ยวกับครอบครัว ธุรกิจการค้า ข้อพิพาทในชุมชนหรือสังคม แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงการกระทำผิดในทางอาญาที่เกี่ยวกับ ทรัพย์ (Sizable offence) อย่างไรก็ตามการไกล่เกลี่ยอาจกระทำได้ในกรณีที่ข้อพิพาทไม่สามารถพิจารณาในศาลได้ หรือข้อพิพาทนั้นไม่อยู่ในบังคับของกระบวนการทางกฎหมาย¹⁷⁴

2. กระบวนการการไกล่เกลี่ย

การเริ่มต้นกระบวนการไกล่เกลี่ยหรือดำเนินการของคู่พิพาทในการไกล่เกลี่ย จะกระทำโดยมีรูปแบบที่ลดความเป็นทางการและลักษณะทางเทคนิค ทั้งนี้ต้องกระทำโดยรวดเร็ว และกฎเกณฑ์ในเรื่องเกี่ยวกับพยานหลักฐานจะไม่นำมาใช้กับคู่พิพาทในการไกล่เกลี่ย การดำเนินการไกล่เกลี่ยนั้น คู่พิพาทต้องให้ความร่วมมือด้วยความสมัครใจ คู่พิพาทในการไกล่เกลี่ยอาจถอนตัวจากการกระบวนการไกล่เกลี่ยเสียในเวลาใดก็ได้ ทั้งนี้แม้จะมีการถอนตัวจากการไกล่เกลี่ยก็ไม่กระทบถึงสิทธิหน้าที่ หรือการชดเชยความเสียหายให้กับคู่กรณี นอกเหนือจากพระราชบัญญัติ¹⁷⁵

¹⁷⁴ Community Mediation Centers Act. section 11.

¹⁷⁵ Community Mediation Centers Act. section 12.

หากการไกล่เกลี่ยนั้นสำเร็จด้วยการตกลงกัน หรือมีการทำสัญญา ประนีประนอมยอมความกัน หรือเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มพิพาทในการไกล่เกลี่ย ถ้าผู้ทำการไกล่เกลี่ยเห็นว่าข้อตกลงนั้นมีความเหมาะสมถูกต้องตามกฎหมาย ให้ผู้ไกล่เกลี่ยลงลายมือชื่อตนเองหรือลงลายมือชื่อในนามของกลุ่มพิพาทในการไกล่เกลี่ยด้วย หากไม่สามารถตกลงกันได้ หรือไม่อาจประนีประนอมยอมความกันได้ แต่หากสามารถระงับข้อพิพาทได้บางส่วนก็ต้องบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร และลงลายมือชื่อของผู้ไกล่เกลี่ยด้วย ทั้งนี้ตามคำแถลงของกลุ่มพิพาทนั่นเอง¹⁷⁶

ข. การระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ (Siac Domestic Arbitration Rules 2002)

ในการระงับข้อพิพาทด้วยอนุญาโตตุลาการนั้น เป็นกระบวนการที่ได้รับการยอมรับมาก เนื่องจากการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีนี้จะทำให้ข้อพิพาทเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว ประหยัดเวลา และค่าใช้จ่าย ทั้งสามารถรักษาความลับของกลุ่มกรณีไว้ได้

1. ประเภทของข้อพิพาทที่ใช้วิธีการอนุญาโตตุลาการ

อำนาจในการตัดสินชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการนั้น ข้อพิพาทส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับธุรกิจ เศรษฐกิจ การค้าการลงทุน และการอุตสาหกรรม ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเฉพาะสาขามาเป็นผู้พิจารณาตัดสินชี้ขาดจึงสามารถเข้าใจถึงปัญหาข้อพิพาทได้อย่างถ่องแท้ เพื่อการวินิจฉัยที่มีความเหมาะสม และตรงกับธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติทางการค้า วิธีการอนุญาโตตุลาการนี้ถือตามเจตนาของกลุ่มกรณี หากกลุ่มกรณีสมัครใจก็สามารถเลือกเข้าสู่กระบวนการระงับข้อพิพาทด้วยอนุญาโตตุลาการ โดยจะเลือกอนุญาโตตุลาการจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญจากสาขาต่างๆตามรายชื่อที่ขึ้นบัญชีไว้ที่สถาบันอนุญาโตตุลาการ

กลุ่มกรณีจะระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการอนุญาโตตุลาการ จะต้องมิ ภูมิภาคหรือสถานประกอบการอยู่ในประเทศสิงคโปร์และมีพันธะหน้าที่ในส่วนสำคัญในทางการค้าที่กระทำลงในประเทศสิงคโปร์ หรือมีข้อขัดแย้งนั้นมีความผูกพันกับประเทศสิงคโปร์ด้วย¹⁷⁷

2. กระบวนการอนุญาโตตุลาการ

กลุ่มกรณีที่กำลังเป็นความหรือดำเนินคดีกันในศาลในประเทศสิงคโปร์ สามารถเสนอข้อเรียกร้องทั้งหมดหรือบางส่วน ไประงับข้อพิพาทด้วยวิธีการอนุญาโตตุลาการของ

¹⁷⁶ Community Mediation Centers Act. section 13.

¹⁷⁷ Siac Domestic Arbitration Rules 2002. section 1.

สถาบันอนุญาโตตุลาการ (Singapore International Arbitration Centre (SIAC)) ในการนี้ให้ถือว่าการมอบข้อเรียกร้องดังกล่าวหรือกระบวนการเริ่มต้นดังกล่าวเปรียบเสมือนเป็นการทำหนังสือบอกกล่าวอนุญาโตตุลาการแล้ว นอกจากนี้ยังให้ถือเป็นวันเริ่มต้นกระบวนการทางศาลเป็นวันเดียวกันกับวันเริ่มต้นกระบวนการอนุญาโตตุลาการ และให้ถือว่าโจทก์และจำเลยในศาลให้อยู่ในฐานะเป็นผู้ร้องขอและผู้รับคำร้องขอในกระบวนการอนุญาโตตุลาการด้วย

กระบวนการระงับข้อพิพาทด้วยอนุญาโตตุลาการในศาล กระทำได้โดยคำขอของกลุ่มความ หรือกระทำในระหว่างพิจารณาคดีในศาลก็ได้ ซึ่งศาลจะมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่ อนุญาตก็ได้ตามที่ศาลเห็นสมควร เว้นแต่คู่กรณีจะได้กำหนดไว้ในสัญญาให้ใช้วิธีการอนุญาโตตุลาการ¹⁷⁸ การแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการอาจกระทำโดยคู่สัญญากำหนดลงในสัญญา หากคู่สัญญามีได้กำหนดลงในสัญญาก็เกี่ยวกับเรื่องจำนวนของอนุญาโตตุลาการ ดังนั้นอนุญาโตตุลาการเพียงคนเดียวเท่านั้นที่ถูกแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ระงับข้อพิพาท โดยจะต้องดำเนินการระงับข้อพิพาทอย่างเป็นอิสระและดำเนินด้วยความเป็นกลางระหว่างคู่กรณีทุกฝ่าย โดยบุคคลที่จะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นอนุญาโตตุลาการต้องเปิดเผยถึงพฤติกรรมที่เป็นเหตุให้ควรสงสัยในเรื่องความเป็นธรรม ความเป็นกลาง หรือความเป็นอิสระในการดำเนินงานของบุคคลนั้น คู่กรณีสามารถคัดค้านอนุญาโตตุลาการได้ หากมีพฤติกรรมอันควรสงสัยได้ถึงความเป็นธรรม ความเป็นกลาง หรือความเป็นอิสระดังกล่าว หรือคัดค้านได้หากอนุญาโตตุลาการไม่มีคุณสมบัติตามที่คู่กรณีกำหนด¹⁷⁹

ประธานสถาบันอนุญาโตตุลาการ (Singapore International Arbitration Centre (SIAC)) อาจถอดถอนอนุญาโตตุลาการได้หากพบว่าอนุญาโตตุลาการไม่สามารถดำเนินการให้เกิดความยุติธรรมแก่คู่กรณีได้ และอนุญาโตตุลาการปฏิเสธที่จะดำเนินการหรือทำคำตัดสินให้ เป็นไปด้วยความรวดเร็วโดยปราศจากเหตุผลอันสมควร¹⁸⁰ สถาบันอนุญาโตตุลาการมีอำนาจวินิจฉัย ขอบเขตอำนาจของตน รวมถึงการคัดค้านเกี่ยวกับความสมบูรณ์ของการแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการ การคัดค้านความคงอยู่ การสิ้นสุด หรือความสมบูรณ์ของสัญญาอนุญาโตตุลาการ ทั้งนี้ สถาบันอนุญาโตตุลาการต้องทำคำตัดสินชี้ขาดเป็นลายลักษณ์อักษรทันทีภายหลังจากที่ได้มีการปิดการพิจารณาข้อพิพาทนั้นแล้ว¹⁸¹ ค่าธรรมเนียมของอนุญาโตตุลาการนี้ ขึ้นอยู่กับความความซับซ้อนของ ข้อพิพาทและปริมาณของคดีและความอาวุโสหรือประสบการณ์ของอนุญาโตตุลาการ

¹⁷⁸ Siac Domestic Arbitration Rules 2002. section 13.

¹⁷⁹ Siac Domestic Arbitration Rules 2002. section 15-16.

¹⁸⁰ Siac Domestic Arbitration Rules 2002. section 18.

¹⁸¹ Siac Domestic Arbitration Rules 2002. section 26.

ตาราง 3.2 เปรียบเทียบความแตกต่างของกฎหมายเฉพาะที่คุ้มครองเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

กฎหมายที่ เกี่ยวกับการ ท่องเที่ยว	ไทย	สหรัฐอเมริกา มลรัฐนิวยอร์ก	ออสเตรเลีย รัฐนิวเซาท์เวลส์	สิงคโปร์
กฎหมายเฉพาะที่ เกี่ยวกับการ ท่องเที่ยว	พระราชบัญญัติ ธุรกิจนำเที่ยว และมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551	Truth in Travel Act 1970	Tourism New South Wales Act 1984	- Singapore Tourism Board Act 1997 - Singapore Tourism Act 1994
ผู้มีสิทธิเสนอข้อ พิพาท	- นักท่องเที่ยว	- นักท่องเที่ยว - ผู้ประกอบธุรกิจ นำเที่ยว	- นักท่องเที่ยว - ผู้ประกอบธุรกิจ นำเที่ยว	- นักท่องเที่ยว - ผู้ประกอบธุรกิจ นำเที่ยว
ข้อพิพาทหรือข้อ ร้องเรียน	- เปลี่ยนแปลง รายการนำเที่ยว ให้ผิดไปจากที่ โฆษณาหรือที่ตกลง กัน - การยกเลิก รายการนำเที่ยว - การเรียกเก็บ ค่าบริการเกิน ราคาหรือเก็บ ล่วงหน้า - ชักชวนให้ นักท่องเที่ยวทำ กิจกรรมอื่น นอกจากที่ตกลง กันหรือชักชวน	- การกระทำโดย เจตนาเพื่อฉ้อโกง หรือหลอกลวง นักท่องเที่ยว - ในการซื้อสินค้า หรือบริการ ชนิด คุณภาพ จำนวน ของสินค้าหรือ ยานพาหนะที่ใช้ ในการเดินทาง - การเสนอขาย หรือโฆษณาการ เดินทางหรือค่าที่ พักโดยมีมูลค่า มากกว่าปกติ	- การหลอกลวง ในเรื่องการซื้อ บริการนำเที่ยว - การทำสัญญา - การทำข้อตกลง หรือกิจกรรม ต่างๆ ที่เกี่ยวกับ การท่องเที่ยว - การกำหนด เงื่อนไขที่ไม่ เหมาะสมกับการ จัดการนำเที่ยว	- การกระทำอัน เป็นการฉ้อฉล หรือฉ้อโกง นักท่องเที่ยว - การประพฤติผิด ข้อกำหนดใน เรื่องมาตรฐาน การประกอบ ธุรกิจนำเที่ยว

ตาราง 3.3 เปรียบเทียบความแตกต่างของมาตรการเยียวยาความเสียหายในการท่องเที่ยวด้วย
กองทุน

การเยียวยาด้วย กองทุน	ไทย	สหรัฐอเมริกา มลรัฐนิวยอร์ก	ออสเตรเลีย รัฐนิวเซาท์เวลส์	สิงคโปร์
การจัดตั้งกองทุน	กองทุนคุ้มครอง ธุรกิจนำเที่ยว	ไม่มี	Country Industries Assistance Fund	Tourism Fund
ผู้ที่ได้รับการ เยียวยา	นักท่องเที่ยว	ไม่มี	- นักท่องเที่ยว - ผู้ประกอบธุรกิจ นำเที่ยว	- นักท่องเที่ยว - ผู้ประกอบธุรกิจ นำเที่ยว
การให้ความ คุ้มครอง	คุ้มครองความ เสียหายที่ นักท่องเที่ยว ได้รับจากผู้ ประกอบธุรกิจนำ เที่ยว	ไม่มี	คุ้มครองการ กระทำที่ไม่ชอบ ด้วยกฎหมายใน เรื่องเกี่ยวกับ อุตสาหกรรมการ ท่องเที่ยว	คุ้มครองเฉพาะ กรณีและผู้ประกอบ ธุรกิจท่องเที่ยวที่ เป็นสมาชิกถึงแก่ ความตายหรือ ล้มละลาย
ผู้มีอำนาจ พิจารณาและ กำหนดจำนวน เงิน	- นายทะเบียน ธุรกิจนำเที่ยว และมัคคุเทศก์ - คณะกรรมการ ธุรกิจนำเที่ยว และมัคคุเทศก์	ไม่มี	ศาล	ศาล

ตาราง 3.4 เปรียบเทียบความแตกต่างของมาตรการเยียวยาความเสียหายในข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ
ท่องเที่ยวโดยกระบวนการทางศาล

การเยียวยาโดย ศาลในธุรกิจ ท่องเที่ยว	ไทย	สหรัฐอเมริกา มลรัฐนิวยอร์ก	ออสเตรเลีย รัฐนิวเซาท์เวลส์	สิงคโปร์
เขตอำนาจของ ศาล	ศาลแขวง/ศาล จังหวัด	District Courts (ศาลแขวง)	Local Courts (ศาลท้องถิ่น)	Magistrate's Court (ศาลแขวง)
การกำหนด จำนวนเงิน ค่าเสียหายกรณี ผิดสัญญา	เท่าที่เสียหายแต่ ไม่เกินค่าขอ	ไม่เกิน 500 เหรียญ	เท่าที่เสียหาย	เท่าที่เสียหาย

ตาราง 3.5 เปรียบเทียบความแตกต่างของมาตรการเยียวยาความเสียหายโดยกระบวนการทางศาล
ในคดีแพ่งเล็กน้อย

การเยียวยาโดยศาลในคดีแพ่ง	ไทย	สหรัฐอเมริกา มลรัฐนิวยอร์ก	ออสเตรเลีย รัฐนิวเซาท์เวลส์	สิงคโปร์
เขตอำนาจของศาล	ศาลแขวง	New York Small Claims Courts	Consumer Claims Tribunals	Subordinate Courts division Small Claim Tribunals
จำนวนทุนทรัพย์หรือราคาทรัพย์ที่พิพาท	ไม่เกิน 300,000 บาท	ไม่เกิน 1,000 เหรียญ	กว่า 500 แต่ไม่เกิน 1,000 เหรียญ	ไม่เกิน 20,000 เหรียญ
องค์คณะ	ผู้พิพากษา 1 คน	ผู้พิพากษา 1 คน	ผู้ทำการชี้ขาด (referees) 3 คน	ผู้พิพากษา 1 คน
วิธีการไต่ถามคดี	ก่อนเริ่มการพิจารณา	เป็นความสมัครใจของกลุ่มความ	ก่อนเริ่มการพิจารณา	ก่อนเริ่มการพิจารณา
ข้อพิพาท	- คดีมโนสาเร่หรือคดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 300,000 บาท	- คดีผิดสัญญาซื้อขาย - คดีผู้บริโภคหรือเกี่ยวกับการชื้อธุรกิจการค้า	- คดีผู้บริโภคที่เกี่ยวข้องกับการจำหน่ายสินค้าหรือการบริการ - คดีเกี่ยวกับการเช่าทรัพย์สิน	- คดีผู้บริโภคเกี่ยวกับการชื้อขายสินค้า - ขกเว้นคดีละเมิดทางรถยนต์
มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งที่เกี่ยวข้อง	มี	มี	มี	มี
แบ่งแยกประเภทคดีนักท่งเกี่ยวข้อง	ไม่แบ่งแยก	ไม่แบ่งแยก	ไม่แบ่งแยก	มีการแบ่งแยกคดีนักท่งเกี่ยวข้องโดยทำการพิจารณาพิพากษาเสร็จสิ้นภายใน 1 วัน

ตาราง 3.5 (ต่อ)

การเยียวยาโดยศาลในคดีแพ่ง	ไทย	สหรัฐอเมริกา มลรัฐนิวยอร์ก	ออสเตรเลีย รัฐนิวเซาท์เวลส์	สิงคโปร์
การพิจารณา	ผู้พิพากษามีบทบาทในการสืบพยานลักษณะเป็นการไต่สวน	ผู้พิพากษามีบทบาทในการสืบพยานลักษณะเป็นการไต่สวน	ผู้ทำการชี้ขาดมีบทบาทในการสืบพยานลักษณะเป็นการไต่สวน	ผู้พิพากษามีบทบาทในการสืบพยานลักษณะเป็นการไต่สวน
การพิพากษาหรือการชี้ขาดตัดสินคดี	- ได้ไม่เกินคำขอ - ให้ชำระเงิน - กระทำการหรืองดเว้นกระทำการ	- ให้ชำระเงินโดยให้ศาลคำนึงถึงการประกอบธุรกิจของลูกหนี้ด้วย	- ชี้ขาดโดยให้ชำระเงินแก่ผู้บริโภครหรือให้ผู้บริโภคไม่ต้องจ่ายเงินให้แก่ผู้จำหน่ายสินค้า	(Orders of tribunal 35) พิพากษาให้ชำระเงินหรือกระทำการ กรณีไม่สามารถกระทำการได้ให้ชำระเงินแทน
การอุทธรณ์	ไม่ห้ามหากมีการรับรองหรืออนุญาต	ห้ามอุทธรณ์	ห้ามแต่ยกเว้นกรณีที่คำชี้ขาดไม่เป็นกลางหรือปราศจากความยุติธรรม	อุทธรณ์ต่อศาลสูง ในปัญหาข้อกฎหมายและกรณีค่าเสียหายเกินเขตอำนาจศาล
ค่าธรรมเนียม	- ไม่เกิน 1,000 บาท	- ทนทรัพย์ไม่เกิน 1,000 เหรียญ ค่าธรรมเนียม 10 เหรียญ - ทนทรัพย์เกิน 1,000 เหรียญ ค่าธรรมเนียม 20 เหรียญ	- 11 เหรียญ แต่ไม่เกิน 109 เหรียญ	- 10 เหรียญ

ตาราง 3.6 เปรียบเทียบความแตกต่างของมาตรการเยียวยาความเสียหายโดยกระบวนการทางศาลในคดีอาญาเล็กน้อย

การเยียวยาโดยศาลในคดีอาญา	ไทย	สหรัฐอเมริกา มลรัฐนิวยอร์ก	ออสเตรเลีย รัฐนิวเซาท์เวลส์	สิงคโปร์
เขตอำนาจของศาล	ศาลแขวง	District Court	Magistrate Court หรือเรียกว่า Court of Petty Sessions	Magistrate's Court
คดีที่อยู่ในเขตอำนาจ (กำหนดอัตราโทษ)	จำคุกไม่เกิน 3 ปี ปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ	ความผิดเล็กน้อย ชั้น A (class A misdemeanor) ความผิดเล็กน้อย ชั้น B (class B misdemeanor)	กำหนดมูลค่าของ ทรัพย์สินไม่เกิน 500 – 1,000 เหรียญ	ชั้นสูงสุดให้ จำคุก 3 ปี หรือ โทษปรับสถาน เดียว
องค์คณะ	ผู้พิพากษา 1 คน	อาจพิจารณาโดย คณะลูกขุน จำนวน 6 คน (อาจสละสิทธิก็ได้)	อาจพิจารณาโดย คณะลูกขุน (อาจ สละสิทธิก็ได้)	ผู้พิพากษา 1 นาย
ความผิดที่อยู่ในเขตอำนาจ	- นื้อโกง - ลักทรัพย์ - ทำร้ายร่างกาย ไม่สาหัส - เกี่ยวกับเสรีภาพ - ทำให้เสียทรัพย์สิน - ความผิดจรรยาบรรณ	- การสนับสนุน การค้าประเวณี - การดื่มสุราในที่ สาธารณะ - การลักทรัพย์ เล็กน้อย - การพนัน - ความผิดจรรยาบรรณ	- นื้อโกง - ทำร้ายร่างกายที่ ไม่รุนแรง - การลักทรัพย์ใน ร้านค้า - ความผิดจรรยาบรรณ - บุกรุก - รับของโจร	มาตรา 8 SUBORDINATE COURTS ACT ระบุดีความที่ ขึ้นศาลต้องเป็น คดี section 175, 178, 179, 180 or 228 of the Penal Code

ตาราง 3.6 (ต่อ)

การเยียวยาโดยศาลในคดีอาญา	ไทย	สหรัฐอเมริกา มลรัฐนิวยอร์ก	ออสเตรเลีย รัฐนิวเซาท์เวลส์	สิงคโปร์
พิจารณาคดีอาญา ที่เป็นการฉ้อโกง นักท่องเที่ยว	มี	มี	มี	มี
การกำหนดโทษ	- จำคุกไม่เกิน 6 เดือนหรือ - ปรับไม่เกิน 40,000 บาทหรือ ทั้งจำทั้งปรับ โดยจะลงโทษ อย่างใดอย่างหนึ่ง เกินที่ว่ามี ไม่ได้	- Misdemeanor class A ลงโทษ จำคุกตั้งแต่ 15 วัน แต่ไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่ เกิน 1,000 เหรียญ - Misdemeanor class B ลงโทษ จำคุกไม่เกิน 3 เดือน ปรับไม่เกิน 500 เหรียญ	- ลงโทษจำคุกไม่ เกิน 12 เดือน - ปรับไม่เกิน 1,000 เหรียญ - คำสั่งให้บริการ ชุมชนไม่เกิน 200 ชั่วโมง - คุมประพฤติ	-ลงโทษจำคุกไม่ เกิน 2 ปี หรือ - ปรับไม่เกิน 2,000 เหรียญ - ลงโทษปรับได้ ไม่เกิน 6 ทั
ศาลที่กำหนด โทษ	ศาลแขวงที่ พิจารณา	District Court	Magistrate Courts (ศาลแขวงที่ พิจารณา)	Sentencing Courts (ศาลกำหนด โทษ)

ตาราง 3.7 เปรียบเทียบความแตกต่างของมาตรการเยียวยาความเสียหายโดยศาลกลางคืนหรือศาลนอกเวลาปกติ (Night Courts)

การเยียวยาโดยศาลกลางคืน	ไทย	สหรัฐอเมริกา มลรัฐนิวยอร์ก	ออสเตรเลีย รัฐนิวเซาท์เวลส์	สิงคโปร์
การจัดตั้งศาลกลางคืน	ไม่เปิดทำการ	เปิดทำการ	เปิดทำการ	เปิดทำการ
คดีที่อยู่ในเขตอำนาจ	ไม่มี	- คดีแพ่งที่ไม่ยุ่งยาก - ข้อพิพาทที่ให้ชำระเงิน	- คดีแพ่งเล็กน้อย - คดีผู้บริโภค	- ความผิดจรรยาบรรณ - พิพาทเกี่ยวกับการบริการขนส่ง - พิพาทเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ - เกี่ยวกับที่พักอาศัย
ทุนทรัพย์หรือราคาทรัพย์สินที่เรียกร้อง	ไม่มี	ไม่เกิน 1,000 เหรียญ	ไม่เกิน 25,000 เหรียญ	ไม่กำหนด
เวลาในการพิจารณาคดี	ไม่มี	เริ่มต้น 6.30 pm. (18.30 นาฬิกา)	6,7,8 pm. (18.00 – 20.00 นาฬิกา)	เริ่มต้น 6.00 pm. (18.00 นาฬิกา)
วันที่พิจารณา	ไม่มี	- New York 4 วันต่อสัปดาห์ - Bronx 3 วันต่อสัปดาห์ - Richmond 1 วันต่อสัปดาห์	จันทร์และอังคาร	ทุกวันจันทร์ถึงศุกร์
องค์คณะ	ไม่มี	ผู้พิพากษาศาลแพ่ง 1 คน	ผู้ทำการชี้ขาด (referees) 1 คน	ผู้ทำการชี้ขาด (referees) 1 คน

ตาราง 3.7 (ต่อ)

การเยียวยาโดยศาลกลางคืน	ไทย	สหรัฐอเมริกา มลรัฐนิวยอร์ก	ออสเตรเลีย รัฐนิวเซาท์เวลส์	สิงคโปร์
การเสนอคำฟ้อง	ไม่มี	ผู้เรียกร้องหรือโดยตัวแทน แจ้งต่อเจ้าหน้าที่ศาลถึงข้อเรียกร้อง	วาจาหรือทำเป็นหนังสือ	มีการเตรียมการในเรื่องการจัดการล่ามในการฟ้องคดี ทั้งทางแพ่งและอาญา
การพิจารณา	ไม่มี	กระทำด้วยตนเองเป็นการพิจารณาโดยลับ	กระทำด้วยตนเองโดยไม่จำต้องมีทนายความมาช่วยเหลือ	- กระทำด้วยตนเอง - ตั้งทนายความทำการแทน
กระบวนการก่อนการสืบพยาน	ไม่มี	กระบวนการอนุญาตไต่สวนการ	กระบวนการไต่ถามถี่	- กระบวนการไต่ถามถี่ - คดีอาญาที่จำเลยรับสารภาพศาลตัดสินได้
หากตกลงกันได้	ไม่มี	เกิดสัญญาประนีประนอมยอมความและจะบันทึกคำยินยอมในห้องพิจารณา	เกิดสัญญาประนีประนอมยอมความ	เกิดสัญญาประนีประนอมยอมความ
การพิพากษา	ไม่มี	เหมือนคดีทั่วไป	- รับผิดใช้ค่าสินไหมทดแทน - แก้ไขข้อบกพร่องของสินค้า	- เหมือนคดีทั่วไป - คดีอาญารับสารภาพบังคับโทษได้ทันที

ตาราง 3.7 (ต่อ)

การเยียวยาโดยศาลกลางคืน	ไทย	สหรัฐอเมริกา มลรัฐนิวยอร์ก	ออสเตรเลีย รัฐนิวเซาท์เวลส์	สิงคโปร์
การบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งชื้อขาด	ไม่มี	คำสั่งชื้อขาดของอนุญาตตุลาการผูกพันคู่ความและอุทธรณ์ไม่ได้	บังคับตามคำสั่งชื้อขาดได้ทันที	บังคับได้ทันทีแต่จะกระทำโดยผ่อนผันแล้วแต่ประเภทของคดี

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาของมาตรการเยียวยาความเสียหายด้วยการระงับข้อพิพาท เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

จากการศึกษาบทบัญญัติแห่งกฎหมายและมาตรการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเยียวยาความเสียหายแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ทำให้ได้ทราบถึงมาตรการเยียวยาความเสียหายด้วยวิธีการระงับข้อพิพาทที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ที่ได้รับความเสียหายในระหว่างที่พำนักอยู่ในประเทศไทย ซึ่งอาจเป็นความเสียหายในทางแพ่งหรือทางอาญา เนื่องจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีระยะเวลาที่อยู่ในประเทศไทยมีระยะเวลาที่จำกัดและต้องเดินทางกลับประเทศ กรณีเช่นนี้หากนักท่องเที่ยวผู้นั้นได้รับความเสียหาย ประเทศไทยควรมีมาตรการเยียวยาความเสียหายด้วยวิธีการระงับข้อพิพาทที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นในบทนี้จะทำการวิเคราะห์ถึงปัญหาและมาตรการเยียวยาความเสียหายด้วยวิธีการระงับข้อพิพาทที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยว ในประเด็นดังนี้ 4.1 วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับข้อพิพาทของการท่องเที่ยวในประเทศไทย 4.2 วิเคราะห์ปัญหาและวิธีการเยียวยาความเสียหายโดยฝ่ายปกครอง และ 4.3 วิเคราะห์ปัญหาและวิธีการเยียวยาความเสียหายด้วยการระงับข้อพิพาท

4.1 วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับข้อพิพาทของการท่องเที่ยวในประเทศไทย

รายได้จากการท่องเที่ยวถือเป็นแหล่งเงินได้ที่สำคัญของประเทศ เนื่องจากรัฐมีความต้องการที่จะนำเงินหรือรายได้จากการท่องเที่ยวมาใช้ในการพัฒนาประเทศ สร้างงาน สร้างรายได้ให้กับประชาชน จึงมีการออกนโยบายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวให้มากขึ้น ดังนั้นเมื่อนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวแล้ว รัฐจึงมีหน้าที่ต้องคุ้มครองดูแลเกี่ยวกับสวัสดิภาพของนักท่องเที่ยวด้วย ซึ่งหากนักท่องเที่ยวได้รับความเสียหายไม่ว่าจะเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ หรือทรัพย์สิน ก็อาจเป็นเหตุทำให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติตัดสินใจการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย

ข้อพิพาทเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ อาจเป็นข้อพิพาทในทางแพ่งหรือทางอาญา ซึ่งความเสียหายที่เกิดขึ้นก็ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวของประเทศไทยทั้งสิ้น มาตรการเยียวยาความเสียหายโดยวิธีการระงับข้อพิพาทที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ที่มีประสิทธิภาพนั้นจะต้องมีความรวดเร็วและมีวิธีการที่เหมาะสมกับข้อพิพาทหรือความเสียหายในแต่ละ

ละประเภท โดยต้องวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกรกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่นักท่องเที่ยวของประเทศอื่นๆ เพื่อให้เห็นถึงลักษณะของข้อพิพาทหรือความเสียหายที่นักท่องเที่ยวได้รับว่ามีความแตกต่างหรือเหมือนกันกับข้อพิพาทในประเทศไทยอย่างไร

4.1.1 กรณีข้อพิพาทในทางแพ่ง ส่วนใหญ่ข้อพิพาทในทางแพ่งของประเทศไทยและต่างประเทศจะเป็นข้อพิพาทในทางสัญญาหรือละเมิดอันเกี่ยวกับธุรกิจที่พักอาศัย การโรงแรม สินค้าหรือของที่ระลึก หรือในการบริการขนส่ง

กรณีข้อพิพาทในทางแพ่งที่เกี่ยวกับการบริการการขนส่ง เนื่องจากการปิดสนามบิน การนัดหยุดงาน การจลาจล ที่ทำให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติไม่สามารถเดินทางไปสู่จุดหมาย ไม่สามารถเดินทางไปท่องเที่ยวหรือเดินทางกลับไปทำงาน ติดต่อธุรกิจได้ อันถือว่าเป็นเรื่องละเมิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 โดยนักท่องเที่ยวเป็นผู้เสียหายที่ถูกโต้แย้งสิทธิจึงมีอำนาจฟ้องคดีต่อศาลได้

4.1.2 กรณีข้อพิพาทในทางอาญาที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยว โดยความผิดทางอาญาที่เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องความผิดเล็กน้อยเกี่ยวกับทรัพย์สิน แต่ก็อาจมีความเสียหายที่เกี่ยวกับชีวิต ร่างกายหรือเสรีภาพด้วยก็ได้

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าข้อพิพาทที่เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวในประเทศไทยทั้งทางแพ่งและทางอาญาก็มีลักษณะเหมือนกับข้อพิพาทในเรื่องการท่องเที่ยวของต่างประเทศ ดังนั้นจึงควรพิจารณาถึงมาตรการเยียวยาความเสียหายโดยการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการต่างๆ ในประเทศไทยว่ามีความเหมาะสมกับสภาพความเสียหายที่เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวหรือไม่ หรือสมควรที่จะดำเนินการปรับปรุงกระบวนการระงับข้อพิพาทของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในประเทศไทยให้แตกต่างจากในปัจจุบันให้ดีขึ้นหรือไม่ เพื่อเป็นการจูงใจหรือคุ้มครองสิทธิของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้มากขึ้น

4.2 วิเคราะห์ปัญหาของมาตรการเยียวยาความเสียหายโดยฝ่ายบริหาร

เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวในเรื่องเกี่ยวกับธุรกิจนำเที่ยว อันเป็นความเสียหายตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 วิธีการเยียวยาความเสียหายโดยกระบวนการทางศาล แม้จะให้ความยุติธรรมแก่นักท่องเที่ยวผู้ได้รับความเสียหายด้วยวิธีการที่มีประสิทธิภาพที่สุด แต่ก็ยังมีปัญหาในเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการที่ยุ่งยากซับซ้อน ระยะเวลาในการดำเนินคดีและค่าใช้จ่าย ดังนั้นประเทศไทยจึงได้กำหนดให้มีวิธีการเยียวยาความเสียหายด้วยการระงับข้อพิพาท โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือนายทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ มีอำนาจตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551

ประเภทของความเสียหายที่อยู่ในเขตอำนาจของนายทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ จะต้องเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวอันมีผลมาจากการกระทำของผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว โดยความเสียหายนั้นมีนักท่องเที่ยวชาวไทยหรือชาวต่างชาติเป็นผู้ร้องเรียน หรือปรากฏต่อนายทะเบียนว่านักท่องเที่ยวผู้ใดได้รับความเสียหาย จากผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง หรือปฏิบัติไม่ครบถ้วนตามข้อตกลงเกี่ยวกับธุรกิจนำเที่ยวหรือตามที่โฆษณาหรือชี้ชวนไว้ หรือในกรณีอื่นใดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์¹

พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 ให้ความคุ้มครองเฉพาะกรณีนักท่องเที่ยวเป็นผู้เสียหายเท่านั้นที่มีอำนาจร้องเรียน แต่ในกรณีผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวได้รับความเสียหายจะเสนอข้อร้องเรียนต่อนายทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์มิได้ แต่ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวสามารถใช้มาตรการเยียวยาความเสียหายด้วยการระงับข้อพิพาทโดยกระบวนการทางศาลได้²

เมื่อนายทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ได้รับข้อร้องเรียนจากนักท่องเที่ยวผู้ได้รับความเสียหาย นายทะเบียนจะต้องดำเนินการสอบหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยถึงการกระทำของผู้ประกอบการนำเที่ยว ว่ามีมูลตามข้อร้องเรียนและให้วินิจฉัยชี้ขาดด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม ในการสืบหาข้อเท็จจริงนายทะเบียนมีอำนาจในการเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาสามารถชี้แจงแสดงข้อเท็จจริงประกอบการพิจารณาได้ เมื่อนายทะเบียนพิจารณาข้อเท็จจริงแล้วเห็นว่านักท่องเที่ยวได้รับความเสียหายจากผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว ให้กำหนดจำนวนเงินซึ่งต้องชดใช้ให้แก่นักท่องเที่ยวผู้ได้รับความเสียหาย เช่นนี้ให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งให้จ่ายเงินจากกองทุนคุ้มครองธุรกิจนำเที่ยวเพื่อชดเชยความเสียหายไปพลางก่อน³

ในกรณีที่ผู้ร้องเรียนเป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ซึ่งมีระยะเวลาอยู่ในประเทศไทยค่อนข้างจำกัด การพิจารณาของนายทะเบียนจะต้องกระทำการสอบสวนข้อเท็จจริงโดยเร็วและเป็นธรรม นายทะเบียนจะต้องแสวงหาข้อเท็จจริงจากคู่กรณีทั้งสองฝ่าย ในทางปฏิบัติหากนักท่องเที่ยวต่างชาติได้เดินทางกลับประเทศของตนแล้ว ก็จะพิจารณาข้อเท็จจริงของฝ่ายผู้เสียหายจากข้อร้องเรียนเท่านั้น และเนื่องจากนักท่องเที่ยวต่างชาติผู้ร้องเรียนหากได้เสนอข้อร้องเรียนต่อนายทะเบียนแล้ว และมีความจำเป็นต้องเดินทางออกนอกราชอาณาจักร หากนายทะเบียนพิจารณาเห็นว่ามูลข้อเท็จจริงตามข้อร้องเรียน ก็มีอำนาจสั่งให้จ่ายเงินจากกองทุนคุ้มครองธุรกิจนำเที่ยวได้⁴

¹ พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551. มาตรา 40.

² นรชนธ์ ทองหอม. นายทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์. สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว. สัมภาษณ์ 14 มิถุนายน 2551.

³ พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551. มาตรา 41.

⁴ ดร.ละเอียด ศิลาน้อย. ที่ปรึกษาระดับ 9 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. สัมภาษณ์ 12 กรกฎาคม 2551.

ปัจจุบันพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 เพิ่งมีผลใช้บังคับ⁵ โดยพระราชบัญญัตินี้มีความแตกต่างกับพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2535 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2545 จึงยังไม่ปรากฏปัญหาในการบังคับใช้มากนัก ผู้เขียนเห็นว่าพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 อาจก่อให้เกิดปัญหาดังนี้

4.2.1 ในการสอบสวนของนายทะเบียนนั้น แม้เป็นเพียงการสอบสวนในเบื้องต้นที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้ดำเนินการนายทะเบียนต้องดำเนินการสอบหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยโดยเร็วและเป็นธรรม และยังกำหนดให้นายทะเบียนรับฟังคำชี้แจงของผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวซึ่งถูกกล่าวหาประกอบการวินิจฉัยด้วย แต่อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัตินี้ก็มิได้มีการกำหนดกรอบเวลาในการดำเนินการสอบสวนและวินิจฉัยข้อเท็จจริงไว้ จึงอาจมีข้อร้องเรียนที่มีข้อเท็จจริงยุ่งยากซับซ้อนหรือมีนักท่องเที่ยวผู้เสียหายในกรณีเดียวกันหลายคน จึงจำเป็นต้องทำการสอบสวนเป็นเวลานานและอาจทำให้เสียเวลามากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นการขัดกับวัตถุประสงค์ในการตั้งกองทุนคุ้มครองธุรกิจนำเที่ยวที่มุ่งหวังจะให้นักท่องเที่ยวได้รับความเสียหายได้รับการชดเชยความเสียหายโดยเร็ว

ผู้เขียนเห็นว่า การตั้งกองทุนคุ้มครองธุรกิจนำเที่ยวเพื่อทอดรองจ่ายให้กับนักท่องเที่ยวที่ได้รับความเสียหายจากผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว เงินและทรัพย์สินของกองทุนก็เป็นเงินที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจัดสรรให้ รวมถึงเงินค่าธรรมเนียมใบอนุญาตหรือค่าธรรมเนียมอื่นที่เรียกเก็บจากผู้ประกอบธุรกิจ ตามมาตรา 70 แห่งพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าเงินที่กองทุนนำไปทอดรองจ่ายนั้นเป็นเงินของทางภาครัฐ การที่นายทะเบียนจะตั้งผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวจ่ายเงินให้แก่นักท่องเที่ยวต่างชาติผู้ร้องเรียน ก็มีความจำเป็นต้องดำเนินการให้รัดกุมในการออกคำสั่ง เนื่องจากคำสั่งให้จ่ายเงินเป็นจำนวนเท่าไรหรือคำสั่งว่าผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดชอบ ก็เป็นการออกคำสั่งในทางปกครองที่มีผลกระทบต่อผู้ประกอบธุรกิจ เช่นนี้การดำเนินการต่างๆ ของนายทะเบียนก็ไม่สามารถกระทำโดยรวดเร็วได้

4.4.2 แม้กฎหมายให้อำนาจนายทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ในการออกคำสั่งให้จ่ายค่าเสียหายให้แก่นักท่องเที่ยวผู้ได้รับความเสียหายแล้ว หากนักท่องเที่ยวผู้ได้รับความเสียหายหรือผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวได้ทราบคำสั่งของนายทะเบียนและไม่เห็นด้วยกับคำสั่ง ก็สามารถใช้สิทธิอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวเป็นหนังสือต่อคณะกรรมการธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ได้ ภายในกำหนด 30 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งจากนายทะเบียน คำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด⁶

⁵ ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 30 มกราคม 2551 โดยให้มีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหกสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป.

⁶ พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551. มาตรา 43.

แม้พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้คำวินิจฉัยของคณะกรรมการเป็นที่สุด แต่หากนักท่องเที่ยวหรือผู้ประกอบการที่เห็นว่าการออกคำสั่งของนายทะเบียนกระทำโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากคำสั่งหรือคำวินิจฉัยที่ออกตามพระราชบัญญัติถือได้ว่าเป็นการออกคำสั่งทางปกครอง ที่มีผลกระทบต่อตนก็มีสิทธิที่จะนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลปกครองได้ ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542

พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 ได้กำหนดให้ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวขอใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวต้องวางหลักประกันต่อนายทะเบียนเสียก่อน นายทะเบียนจึงจะอนุญาตให้ผู้ประกอบการ ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันหากผู้ประกอบการทำให้เกิดความเสียหายแก่นักท่องเที่ยวตามพระราชบัญญัตินี้ นายทะเบียนจะสำรองเงินจากกองทุนชดใช้ให้แก่นักท่องเที่ยวก่อน จากนั้นนายทะเบียนสามารถหักเงินจากหลักประกันนี้ได้ โดยผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวต้องนำเงินมาชดเชยให้ครบถ้วนตามที่กำหนดเป็นหลักประกัน หากผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวไม่วางเงินหรือหลักประกันให้ครบถ้วน นายทะเบียนมีอำนาจพักใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวได้ ดังนั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่า ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวมักจะต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ เพื่อมิให้ต้องถูกนายทะเบียนสั่งพักใบอนุญาตอันมีผลกับการประกอบธุรกิจ ในเรื่องการแสดงพยานหลักฐานหักล้างข้อเท็จจริงตามข้อร้องเรียนของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ซึ่งนายทะเบียนสามารถที่สั่งพักใบอนุญาตได้ครั้งละไม่เกิน 6 เดือน ตามมาตรา 45 พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 ทำให้กระบวนการในการพิจารณาของนายทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ล่าช้ายิ่งขึ้น

4.2.3 หากข้อเท็จจริงปรากฏตามข้อร้องเรียนของนักท่องเที่ยว มีมูลความผิดตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 และนายทะเบียนมีคำสั่งให้ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวชดเชยความเสียหายให้แก่นักท่องเที่ยวต่างชาติเป็นจำนวนเท่าไรนั้น พระราชบัญญัตินี้มิได้กำหนดในเรื่องดอกเบี้ยไว้ว่าผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบในระหว่างที่นายทะเบียนดำเนินการสอบสวนหรือในระหว่างการวินิจฉัยอุทธรณ์ของคณะกรรมการธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ดังนั้นหากใช้ระยะเวลาในการพิจารณานาน ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายแก่นักท่องเที่ยวต่างชาติเพิ่มมากขึ้น และเกิดความไม่เป็นธรรมกับนักท่องเที่ยวต่างชาติผู้ได้รับความเสียหาย

หากนักท่องเที่ยวต่างชาติใช้กระบวนการเยียวยาความเสียหายโดยกระบวนการทางศาล นักท่องเที่ยวสามารถเรียกร้องจำนวนเงินอันเป็นการละเมิดหรือผิดสัญญาและดอกเบี้ยรวมไปกับต้นเงินที่เรียกร้องได้ เมื่อการพิจารณาของศาลเสร็จสิ้นแล้ว แม้กระบวนการทางศาลจะใช้เวลานานเพียงไรก็ตาม

4.2.4 ในกรณีที่นักท่องเที่ยวผู้เสียหายได้ใช้วิธีการเยียวยาความเสียหายโดยกองทุนตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์แล้ว แต่การที่พระราชบัญญัตินี้ไม่ตัดอำนาจที่จะเสนอ

คดีต่อศาลทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา ย่อมเป็นการพิจารณาในประเด็นอย่างเดียวกันที่มีความซ้ำซ้อน อาจก่อให้เกิดความล่าช้าในกระบวนการ หากมีการฟ้องคดีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและเสนอข้อร้องเรียนต่อนายทะเบียนอีก ซึ่งนายทะเบียนจะหยุดการพิจารณาและรอนกว่าศาลมีคำพิพากษา เพื่อมิให้ข้อเท็จจริงเดียวกันได้รับการวินิจฉัยที่แตกต่างกัน เช่นนี้ย่อมก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องเกี่ยวกับระยะเวลาและย่อมเกิดปัญหากับนักท่องเที่ยวต่างชาติด้วยเช่นกัน⁷

ซึ่งปัญหาดังกล่าวมานี้ ในประเทศออสเตรเลีย รัฐนิวเซาท์เวลส์ มีการกำหนดให้มีการเยียวยาความเสียหายที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยกองทุนคุ้มครองธุรกิจท่องเที่ยว (Country Industries Assistance Fund)⁸ เช่นกัน โดยดำเนินการช่วยเหลือคุ้มครองนักท่องเที่ยวผู้ได้รับความเสียหายด้วยการจ่ายเงินเพื่อชดเชยความเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายในเรื่องเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามข้อสัญญาหรือข้อตกลง หรือเป็นการหลอกลวงนักท่องเที่ยว ทั้งนี้กองทุนเป็นหลักประกันที่ทำให้มีการชำระค่าทดแทนในความเสียหายที่นักท่องเที่ยวได้รับจากผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

ข้อแตกต่างกับประเทศไทย คือกองทุนคุ้มครองธุรกิจนำเที่ยวในประเทศออสเตรเลียให้ความคุ้มครองบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ที่ได้รับความเสียหายและต้องการเยียวยาความเสียหายด้วยช่องทางของกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และในการร้องเรียน การสอบสวนข้อเท็จจริง การกำหนดจำนวนเงินศาลยุติธรรมจะเป็นผู้พิจารณาหรือวินิจฉัยชี้ขาด⁹ กรณีจึงแตกต่างจากประเทศไทยที่ให้นายทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวเป็นผู้กำหนดจำนวนเงินและพิจารณาสอบสวนข้อเท็จจริง แล้วจึงมีการหักเงินจากกองทุนเพื่อเยียวยา ซึ่งหากนักท่องเที่ยวฟ้องคดีต่อศาลด้วย ย่อมเป็นการซ้ำซ้อนในกระบวนการ

ดังที่ได้กล่าวมานี้ผู้เขียนเห็นว่า หากให้ศาลเป็นผู้พิจารณาข้อเท็จจริงหรือความเสียหายและเป็นผู้กำหนดจำนวนเงินชดเชยความเสียหาย แล้วจึงมีคำสั่งให้นำเงินจากกองทุนคุ้มครองธุรกิจนำเที่ยวมาชดใช้ให้แก่นักท่องเที่ยวผู้ได้รับความเสียหายเช่นเดียวกับประเทศออสเตรเลีย รัฐนิวเซาท์เวลส์ จะทำให้นักท่องเที่ยวผู้ได้รับความเสียหายได้รับประโยชน์มากกว่า และเป็นการช่วยลดขั้นตอนและกระบวนการที่เกี่ยวข้อง ทั้งยังอาจเป็นการช่วยลดข้อโต้แย้งและปริมาณคดีในศาลได้

นอกจากนี้ ยังมีความเสียหายอันเกิดจากการอื่นที่ไม่ใช่ประกอบธุรกิจนำเที่ยว ในกรณีนักท่องเที่ยวต่างชาติได้รับความเสียหาย เนื่องจากการปิดสนามบิน การนัดหยุดงาน การจลาจล จนเป็นเหตุให้นักท่องเที่ยวต่างชาติไม่อาจเดินทางไปสู่จุดหมายปลายทางหรือออกนอก

⁷ ดร.ละเอียด ศิลาน้อย, ที่ปรึกษาระดับ 9 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, สัมภาษณ์ 12 กรกฎาคม 2551.

⁸ Tourism New South Wales Act 1984, section 23.

⁹ Tourism New South Wales Act 1984, section 31.

ราชอาณาจักรได้ ซึ่งมาตรการเยียวยาความเสียหายตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 มิได้กำหนดให้เป็นข้อพิพาทที่นักท่องเที่ยวได้รับความเสียหาย มีอำนาจร้องเรียนต่อนายทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ และไม่อาจได้รับการชดใช้จากกองทุนคุ้มครองธุรกิจนำเที่ยว

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าข้อพิพาทที่นักท่องเที่ยวได้รับต้องเกี่ยวข้องกับธุรกิจนำเที่ยวเท่านั้น จึงจะมีสิทธิใช้มาตรการเยียวยาความเสียหายด้วยวิธีการของฝ่ายบริหาร ทั้งนี้ตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 โดยกองทุนคุ้มครองธุรกิจนำเที่ยวประกอบด้วยเงินและทรัพย์สิน ที่ได้รับจากเงินการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้จัดสรรให้เป็นทุนประเดิมและค่าธรรมเนียมใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยว ซึ่งวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนคุ้มครองธุรกิจนำเที่ยว ก็เพื่อเยียวยาความเสียหายให้แก่นักท่องเที่ยวได้รับความเสียหายจากผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวเท่านั้น ซึ่งหากกำหนดให้ความเสียหายเหล่านี้ได้รับการเยียวยาโดยกองทุนคุ้มครองธุรกิจนำเที่ยว ย่อมเกิดความไม่เป็นธรรมกับผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวที่ต้องรับภาระ โดยที่ความเสียหายเหล่านี้ได้เกิดขึ้นภายหลังจากความรับผิดชอบของผู้ประกอบธุรกิจ และเป็นเรื่องนอกเหนือจากการประกันความเสียหายที่ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว ต้องจัดให้มีในระหว่างการบริการนำเที่ยว

ผู้เขียนเห็นว่า การปิดสนามบิน การนัดหยุดงาน หรือการจลาจล ซึ่งเกิดขึ้นที่สนามบิน ถือเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ก่อให้เกิดการหยุดชะงักของการท่องเที่ยวและส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวของประเทศ เป็นความเสียหายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เนื่องจากการที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้รับความเสียหายจากการปิดสนามบิน ย่อมทำให้มีภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มมากขึ้น เช่น ค่าอาหาร ค่าที่พัก ในระหว่างที่ไม่สามารถเดินทางไปสู่จุดหมาย ไม่สามารถเดินทางไปท่องเที่ยวหรือเดินทางกลับไปทำงาน ติดต่อกิจการได้ เช่นนี้จึงควรกำหนดให้มีกองทุนคุ้มครองนักท่องเที่ยว ให้ครอบคลุมถึงความเสียหายจากการปิดสนามบิน การนัดหยุดงาน การก่อการร้าย การจลาจล สภาพภูมิอากาศหรือวิกฤตการณ์อื่นที่เกิดขึ้นในสนามบิน โดยให้ผู้อำนวยความสะดวกที่เป็นผู้มีอำนาจในการสั่งปิดสนามบิน เป็นผู้วินิจฉัยถึงจำนวนค่าเสียหายและออกมาตรการเยียวยาความเสียหายที่นักท่องเที่ยวได้รับจากการออกคำสั่งยุติการบิน เช่น การจัดหาที่พัก อาหาร น้ำดื่มให้ผู้โดยสารที่ตกค้าง เป็นต้น ซึ่งการปิดสนามบินย่อมเป็นเรื่องที่อาจเกิดขึ้นได้ในการเดินทาง หากมีมาตรการเยียวยาความเสียหายโดยการตั้งกองทุนคุ้มครองนักท่องเที่ยว ย่อมก่อให้เกิดความเชื่อมั่นแก่ภาคธุรกิจและชาวต่างชาติก็เป็นได้

4.3 วิเคราะห์ปัญหาของมาตรการเยียวยาความเสียหายในคดีที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

การดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญาโดยกระบวนการทางศาลนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ให้ได้รับการเยียวยาความเสียหายจากผู้กระทำผิด

หรือคู่กรณีให้เหมาะสมกับความเสียหายที่ได้รับ ซึ่งการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลที่เกี่ยวกับข้อพิพาททางแพ่งหรือทางอาญามีความแตกต่างกัน โดยจะทำการวิเคราะห์ในประเด็น 4.3.1 วิเคราะห์ปัญหาของมาตรการเยียวยาความเสียหายในทางแพ่งโดยกระบวนการทางศาล 4.3.2 วิเคราะห์ปัญหาของมาตรการเยียวยาความเสียหายในทางอาญาโดยกระบวนการทางศาล

4.3.1 วิเคราะห์ปัญหาของมาตรการเยียวยาความเสียหาย

มาตรการเยียวยาความเสียหายในทางแพ่งที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ซึ่งจะทำการวิเคราะห์ในมาตรการเยียวยาความเสียหายโดยกระบวนการทางศาลและโดยทางอื่นนอกจากศาล ดังนี้

1) วิเคราะห์ปัญหาของมาตรการเยียวยาความเสียหายทางแพ่งโดยกระบวนการทางศาล

กรณีข้อพิพาทในทางแพ่งที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวของประเทศไทยนั้น มักเป็นข้อพิพาทที่มีทุนทรัพย์หรือราคาทรัพย์ที่พิพาทเล็กน้อย โดยข้อพิพาทอาจเกิดขึ้นเนื่องมาจากการกระทำอันเป็นการผิดสัญญา การผิดข้อตกลงเกี่ยวกับซื้อขายสินค้าหรือบริการ หรือการหลอกลวงในคุณภาพ ลักษณะ ปริมาณของสินค้าหรือบริการ หรือข้อพิพาทในธุรกิจการท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นการขนส่ง ที่พักอาศัย หรือกรณีที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับผู้บริโภค เช่นนี้จึงเป็นกรณีนอกเหนือจากมาตรการเยียวยาตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 นักท่องเที่ยวผู้ได้รับความเสียหายจึงชอบที่จะใช้สิทธิเรียกร้องทางศาล โดยจะทำการวิเคราะห์ถึง (1) กระบวนการพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (2) กระบวนการพิจารณาตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551

(1) กระบวนการพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

คดีที่พิพาทในทางแพ่งที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่จะเป็นคดีที่มีทุนทรัพย์ไม่มาก จึงอยู่ในเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาโดยศาลแขวง ที่มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์หรือจำนวนเงินที่เรียกร้องไม่เกินสามแสนบาท ซึ่งในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเรียกคดีประเภทนี้ว่าคดีมีโนสาร่ แต่หากคดีมีทุนทรัพย์หรือราคาทรัพย์ที่พิพาทเกินกว่าสามแสนบาทก็อยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลจังหวัด ซึ่งการกระบวนการพิจารณาคดีของศาลจังหวัดจะมีขั้นตอนที่ยุงยากกว่า ผู้เขียนเห็นว่ากระบวนการพิจารณาคดีแพ่งในศาลแขวง อาจก่อให้เกิดปัญหาดังนี้

ก. วัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีในศาลแขวง ก็เพื่อให้คดีที่มีข้อพิพาทเล็กน้อย และมีข้อเท็จจริงในคดีที่ไม่สลับซับซ้อน ให้ได้รับการพิจารณาด้วยความรวดเร็ว และมีวิธีการเฉพาะ โดยเป็นกระบวนการที่ไม่ยุ่งยากเหมือนคดีแพ่งทั่วไป แต่คดีแพ่งที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ นั้น นักท่องเที่ยวไม่ใช่ผู้มีถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทย แต่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยเป็นการชั่วคราวและมีระยะเวลาที่จำกัด ดังนั้นการดำเนินกระบวนการพิจารณาเพื่อระงับข้อพิพาทในทางแพ่งที่จะต้องใช้เวลาที่ยาวนาน เช่นนี้ปัญหาในเรื่องการดำเนินคดีเนิ่นช้าจึงเป็นปัญหาที่สำคัญในการดำเนินคดีแพ่งในประเทศไทย

ปัญหาดังที่ได้กล่าวมานี้ แม้ศาลแขวงจะมีวัตถุประสงค์ที่จะระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นโดยรวดเร็วก็ตาม แต่ระยะเวลาที่รวดเร็วเช่นนี้เป็นการรองรับคู่กรณีที่เป็นบุคคลที่มีถิ่นฐานในประเทศไทย แต่สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติระยะเวลาการดำเนินคดีของศาลแขวงก็ยังถือได้ว่าเป็นระยะเวลาที่ล่าช้า เมื่อเปรียบเทียบกับคดีแพ่งที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวของประเทศไทยที่กำหนดให้ข้อพิพาททางแพ่งในคดีที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวอยู่ในเขตอำนาจของศาล Subordinate Courts แขนง Small Claims Tribunals โดยศาลจะส่งสำเนาคำฟ้องและส่งหมายเรียกให้จำเลยมาศาลใน 24 ชั่วโมง และในคดีนักท่องเที่ยวศาลจะทำการพิจารณาและพิพากษาในวันเดียวกัน

การที่ประเทศสิงคโปร์กำหนดให้มีการพิจารณาคดีที่รวดเร็วโดยแยกประเภทของคดีเฉพาะคดีนักท่องเที่ยวให้เสร็จสิ้นเพียง 1 วัน ส่วนคดีทั่วไปที่อยู่ในเขตอำนาจของแผนกนี้ก็จะใช้เวลานับแต่ยื่นคำฟ้องประมาณ 5-10 วัน ซึ่งถือว่าเป็นข้อแตกต่างที่ชี้ให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับข้อพิพาทของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ที่มีระยะเวลาอยู่ในประเทศที่จำกัด ซึ่งในประเทศไทยแม้มีวัตถุประสงค์ให้คดีเสร็จสิ้นไปโดยรวดเร็ว แต่ในคดีนักท่องเที่ยวก็ไม่ได้มีการแบ่งแยกแต่อย่างใด ซึ่งจะดำเนินคดีไปเช่นเดียวกับคดีทั่วไป เช่นนี้จึงทำให้มีความล่าช้าไม่เหมาะสมกับข้อพิพาทของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่อยู่ในประเทศไทยเป็นการชั่วคราว

หากประเทศไทยใช้วิธีการแยกคดีที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้มีวิธีพิจารณาคดีเป็นการเฉพาะ หรือมีการจัดตั้งศาลที่มีเขตอำนาจเฉพาะเพื่อพิจารณาคดีสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อให้มีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ก็อาจทำให้ช่วยลดปริมาณของคดีในศาลลงได้

ข. ขั้นตอนการดำเนินคดีของกระบวนการทางศาล แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กำหนดให้คดีมีโนสารสามารถแถลงข้อหาต่อศาลด้วยวาจาหรือทำเป็นหนังสือ และให้โจทก์สามารถดำเนินคดีได้ด้วยตนเองโดยไม่จำเป็นต้องมีทนายความมาช่วยเหลือ ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงฯ แต่ในทางปฏิบัติการดำเนินคดีในศาลแขวงมักมีการฟ้องคดีเป็นหนังสือ เช่นนี้จึงไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศาลแขวง ที่ต้องการให้วิธีการพิจารณาคดีในศาลแขวงควรกระทำให้เรียบง่ายและประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย

ในประเทศออสเตรเลีย รัฐนิวเซาท์เวลส์ การพิจารณาคดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์เล็กน้อยทุนทรัพย์ไม่เกิน 25,000 เหรียญ ก็มีลักษณะการพิจารณาคดีเป็นพิเศษเช่นเดียวกับประเทศไทย ศาลที่มีเขตอำนาจเหนือคดีเล็กน้อยเรียกว่า Tribunals แต่มีความแตกต่างกับการดำเนินคดีทั่วไป คือ คู่ความต้องดำเนินคดีด้วยตนเองจะมอบอำนาจให้ทนายความดำเนินคดีแทนไม่ได้ เพื่อให้คู่ความมาศาลและการพิจารณาจะทำการไต่ถามเพื่อให้ตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันก่อนเพื่อให้คดีเสร็จสิ้นโดยเร็ว โดยการตัดสินใจของตัวความ หากตกลงกันไม่ได้จึงจะทำการวินิจฉัยชี้ขาดคดีกันต่อไป

ผู้เขียนเห็นว่า การดำเนินคดีของ โจทก์หรือคู่พิพาทในคดีที่มีทุนทรัพย์เล็กน้อย เช่นในคดีที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับผู้บริโภค ในเรื่องสินค้าหรือบริการ การผิดสัญญาที่มีประเด็นไม่ยุ่งยาก หากกรณีที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเป็นผู้เสียหายกระทำการฟ้องคดีต่อศาลด้วยตนเอง และเป็นการแถลงข้อหาด้วยวาจาต่อศาลด้วยตนเองโดยไม่มีทนายความหรือมอบอำนาจให้ผู้อื่นกระทำการแทน ก็อาจทำให้คดีที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวต่างชาติสามารถเข้าสู่กระบวนการทางศาลได้ง่ายขึ้นเช่นเดียวกับประเทศออสเตรเลีย รัฐนิวเซาท์เวลส์ ก็อาจทำให้ประเทศไทยสามารถที่จะเยียวยาความเสียหายให้กับนักท่องเที่ยวต่างชาติได้อย่างทั่วถึงและมีความรวดเร็วยิ่งขึ้นก็ได้

ก. ในเรื่องเกี่ยวกับพยานหลักฐานในคดีมโนสาเร่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 193 จัตวา ให้อำนาจศาลเรียกพยานหลักฐานเข้าสืบได้เองตามที่เห็นสมควร หากเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ซึ่งเป็นการกำหนดเพื่อให้ผู้พิพากษาเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยกับคดี อันมีลักษณะเป็นการแสวงหาข้อเท็จจริง (active) อันมีลักษณะของระบบไต่สวน ไม่เหมือนกับคดีทั่วไปที่ผู้พิพากษาต้องวางเฉย (passive) ซึ่งในทางปฏิบัติแม้กฎหมายได้กำหนดไว้ว่าให้ผู้พิพากษาเข้าไปมีส่วนร่วมในเรื่องเกี่ยวกับพยานหลักฐานในคดี เช่น การเรียกพยานมาสืบเอง หรือในการถามพยาน ผู้พิพากษาจะต้องเป็นผู้ที่ถามพยานก่อนแล้วจึงให้ตัวความซักถาม หรือมีอำนาจซักถามพยานเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่เกี่ยวเนื่องกับคดี แม้ในกรณีที่ไม่มีคู่ความฝ่ายใดยกขึ้นอ้างก็ตาม

ดังนั้น การดำเนินคดีมโนสาเร่หรือคดีที่มีทุนทรัพย์เล็กน้อย ที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติอันอยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลแขวง เมื่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้ให้อำนาจผู้พิพากษาช่วยแสวงหาข้อเท็จจริงในคดี หากผู้พิพากษาเข้ามีส่วนร่วมด้วยในคดีก็สามารถควบคุมในเรื่องเกี่ยวกับพยานหลักฐานและสามารถช่วยลดกระบวนการพิจารณาที่ไม่จำเป็นในคดี อาจทำให้ระยะเวลาในการพิจารณาล้นลงหรือมีความกระชับมากขึ้น กรณีที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเป็นผู้เสนอคดีต่อศาล เนื่องจากนักท่องเที่ยวมิใช่ผู้ที่มีความรู้ในเรื่องกฎหมายไทย การให้ผู้พิพากษาเข้ามามีส่วนในคดีก็ย่อมเป็นผลดีกับตัวผู้เสียหาย อีกทั้งยังช่วยให้เกิดความเป็นธรรมกับผู้เสียหายอีกด้วย หากคู่ความกระทำการอันเป็นการเอาเปรียบในเชิงคดีกับนักท่องเที่ยวต่างชาติผู้เสียหาย

ปัญหาดังที่ได้กล่าวมานี้ หากศาลแขวงที่พิจารณาคดีแพ่งเล็กน้อยในประเทศไทย นำรูปแบบการดำเนินคดีของศาลนอกเวลาปกติหรือศาลกลางคืน (Night courts) ที่ใช้ในประเทศออสเตรเลีย รัฐนิวเซาท์เวลส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐนิวยอร์ก หรือประเทศสิงคโปร์ ที่นำมาช่วยบริหารจัดการคดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์เล็กน้อยให้สามารถระงับข้อพิพาทได้อย่างรวดเร็วและเป็นธรรม ซึ่งควรนำมาใช้ในประเทศไทย เช่น ในเรื่องเกี่ยวกับกำหนดเวลาในการพิจารณาคดี ซึ่งกำหนดให้มี

การพิจารณาคดีนอกเวลาทำการปกติของศาลหรือในเวลากลางคืน ย่อมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนที่ไม่สามารถมาศาลได้ในเวลาราชการ เปิดโอกาสให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย

ในการเสนอข้อเรียกร้องต่อศาลกลางคืน ควรใช้วิธีการเช่นเดียวกับประเทศสิงคโปร์ คือ ศาลจะให้เสนอข้อเรียกร้อง โดยให้ผู้เรียกร้องกรอกข้อความ รายละเอียดเกี่ยวกับข้อเรียกร้อง จำนวนเงินที่เรียกร้องและระบุพยานหลักฐานในเอกสารที่ศาลจัดเตรียมไว้ให้ และในการเสนอข้อเรียกร้องต่อศาลผู้เรียกร้องสามารถกระทำได้ด้วยตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องตั้งทนายความมาช่วยเหลือ รวมทั้งในทุกขั้นตอนของกระบวนการพิจารณาในศาลกลางคืน ดังที่ได้กล่าวมานี้ จึงเห็นได้ว่าเป็นการลดขั้นตอนที่ยุงยากของการดำเนินคดีในศาล และมีความเหมาะสมกับคดีที่นักท่งที่เชี่ยวชาญต่างชาติเป็นผู้เรียกร้องที่ไม่เข้าใจกระบวนการทางศาล แต่ต้องการใช้มาตรการเยียวยาความเสียหายด้วยการระงับข้อพิพาทของตนด้วยกระบวนการทางศาลได้

การดำเนินคดีแพ่งที่ผู้เรียกร้องหรือโจทก์เป็นคนต่างชาติ กระบวนการพิจารณาคดีของศาลก็ควรมีการจัดหาล่ามให้ เช่นเดียวกับประเทศสิงคโปร์หรือในประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐนิวยอร์ก ที่หากผู้เรียกร้องไม่สามารถพูดภาษาท้องถิ่นหรือเป็นคนต่างชาติ ศาลจะต้องมีการดำเนินการจัดหาล่ามให้ เช่นนี้ก็สามารถนำมาใช้กับคดีที่เกี่ยวกับนักท่งที่เชี่ยวชาญต่างชาติได้

ในการพิจารณาคดีแพ่งของนักท่งที่เชี่ยวชาญต่างชาติที่ได้รับความเสียหายในประเทศไทยอันเนื่องมาจากการซื้อสินค้าหรือบริการ หรือเป็นการกระทำของผู้ประกอบการนำเที่ยว ซึ่งถือได้ว่าเป็นคดีผู้บริโภค ในการพิจารณาคดีของศาลนอกเวลาปกติหรือศาลกลางคืนหากมีการกำหนดให้มีการพิจารณาโดยลับไม่เปิดเผยให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบ เช่นเดียวกันกับประเทศออสเตรเลีย รัฐนิวเซาท์เวลส์

การกำหนดข้อบังคับหรือขั้นตอนกระบวนการวิธีพิจารณาคดีที่ใช้ในศาลกลางคืนที่มีอำนาจพิจารณาคดีเกี่ยวกับนักท่งที่เชี่ยวชาญต่างชาติ นั้น ควรมีรูปแบบที่เรียบง่ายและไม่ยุ่งยาก ดังนั้น การออกกฎหมายที่ใช้บังคับจะต้องมีลักษณะยืดหยุ่นและสามารถแก้ไขได้โดยง่ายและมีความเหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน ดังนี้จึงควรกำหนดให้ศาลฎีกาเข้ามามีอำนาจในการออกกฎหมายหรือระเบียบที่ใช้บังคับในศาลกลางคืน เช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐนิวยอร์ก ที่ให้เป็นอำนาจของศาลฎีกา (Supreme Court) เป็นผู้ออกกฎหมายและข้อบังคับเกี่ยวกับศาลกลางคืน¹⁰

กระบวนการพิจารณาของศาลกลางคืนควรมีลักษณะเรียบง่ายไม่ยุ่งยาก เพื่อให้ นักท่งที่เชี่ยวชาญเสียหายสามารถดำเนินคดีได้ด้วยตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องมีทนายความ ซึ่งจะช่วยให้คดีสิ้นสุดลงไปด้วยความรวดเร็ว เพราะการพิจารณาของศาลกลางคืนในทุกประเทศไม่ว่าจะเป็นประเทศ

¹⁰ New York City Civil Court Act. 1804.

ออสเตรเลีย รัฐนิวเซาท์เวลส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐนิวยอร์ก และประเทศสิงคโปร์ ศาลจะพยายามไกล่เกลี่ยเพื่อให้คู่ความตกลงกันหรือประนีประนอมกันเสียก่อน หากคู่ความพอใจในเงื่อนไขก็สามารถระงับข้อพิพาทได้ด้วยเวลาที่รวดเร็ว ประหยัดและได้รับความเป็นธรรมอีกด้วย

(2) กระบวนพิจารณาตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551

เมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นเกี่ยวกับการซื้อสินค้าหรือบริการ อันเป็นความเสียหายในทางแพ่งที่อยู่ภายใต้บังคับแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแล้ว ในปัจจุบันมีพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ซึ่งได้บัญญัติขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คดีข้อพิพาทที่เกี่ยวกับผู้บริโภคได้รับการพิจารณาด้วยกระบวนการเฉพาะ แต่ยังมีได้มีการจัดตั้งศาลชำนาญพิเศษเช่นเดียวกับคดีพิเศษอื่น แต่ได้มีการจัดตั้งองค์คณะที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีผู้บริโภคในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งทั่วไป

การนำพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มาใช้ในคดีท่องเที่ยว โดยในคดีที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยว การที่นักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในราชอาณาจักรไทย มีความจำเป็นที่จะต้องบริโภคสินค้าหรือบริการ ซึ่งก็อาจได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกายหรือทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการใช้สินค้าหรือบริการหรือการหลอกลวงในคุณภาพ ลักษณะ ปริมาณของสินค้าหรือบริการ หรือข้อพิพาทในธุรกิจการท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นการขนส่ง ที่พักอาศัย อันเป็นข้อพิพาทในทางแพ่งโดยนักท่องเที่ยวต่างชาติย่อมอยู่ในฐานะเป็นผู้บริโภคในส่วนที่เกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ดังนี้จะทำการศึกษาถึง ก. การกำหนดประเภทคดีผู้บริโภค ข. การฟ้องคดีผู้บริโภค ค. กระบวนการพิจารณาคดีผู้บริโภค

ก. การกำหนดประเภทคดีผู้บริโภค ประเภทของความเสียหายที่นักท่องเที่ยวได้รับในระหว่างที่พำนักอยู่ในประเทศไทยนั้นมีทั้งความเสียหายในทางอาญาและทางแพ่ง ปัจจุบันหากกรณีนักท่องเที่ยวได้รับความเสียหายเกิดข้อพิพาทในทางแพ่งที่เกี่ยวกับการซื้อสินค้าหรือบริการก็จะได้รับการเยียวยาความเสียหายตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 โดยคดีผู้บริโภค คือ คดีแพ่งระหว่างผู้บริโภคร่วมกับผู้ประกอบธุรกิจ ซึ่งพิพาทเนื่องมาจากการบริโภคสินค้าและบริการ ดังนี้ข้อพิพาทในทางแพ่งที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวต่างชาติย่อมถือได้ว่าเป็นคดีผู้บริโภค¹¹ แต่หากคดีที่ฟ้องร้องกันนั้นเป็นคดีอาญา เช่น นักท่องเที่ยวฟ้องผู้ประกอบการ ขอให้ลงโทษฐานฉ้อโกงหรือข่มขู่ ย่อมไม่ถือว่าเป็นคดีผู้บริโภคที่อยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัตินี้

¹¹ ชาญณรงค์ ปรานิจิตต์. (2551). วิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค ลักษณะพิเศษและข้อสังเกตที่สำคัญ.

ดังที่ได้กล่าวมานี้ ผู้เขียนเห็นว่า แม้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคน พ.ศ.2551 มีวัตถุประสงค์ให้เป็นกระบวนการพิจารณาที่สะดวกรวดเร็ว ประหยัด และเที่ยงธรรม เพื่อให้ประชาชนโดยเฉพาะผู้บริโภคสามารถที่จะเข้าถึงความยุติธรรมจากศาลได้โดยง่าย แต่การให้ความคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติผู้ได้รับความเสียหายในประเทศไทยนั้น ยังไม่ครอบคลุมเนื่องจากใช้บังคับเพียงคดีแพ่งเท่านั้น ไม่รวมถึงความเสียหายในทางอาญาที่นักท่องเที่ยวเป็นผู้เสียหายอันเนื่องมาจากการซื้อสินค้าหรือบริการนั้นด้วย

อีกทั้งการเยียวยาความเสียหายในทางแพ่งแก่นักท่องเที่ยว อาจไม่ได้รับประโยชน์เท่าที่ควร เนื่องจากคดีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวต่างชาติเป็นผู้บริโภคนั้น มักจะเป็นคดีที่มีทุนทรัพย์พิพาทเพียงเล็กน้อยหรือไม่เกินสามแสนบาท ซึ่งถือว่าเป็นคดีมโนสาร่า ที่มีกระบวนการพิจารณาดีแบบวิสามัญ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งอยู่แล้ว จึงอาจมีความทับซ้อนกันและอาจก่อให้เกิดความสับสนของผู้ได้รับความเสียหาย ในการนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลก็เป็นได้

ข. หลักการฟ้องคดีผู้บริโภค หลักเกณฑ์ในการเสนอคำฟ้องต่อศาล หากมีความเสียหายในทางแพ่งเกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวต่างชาติอันเนื่องมาจากการซื้อสินค้าหรือบริการ ที่มีลักษณะเป็นการละเมิดหรือผิดสัญญา ในการเริ่มต้นคดีกระบวนการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ได้กำหนดให้โจทก์มีหน้าที่ดำเนินการอย่างเคร่งครัดและมีขั้นตอนยุ่งยาก ซึ่งอาจทำให้ผู้ได้รับความเสียหายไม่สามารถดำเนินคดีด้วยตนเองได้ เช่น ตามมาตรา 172 ในเรื่องของคำฟ้อง ต้องชัดเจนถึงการโต้แย้งสิทธิและยังต้องมีคำขอบังคับด้วย ซึ่งเป็นข้อยุ่งยากในการเริ่มต้นกระบวนการยุติธรรมในทางศาล เนื่องจากข้อพิพาทในทางแพ่งของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ความเสียหายที่ได้รับอาจเป็นจำนวนเงินเพียงเล็กน้อย จึงทำให้นักท่องเที่ยวต่างชาติอาจละเลยเสียไม่ใช้มาตรการในการเยียวยาความเสียหาย เนื่องจากอาจไม่คุ้มกับค่าใช้จ่ายในการดำเนินการกว่าคดีจะเสร็จสิ้น

ดังที่ได้กล่าวมานี้ ความเสียหายในทางแพ่งที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ อันเนื่องมาจากการซื้อสินค้าหรือบริการ ถือว่าเป็นคดีผู้บริโภคและอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มีการลดความเคร่งครัดในขั้นตอนกระบวนการพิจารณาคดีเพื่อให้ผู้บริโภคที่ถูกโต้แย้งสิทธิสามารถดำเนินการฟ้องร้องหรือต่อสู้คดีในศาลด้วยตนเองโดยไม่ต้องมีทนายความ อีกทั้งยังสามารถฟ้องคดีด้วยวาจาหรือจะทำคำฟ้องเป็นหนังสือก็ได้ และตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการดำเนินกระบวนการพิจารณาและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดีในคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ข้อ 6 ให้เจ้าพนักงานคดีดำเนินการช่วยเหลือให้คำแนะนำเกี่ยวกับการฟ้องคดีของโจทก์

กรณีขั้นตอนในการฟ้องคดี ผู้เขียนเห็นว่า ในคดีที่โจทก์เป็นนักท่งเที่ยว ชาวต่างชาติซึ่งไม่เข้าใจภาษาไทยและกฎหมายไทย ซึ่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริ โภค พ.ศ. 2551 ในส่วนของการมีผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริ โภคและการฟ้องคดีด้วยวาจา หากนักท่งเที่ยวเป็น โจทก์ในการฟ้องคดีด้วยตนเองก็จะมีเจ้าพนักงานคดีดำเนินการช่วยเหลือให้คำแนะนำเกี่ยวกับการ ฟ้องคดีของโจทก์ เพื่อให้การฟ้องคดีของผู้บริ โภคมีความสะดวกขึ้น และหากมีผู้ดำเนินคดีแทนโดย เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือของสำนักงานคุ้มครองผู้บริ โภคหรือสมาคมคุ้มครองผู้บริ โภค ดังนี้จะทำให้ นักท่งเที่ยวชาวต่างชาติได้รับการเยียวยาความเสียหาย จากผู้ที่มีความรู้และความชำนาญเกี่ยวกับคดี ผู้บริ โภค และช่วยลดความเสียหายเปรียบของผู้บริ โภคซึ่งเป็นนักท่งเที่ยวชาวต่างชาติ เกี่ยวกับ กระบวนการทางกฎหมายหรือในทางคดี และและหลักการเกี่ยวกับวิธีการฟ้องคดีด้วยวาจา ก็เป็นการ ลดขั้นตอนและอุปสรรคในด้านภาษาของกลุ่มความชาวต่างชาติอีกด้วย

ค. การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีผู้บริ โภค กระบวนการในการพิจารณาคดี ผู้บริ โภคมีรูปแบบในเรื่องการพิจารณาคดีที่ง่ายและไม่ยุ่งยาก เพื่อเปิดโอกาสให้แก่คู่ความสามารถ ฟ้องร้องและดำเนินคดีด้วยตนเองได้โดยไม่จำเป็นต้องมีทนายความ โดยมีหลักการทำนองเดียวกับวิธี พิจารณาวิสามัญของคดีมโนสาร่ ตามที่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 193 มาตรา 193 ตี และมาตรา 193 จัตวา นั้นเอง

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริ โภค พ.ศ.2551 มาตรา 25 ได้กำหนดการ ดำเนินการไต่ถามคดีในวันพิจารณา โดยให้เจ้าพนักงานคดี บุคคลที่ศาลกำหนด หรือบุคคลที่คู่ความตกลง กันเป็นผู้ดำเนินการ ไต่ถามคดี และเพื่อให้การดำเนินการไต่ถามคดีมีความชัดเจนขึ้นในเรื่องผู้ทำการ ไต่ถามคดี จึงมีการออกข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการดำเนินกระบวนการพิจารณาและการ ปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดีในคดีผู้บริ โภค พ.ศ.2551 ข้อ 14 และข้อ15 โดยให้เจ้าพนักงานคดีเป็น ผู้ไต่ถามคดีให้คู่ความได้เจรจาตกลงกัน เว้นแต่ศาลเห็นสมควรจะแต่งตั้งให้ผู้ประนีประนอมประจำ ศาลเป็นผู้ทำหน้าที่ไต่ถามคดีแทนก็ได้ หรือคู่ความจะตกลงกันให้บุคคลใดทำการไต่ถามคดีก็ได้ แต่ ต้องไม่เป็นการทำให้คดีล่าช้าเสียหายด้วย

ดังกล่าวนี้นักเขียนเห็นว่า การกำหนดให้เจ้าพนักงานคดี บุคคลที่ศาลกำหนด หรือบุคคลที่คู่ความตกลงกันเป็นผู้ดำเนินการไต่ถามคดี มีความแตกต่างกับการดำเนินคดีมโนสาร่ที่ กำหนดให้ศาลเป็นผู้ดำเนินการไต่ถามคดี ซึ่งในการดำเนินการไต่ถามคดีอาจมีความผ่อนคลายไม่ เคร่งครัด มีความเหมาะสมกับกรณีที่เป็นนักท่งเที่ยวชาวต่างชาติที่ต้องการเยียวยาความเสียหาย โดยเร็วและไม่เกิดช่องว่างทางด้านภาษา อีกทั้งทำให้คู่กรณีเกิดความสบายใจและพร้อมที่จะเปิดใจ เปิดเผยข้อเท็จจริงต่างๆ ทำให้การไต่ถามคดีประสบความสำเร็จช่วยให้คู่กรณีบรรลุข้อตกลง ประนีประนอมยอมความกันได้

อีกทั้งการออกข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการดำเนินกระบวนการพิจารณาและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดีในคดีผู้บริ โภค พ.ศ.2551 ข้อ 18 ยังมีการกำหนดให้มีการแยกสำนวนการไต่ถามไต่สวนออกจากสำนวนในการพิจารณาคดี หากการไต่ถามไต่สวนไม่สำเร็จ คดีก็จะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาโดยไม่นำข้อเท็จจริงที่ได้จากการไต่ถามไต่สวน และผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะพิจารณาคดีก็ต้องไม่ใช่ผู้ที่เคยทำหน้าที่ไต่ถามไต่สวนมาก่อนด้วย เช่นนี้คู่กรณีจึงไม่ต้องกังวลว่าข้อเท็จจริงที่เปิดเผยหรือยอมรับไว้ในระหว่างการเจรจาไต่ถามไต่สวนนั้น จะถูกคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งนำไปใช้อ้างอิงเป็นพยานหลักฐานในคดีในภายหลัง

ในเรื่องเกี่ยวกับพยานหลักฐานในคดีผู้บริ โภค เป็นระบบของการไต่สวน เช่นเดียวกับหลักการในเรื่องคดีมโนสำเร่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ที่ให้อำนาจศาลค้นหาความจริงได้ด้วยตนเองมากกว่าจะเป็นภาระหน้าที่ของคู่ความ และในคดีผู้บริ โภคให้อำนาจศาลที่จะสั่งให้เจ้าพนักงานคดีช่วยเหลือศาลในการตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐานได้อีกด้วย และในการซักถามพยาน ศาลจะเป็นผู้ซักถามพยานเอง คู่ความหรือทนายความซักถามพยานได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาล

คดีซึ่งนักท่องเที่ยวผู้บริ โภคที่ได้รับความเสียหายมีระยะเวลาอยู่ในประเทศไทยสั้นและจำกัด การกำหนดให้ผู้พิพากษาเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยในเรื่องเกี่ยวกับพยานหลักฐาน และให้เจ้าพนักงานคดีเข้ามามีส่วนช่วยในการตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐาน ก็จะช่วยลดขั้นตอนกระบวนการพิจารณาที่ไม่จำเป็นและทำให้ระยะเวลาในการพิจารณาคดีมีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้นด้วย

หลักการในเรื่องการทำคำพิพากษาของศาลในคดีผู้บริ โภค มีหลักเกณฑ์ที่แตกต่างกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 ในเรื่องเกี่ยวกับการพิพากษาเกินคำขอ โดยพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริ โภค มาตรา 39 บัญญัติให้ศาลในคดีผู้บริ โภคมีอำนาจวินิจฉัยกำหนดจำนวนค่าเสียหายและใช้มาตรการหรือวิธีการตามคำขอให้ถูกต้องและเหมาะสมได้แม้จะเป็นเรื่องเกินคำขอของโจทก์ก็ตาม เนื่องจากสภาพของคดีผู้บริ โภคนี้อาจส่งผลกระทบต่อหรือสร้างความเสียหายให้แก่ผู้บริ โภค

ในการพิจารณาคดีผู้บริ โภคซึ่งนักท่องเที่ยวต่างชาติเป็นผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการซื้อสินค้าหรือบริการ เป็นคดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลส่วนแพ่ง โดยหากเป็นคดีที่มีทุนทรัพย์ที่พิพาทหรือจำนวนเงินที่เรียกร้องไม่เกินสามแสนบาท ก็อยู่ในเขตอำนาจของศาลแขวง หากทุนทรัพย์เกินกว่าที่ว่ามีอยู่นี้ อยู่ในศาลจังหวัด แต่ส่วนใหญ่คดีที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวมักจะเป็นคดีที่มีทุนทรัพย์เล็กน้อยแต่มีผู้เสียหายจำนวนมาก ดังนั้นจึงอยู่ในอำนาจของศาลแขวงเช่นเดียวกับคดีมโนสำเร่หรือคดีไม่มีข้อยุ่งยากตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยคดีที่เกี่ยวกับผู้บริ โภค

นี้ก็อยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลนอกเวลาปกติหรือศาลกลางคืนเช่นเดียวกันกับคดีแพ่ง ซึ่งได้ทำการวิเคราะห์ไว้ในประเด็นของกระบวนการพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

2) วิเคราะห์ปัญหาของมาตรการเยียวยาความเสียหายทางแพ่งโดยทางอื่นนอกจากศาล

ข้อพิพาทในทางแพ่งที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันของประเทศไทย ใช้วิธีระงับข้อพิพาทด้วยกระบวนการทางศาล โดยมีได้กำหนดไว้แน่ชัดว่าให้นำกระบวนการระงับข้อพิพาทโดยทางอื่นนอกจากศาล (Alternative Dispute Resolution (ADR)) มาใช้ในคดีที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวเหมือนในประเทศออสเตรเลีย¹² หรือในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งการระงับข้อพิพาทโดยทางอื่นนี้ถือได้ว่าเป็นวิธีการระงับข้อพิพาทที่รวดเร็ว เนื่องจากมีวิธีพิจารณาที่ไม่เคร่งครัด มีขั้นตอนไม่ยุ่งยาก และประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำเนินกระบวนการพิจารณา ซึ่งจะทำให้การวิเคราะห์ถึงวิธีการระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาท (Mediation or Conciliation) และการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ (Arbitration)

(1) การระงับข้อพิพาทโดยวิธีไกล่เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาท (Mediation or Conciliation)

การไกล่เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาทเป็นวิธีการที่มีความยุ่งยากน้อยกว่ากระบวนการพิจารณาคดีทางศาล โดยการไกล่เกลี่ยหรือการประนอมข้อพิพาทนอกจากจะมีคู่กรณีพิพาททั้งสองฝ่ายแล้ว คู่กรณีทั้งสองฝ่ายอาจร่วมกันตั้งคนกลางหรือผู้ไกล่เกลี่ย (Mediator) เพื่อทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เกิดขึ้น

ข้อพิพาทในทางแพ่งที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว หากใช้วิธีการระงับข้อพิพาทโดยกระบวนการไกล่เกลี่ยจะสามารถช่วยลดข้อบกพร่องในเรื่องกระบวนการที่ยุ่งยากของกระบวนการของศาลได้ ซึ่งบรรยากาศของการไกล่เกลี่ยมีความเป็นกันเองมากกว่า เนื่องจากผู้ที่ทำหน้าที่เป็นคนกลางมักจะเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจจากคู่กรณี และสามารถช่วยลดความเป็นปฏิปักษ์ของคู่ความ และสามารถรักษาความสัมพันธ์ของคู่พิพาทได้ อีกทั้งยังสามารถรักษาความลับที่เกี่ยวกับข้อพิพาท ซึ่งหากคู่กรณีสามารถตกลงกันได้ตามแนวทางที่ผู้ไกล่เกลี่ยเสนอเพื่อระงับข้อพิพาท ให้เกิดความตกลงร่วมกันเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความ ซึ่งจะทำให้ระยะเวลาในการระงับข้อพิพาทสั้นลงเมื่อเปรียบเทียบกับกระบวนการเยียวยาโดยกระบวนการทางศาล

กระบวนการไกล่เกลี่ยในประเทศออสเตรเลีย รัฐนิวเซาท์เวลส์ ผู้ไกล่เกลี่ยจะเป็นผู้แจ้งให้คู่พิพาทเข้าร่วมในการเจรจาหรือไกล่เกลี่ยมาประชุมในเบื้องต้นพร้อมกัน (Preliminary

¹² Warren Pengilly. (1990). *The Law of Travel and Tourism*. p.110.

Conference) หรือใช้วิธีการประชุมทางจอภาพ (teleconference) ก็ได้¹³ ดังที่ได้กล่าวมานี้ ผู้เขียนเห็นว่าการไกล่เกลี่ยต้องดำเนินการโดยตรงต่อหน้าคู่กรณี ในการช่วยเจรจาระหว่างคู่กรณีให้สามารถระงับข้อพิพาทได้ด้วยตนเองหรือให้นำไปสู่การระงับข้อพิพาทด้วยความพึงพอใจบรรลุข้อตกลงร่วมกัน ไม่ควรให้มีการตั้งตัวแทนในการตัดสินใจเกี่ยวกับข้อพิพาท

ในคดีแพ่งที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ หากเลือกมาตรการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยของประเทศไทย ในกรณีที่คู่กรณีไม่สามารถมาพร้อมกันในวันนัดไกล่เกลี่ยและสถานที่ที่กำหนดได้ การนำวิธีการประชุมทางจอภาพจะมีความเหมาะสมกับคดีของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ซึ่งนักท่องเที่ยวอาจไม่มีที่พักเป็นหลักแหล่งและเดินทางท่องเที่ยวไปตามจังหวัดต่างๆ แต่หากใช้วิธีการนี้โดยในวันกำหนดนัดไกล่เกลี่ยนักท่องเที่ยวต่างชาติผู้นั้นอาจเสียสละเวลาเพียงเล็กน้อยอยู่หน้าจอคอมพิวเตอร์แล้วเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย เป็นวิธีการเช่นเดียวกับประเทศออสเตรเลีย รัฐนิวเซาท์เวลส์ เพื่อเป็นมาตรการเยียวยาความเสียหายของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติโดยกระบวนการอื่นนอกจากศาลได้ ก็สามารถทำให้นักท่องเที่ยวที่ได้รับความเสียหายได้รับการเยียวยาได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพอีกด้วย

กระบวนการไกล่เกลี่ยในประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้ไกล่เกลี่ยจะเข้าดำเนินการร่วมกับคู่ความและทนายความของคู่ความทั้งสองฝ่าย เพื่อส่งเสริมให้มีการสื่อสารระหว่างคู่ความให้ดียิ่งขึ้นช่วยทำความเข้าใจในผลประโยชน์ที่คู่ความทั้งสองมีอยู่ ค้นหาจุดเด่นและจุดด้อยในรูปคดีของคู่ความ รวมทั้งหาทางเลือกหรือหนทางที่จะทำให้คู่ความตกลงระงับข้อพิพาทระหว่างกันได้ แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ไกล่เกลี่ยจะไม่มีหน้าที่เป็นผู้ประเมินข้อพิพาทว่าฝ่ายใดจะเป็นผู้แพ้หรือชนะคดี หากการไกล่เกลี่ยเป็นผลสำเร็จข้อพิพาทก็เป็นอันยุติไป ตามปกติจะใช้เวลาในการไกล่เกลี่ยครั้งละประมาณ 2 ชั่วโมง¹⁴

ซึ่งในประเทศไทยการดำเนินการไกล่เกลี่ยในคดีที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ควรจะมีระยะเวลาสั้นในการหาข้อยุติตามแนวทางของการไกล่เกลี่ย ดังนั้นหากคู่กรณีสามารถตกลงกันได้ภายในระยะเวลาของการไกล่เกลี่ยครั้งแรก ภายใน 2 ชั่วโมง เช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกาก็ย่อมบรรลุถึงวัตถุประสงค์แห่งการระงับข้อพิพาทและอาจเสร็จสิ้นได้ภายในระยะเวลาที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติอยู่ในราชอาณาจักรไทย

ดังที่ได้กล่าวมานี้ ข้อพิพาทในทางแพ่งที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ส่วนใหญ่เป็นคดีที่มีทุนทรัพย์เล็กน้อยและผู้เสียหายต้องการให้มีการเยียวยาตามจำนวนเงินที่นักท่องเที่ยวต้อง

¹³ The Institute of Arbitrator & Mediators Australia Conciliation Rules. Rule 2.

¹⁴ กองวิชาการ สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ. (2543, กันยายน). “การปฏิรูประบบงานศาล: ประสบการณ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา.” *บทบัญญัติ*, 56, 4. หน้า 91.

สูญเสียไป อีกทั้งยังต้องการระงับข้อพิพาทให้สิ้นสุดลงโดยเร็ว ใช้เวลาให้น้อยที่สุด เนื่องจากนักท่องเที่ยวต้องเดินทางออกนอกราชอาณาจักร ดังนั้นหากใช้มาตรการในการเยียวยาความเสียหายด้วยวิธีการไกล่เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาทย่อมเป็นเรื่องที่เหมาะสม เนื่องจากวิธีการไกล่เกลี่ยมีขั้นตอนที่ไม่ยุ่งยากสลับซับซ้อน หากสามารถตกลงกันได้ตามแนวทางที่ผู้ไกล่เกลี่ยวางไว้ ข้อขัดแย้งก็จะสิ้นสุดลงโดยเร็วเกิดความพึงพอใจในกระบวนการและยังเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายอีกด้วย

ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ในกระบวนการไกล่เกลี่ย คือ การระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาทนี้ สุดท้ายการตัดสินใจขั้นสุดท้ายในเรื่องเกี่ยวกับข้อพิพาทยังต้องเป็นหน้าที่ของคู่กรณีหรือนักท่องเที่ยวผู้เสียหาย ในกรณีต่อไปนี้

ก. กรณีที่คู่กรณีสามารถตกลงกันได้ตามแนวทางของการไกล่เกลี่ย เช่นนี้ผู้ไกล่เกลี่ยจะทำบันทึกข้อตกลงไว้ในรูปแบบของสัญญาประนีประนอมยอมความ ซึ่งทำให้คู่กรณีต้องผูกพันตามข้อสัญญา ซึ่งหากมีการปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความก็ย่อมบรรลุถึงวัตถุประสงค์แห่งการไกล่เกลี่ย แต่หากคู่กรณีฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามข้อสัญญาคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งก็ต้องฟ้องร้องดำเนินคดีในศาล และจะมีการดำเนินคดีสืบพยานตามปกติเหมือนคดีทั่วไป ซึ่งทำให้ไม่เป็นที่ไปตามความประสงค์ของคู่กรณีที่จะใช้วิธีการระงับข้อพิพาทโดยทางอื่นนอกจากศาล เพราะข้อพิพาทก็ยังต้องเข้าสู่กระบวนการสืบพยานในชั้นศาลที่มีความยุ่งยากซับซ้อนอยู่นั่นเอง

ข. กรณีที่คู่กรณีไม่สามารถตกลงกันได้ตามแนวทางของการไกล่เกลี่ย เช่นนี้คู่กรณีก็ต้องใช้กระบวนการเยียวยาความเสียหายด้วยกระบวนการทางศาลอยู่นั่นเอง

การระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยนี้ ในทุกประเทศมีหลักการเดียวกันคือ มักจะเป็นกระบวนการที่มีความเรียบง่าย สะดวก และประหยัด โดยผลของการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีนี้มักจะได้รับคามพึงพอใจจากคู่กรณีสามารถรักษาสัมพันธภาพระหว่างคู่กรณีได้เป็นอย่างดี และแม้การไกล่เกลี่ยจะไม่สำเร็จก็มักเกิดประโยชน์เนื่องจากจะช่วยให้ประเด็นข้อพิพาทบางประเด็นยุติลง

(2) การระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ (Arbitration)

การระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการอนุญาโตตุลาการ เป็นการระงับข้อพิพาททางเลือกที่ใช้ในข้อพิพาททางแพ่ง ซึ่งอาจเป็นข้อพิพาททางแพ่งที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวต่างชาติก็ได้ กระบวนการอนุญาโตตุลาการมีลักษณะที่ใกล้เคียงกับกระบวนการพิจารณาคดีของศาล แต่มีขั้นตอนไม่ยุ่งยากเท่ากระบวนการของศาล วิธีการนี้คู่กรณีจะแต่งตั้งบุคคลขึ้นทำหน้าที่เป็นอนุญาโตตุลาการ (Arbitrator) เพื่อวินิจฉัยข้อพิพาทที่เกิดขึ้น โดยคู่กรณีทั้งสองฝ่ายต้องนำเสนอหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องต่อผู้ที่เป็นอนุญาโตตุลาการ เพื่อให้อนุญาโตตุลาการใช้เป็นข้อมูลในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาท โดยอนุญาโตตุลาการจะมีคำชี้ขาด (award) ซึ่งมีผลให้คู่กรณีต้องปฏิบัติตามทันที ผลของคำชี้

ขาดมีลักษณะเทียบเท่ากับคำพิพากษาของศาล และหากคู่พิพาทไม่ปฏิบัติตามก็สามารถดำเนินการให้มีการบังคับคดีให้เป็นไปตามคำชี้ขาดเหมือนกับกรณีคำพิพากษาทั่วไปของศาล

ผู้เขียนเห็นว่า การระงับข้อพิพาทด้วยอนุญาโตตุลาการถือได้ว่าเป็นวิธีการระงับข้อพิพาททางเลือก ซึ่งหากในคดีที่พิพาทเป็นเรื่องเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ วิธีการนี้สามารถที่จะผ่อนคลายความเข้มงวดของกระบวนการทางศาลได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการฟ้องคดี การแสดงพยานหลักฐาน เช่นในกรณีที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเป็นผู้เสียหายในการกำหนดอนุญาโตตุลาการ อาจกำหนดเป็นคนที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องภาษาและข้อพิพาท ดังนั้นในขั้นตอนของกระบวนการอนุญาโตตุลาการอาจจะไม่ต้องกระทำโดยใช้ภาษาไทย หรือไม่ต้องมีการจัดทาล่ามก็ได้

การตั้งอนุญาโตตุลาการจะต้องกระทำโดยคู่กรณีทั้งสองฝ่ายเห็นชอบร่วมกัน ดังนั้นเมื่ออนุญาโตตุลาการมีคำชี้ขาดอย่างไรแล้วก็จะได้รับความพึงพอใจจากคู่กรณี บรรยากาศของการระงับข้อพิพาทก็จะลดความขัดแย้งไม่เป็นปฏิกิริยา เช่นนี้หากคู่กรณีฝ่ายหนึ่งเป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่พิพาทเกี่ยวกับข้อตกลงเกี่ยวกับธุรกิจนำเที่ยว เมื่อมีการเยียวยาความเสียหายตามคำชี้ขาดแล้วนักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจในกระบวนการระงับข้อพิพาท และไม่ติดภาพลบกับประเทศไทย เมื่อเดินทางออกนอกราชอาณาจักรแล้ว ทำให้สามารถรักษาชื่อเสียงและความลับในการประกอบการ ซึ่งในเรื่องธุรกิจนำเที่ยวที่มีความจำเป็นต้องสร้างความไว้วางใจความน่าเชื่อถือให้แก่นักท่องเที่ยวผู้ซื้อทัวร์นำเที่ยวด้วย

คำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการนั้นในการบังคับตามคำชี้ขาดต้องกระทำโดยศาล และจะบังคับตามคำชี้ขาดในทันทีเช่นเดียวกับคำพิพากษาของศาลไม่ได้ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า กรณีข้อพิพาทในทางแพ่งที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติหากมีขั้นตอนที่มากเกินไปอาจทำให้เป็นเรื่องที่ล่าช้า ซึ่งในการระงับข้อพิพาทนั้นควรกระทำโดยรวดเร็วและต้องเป็นการลดขั้นตอนที่ยุ่งยากไม่จำเป็น ซึ่งหากเป็นกระบวนการอนุญาโตตุลาการในศาลจะมีความเหมาะสมมากกว่าการกระทำนอกศาล เนื่องจากเมื่ออนุญาโตตุลาการมีคำชี้ขาดอย่างไรแล้ว ก็จะส่งคำชี้ขาดนั้นให้ศาลมีคำพิพากษาตามคำชี้ขาดทันที และโจทก์สามารถบังคับคดีได้ทันที มีความเหมาะสมที่จะนำกระบวนการอนุญาโตตุลาการมาใช้ในคดีที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ซึ่งคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการสามารถใช้บังคับได้ทั่วโลก เนื่องจากประเทศส่วนใหญ่ได้เข้าร่วมเป็นภาคีของอนุสัญญานครนิวยอร์ก 1985 (New York Convention 1985) ซึ่งประเทศที่เป็นภาคีของอนุสัญญาดังกล่าวมีหน้าที่ต้องบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการต่างประเทศ แต่กระบวนการระงับข้อพิพาทด้วยกระบวนการทางศาลนั้น คำพิพากษาของศาลสามารถใช้บังคับได้เฉพาะในประเทศที่ศาลมีคำพิพากษาเท่านั้น จะนำคำพิพากษาของศาลประเทศหนึ่งไปบังคับในอีกประเทศหนึ่งมิได้

ดังที่ได้กล่าวมานี้ กระบวนการอนุญาโตตุลาการถือได้ว่าเป็นวิธีการระงับข้อพิพาททางเลือกที่ทำให้คดีเสร็จสิ้นไปโดยรวดเร็ว เนื่องจากมีวิธีพิจารณาที่ไม่เคร่งครัด มีขั้นตอนไม่ยุ่งยากเท่ากระบวนการพิจารณาคดีโดยศาล แต่อย่างไรก็ตาม แม้การระงับข้อพิพาทโดยกระบวนการอนุญาโตตุลาการนี้ใช้ในคดีแพ่งทุกประเภทก็ตาม แต่ก็มักจะใช้ในคดีที่พิพาทที่ยุ่งยากซับซ้อนและต้องการความเชี่ยวชาญ โดยเฉพาะจากตัวอนุญาโตตุลาการที่คัดสรรมา เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐนิวยอร์ก ใช้วิธีการนี้ในข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญาก่อสร้าง ทางวิศวกรรมหรืออุตสาหกรรม ข้อพิพาทในเชิงเทคโนโลยีขั้นสูง (High-tech Disputes) ข้อพิพาทเชิงธุรกิจการค้าการลงทุน เป็นต้น ดังนั้นค่าธรรมเนียมของอนุญาโตตุลาการจึงมีราคาสูงขึ้นตามความเชี่ยวชาญของอนุญาโตตุลาการ ส่วนในคดีที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เป็นคดีมีทุนทรัพย์เล็กน้อยและไม่ยุ่งยากซับซ้อน ซึ่งอาจไม่เหมาะสมกับการระงับข้อพิพาทโดยวิธีการอนุญาโตตุลาการก็ได้

4.3.2 วิเคราะห์ปัญหาของมาตรการเยียวยาความเสียหายทางอาญา

เมื่อมีการกระทำความผิดในทางอาญาเกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ ซึ่งถือว่าเป็นผู้เสียหายที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ถือว่ารัฐมีความบกพร่องในการคุ้มครองประชาชน เช่นนี้รัฐจึงมีหน้าที่ต้องเข้ามาเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น นอกเหนือจากที่ผู้กระทำความผิดต้องรับผิดชอบเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยการชดเชยค่าสินไหมทดแทนจากการที่ผู้เสียหายต้องได้รับความเสียหายทั้งทางร่างกาย จิตใจ หรือทรัพย์สินด้วย ซึ่งจะทำการวิเคราะห์ถึง 1) ปัญหาการเยียวยาความเสียหายโดยรัฐ 2) ปัญหาการเยียวยาความเสียหายโดยการใช้สิทธิทางศาล

1) ปัญหาการเยียวยาความเสียหายโดยรัฐ

การให้ความคุ้มครองสิทธิของนักท่องเที่ยวต่างชาติผู้เสียหาย ซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมในระหว่างที่พำนักอยู่ในประเทศไทย รัฐได้มีการช่วยเหลือเพื่อบรรเทาความเสียหายของผู้เสียหาย ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 โดยผู้มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา ซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิต ร่างกาย หรือจิตใจ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น โดยเป็นการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ลักษณะ 9 ความผิดเกี่ยวกับเพศ มาตรา 276-287 และลักษณะ 10 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย ตามมาตรา 288-308

โดยให้ยื่นคำขอต่อคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ณ สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา หรือที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดทุกจังหวัด ภายใน 1 ปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายได้รู้ถึงการกระทำความผิด การพิจารณาค่า

ขอรับค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา เป็นดุลพินิจของคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาว่าจะให้ผู้เสียหายได้รับค่าตอบแทน เพียงใดหรือไม่ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำความผิด และสภาพความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ รวมทั้งการที่ผู้เสียหายจะได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่นด้วย

ดังกล่าวมานี้ผู้เขียนเห็นว่า การกำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหายโดยรัฐ ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 ซึ่งในกรณีที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเป็นผู้เสียหายในคดีอาญานั้น มักเป็นความผิดเล็กน้อยที่เกี่ยวกับทรัพย์สินหรือเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย แต่เนื่องจากพระราชบัญญัตินี้มิได้ให้ความคุ้มครองถึงการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน แต่ให้ความคุ้มครองในฐานะความผิดเกี่ยวกับเพศและความผิดต่อชีวิตร่างกายเท่านั้น เช่นนี้ย่อมถือได้ว่าความเสียหายที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ไม่มีสิทธิที่จะยื่นคำขอรับค่าตอบแทนจากรัฐ ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544

2) ปัญหาการเยียวยาความเสียหายโดยการใช้สิทธิทางศาล

ในคดีอาญาซึ่งนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเป็นผู้เสียหายในระหว่างที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย โดยส่วนใหญ่เป็นคดีอาญาน้อยที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแขวง ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ.2499 ซึ่งกฎหมายกำหนดอัตราโทษไว้ให้จำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ¹⁵ หากคดีอาญาที่มีอัตราโทษเกินกว่าที่ว่่ามานี้ที่อยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลจังหวัด โดยมีกระบวนการพิจารณาคดีที่เข้มงวดกว่าการดำเนินคดีในศาลแขวง จากการศึกษาในบทก่อนผู้เขียนเห็นว่า การดำเนินคดีอาญาในศาลแขวงมีปัญหาที่ต้องทำการศึกษาดังนี้

(1) วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศาลแขวงก็เพื่อให้คดีเล็กน้อยที่อยู่ในอำนาจของศาลแขวง ได้รับการพิจารณาพิพากษาเสร็จสิ้นไปโดยรวดเร็ว ด้วยการกำหนดวิธีการพิเศษเฉพาะศาลแขวง ทั้งนี้เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ขั้นตอนการฟ้องคดีอาญาน้อยต่อศาลแขวงมีประเด็นที่จะทำการวิเคราะห์ดังนี้

ก. หากมีการจับตัวผู้ต้องหาแล้ว พนักงานสอบสวนต้องมอบตัวผู้ต้องหาให้แก่พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบโดยเร็ว และพนักงานอัยการก็ต้องรีบนำสำนวนมาฟ้องต่อศาลโดยเร็ว ซึ่งรวมการดำเนินการทั้งหมดนี้นับแต่เวลาที่ผู้ต้องหาถูกจับจนถึงเวลายื่นฟ้องต้องกระทำไปแล้วเสร็จ

¹⁵ พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 25 (5).

ภายในเวลา 48 ชั่วโมง¹⁶ หากพ้นกำหนดระยะเวลาดังกล่าว ห้ามมิให้พนักงานอัยการฟ้องคดีต่อศาล เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากอัยการสูงสุด¹⁷ หรือพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขออนุญาตฟ้องคดีไปฟ้องในคราวหน้า เพราะมีความจำเป็นหรือมีเหตุจำเป็นที่ไม่สามารถฟ้องผู้ต้องหาได้ทันในกำหนดเวลานั้นก็ได้

จากบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องเกี่ยวกับการฟ้องคดีในศาลแขวงนั้น ผู้เขียนเห็นว่า การดำเนินคดีอาญาที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวต่างชาติที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลแขวงที่กำหนดให้พิจารณาพิพากษาคดีโดยเร็ว แต่ขั้นตอนในการนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลแขวงนั้น ยังมีความยุ่งยากเกินไปสำหรับคดีเล็กน้อย ที่ต้องผ่านกระบวนการของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการอีกชั้นหนึ่ง

ซึ่งประเทศออสเตรเลีย การดำเนินคดีในศาลแขวง (Magistrate Court หรือเรียกว่า Court of Petty Sessions) กำหนดให้ตำรวจหรือพนักงานสอบสวนแจ้งข้อหาแก่จำเลยและเป็นผู้ฟ้องคดี โดยไม่ต้องผ่านขั้นตอนการตั้งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการเหมือนในประเทศไทย เช่นนี้ก็เป็น การลดขั้นตอนการดำเนินคดีก่อนฟ้องต่อศาล ซึ่งมีความเหมาะสมเนื่องจากคดีอาญาเล็กน้อยที่อยู่ในอำนาจของศาลแขวง ส่วนใหญ่เป็นคดีความผิดขโมยความได้หรือคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือความผิดไม่ร้ายแรง และมีข้อเท็จจริงในคดีไม่ยุ่งยากซับซ้อน รวมทั้งในคดีอาญาที่นักท่องเที่ยวต่างชาติเป็นผู้เสียหายซึ่งมีระยะเวลาอยู่ในประเทศไทยเพียงชั่วคราว หากคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลได้เร็วขึ้น ก็อาจทำให้ลดปริมาณคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลแขวงและลดภาระความรับผิดชอบของพนักงานอัยการได้อีกด้วย

ข. ในกรณีที่ยังจับตัวผู้ต้องหาไม่ได้ พนักงานสอบสวนในท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้นในเขต หรือผู้ต้องหาที่มีที่อยู่ในอำนาจทำการสอบสวนได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 และให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบส่งสำนวนพร้อมความเห็นไปยังพนักงานอัยการ ซึ่งเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการเห็นสมควรตั้งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้อง แต่ในมาตรา 7 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง ที่กำหนดให้คดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลแขวงมีกำหนดระยะเวลาให้พนักงานอัยการฟ้องคดีภายใน 48 ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ต้องหาถูกจับ ก็เป็นเรื่องที่กำหนดเฉพาะในกรณีที่มีตัวผู้ต้องหาจะทำให้คดีเข้าสู่กระบวนการของศาลเร็วขึ้น

¹⁶ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง มาตรา 7.

¹⁷ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง มาตรา 9.

ในคดีอาญาเล็กน้อยที่ผู้เสียหายเป็นนักท่องเที่ยวยุโรปต่างชาติ มีกำหนดระยะเวลาอยู่ในประเทศไทยค่อนข้างจำกัด หากจับตัวผู้ต้องหาไม่ได้ก็ไม่อยู่ในบังคับของกำหนดระยะเวลาที่จะทำให้อัยการเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลแขวง เนื่องจากการพิจารณาคดีอาญานั้นจำเป็นต้องพิจารณาโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย ดังนั้น บทบัญญัติของการพิจารณาคดีในศาลแขวงก็ไม่สามารถเยียวยาความเสียหายให้แก่นักท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่

ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าในการเยียวยาความเสียหายแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติโดยกระบวนการศาล หากนักท่องเที่ยวผู้เสียหายได้รับการชดเชยความเสียหายหรือมีการพิพากษาลงโทษจำเลยในระหว่างที่ผู้เสียหายอยู่ในประเทศไทย ก็จะเกิดความพึงพอใจในกระบวนการเยียวยาความเสียหายของประเทศไทย

(2) เขตอำนาจพิจารณาคดีของศาลศาลแขวง พระธรรมนูญศาลยุติธรรมกำหนดให้คดีที่ศาลแขวงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาได้นั้น ต้องเป็นคดีที่กฎหมายกำหนดอัตราโทษไว้ให้จำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งมีได้มีการกำหนดความผิดลักษณะของความผิดเอาไว้ แต่กำหนดไว้เพียงอัตราโทษเท่านั้น

การกระทำความผิดทางอาญามีลักษณะของความรุนแรงแตกต่างกัน การกำหนดให้คดีอยู่ในอำนาจของศาลแขวงโดยพิจารณาเฉพาะอัตราโทษอาจมีความไม่เหมาะสม ซึ่งเห็นได้จากในประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐนิวยอร์ก มีการแบ่งแยกประเภทของความรุนแรงของการกระทำความผิด (misdemeanor และ felony) และคดีความผิดอาญาน้อยก็มีการแบ่งแยกเป็นความผิด misdemeanor class A, misdemeanor class B และมีการกำหนดโทษที่แตกต่างกันในแต่ละชั้นซึ่งอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาโดย District Court

ดังที่ได้กล่าวมานี้ หากมีการนำรัฐบัญญัติของประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐนิวยอร์ก มาปรับใช้ในการแบ่งแยกคดีความผิดเล็กน้อยที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลแขวง โดยแบ่งแยกจากความรุนแรงของการกระทำความผิด ผลกระทบกับสังคม และความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับจากการกระทำผิด ซึ่งความผิดทางอาญาที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวต่างชาติส่วนใหญ่เป็นคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือต่อร่างกายที่ไม่รุนแรง และผู้เสียหายต้องเดินทางออกนอกราชอาณาจักร ดังนั้นหากมีการแยกคดีออกจากคดีทั่วไปที่ผู้เสียหายเป็นคนไทย ก็จะทำให้อัยการที่อยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลแขวงค้างค้ำในศาลนานเกินสมควร เนื่องจากคดีอาญามีการบังคับโทษไม่ใช่ว่าเฉพาะเกี่ยวกับทรัพย์สินเท่านั้น แต่ยังมีผลบังคับกับเสรีภาพของจำเลยอีกด้วย การจะทำให้คดีได้รับการพิจารณาโดยเร็ว ย่อมเป็นเรื่องที่เหมาะสมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณาคดีอาญา

(3) หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการสืบพยานหลักฐานล่วงหน้าก่อนฟ้องคดี ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดจะต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย หากไม่มีตัวจำเลย

ศาลจะทำการวินิจฉัยชี้ขาดคดีไปฝ่ายเดียว เหมือนการพิจารณาคดีแพ่งมิได้ ซึ่งหากผู้เสียหายเป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่ไม่มีภูมิลำเนาในราชอาณาจักร โดยทั่วไปแล้วผู้เสียหายย่อมเป็นประจักษ์พยานหรือบุคคลซึ่งเป็นผู้รู้เห็นเหตุการณ์นั้นด้วยตนเองโดยตรง อันถือได้ว่าเป็นพยานหลักฐานอันสำคัญแก่คดี

หากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติผู้เสียหายซึ่งเป็นพยานบุคคล มีความจำเป็นต้องเดินทางออกนอกราชอาณาจักรก่อนที่พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเสร็จหรือก่อนพนักงานอัยการฟ้องคดีต่อศาล เช่นนี้ย่อมเกิดปัญหาในเรื่องเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานในคดีอันจะใช้ในการลงโทษผู้กระทำความผิดได้ ดังนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตามมาตรา 237 ทวิ ได้มีการกำหนดวิธีการเกี่ยวกับการสืบพยานล่วงหน้าก่อนฟ้องคดีไว้ ในกรณีที่พยานบุคคลต้องเดินทางออกนอกราชอาณาจักร ซึ่งเป็นมาตรการที่ศาลช่วยเหลือคู่ความในกระบวนการพิจารณาที่ต้องการอ้างอิงพยานหลักฐาน แต่พยานหลักฐานนั้นมีความสำคัญกับคดีที่จะต้องอ้างอิงข้อเท็จจริง เพื่อสนับสนุนคำฟ้องหรือคำให้การของตน

มาตรา 237 ทวิ ได้ให้อำนาจพนักงานอัยการที่จะร้องขอต่อศาลด้วยตนเองหรือร้องขอเนื่องจากได้รับคำร้องจากผู้เสียหายหรือพนักงานสอบสวน โดยพนักงานอัยการจะยื่นคำร้องต่อศาลขอสืบพยานบุคคลไว้ก่อนที่จะมีการฟ้องคดี โดยระบุการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด เพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้สืบพยานไว้ในทันทีก็ได้ อันเป็นข้อยกเว้นของหลักการพิจารณาคดีโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลยแม้ยังมีได้ตัวจำเลยมา หากศาลอนุญาตตามคำร้องขอของพนักงานอัยการที่ขอสืบพยานบุคคลไว้ล่วงหน้าเช่นนี้ ก็สามารถนำมารับฟังเป็นพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาได้

การกำหนดมาตรการในเรื่องเกี่ยวกับการสืบพยานหลักฐานไว้ก่อนฟ้องคดี ซึ่งในคดีที่ผู้เสียหายเป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติและเป็นพยานสำคัญแห่งคดี แต่การสืบพยานไว้ก่อนเช่นนี้ในทางปฏิบัติมิได้มีการใช้กันอย่างแพร่หลาย แต่ในหลักเกณฑ์ในเรื่องการสืบพยานล่วงหน้าก่อนฟ้อง เป็นเพียงมาตรการของฝ่ายรัฐที่ช่วยเหลือคู่ความในคดีที่จะอ้างอิงพยานหลักฐานสำคัญ แต่มีความจำเป็นที่ต้องเดินทางออกนอกราชอาณาจักร

ดังที่กล่าวมานี้ หากมีการแยกคดีที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้ได้รับการพิจารณาโดยเฉพาะและมีหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมกับระยะเวลาที่จำกัดของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เพื่อให้คดีเสร็จสิ้นไปจากศาลโดยเร็วและให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย โดยให้ศาลแขวงมีการพิจารณาคดีนอกเวลาทำการปกติหรือศาลกลางคืน (Night Courts) สำหรับคดีอาญาเล็กน้อย เช่นเดียวกับประเทศสิงคโปร์ใน Court 25N ซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือพนักงานอัยการ โดยสำนักงานอัยการส่งมาช่วยจัดการคดีด้วย

หากศาลแขวงมีการแยกคดีอาญาเล็กน้อยที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ ให้ได้รับการพิจารณานอกเวลาปกติหรือในเวลากลางคืน เพื่อให้ได้รับการพิจารณาโดยเร็วและมีรูปแบบของวิธีพิจารณาความที่เรียบง่าย และอาจทำให้คดีสามารถเสร็จสิ้นภายในเวลาที่นักท่องเที่ยวผู้นั้นอยู่ในราชอาณาจักรไทย และทำให้ศาลแขวงบริหารจัดการคดีให้เสร็จสิ้นไปจากกระบวนการของศาลได้เร็วขึ้น

กรณีที่เกี่ยวข้องกับพยานหลักฐาน หากมีความจำเป็นเนื่องจากไม่สามารถฟ้องคดีได้ทันก่อนที่พยานจะเดินทางออกนอกราชอาณาจักร ผู้เขียนเห็นว่า หากให้นักท่องเที่ยวผู้เสียหายมีอำนาจที่จะขอสืบพยานไว้ก่อนโดยไม่จำเป็นต้องร้องขอพนักงานอัยการแต่ใช้วิธียื่นต่อศาลนอกเวลาทำการปกติหรือศาลกลางคืนที่พิจารณาเฉพาะคดีนักท่องเที่ยวได้โดยตรง เช่นนี้ย่อมเป็นมาตรการที่รัฐจะช่วยเหลือนักท่องเที่ยวต่างชาติ และทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่ายอีกด้วย

(4) การเรียกค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 เป็นกรณีที่พนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องคดีอาญาไว้แล้ว และผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย เพราะเหตุที่ได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ อนามัย ชื่อเสียง เสรีภาพ หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สิน เช่นนี้ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อขอให้ศาลบังคับให้ชดใช้ให้แก่ตนได้ ซึ่งในมาตรา 44/1 มีวัตถุประสงค์เพื่อจะให้คดีอาญาที่ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องในทางแพ่งเอาเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดกระบวนการเสียหายโดยกระบวนการทางศาล และได้รับประโยชน์จากการดำเนินคดีในทีเดียวโดยไม่ต้องไปฟ้องคดีแพ่งต่อศาลอีกคราว เนื่องจากกฎหมายถือว่าคำร้องนี้เป็นคำฟ้องและให้ถือว่าผู้ร้องเป็นโจทก์ในคดีส่วนแพ่ง เช่นนี้ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งทั้งนี้เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เสียหาย ทั้งเป็นการประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย

การที่นักท่องเที่ยวต่างชาติผู้ได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยนั้น มักจะเป็นคดีอาญาเล็กน้อยที่เกี่ยวกับทรัพย์สินและผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนด้วย แต่บทบัญญัติในมาตรา 44/1 ต้องเป็นกรณีที่ได้มีการยื่นฟ้องคดีไว้แล้วโดยพนักงานอัยการเป็นโจทก์แทนผู้เสียหาย ซึ่งกำหนดเวลาที่จะให้ผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องก่อนเริ่มสืบพยานหรือหากไม่มีการสืบพยานก็ต้องมีการยื่นคำร้องก่อนที่ศาลจะวินิจฉัยชี้ขาดคดี และในคำร้องต้องแสดงรายละเอียดแห่งความเสียหายและจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่เรียกร้อง ซึ่งคำร้องนี้ถือได้ว่าเป็นสิทธิเรียกร้องในทางแพ่งเป็นเรื่องละเมิด โดยผู้เสียหายจะต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในเรื่องเกี่ยวกับพยานหลักฐาน ดังนั้นผู้เสียหายจึงมีหน้าที่ที่จะต้องนำสืบในเรื่องเกี่ยวกับความเสียหาย เพื่อให้ศาลกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้ตามควรแก่พฤติการณ์หรือความร้ายแรงแห่งละเมิด

เมื่อถือว่าการร้องตามมาตรา 44/1 เป็นคำฟ้องในส่วนแพ่งและต้องดำเนินคดีไปตามหลักเกณฑ์ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ดังนี้หากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติผู้เสียหายต้องการที่จะเดินทางออกนอกราชอาณาจักร เช่นนี้จึงอยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 101 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ที่ผู้เสียหายจะต้องยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้สืบพยานไว้ก่อนที่จะเข้ามาในคดีก็ได้

เช่นนี้ หากกำหนดให้แยกคดีที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติผู้ได้รับความเสียหายในประเทศไทยให้มีวิธีพิจารณาคดีเป็นพิเศษ โดยมีการจัดตั้งศาลนอกเวลาปกติหรือศาลกลางคืนเช่นเดียวกับประเทศสิงคโปร์ มาพิจารณาคดีอาญาเล็กน้อยหรือในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ในการนำสืบเกี่ยวกับการกำหนดค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 44/1 นี้ให้กระทำด้วยวิธีการที่รวดเร็วเนื่องจากผู้เสียหายต้องเดินทางออกนอกราชอาณาจักร โดยให้มีการสืบพยานหลักฐานในเวลาที่พนักงานอัยการยื่นคำฟ้องหรือก่อนฟ้องคดีต่อศาล โดยนำสืบถึงความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับและจำนวนค่าสินไหมทดแทน ซึ่งจะมีความเหมาะสมมากกว่าหากให้ผู้เสียหายเป็นผู้นำสืบถึงพยานหลักฐานให้ศาลเห็นถึงความเสียหายที่ได้รับ อีกทั้งได้รับความพึงพอใจในการเยียวยาความเสียหายด้วยการได้รับค่าสินไหมทดแทน โดยไม่ต้องนำคดีไปฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนต่อศาลส่วนแพ่งอีกและเพื่อให้นักท่องเที่ยวผู้เสียหายได้ทราบถึงกระบวนการพิจารณาพิพากษาของศาล ในระหว่างนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติผู้นั้นอยู่ในประเทศไทย

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ในบทสุดท้ายนี้ ผู้เขียนจักได้สรุปข้อมูลทั้งหมด ทั้งรูปแบบของมาตรการเยียวยาความเสียหายที่นักท่องเที่ยวต่างชาติได้รับความเสียหายในประเทศไทย ซึ่งสามารถแบ่งประเภทของมาตรการเยียวยาความเสียหายตามแต่ละประเภทของคดี ดังนี้คือ มาตรการเยียวยาความเสียหายโดยฝ่ายบริหาร มาตรการเยียวยาความเสียหายทางแพ่ง และมาตรการเยียวยาความเสียหายทางอาญา พร้อมทั้งสรุปถึงความเป็นไปได้ที่จะนำเอารูปแบบของมาตรการเยียวยาความเสียหายโดยกระบวนการทางศาล โดยเปิดทำการนอกเวลาปกติหรือที่เรียกว่าศาลกลางคืน และการนำวิธีการระงับข้อพิพาทโดยทางอื่นนอกจากศาลมาใช้ในคดีที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวต่างชาติและข้อเสนอแนะต่อประเด็นหัวข้อดังกล่าว

5.1 บทสรุป

การท่องเที่ยวมีบทบาทที่สำคัญกับระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยมีรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นลำดับต้นๆ รองมาจากรายได้จากส่งออกสินค้าเกษตร ดังนั้นทางภาครัฐจึงมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยการประกาศนโยบายดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางมาท่องเที่ยวสร้างรายได้เข้าประเทศ จากการส่งเสริมการท่องเที่ยวนี้ถือได้ว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากสถิติของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยในแต่ละปีเป็นจำนวนหลายสิบล้านคนต่อปี¹ แม้รัฐจะมีการกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศไทยด้วยการส่งเสริมการท่องเที่ยว แต่ประชาชนในประเทศหรือผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ ก็มักจะกระทำการอันเป็นการเอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยวต่างชาติ ทำให้เกิดข้อพิพาทในทางแพ่งหรือทางอาญา ซึ่งอาจเป็นความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ หรือทรัพย์สิน แต่การให้ความคุ้มครองนักท่องเที่ยวต่างชาติผู้ได้รับความเสียหายในประเทศไทยนั้นยังไม่เหมาะสม และนักท่องเที่ยวต่างชาติก็ไม่ได้รับความสะดวกในการเยียวยาความเสียหาย ซึ่งอาจมีผลกับการตัดสินใจในการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ทำให้ประเทศไทยขาดรายได้จากการ

¹ ปี พ.ศ.2550 มีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามาในประเทศไทยจำนวน 14.46 ล้านคน. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

ท่องเที่ยวอันเป็นผลกระทบโดยตรงกับผู้ประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและกระทบถึงเศรษฐกิจของประเทศในภาพรวม

การเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในราชอาณาจักรไทยของนักท่องเที่ยวต่างชาติ มีลักษณะเป็นการชั่วคราวและมีระยะเวลาที่จำกัด เมื่อครบกำหนดของระยะเวลาในการเดินทางมาท่องเที่ยวก็ต้องเดินทางกลับไปยังประเทศของตน ดังนั้น มาตรการในการเยียวยาความเสียหายของนักท่องเที่ยวต่างชาติจึงต้องกระทำด้วยวิธีการที่รวดเร็ว เป็นธรรม และมีประสิทธิภาพอีกด้วย

มาตรการในการเยียวยาความเสียหายแก่นักท่องเที่ยวต่างชาติ สำหรับข้อพิพาทในทางแพ่งอาจเยียวยาความเสียหายได้โดยกระบวนการทางศาล ซึ่งข้อพิพาทในทางแพ่งที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวต่างชาติส่วนใหญ่มักจะเป็นคดีที่มีทุนทรัพย์ที่พิพาทกันเพียงเล็กน้อย กระบวนการดำเนินคดีเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หากเป็นคดีที่มีทุนทรัพย์ที่พิพาทไม่เกินสามแสนบาท ถือว่าเป็นคดีมีโนสาร่ทั้งนี้ตามมาตรา 192 อำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีจะกระทำในศาลแขวง ซึ่งขั้นตอนการพิจารณาคดีในศาลแขวงมีกระบวนการที่เรียบง่ายไม่สลับซับซ้อน โดยวัตถุประสงค์เพื่อให้คดีเสร็จสิ้นไปโดยเร็วและได้รับความเป็นธรรม ดังนั้น กระบวนการพิจารณาคดีหรือที่เกี่ยวกับพยานหลักฐานก็จะกระทำโดยวิธีการที่รวดเร็วและเรียบง่าย แต่หากคดีแพ่งที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวมีทุนทรัพย์เกินกว่าอำนาจในการพิจารณาพิพากษาของศาลแขวง และมีข้อเท็จจริงในคดีไม่ยุ่งยากซับซ้อนเช่นนี้ตามมาตรา 196 ถือว่าเป็นคดีไม่มีข้อยุ่งยาก ซึ่งก็จะอยู่ในอำนาจของศาลจังหวัด โดยมีขั้นตอนรวมทั้งกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีแตกต่างกันกับการดำเนินคดีในศาลแขวง

ความเสียหายเกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวต่างชาติในระหว่างที่อยู่ในราชอาณาจักรไทย ซึ่งอาจเป็นข้อพิพาทในทางแพ่งหรือเป็นคดีที่เกี่ยวกับผู้บริโภค อันเนื่องมาจากการที่นักท่องเที่ยวต่างชาติได้ซื้อสินค้าและบริการ หรือจากการกระทำละเมิดหรือผิดสัญญาในธุรกิจการท่องเที่ยว โดยอยู่ในบังคับแห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ที่มีรูปแบบของกระบวนการพิจารณาคดีคล้ายกับการดำเนินคดีมีโนสาร่หรือคดีไม่มีข้อยุ่งยาก ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยมีวัตถุประสงค์ให้คดีผู้บริโภคนี้เสร็จสิ้นไปโดยเร็วและมีระเบียบวิธีการที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อนเหมือนกับการพิจารณาคดีสามัญ ซึ่งเขตอำนาจศาลในการพิจารณาคดีผู้บริโภคนี้ มีการจัดตั้งเป็นองค์คณะในศาลที่มีเขตอำนาจเหนือคดีแพ่งแต่ยังมีได้มีการจัดตั้งศาลที่มีเขตอำนาจเฉพาะหรือศาลชำนาญพิเศษแต่อย่างไร

มาตรการในการเยียวยาความเสียหายด้วยวิธีการระงับข้อพิพาทในทางแพ่งที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ อาจกระทำได้โดยทางอื่นนอกจากศาล (Alternative Dispute Resolution เรียกว่า ADR) ด้วยกระบวนการไกล่เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาท (Mediation or Conciliation)

หรือโดยกระบวนการอนุญาโตตุลาการ (Arbitration) ซึ่งการระงับข้อพิพาทโดยทางอื่นนอกจากศาลนี้ ถือเป็นกระบวนการที่หลีกเลี่ยงการดำเนินคดีของศาล อันเนื่องมาจากความล่าช้าและขั้นตอนที่ยุ่ยากซับซ้อน เพื่อให้ข้อพิพาทเสร็จสิ้นไปโดยเร็วและได้รับความเป็นธรรม อีกทั้งคู่กรณีพิพาทเกิดความพึงพอใจในผลแห่งคดี

ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในระหว่างพำนักอยู่ในราชอาณาจักรไทย อาจเป็นความเสียหายในทางอาญาที่เกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพหรือทรัพย์สิน อันเนื่องมาจากการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งการกระทำความผิดในทางอาญาที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวต่างชาติส่วนใหญ่จะเป็นความผิดที่ยอมความได้หรือความผิดต่อส่วนตัว เช่น ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ข่มขืนกระทำชำเรา อนาคต น้อ โกง หรือฉ้อ โกงค่าอาหาร ค่าเครื่องดื่ม หรือค่าเช่าอยู่ในโรงแรม เป็นต้น

มาตรการในการเยียวยาความเสียหายแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ สำหรับความเสียหายในทางอาญาอาจเยียวยาความเสียหายได้โดยกระบวนการทางศาล ซึ่งในคดีที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติหากเป็นคดีที่มีได้ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย และกำหนดอัตราโทษอย่างสูงให้จำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ทั้งนี้ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 25(5) กำหนดให้อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาโดยศาลแขวง ซึ่งในการพิจารณาคดีอาญาของศาลแขวงนั้นก็มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คดีเสร็จสิ้นไปจากศาลโดยเร็ว เสียค่าใช้จ่ายน้อย และมีระเบียบพิธีการไม่มากนัก โดยมีการกำหนดหลักเกณฑ์ไว้โดยเฉพาะตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง หากการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ นั้น เป็นความผิดที่กฎหมายกำหนดอัตราโทษไว้เกินกว่าอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแขวงก็จะอยู่ในอำนาจของศาลจังหวัด ซึ่งในการพิจารณาพิพากษาคดีจะเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยมีกระบวนการพิจารณาและหลักเกณฑ์ในเรื่องพยานหลักฐานเข้มงวดกว่าการดำเนินคดีในศาลแขวง

เนื่องจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยด้วยระยะเวลาที่สั้นและจำกัด นอกจากมาตรการเยียวยาความเสียหายโดยกระบวนการทางศาลในคดีแพ่งหรือคดีอาญาแล้ว หากความเสียหายที่เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเนื่องมาจากการกระทำที่ผิดสัญญาของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว เช่น นี้อยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 โดยมีกำหนดมาตรการในการเยียวยาความเสียหายแก่นักท่องเที่ยวโดยกระบวนการของฝ่ายบริหาร โดยให้เป็นอำนาจของนายทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์เป็นผู้พิจารณาข้อร้องเรียนของนักท่องเที่ยวและออกคำสั่งให้ชดเชยความเสียหายให้แก่นักท่องเที่ยวไป

พลางก่อนจากกองทุนคุ้มครองธุรกิจนำเที่ยว ทั้งนี้ตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 มาตรา 41

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากข้อสรุปดังกล่าวข้างต้นหากว่าในอนาคตจะต้องแก้ไขปรับปรุงในกระบวนการเกี่ยวกับมาตรการเยียวยาความเสียหายแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่ได้รับความเสียหายในระหว่างที่พำนักอยู่ในประเทศไทย เนื่องจากในการเดินทางเข้ามาในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีระยะเวลาสั้นและจำกัด แต่การเยียวยาความเสียหายแก่นักท่องเที่ยวเหล่านั้นยังไม่เหมาะสม เช่นนี้จึงควรแก้ไขเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

5.2.1 เสนอให้มีการจัดตั้งศาลชำนาญพิเศษ เรียกว่า “ศาลนักท่องเที่ยว” หรือ “ศาลนักท่องเที่ยว” มีอำนาจพิจารณาพิพากษาทุกประเภทคดีที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยว หรือจัดตั้งแผนกคดีนักท่องเที่ยว โดยเปิดทำการในเวลากลางวันหรือนอกเวลาทำการปกติ ในศาลหรือนอกสถานที่ทำการของศาล หรืออาจเปิดในสถานที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ หรือในห้างสรรพสินค้าก็ได้

5.2.2 เสนอให้แก้ไขพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551

1) ในส่วนที่เกี่ยวกับการให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งให้จ่ายเงินจากกองทุนคุ้มครองธุรกิจนำเที่ยว เพื่อชดเชยความเสียหายแก่นักท่องเที่ยวผู้ได้รับความเสียหาย ตามมาตรา 41 มาเป็นอำนาจของศาลยุติธรรมในการรับเรื่องร้องเรียน การสอบสวนข้อเท็จจริง การกำหนดจำนวนเงิน และเป็นผู้พิจารณาหรือวินิจฉัยชี้ขาด เพื่อลดขั้นตอนและปัญหาความขัดแย้งจากการที่นายทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์สั่งให้จ่ายเงินจากกองทุนคุ้มครองธุรกิจนำเที่ยว

2) ในส่วนของการชดเชยความเสียหายจากกองทุนคุ้มครองธุรกิจนำเที่ยว ให้มีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยนับแต่วันที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเสนอข้อร้องเรียน หากนายทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์สั่งให้จ่ายเงินแก่นักท่องเที่ยวผู้ได้รับความเสียหาย มิฉะนั้นย่อมเป็นการซ้ำเติมผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

5.2.3 เสนอให้เพิ่มเติมข้อกำหนดของการทำอากาศยาน โดยให้มีกองทุนคุ้มครองนักท่องเที่ยว ในกรณีความเสียหายที่นักท่องเที่ยวได้รับเนื่องจากการปิดสนามบิน การนัดหยุดงาน การจลาจล การก่อการร้าย สภาพภูมิอากาศ หรือวิกฤตการณ์อื่นที่เกิดขึ้นในสนามบินจนเป็นเหตุให้ต้องยุติการบิน โดยให้ผู้อำนวยความสะดวกทำอากาศยาน เป็นผู้วินิจฉัยถึงจำนวนค่าเสียหายและออกมาตรการเยียวยาความเสียหายที่นักท่องเที่ยวได้รับจากการออกคำสั่งยุติการบิน

5.2.4 เสนอให้แก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับการพิจารณาคดีวิสามัญ ให้มีหลักเกณฑ์เช่นเดียวกับการพิจารณาคดีผู้บริโภครวมตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 และ

1) ในส่วนที่เกี่ยวกับการพิจารณาคดีแพ่ง โดยให้มีการแบ่งประเภทของคดีนักท่องเที่ยงให้ได้รับการพิจารณาพิพากษาโดยกระบวนการพิจารณาที่รวดเร็ว ซึ่งศาลจะส่งสำเนาคำฟ้องและส่งหมายเรียกให้จำเลยมาศาลใน 24 ชั่วโมง และทำการพิจารณาและพิพากษาในเสร็จสิ้นใน 1 วัน เพื่อให้มีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ก็จะช่วยให้ช่วยลดปริมาณของคดีในศาลลงได้

2) ในส่วนที่เกี่ยวกับการฟ้องคดีต่อศาล เปิดโอกาสให้โจทก์หรือนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติผู้ได้รับความเสียหายฟ้องคดีต่อศาลด้วยตนเอง และเป็นการแถลงด้วยวาจาต่อศาล หรือกรอกข้อความ รายละเอียดเกี่ยวกับข้อเรียกร้อง จำนวนเงินที่เรียกร้องและระบุพยานหลักฐานในเอกสารที่ศาลจัดเตรียมไว้ให้ โดยไม่มีทนายความหรือมอบอำนาจให้ผู้อื่นกระทำการแทน ซึ่งจะช่วยให้คดีที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติสามารถเข้าสู่กระบวนการทางศาลได้ง่ายขึ้น และอาจเยียวยาความเสียหายให้กับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้อย่างทั่วถึงและมีความรวดเร็วยิ่งขึ้นก็ได้

3) ในส่วนที่เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ย ต้องดำเนินการให้คู่พิพาทเข้าร่วมในการเจรจาหรือไกล่เกลี่ยมาประชุมในเบื้องต้นพร้อมกัน (Preliminary Conference) หรือจะใช้วิธีการประชุมทางจอภาพ (teleconference) ก็ได้ ไม่ควรให้มีการตั้งตัวแทนหรือทนายความ เพื่อให้คู่ความสามารถระงับข้อพิพาทได้ด้วยตนเองหรือให้นำไปสู่การระงับข้อพิพาทด้วยความพึงพอใจบรรลุข้อตกลงร่วมกัน หากการไกล่เกลี่ยเป็นผลสำเร็จข้อพิพาทก็เป็นอันยุติไป โดยจะใช้เวลาในการไกล่เกลี่ยครั้งละประมาณ 2 ชั่วโมง

4) ในเรื่องเกี่ยวกับพยานหลักฐาน ให้ผู้พิพากษาเข้าไปมีส่วนร่วมในเรื่องเกี่ยวกับพยานหลักฐานในคดี เมื่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้ให้อำนาจผู้พิพากษาที่จะช่วยแสวงหาข้อเท็จจริงในคดี ก็จะสามารถช่วยลดกระบวนการพิจารณาที่ไม่จำเป็นในคดี อาจทำให้ระยะเวลาในการพิจารณาคดีสั้นลงหรือมีความกระชับมากขึ้น และกรณีที่นักท่องเที่ยวต่างชาติมิใช่ผู้ที่มีความรู้ในเรื่องกฎหมายไทย การให้ผู้พิพากษาเข้ามามีส่วนร่วมในคดีก็ย่อมเป็นผลดีกับตัวผู้เสียหาย อีกทั้งยังช่วยให้เกิดความเป็นธรรมกับผู้เสียหายอีกด้วย หากคู่ความกระทำการอันเป็นการเอาเปรียบในเชิงคดีกับนักท่องเที่ยวต่างชาติผู้เสียหายและไม่เสียความเป็นธรรมในคดีอีกด้วย

5) ในเรื่องการทำคำพิพากษาของศาล ให้ศาลมีอำนาจพิพากษาเกินคำขอหรือที่มิได้กล่าวในคำฟ้อง มีอำนาจวินิจฉัยกำหนดจำนวนค่าเสียหายและใช้มาตรการหรือวิธีการตามคำขอให้ถูกต้องและเหมาะสมได้แม้จะเป็นเรื่องเกินคำขอของโจทก์ก็ตาม เนื่องจากสภาพของคดี

นักท่องเที่ยวนี้อาจส่งผลกระทบต่อหรือสร้างความเสียหายให้แก่ผู้บริโภคนจำนวนมาก แม้มิได้มีการเสนอข้อพิพาทต่อศาลก็ตาม

5.2.5 เสนอให้เพิ่มเติมในส่วนของคดีอาญาที่นักท่องเที่ยวยุโรปต่างชาตินักท่องเที่ยวเป็นผู้เสียหาย โดยกำหนดให้มีพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาณคดีนักท่องเที่ยง เพื่อความสะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรมเนียม และมีวิธีพิจารณาณคดีเฉพาะของนักท่องเที่ยง

5.2.6 เสนอให้แก้ไขพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาณความอาญาในศาลแขวง พ.ศ.2499

1) ในส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนการก่อนฟ้องคดีต่อศาล โดยกำหนดให้ตำรวจหรือพนักงานสอบสวนแจ้งข้อหาแก่จำเลยและเป็นผู้ฟ้องคดี โดยไม่ต้องผ่านขั้นตอนการสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการ เป็นการลดขั้นตอนการดำเนินคดีก่อนฟ้องต่อศาล ซึ่งมีความเหมาะสมเนื่องจากคดีอาญาลักษณะนี้อยู่ในอำนาจของศาลแขวง เนื่องจากส่วนใหญ่คดีเกี่ยวกับนักท่องเที่ยงชาวต่างชาติเป็นคดีความผิดยอมความได้หรือคดีเกี่ยวกับทรัพย์หรือความผิดไม่ร้ายแรง ซึ่งมีข้อเท็จจริงในคดีไม่ยุ่งยากซับซ้อน หากคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลได้เร็วขึ้น ก็อาจทำให้ลดปริมาณคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลแขวงและลดภาระความรับผิดชอบของพนักงานอัยการได้อีกด้วย

2) ในส่วนที่เกี่ยวกับการระยะเวลาให้พนักงานอัยการฟ้องคดีภายใน 48 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ผู้ต้องหาถูกจับ หากพนักงานอัยการไม่สามารถฟ้องคดีต่อศาลได้ทันภายในกำหนดเวลา 48 ชั่วโมงก็สามารถร้องขอต่อศาลเพื่อขอผิดฟ้องได้ ซึ่งก็จะทำให้กระบวนการพิจารณาณคดีล่าช้ามากยิ่งขึ้น เช่นนี้ในคดีนักท่องเที่ยงชาวต่างชาติไม่ควรให้มีการขอผิดฟ้องของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ

3) ให้มีการแยกประเภทของคดีที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยงชาวต่างชาติ ให้ได้รับการพิจารณาพิพากษาโดยกระบวนการพิจารณาที่รวดเร็ว ให้เสร็จสิ้นใน 1 วัน เพื่อความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ก็จะช่วยให้ช่วยลดปริมาณของคดีในศาลลงได้

5.2.7 เสนอให้แก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาณความอาญา

1) ในส่วนที่เกี่ยวกับการเรียกค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตามมาตรา 44/1 โดยไม่จำกัดเฉพาะกรณีที่พนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องคดีไว้แต่ให้บังคับถึงในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ในคดีส่วนอาญาก็สามารถขอเรียกค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งรวมกับฟ้องในคดีส่วนอาญาได้ และให้มีการสืบพยานหลักฐานล่วงหน้าก่อนพนักงานอัยการฟ้องคดีต่อศาล โดยนำสืบถึงความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับและจำนวนค่าสินไหมทดแทน

2) ในเรื่องเกี่ยวกับการสืบพยานหลักฐานไว้ก่อนฟ้องคดี ตามมาตรา 237 ทวิ ให้นักท่องเที่ยวผู้เสียหายมีอำนาจที่จะขอสืบพยานไว้ก่อน โดยไม่ต้องร้องขอพนักงานอัยการ แต่ใช้วิธียื่นต่อศาลนอกเวลาทำการปกติหรือศาลกลางคืนที่พิจารณาเฉพาะคดีนักท่องเที่ยวได้โดยตรง

5.2.8 เสนอให้เพิ่มเติมพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 ให้ความคุ้มครองถึงการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา ลักษณะ 12 โดยให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติผู้ได้รับความเสียหายมีสิทธิที่จะยื่นคำขอรับค่าตอบแทนจากรัฐด้วย



ปรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว. (2536). คู่มือสอบบรรจุและแต่งตั้งบุคคลเข้ารับราชการตำรวจรัฐกร
ทำหน้าที่ตำรวจท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: พัฒนาหลักสูตร.
- กิตติวัฒน์ รัตนดิลก ณ. ภูเก็ต. (2550). คู่มือศึกษาพื้นฐานวิชากฎหมายการท่องเที่ยว (พิมพ์ครั้งที่ 5).
กรุงเทพฯ: คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2549). คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่าด้วย
การดำเนินคดีในชั้นก่อนการพิจารณา (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: จีรัชการพิมพ์.
- คณิต ณ นคร.ดร. (2542). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 5).
กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- คณิง ภาไชย. (2551). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2 (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: คณะ
นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เจริญ ภักดีชนากุล. (2549). กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จีรัชการพิมพ์.
- เดือน จิตรกร. (ม.ป.ป.). คำอธิบายว่าด้วยพระธรรมนูญศาลยุติธรรม. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธานี สิงหนาท. (2550). คู่มือการศึกษาพยานหลักฐาน คดีแพ่งและคดีอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 5).
กรุงเทพฯ: พลสยามพริ้นติ้ง.
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. (2519). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธานีศ เกศวพิทักษ์. (2550). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2.
กรุงเทพฯ: พลสยามพริ้นติ้ง.
- _____. (2550). หัวใจของพระธรรมนูญศาลยุติธรรมและพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวง.
กรุงเทพฯ: พลสยามพริ้นติ้ง.
- _____. (2551). กฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.
2551. กรุงเทพฯ: ยูเนียนอูลตราไวโอเล็ต.

- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: เพรสแอนด์ดีไซน์.
- ปิติกุล จีระมงคลพาณิชย์. (2544). **คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค1-ภาค 2**. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ไพโรจน์ วายภาพ. (2549). **คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาค 2 ลักษณะ 2 วิธีพิจารณาวิสามัญในศาลชั้นต้น หมวด 2 การพิจารณาโดยขาดนัด (พิมพ์ครั้งที่ 4)**. กรุงเทพฯ: จีรรัชการพิมพ์.
- มานิตย์ จุมปา. (2546). **คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.2540) (พิมพ์ครั้งที่ 5)**. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- วิชัย อริยะนันท์ทกะ. (2540). **การระงับข้อพิพาทที่เกิดจากสัญญาการค้าระหว่างประเทศ ในรวมบทความข้อบังคับ ข้อตกลงระหว่างประเทศ กฎหมายและคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการ เล่ม 2 (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพฯ: สำนักอนุญาโตตุลาการ .
- สมชัย ชีมาอุดมการ. (2548). **ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง**. กรุงเทพฯ: พลสยามพริ้นติ้ง.
- สมชัย ชีมาอุดมการ. (2549). **พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ.2499 พระราชบัญญัติให้วิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงมาใช้บังคับในศาลจังหวัด พ.ศ.2520**. กรุงเทพฯ: พลสยามพริ้นติ้ง.
- สัญญา ธรรมศักดิ์. **คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา**. กรุงเทพฯ: สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- สำนักบริหารวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2536). **การศึกษาเพื่อระงับการขยายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- หน่วยศึกษานิเทศน์กรมการฝึกหัดครู. (2533). **ตำราเอกสารเอกสาร วิชาการการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา กรมศาสนา.

บทความ

- กองวิชาการ สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ. (2543, กันยายน). “การปฏิรูประบบงานศาล: ประสบการณ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา.” **บทบัณฑิตย์**, 56, 4. หน้า 87-92.
- กิตติวัฒน์ รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. (2548). “ตอบปัญหากฎหมายควรรู้ กฎหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยว” **วารสารธุรกิจท่องเที่ยว**. หน้า 35-36.

- งานวิชาการ กองสถิติและวิจัย. (2544). “สรุปสถานการณ์การท่องเที่ยวขาเข้าในปี 2544 (Inbound Tourism) และแนวโน้มการท่องเที่ยว ในปี 2545.” วารสารธุรกิจท่องเที่ยว หน้า 20-23.
- จूरรัตน์ คงตระกูล. (2540). “การท่องเที่ยว:อุตสาหกรรมที่น่าจับตามอง.” จุลสารการท่องเที่ยว หน้า 44-52.
- บุญรอด ต้นประเสริฐ. (2544, กันยายน). “การบริหารคดีเพื่อพิจารณาคดีต่อเนื่อง.” บทบัญญัติ, 57, 3. หน้า 26-65.
- พรเพชร วิชิตชลชัย. (2538, เมษายน-มิถุนายน). “การพิจารณาคดีอาญาโดยลูกขุนตามกฎหมายอเมริกัน.” ตุลาคม 2. หน้า 91.
- รัฐจวน ทองรุต. (2543). “ท่องเที่ยวไทยในสหัสวรรษใหม่จะเป็นอย่างไร?” วารสารธุรกิจท่องเที่ยว. หน้า 4-10.
- รำไพพรรณ แก้วสุริยะ. (2545 กรกฎาคม-กันยายน). “การท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ในศตวรรษที่ 21.” วารสารเทคโนโลยี. หน้า 15-20.
- วรรณชัย บุญบำรุง. (2544, มีนาคม). “รูปแบบกระบวนการพิจารณาด้วยวาจาและกระบวนการพิจารณาด้วยลายลักษณ์อักษร.” วารสารนิติศาสตร์, 31, 1. หน้า 114-154.
- สมศักดิ์ เทพสุทิน. (2544). “ยุทธศาสตร์สำคัญ.ดันไทยให้เป็น คริม โลกชั้น ดึงนักท่องเที่ยวต่างประเทศ.” วารสารธุรกิจท่องเที่ยว. หน้า 18-20.
- สหาย ทรัพย์สุนทรกุล. (2532). “อันเนื่องมาจากบทความ ผู้เสียหายฟ้องคดีความผิดต่อส่วนตัวด้วยตนเอง จะต้องร้องทุกข์หรือไม่.” วารสารอัยการ, 12, 132. หน้า 25-32.
- สามพร มณีไมตรีจิต. (2545). “การท่องเที่ยวกับประเทศกำลังพัฒนา.” จุลสารการท่องเที่ยว หน้า 18-26.
- โสภณ รัตนากร. (2528). “ศาลเทศบาลและศาลจรรยา.” วารสารนิติศาสตร์. หน้า 216-224.
- สุนัย มโนมัยอุดม. (2539, เมษายน-มิถุนายน). “สรุปผลการประชุมศาลชั้นต้นของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ณ ประเทศสิงคโปร์ ระหว่างวันที่ 19-22 กรกฎาคม 2538.” ตุลาคม, 43, 2. หน้า 72-101

วิทยานิพนธ์

- กิตติโชติ ท้าววงศ์. (2549). มาตรการเยียวยาความเสียหายทางแพ่งในคดีเครื่องหมายการค้าและ

- คดีลิขสิทธิ์ : ศึกษาปัญหากรณีรับทรัพย์และทำลายทรัพย์.** วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- จตุรันต์ จันทนะ. (2547). **กระบวนการก่อนการพิจารณาคดีแพ่ง : ผลต่อการระงับข้อพิพาททาง
ธุรกิจโดยคู่ความ.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐวรรณ พุทธเจริญลาภ. (2550). **การไกล่เกลี่ยในศาลฎีกา: ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ไข.**
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจ
บัณฑิต.
- ณภัทร กตเวทีเสถียร. (2547). **การระงับข้อพิพาทในคดีอาญาโดยกระบวนการยุติธรรมเชิง
สมานฉันท์ (ศึกษาเฉพาะความผิดที่มีผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายอาญา).**
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจ
บัณฑิต.
- ทวี ชูโต. (2550). **ความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบของผู้พิพากษาสมทบมาใช้ในคดีอาญา.**
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุศรา เกิดวิชัย. (2534). **สิทธิของจำเลยที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยรวดเร็ว.** วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชชา มณีนาวา. (2544). **ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายในการดำเนินคดีมโนสำเนา.** วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วาริรัตน์ รัตนวิบูลย์สม. (2547). **การระงับข้อขัดแย้งทางธุรกิจโดยวิธีอื่นนอกจากการดำเนินคดีทาง
ศาล.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.
- วิศรุต ครุฑไทแก้ว. (2548). **ผลทางกฎหมายของการล่อจับผู้กระทำความผิดเปรียบเทียบกับ การล่อให้
กระทำความผิด.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ศิระ บุญผกา. (2548). **สิทธิตามรัฐธรรมนูญที่จะได้รับการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็วและเป็น
ธรรมในชั้นอุทธรณ์ฎีกา.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สาวิตรี ธีรเสณี. (2547). **มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองนักท่องเที่ยว: ศึกษาเฉพาะกรณีการ
ซื้อบริการรายการนำเที่ยวแบบเหมาจ่าย.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต
คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

สุชาติ ทรวงเกษม. (2544). ปัญหาข้อกฎหมายในการดำเนินคดีบังคับจำนองตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง:ศึกษาเฉพาะกรณีนำกระบวนการพิจารณาแบบคดีไม่มีข้ออยู่ยากมาปรับใช้กับการดำเนินคดีบังคับจำนอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รายงานวิจัย

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. (2549). โครงการติดตาม ประเมินผล และพัฒนารูปแบบ และแนวทางการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ : สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม.

ชาญณรงค์ ปราณจิตต์และคณะ. (2543). การวิจัยเพื่อทางวิธีลดปริมาณคดีที่มาสู่ศาลและความรวดเร็วในการดำเนินคดี (รายงานวิจัย). ทุนอุดหนุนการวิจัยประเภทกำหนดเรื่อง ประจำปี 2540 . กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2549). สักยภาพของไทยต่อการดำเนินการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

เศกสิทธิ์ สุขใจ. (2550). ปัญหาการพิจารณาโดยขาดนัดและการอุทธรณ์ฎีกาในคดีล้มโนสารและคดีไม่มีข้ออยู่ยาก (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลยุติธรรม.

สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2550). การคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหายของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ : สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สัมภาษณ์

ละเอียด ศิลาน้อย. (12 กรกฎาคม 2550). ที่ปรึกษาระดับ 9 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ธนรัตน์ ทองหอม. (14 มิถุนายน 2550). นายทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ สำนักงานการพัฒนาการท่องเที่ยว

กฎหมาย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2548

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2548

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประมวลกฎหมายอาญา

พระธรรมนูญศาลยุติธรรม

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2541

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ.2499

พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551

พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ.2547

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551

ภาษาต่างประเทศ

BOOKS

Fed W Riggs. (1964). **Administration in Developing Countries: The Theory of Prismatic Society.** Boston. Houghton Mifflin.

Jose Fosman. (2006). **The Future of Travel Law.** Submitted to the 190. Iftta Congress in Portugal.

Warren Pengilly. (1990). **The Law of Travel and Tourism.** Blackstone press.

Mark Poustie, Jenifer Ross, Norman Geddes and William Stewart. (1999). **Hospitality and Tourism Law.** International Thomson Business Press.

ARTICLES

Consultants Paper. (2007, May). “**Studies in Comparative Civil and Criminal Procedure:**

Volume 2 Innovations in Civil and Criminal Procedure II Night Courts for Small Claims New York.” Law Reform Commission New south Wales. pp 1-2.

Frederick H. Whitin. (1914, Mar). “The Women's Night Court in New York City.” **Annals of the American Academy of Political and Social Science, 52.** pp.181-187.

Job(01)/21. (2001, February). “The U.S. Travel Industry and International Tourism.” **Symposium on Tourism Services**

Kim Crawford. (2007,February). "This court's for you, night owls." **The Flint journal**. pp.1-2.

LAWS

Commercial Arbitration Act 1984 NSW.

Community Mediation Centre Act.

Consumer Claims Tribunals Act 1974 as amended in 1976 (New South Wales).

New South Wales Act.

New York City Civil Court Act. 1804.

New York State Uniform District Court.

The Administrative Dispute Resolution Act of 1996.

The Institute of Arbitrators Australia Rules for the Mediation of Commercial Disputes 1995.

The Institute of Arbitrators & Mediators Australia Conciliation Rules 2001.

Tourism New South Wales Act 1984.

Truth in Travel Act 1970.

Siac Domestic Arbitration Rules 2002.

Singapore Tourism Board Act 1997.

ELECTRONIC SOURCES

Small Claims: NSW Consumer, Trader & Tenancy Tribunal. Retrieved June 10, 2008.

from <http://www.accc.gov>

Small Claim. Retrieved June 14, 2008, from <http://www.courts.state.ny.us/courts/nyc/>

Small Claims Tribunal. Retrieved June 15, 2008, from

<http://www.singaporelaw.sg/content/>

Misdemeanor. Retrieved June 15, 2008, from

<http://public.leginfo.state.ny.us/menugtf.cgi?>

Night courts. Retrieved February 14, 2007, from <http://www.gov.nsw.ca/legislature/legc/statutes/>

[nightcts.htm](http://www.gov.nsw.ca/legislature/legc/statutes/nightcts.htm)

Night courts. Retrieved February 20, 2007, from <http://www.lawlink.nsw.gov.au>

Truth in Travel. Case laws. Retrieved June 14, 2008, from

<http://caselaw.lp.findlaw.com/nycodes/c44/a24.html><<findlaw consolidated laws.

Thomas A. Dickerson. (2000, September). Travel Law. Law Journal Press, New York, from .

<http://www.courts.state.ny.us/tandv/travellaw.htm>

Tourism New South . Retrieved. March 16, 2008, from <http://www.legislation.nsw.gov.au>

ด
ร
ค
น
ว
ก

ภาคผนวก

พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ 30 มกราคม พ.ศ.2551

เป็นปีที่ 63 ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 33 และมาตรา 43 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551”

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหกสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา 3 ให้ยกเลิก

(1) พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2535

(2) พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“ธุรกิจนำเที่ยว” หมายความว่า ธุรกิจเกี่ยวกับการนำนักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยวหรือเดินทางไปเพื่อวัตถุประสงค์อื่น โดยจัดให้มีบริการหรือการอำนวยความสะดวกอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง อันได้แก่ สถานที่พัก อาหาร มัคคุเทศก์ หรือบริการอื่นใดตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

“นักท่องเที่ยว” หมายความว่า ผู้เดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งเพื่อประโยชน์ในการพักผ่อนหย่อนใจ การศึกษาหาความรู้ การบันเทิง หรือการอื่นใด

“มัคคุเทศก์” หมายความว่า ผู้ให้บริการเป็นปกติธุระในการนำนักท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่างๆ โดยให้บริการเกี่ยวกับคำแนะนำและความรู้ด้านต่างๆ แก่นักท่องเที่ยว

“ผู้นำเที่ยว” หมายความว่า ผู้รับผิดชอบในการดูแลและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในการเดินทางไปท่องเที่ยวในต่างประเทศ

“ค่าบริการ” หมายความว่า ค่าจ้างและค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวจ่ายให้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว สำหรับการให้บริการ หรือการอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการเดินทาง สถานที่พัก อาหาร หรือการอื่นใด

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์

“กองทุน” หมายความว่า กองทุนคุ้มครองธุรกิจนำเที่ยว

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว

“ผู้อำนวยการ” หมายความว่า ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว

“นายทะเบียน” หมายความว่า นายทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์กลางหรือนายทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์สาขา แล้วแต่กรณี

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งผู้อำนวยการแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 5 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬารักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัตินี้ ยกเว้นค่าธรรมเนียมและกำหนดกิจการอื่นเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

มาตรา 6 พระราชบัญญัตินี้ไม่ให้ใช้บังคับกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและกิจการซึ่งต้องได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมกิจการฮัจย์

หมวด 1

คณะกรรมการธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์

มาตรา 7 ให้มีคณะกรรมการธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์คณะหนึ่ง ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เป็นประธานกรรมการ ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว เป็นรองประธานกรรมการ ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย ผู้แทนกระทรวงแรงงาน ผู้บัญชาการสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ผู้บังคับการตำรวจท่องเที่ยว ผู้ว่าการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นกรรมการ และผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนเจ็ดคน เป็นกรรมการ ให้นายทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์กลาง เป็นกรรมการและเลขานุการ

กรรมการซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งตามวรรคหนึ่ง ให้แต่งตั้งจากผู้แทนสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยห้าคน และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นหรือเคยเป็นอาจารย์สอนในสถาบันอุดมศึกษามาแล้วไม่น้อยกว่าสามปีในวิชาการท่องเที่ยวหนึ่งคนและวิชามัคคุเทศก์หนึ่งคน

กรรมการผู้แทนสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยห้าคนตามวรรคสอง จะเป็นสมาชิกสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยหรือไม่ก็ได้ โดยอย่างน้อยให้แต่งตั้งจากผู้แทนผู้ประกอบการที่เกี่ยวสองคนและผู้แทนมัคคุเทศก์สองคน

มาตรา 8 กรรมการซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสองปี กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้แต่ไม่เกินสองวาระติดต่อกัน

ในกรณีที่กรรมการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ แต่ยังมีได้แต่งตั้งกรรมการใหม่ให้ กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อนจนกว่าจะได้แต่งตั้งกรรมการใหม่

มาตรา 9 การพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระของกรรมการซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง

นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวรรคหนึ่ง รัฐมนตรีจะสั่งให้กรรมการดังกล่าวพ้นจากตำแหน่งเมื่อบกพร่องต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือหย่อนความสามารถก็ได้

มาตรา 10 ในกรณีที่กรรมการซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระให้ กรรมการซึ่งเหลืออยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้ และให้ดำเนินการแต่งตั้งกรรมการประเภทเดียวกันแทน ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่กรรมการนั้นว่างลง เว้นแต่วาระของกรรมการเหลือไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบ วันจะไม่ดำเนินการแต่งตั้งกรรมการขึ้นแทนก็ได้ ทั้งนี้ ให้กรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง แทนมีวาระการดำรงตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งตนแทน

มาตรา 11 การประชุม การดำเนินการประชุม หรือการอื่นใดที่เกี่ยวกับการประชุม ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา 12 ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) กำหนดแผนงานและมาตรการต่างๆ เกี่ยวกับการส่งเสริม พัฒนา และกำกับดูแล ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์

(2) เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวงตามพระราชบัญญัตินี้

(3) ออกระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับมาตรฐานการประกอบธุรกิจนำเที่ยวและมาตรฐานการปฏิบัติหน้าที่ของมัคคุเทศก์และผู้นำเที่ยวที่จะพึงปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยว และความรับผิดชอบที่มีต่อนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว ตลอดจนค่าตอบแทนหรือความคุ้มครองที่มัคคุเทศก์และผู้นำเที่ยวจะพึงได้รับจากผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว

(4) ประกาศกำหนดเขตพื้นที่ในท้องถิ่นหรือชุมชนใดเพื่อให้มัคคุเทศก์ซึ่งได้รับการยกเว้นคุณสมบัติตามมาตรา 51 ทำหน้าที่มัคคุเทศก์ รวมทั้งกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นหรือชุมชนนั้น ทั้งนี้ โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรี

(5) ออกระเบียบเกี่ยวกับการเปิดบัญชีเงินฝากและการเบิกจ่ายจากบัญชีเงินฝากสำหรับหลักประกันที่เป็นเงินสดตามมาตรา 18 รวมทั้งการคืนหลักประกันตามมาตรา 39

(6) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการสอบหาข้อเท็จจริงและการวินิจฉัยของนายทะเบียนตามมาตรา 40

(7) ออกระเบียบเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราการจ่ายเงินชดเชยให้แก่นักท่องเที่ยวซึ่งได้รับความเสียหายจากผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวตามมาตรา 41

(8) พิจารณาและวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งของนายทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้

(9) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการเก็บรักษาและการบริหารเงินและทรัพย์สินของกองทุนตามมาตรา 71

(10) ปฏิบัติการอื่นตามพระราชบัญญัตินี้หรือตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี

มาตรา 13 ในการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ คณะกรรมการจะตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อดำเนินการตามที่มอบหมายก็ได้

การประชุมและการลงมติของคณะอนุกรรมการ ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา 14 ให้ประธานกรรมการ กรรมการ และอนุกรรมการ ได้รับเบี้ยประชุมและประโยชน์ตอบแทนอื่นตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

หมวด 2

ธุรกิจนำเที่ยว

มาตรา 15 ผู้ใดประสงค์จะประกอบธุรกิจนำเที่ยวให้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวจากนายทะเบียน

การขอรับใบอนุญาต การออกใบอนุญาต และการออกใบแทนใบอนุญาตให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 16 ผู้ขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาต้อง

(1) มีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

(ก) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์ในวันยื่นคำขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยว

(ข) มีสัญชาติไทย

(ค) มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรไทย

(2) ไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(ก) เป็นบุคคลล้มละลาย หรืออยู่ในระหว่างถูกพิทักษ์ทรัพย์
 (ข) เป็นบุคคลวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือเป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ

(ค) เป็นผู้อยู่ในระหว่างถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวหรือใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์

(ง) เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวตามมาตรา 46 (1) (2) (3) หรือ (4) หรือใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ตามมาตรา 63 (1) (2) (3) หรือ (4) และยังไม่พ้นกำหนดห้าปีนับถึงวันยื่นคำขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยว

(จ) เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวตามมาตรา 46 (5) หรือใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ตามมาตรา 63 (5)

(ฉ) เคยถูกเพิกถอนทะเบียนเป็นผู้นำเที่ยวมาแล้วยังไม่ถึงห้าปีนับถึงวันยื่นคำขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยว

มาตรา 17 ผู้ขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวซึ่งเป็นนิติบุคคลต้อง

(1) มีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

(ก) เป็นนิติบุคคลตามกฎหมายไทยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินกิจการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวถ้าเป็นห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ผู้เป็นหุ้นส่วนประเภทไม่จำกัดความรับผิดชอบเป็นผู้มีสัญชาติไทยถ้าเป็นบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัด ทุนของบริษัทไม่น้อยกว่าร้อยละห้าสิบเอ็ดต้องเป็นของบุคคลธรรมดาซึ่งมีสัญชาติไทย และกรรมการของบริษัทเกินกึ่งหนึ่งต้องเป็นผู้มีสัญชาติไทย

(ข) กรรมการหรือผู้มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคลต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 16

(2) ไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(ก) เป็นนิติบุคคลที่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 16(2) (ค) (ง) หรือ (จ)

(ข) มีผู้เป็นหุ้นส่วนซึ่งมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 16(2) (ค) (ง) หรือ (จ) หรือซึ่งพ้นจากการเป็นหุ้นส่วนของห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่มีลักษณะต้องห้ามตาม (2) (ก) มาแล้วยังไม่ถึงห้าปีนับถึงวันยื่นคำขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยว

(ค) มีผู้ถือหุ้นซึ่งถือหุ้นเกินร้อยละห้ามีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 16(2) (ค) (ง) หรือ (จ) หรือซึ่งพ้นจากการเป็นกรรมการหรือผู้มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคลที่มีลักษณะต้องห้ามตาม (2) (ก) มาแล้วยังไม่ถึงห้าปีนับถึงวันยื่นคำขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยว

ความใน (2) (ข) และ (ค) ไม่นำมาใช้บังคับกับผู้ซึ่งเคยเป็นหุ้นส่วน กรรมการหรือผู้มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคล ซึ่งพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนร่วมหรือรู้เห็นกับการกระทำของนิติบุคคลที่เป็นเหตุให้มีลักษณะต้องห้ามตาม (2) (ก)

มาตรา 18 ผู้ขอรับใบอนุญาตตามมาตรา 16 และมาตรา 17 ต้องวางหลักประกันซึ่งได้แก่ เงินสด หนังสือค้ำประกันของธนาคาร พันธบัตรรัฐบาลไทยหรือพันธบัตรรัฐวิสาหกิจที่รัฐบาลไทยค้ำประกันต้นเงินและดอกเบี้ยอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกันต่อนายทะเบียนเพื่อเป็นหลักประกันการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ตามจำนวนเงินที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 19 เมื่อมีผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยว ให้เป็นหน้าที่ของนายทะเบียนหรือผู้ซึ่งนายทะเบียนมอบหมายตรวจสอบความครบถ้วนของเอกสารหลักฐานและการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา 15 วรรคสองในกรณีที่พบว่าเอกสารหรือหลักฐานใดไม่ครบถ้วนหรือยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง ให้แจ้งให้ผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวทราบทันที

มาตรา 20 เมื่อนายทะเบียนพิจารณาเห็นว่าผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 16 หรือมาตรา 17 แล้วแต่กรณี และได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวแล้ว ให้นายทะเบียนมีหนังสือแจ้งให้ผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำขอรับใบอนุญาต ในหนังสือแจ้งนั้นให้แจ้งค่าธรรมเนียมใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวและหลักประกันที่ต้องวางไว้ด้วย

เมื่อผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตชำระค่าธรรมเนียมใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวงและวางหลักประกันตามมาตรา 18 ครบถ้วนแล้ว ให้นายทะเบียนออกใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวให้ภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับชำระค่าธรรมเนียมและหลักประกันนั้น

การกำหนดค่าธรรมเนียมใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวตามวรรคสอง จะกำหนดอัตราที่แตกต่างกันตามประเภทหรือลักษณะของผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวก็ได้

มาตรา 21 เมื่อนายทะเบียนพิจารณาเห็นว่าผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 16 หรือมาตรา 17 แล้วแต่กรณี ให้นายทะเบียนมีหนังสือแจ้งเหตุแห่งการไม่ออกใบอนุญาตให้ผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำขอรับใบอนุญาต

มาตรา 22 ในกรณีที่นายทะเบียนมีคำสั่งไม่ออกใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวตาม มาตรา 21 ให้ผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวเป็นหนังสือต่อ คณะกรรมการภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งจากนายทะเบียน

ให้คณะกรรมการพิจารณาและวินิจฉัยอุทธรณ์ตามวรรคหนึ่งให้แล้วเสร็จภายใน สามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสืออุทธรณ์

คำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด

มาตรา 23 ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวต้องแสดงใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวไว้ในที่ เปิดเผยให้เห็นได้ง่าย ณ สถานที่ประกอบธุรกิจนำเที่ยวที่ระบุไว้ในใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยว

มาตรา 24 ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวต้องไม่กระทำการใดอันจะก่อให้เกิดความเสียหาย แก่อุตสาหกรรมท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว หรือนักท่องเที่ยว

มาตรา 25 ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวต้องปฏิบัติตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดตาม มาตรา 12 (3)

มาตรา 26 ในการโฆษณาหรือชี้ชวนเกี่ยวกับรายการนำเที่ยว ให้ผู้ประกอบธุรกิจนำ เที่ยวจัดทำเป็นเอกสารซึ่งอย่างน้อยต้องมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

(1) ชื่อผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว และสถานที่และเลขที่ใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำ เที่ยว

(2) ระยะเวลาที่ใช้ในการนำเที่ยว

(3) ค่าบริการและวิธีการชำระค่าบริการ

(4) ลักษณะและประเภทของยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง

(5) จุดหมายปลายทางและที่แวะพัก รวมทั้งสถานที่สำคัญในการนำเที่ยว

(6) ลักษณะและประเภทของที่พัก และจำนวนครั้งของอาหารที่จัดให้

(7) จำนวนมัคคุเทศก์หรือผู้นำเที่ยวในกรณีที่จัดให้มีมัคคุเทศก์หรือผู้นำเที่ยว

(8) จำนวนขั้นต่ำของนักท่องเที่ยวสำหรับการนำเที่ยว ในกรณีมีเงื่อนไขว่าต้องมี นักท่องเที่ยวไม่น้อยกว่าจำนวนที่กำหนด

มาตรา 27 การเปลี่ยนแปลงรายการนำเที่ยวให้ผิดไปจากที่ได้โฆษณาหรือชี้ชวนไว้ตาม มาตรา 26 ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวต้องแจ้งให้นักท่องเที่ยวทราบก่อนรับชำระเงินค่าบริการ

การเปลี่ยนแปลงรายการนำเที่ยวภายหลังจากที่นักท่องเที่ยวชำระเงินค่าบริการแล้วหาก นักท่องเที่ยวไม่ประสงค์จะเดินทาง ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวต้องคืนเงินที่รับชำระแล้วให้แก่ นักท่องเที่ยวโดยไม่ชักช้า และจะหักค่าใช้จ่ายใดๆ ไม่ได้

มาตรา 28 ในกรณีที่นักท่องเที่ยวชำระเงินค่าบริการแล้วไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนถ้ามีเหตุที่ทำให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถเดินทางได้เฉพาะตัว หรือมีเหตุให้ต้องยกเลิกการนำเที่ยวตามที่ได้อำนาจไว้ ทั้งนี้ โดยมีสาเหตุของผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว ให้ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวจ่ายเงินคืนให้แก่นักท่องเที่ยวไม่น้อยกว่าอัตราตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

ในกรณีตามวรรคหนึ่ง ถ้าการยกเลิกการนำเที่ยวเกิดจากกรณีมีนักท่องเที่ยวไม่ครบจำนวนตามที่กำหนดในมาตรา 26 (8) หรือเกิดจากเหตุใดๆ อันเป็นความผิดของผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวต้องคืนเงินทั้งหมดให้แก่นักท่องเที่ยว

มาตรา 29 ในระหว่างการนำเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวจะเปลี่ยนแปลงรายการนำเที่ยวไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากนักท่องเที่ยวหรือเป็นเหตุสุดวิสัย

การเปลี่ยนแปลงรายการนำเที่ยวตามวรรคหนึ่ง ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวต้องจ่ายเงินค่าบริการคืนให้แก่นักท่องเที่ยวตามสัดส่วน เว้นแต่ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวจะพิสูจน์ได้ว่าการเปลี่ยนแปลงรายการนั้นทำให้ตนมีค่าใช้จ่ายเท่าหรือสูงกว่าเดิม

มาตรา 30 ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวจะเรียกเก็บค่าบริการอื่นใดนอกจากที่ระบุไว้ในมาตรา 26 (3) หรือที่ตกลงกันไว้ล่วงหน้าไม่ได้

ในกรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ชี้ชวนให้นักท่องเที่ยวไปในสถานที่หรือทำกิจกรรมใดนอกเหนือจากที่ระบุไว้ในเอกสารโฆษณาหรือชี้ชวน ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ต้องแจ้งค่าบริการของตนและค่าบริการที่ต้องจ่ายเนื่องจากการเข้าไปในสถานที่หรือทำกิจกรรมนั้นให้นักท่องเที่ยวทราบล่วงหน้า และจะเรียกเก็บค่าบริการเกินที่แจ้งไว้มิได้

มาตรา 31 ห้ามไม่ให้ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวจัดบริการนำเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากต่างประเทศโดยไม่ได้รับค่าบริการหรือรับค่าบริการในอัตราที่เห็นได้ว่าไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

มาตรา 32 ห้ามไม่ให้ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวมอบหมายให้มัคคุเทศก์ ผู้นำเที่ยวหรือบุคคลอื่นใด นำนักท่องเที่ยวในความรับผิดชอบของตนไปท่องเที่ยว โดยเรียกเก็บเงินจากมัคคุเทศก์ ผู้นำเที่ยว หรือบุคคลอื่นนั้น หรือโดยให้บุคคลดังกล่าวรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าเดินทาง ค่าที่พัก ค่าอาหาร หรือค่าอำนวยความสะดวกอื่นใดของนักท่องเที่ยว ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน

มาตรา 33 ในการจัดให้มีมัคคุเทศก์หรือผู้นำเที่ยวเดินทางไปกับนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวต้องใช้มัคคุเทศก์ซึ่งได้รับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์หรือผู้นำเที่ยวซึ่งได้ขึ้นทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้ แล้วแต่กรณี

ในการเดินทางไปปฏิบัติหน้าที่ของมัคคุเทศก์หรือผู้นำเที่ยวตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเป็นการกระทำในทางการที่จ้างของผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว

มาตรา 34 ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวต้องจัดให้มีการประกันอุบัติเหตุให้แก่นักท่องเที่ยว มัคคุเทศก์และผู้นำเที่ยวในระหว่างเดินทางท่องเที่ยว ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศ กำหนด

มาตรา 35 ให้ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวชำระค่าธรรมเนียมประกอบธุรกิจนำเที่ยวทุก สองปีตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง

ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวผู้ใดไม่ชำระค่าธรรมเนียมภายในระยะเวลาที่กำหนดให้เสีย เงินเพิ่มอีกร้อยละสองต่อเดือน และถ้าพ้นสามเดือนแล้วยังมิได้ชำระ ให้นำทะเบียนสั่งพักใช้ใบอนุญาต ดังกล่าวจนกว่าจะชำระค่าธรรมเนียมและเงินเพิ่ม ซึ่งต้องไม่เกินหกเดือนนับแต่วันสั่งพักใช้ใบอนุญาต

เมื่อพ้นกำหนดหกเดือนแล้ว ถ้าผู้ถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวยังมีได้ ชำระค่าธรรมเนียมและเงินเพิ่มตามวรรคสอง ให้นำทะเบียนสั่งเพิกถอนใบอนุญาต

มาตรา 36 ใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวสิ้นสุดลงเมื่อผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว

- (1) ตายหรือสิ้นสุดความเป็นนิติบุคคล
- (2) เลิกประกอบกิจการตามมาตรา 38 หรือ
- (3) ถูกเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวตามมาตรา 46

มาตรา 37 ในกรณีที่ใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวสิ้นสุดลงตามมาตรา 36 (2) หรือ (3) ให้ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวมีหน้าที่ดำเนินการตามข้อผูกพันที่มีอยู่กับนักท่องเที่ยวต่อไปเท่าที่จำเป็น ซึ่งต้องไม่เกินหกเดือนนับแต่วันที่ใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวสิ้นสุดลง

มาตรา 38 ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวซึ่งประสงค์จะเลิกประกอบกิจการ ให้แจ้งให้นาย ทะเบียนทราบ พร้อมทั้งส่งคืนใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวแก่นายทะเบียนภายในสิบห้าวันนับแต่ วันที่เลิกประกอบกิจการ

การเลิกประกอบกิจการไม่เป็นเหตุให้ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวพ้นจากความรับผิดชอบที่มี ต่อนักท่องเที่ยวตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 39 หลักประกันที่ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยววางไว้ตามมาตรา 18 ไม่อยู่ในความ รับผิดชอบแห่งการบังคับคดีตราบเท่าที่ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวยังมีได้เลิกประกอบกิจการ แต่ยังไม่พ้นจาก ความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัตินี้

ในกรณีเลิกประกอบกิจการ ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวจะขอรับคืนหลักประกันที่วางไว้ พร้อมทั้งดอกผลได้ก็ต่อเมื่อได้ส่งคืนใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวตามมาตรา 38 และชำระหนี้ที่ เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัตินี้เสร็จสิ้นแล้ว แต่ถ้าหนี้ที่เหลือมีจำนวนน้อยกว่าหลักประกันที่วางไว้ให้นาย ทะเบียนมีอำนาจสั่งให้ลดหลักประกันลงให้เหลือเท่ากับหนี้ที่จะพึงรับผิดชอบได้

ในกรณีที่นายทะเบียนได้แจ้งให้ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวมาขอรับหลักประกันคืนแล้วแต่ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวไม่มารับหลักประกันคืนภายในสองปีนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง ให้หลักประกันดังกล่าวตกเป็นของกองทุน

มาตรา 40 เมื่อมีผู้ร้องเรียนหรือปรากฏต่อนายทะเบียนว่านักท่องเที่ยวผู้ใดได้รับความเสียหายจากการที่ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงเกี่ยวกับธุรกิจนำเที่ยวหรือตามที่ได้โฆษณาหรือชี้ชวนไว้ หรือตามพระราชบัญญัตินี้ ให้นายทะเบียนดำเนินการสอบหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยโดยเร็วและเป็นธรรม ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

ในการดำเนินการสอบหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยตามวรรคหนึ่ง ให้นายทะเบียนรับฟังคำชี้แจงของผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวซึ่งถูกกล่าวหาประกอบด้วย

มาตรา 41 เมื่อปรากฏผลจากการสอบหาข้อเท็จจริงตามมาตรา 40 ว่านักท่องเที่ยวผู้ใดได้รับความเสียหายจากผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวรายใดและเป็นจำนวนเงินเท่าใด ให้นายทะเบียนสั่งจ่ายเงินจากกองทุนเพื่อชดเชยความเสียหายนั้น ไปพลางก่อน และแจ้งให้ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวนั้นส่งคืนเงินชดเชยกองทุนภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง

หลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราการจ่ายเงินชดเชยตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวผู้ใดไม่ส่งเงินชดเชยกองทุนภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้นายทะเบียนหักเงินจำนวนดังกล่าวจากหลักประกันที่วางไว้ตามมาตรา 18 ส่งคืนกองทุน

มาตรา 42 ในกรณีที่หลักประกันที่ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยววางไว้ตามมาตรา 18 ลดลงเพราะถูกใช้จ่ายไปตามพระราชบัญญัตินี้ ให้นายทะเบียนสั่งเป็นหนังสือให้ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยววางหลักประกันเพิ่มจนครบจำนวนเงินที่กำหนดภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่รับคำสั่ง

ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวผู้ใดไม่วางหลักประกันเพิ่มภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง ต้องชำระเงินเพิ่มอีกร้อยละสองต่อเดือนจนกว่าจะวางหลักประกันเพิ่มจนครบถ้วน

มาตรา 43 นักท่องเที่ยวหรือผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวซึ่งไม่เห็นด้วยกับคำสั่งของนายทะเบียนตามมาตรา 41 มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวเป็นหนังสือต่อคณะกรรมการภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับแจ้งคำสั่งจากนายทะเบียน

ให้คณะกรรมการพิจารณาและวินิจฉัยอุทธรณ์ตามวรรคหนึ่งให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับหนังสืออุทธรณ์

คำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด

การอุทธรณ์คำสั่งของนายทะเบียนตามวรรคหนึ่งไม่เป็นเหตุให้ชะลอการส่งเงินชดใช้กองทุนและการหักเงินจากหลักประกันส่งคืนกองทุนตามมาตรา 41 และการวางหลักประกันเพิ่มตามมาตรา 42 เว้นแต่คณะกรรมการจะผ่อนผันให้เป็นการเฉพาะราย

ในกรณีที่นักท่องเที่ยวยตาย ให้ทายาทหรือผู้มีส่วนได้เสียมีสิทธิอุทธรณ์ได้เช่นเดียวกับนักท่องเที่ยง

มาตรา 44 ในการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ ให้คณะกรรมการมีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) กรณีที่จำนวนเงินที่สั่งจ่ายจากกองทุนต่ำกว่าความเสียหายที่นักท่องเที่ยงได้รับ ให้คณะกรรมการสั่งให้นายทะเบียนจ่ายเงินจากกองทุนเพิ่มเติมให้แก่นักท่องเที่ยงตามที่คณะกรรมการกำหนด และแจ้งให้ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวส่งเงินจำนวนดังกล่าวชดใช้กองทุนภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง และให้นำความในมาตรา 41 วรรคสาม และมาตรา 42 มาใช้บังคับโดยอนุโลม เว้นแต่คณะกรรมการจะเห็นว่าความเสียหายที่ต้องจ่ายเพิ่มเติม นั้น มิใช่เป็นความผิดของผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว จะไม่สั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวส่งเงินจำนวนดังกล่าวชดใช้กองทุนก็ได้

(2) กรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายนั้นหรือรับผิดชอบเพียงบางส่วนและเป็นกรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวได้จ่ายเงินชดใช้กองทุนตามคำสั่งของนายทะเบียนตามมาตรา 41 แล้ว หรือเป็นกรณีที่นายทะเบียนได้หักเงินจากหลักประกันที่วางไว้ตามมาตรา 18 ส่งคืนกองทุนและผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวได้วางหลักประกันเพิ่มจนครบถ้วนแล้ว ให้คณะกรรมการสั่งให้นายทะเบียนจ่ายเงินกองทุนคืนให้แก่ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวทั้งหมดหรือตามส่วนที่ไม่ต้องรับผิดชอบแล้วแต่กรณี

ให้สำนักงานแจ้งคำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้ผู้ซึ่งเกี่ยวข้องทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่มิคำวินิจฉัย

มาตรา 45 ให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งพักใช้ใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวได้ไม่เกินครั้งละหกเดือน เมื่อปรากฏว่าผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว

(1) ผ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดตามมาตรา 12 (3)

(2) ผ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 30 มาตรา 31 มาตรา 32 หรือมาตรา 33

(3) ไม่ชำระค่าธรรมเนียมประกอบธุรกิจนำเที่ยวและเงินเพิ่มจนพ้นกำหนดสามเดือนนับแต่วันที่กำหนดให้ชำระค่าธรรมเนียมตามมาตรา 35 วรรคสอง

(4) ไม่วางหลักประกันเพิ่มจนครบถ้วนเกินหกเดือนนับแต่วันครบกำหนดเวลาตามมาตรา 42 หรือมาตรา 44 (1) หรือ

(5) ผ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของนายทะเบียนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งสั่งตามมาตรา 76

ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวซึ่งถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตจะประกอบธุรกิจนำเที่ยวในระหว่างถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวไม่ได้ เว้นแต่เป็นกรณีที่นายทะเบียนอนุญาตให้ดำเนินการได้เฉพาะกรณีเพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวหรือธุรกิจนำเที่ยว

มาตรา 46 ให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวได้เมื่อปรากฏว่าผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว

(1) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 16 (1) หรือมาตรา 17 (1) หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 16 (2) (ก) (ข) (ง) (จ) หรือ (ฉ) หรือมาตรา 17 (2)

(2) ไม่ชำระค่าธรรมเนียมประกอบธุรกิจนำเที่ยวและเงินเพิ่มจนพ้นกำหนดหกเดือนนับแต่วันที่ถูกลงสั่งพักใช้ใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวตามมาตรา 35 วรรคสาม

(3) เคยถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวตามมาตรา 45 มาแล้ว และภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ถูกลงสั่งพักใช้ใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวครั้งนั้น มีกรณีที่น่าจะถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวอีก ไม่ว่าจะสาเหตุเดียวกันหรือไม่ก็ตาม

(4) ประพฤติหรือปฏิบัติการณ์อันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ หรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่นักท่องเที่ยวหรือธุรกิจนำเที่ยวอย่างร้ายแรง และนายทะเบียนได้ตัดเตือนและสั่งระงับหรือให้แก้ไขแล้ว แต่ไม่ดำเนินการ หรือ

(5) ต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับการค้า หรือความผิดฐานชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ นอโงง โงงเจ้าหนี หรือยักยอกตามประมวลกฎหมายอาญา หรือความผิดฐานนอโงงประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน

มาตรา 47 ให้นายทะเบียนส่งหนังสือแจ้งคำสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวตามมาตรา 45 หรือมาตรา 46 แล้วแต่กรณี ให้ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวทราบภายในห้าวันนับแต่วันที่มิคำสั่งดังกล่าว

การแจ้งตามวรรคหนึ่ง นายทะเบียนจะส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ ทางโทรสารทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีอื่นใดตามที่คณะกรรมการกำหนดก็ได้

มาตรา 48 ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวซึ่งถูกสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวตามมาตรา 45 หรือมาตรา 46 แล้วแต่กรณี มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวเป็นหนังสือต่อคณะกรรมการภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งจากนายทะเบียน

ให้คณะกรรมการพิจารณาและวินิจฉัยอุทธรณ์ตามวรรคหนึ่งให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับหนังสืออุทธรณ์

คำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด

หมวด 3

มัคคุเทศก์

มาตรา 49 ผู้ใดประสงค์จะเป็นมัคคุเทศก์ให้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์จาก นายทะเบียน

การขอรับใบอนุญาต การออกใบอนุญาต การต่ออายุใบอนุญาต และการออกใบแทน ใบอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ความในมาตรานี้มิให้ใช้บังคับแก่เจ้าหน้าที่หรือพนักงานของส่วนราชการหรือ หน่วยงานของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นครั้งคราวทำนองเดียวกับมัคคุเทศก์หรือนักเรียนนักศึกษาซึ่งมี หนังสือรับรองจากสถานศึกษา

มาตรา 50 ผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ต้อง

(1) มีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

(ก) มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ในวันยื่นคำขอรับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์

(ข) มีสัญชาติไทย

(ค) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าในสาขามัคคุเทศก์หรือสาขา การท่องเที่ยวที่มีวิชาเกี่ยวกับมัคคุเทศก์ หรือสำเร็จการศึกษาระดับอนุปริญญาในสาขามัคคุเทศก์หรือ สาขาการท่องเที่ยวที่มีวิชาเกี่ยวกับมัคคุเทศก์ไม่น้อยกว่าที่คณะกรรมการกำหนด หรือได้รับวุฒิปัตร์หรือ หนังสือรับรองว่าได้ผ่านการฝึกอบรมวิชามัคคุเทศก์ตามหลักสูตรที่คณะกรรมการกำหนด

(2) ไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(ก) เป็นโรคพิษสุราเรื้อรังหรือจิตยาเสพติดให้โทษ หรือเป็นโรคติดต่อที่ คณะกรรมการกำหนด

(ข) เป็นผู้อยู่ในระหว่างถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์หรือใบอนุญาต ประกอบธุรกิจนำเที่ยว

(ค) เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวตามมาตรา 46 (1) (2) (3) หรือ (4) หรือใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ตามมาตรา 63 (1) (2) (3) หรือ (4) และยังไม่พ้นกำหนดห้าปีนับถึง วันยื่นคำขอรับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์

(ง) เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวตามมาตรา 46 (5) หรือ ใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ตามมาตรา 63 (5)

(จ) เคยถูกเพิกถอนทะเบียนเป็นผู้นำเที่ยวมาแล้วยังไม่ถึงห้าปีนับถึงวันยื่นคำ ขอรับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์

มาตรา 51 เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นหรือชุมชนเป็นการเฉพาะเมื่อคณะกรรมการได้ประกาศเขตพื้นที่ในท้องถิ่นหรือชุมชนใดตามมาตรา 12 (4) แล้ว รัฐมนตรีจะประกาศยกเว้นคุณสมบัติตามมาตรา 50 (1) (ก) หรือ (ค) สำหรับผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ ซึ่งจะให้บริการเฉพาะในเขตพื้นที่นั้น รวมตลอดทั้งยกเว้นหรือลดค่าธรรมเนียมใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ให้ด้วยก็ได้

ในกรณีที่มีมัคคุเทศก์ตามวรรคหนึ่งทำหน้าที่มัคคุเทศก์ในเขตพื้นที่ตามมาตรา 12 (4) ห้ามมิให้มัคคุเทศก์อื่นเข้าไปทำหน้าที่มัคคุเทศก์ในเขตพื้นที่นั้น

มาตรา 52 เมื่อมีผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ ให้เป็นหน้าที่ของนายทะเบียนหรือผู้ซึ่งนายทะเบียนมอบหมายตรวจสอบความครบถ้วนของเอกสารหลักฐาน และการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา 49 วรรคสอง ในกรณีที่พบว่าเอกสารหรือหลักฐานใดไม่ครบถ้วนหรือยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง ให้แจ้งให้ผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ทราบทันที

มาตรา 53 เมื่อนายทะเบียนพิจารณาเห็นว่าผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ตามมาตรา 49 ผู้ใดมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 50 หรือผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ ซึ่งจะให้บริการเฉพาะในเขตท้องถิ่นหรือชุมชนผู้ใด ได้รับยกเว้นคุณสมบัติตามมาตรา 51 และได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการขอรับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ และชำระค่าธรรมเนียมใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวงแล้ว ให้นายทะเบียนออกใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ให้ผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตผู้นั้นภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำขอรับใบอนุญาต

มาตรา 54 เมื่อนายทะเบียนพิจารณาเห็นว่าผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ตามมาตรา 49 ผู้ใดขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 50 หรือผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ ซึ่งจะให้บริการเฉพาะในเขตท้องถิ่นหรือชุมชนผู้ใด ไม่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 51 หรือไม่ชำระค่าธรรมเนียมภายในเวลาที่กำหนด ให้นายทะเบียนมีหนังสือแจ้งเหตุแห่งการไม่ออกใบอนุญาตให้ผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตผู้นั้นทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำขอรับใบอนุญาต

มาตรา 55 ในกรณีที่นายทะเบียนมีคำสั่งไม่ออกใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ตามมาตรา 54 ให้ผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวเป็นหนังสือต่อคณะกรรมการภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งจากนายทะเบียน

ให้คณะกรรมการพิจารณาและวินิจฉัยอุทธรณ์ตามวรรคหนึ่งให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสืออุทธรณ์

คำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด

มาตรา 56 ใบอนุญาตเป็นมัลกุเทศก์ให้มีอายุห้าปีนับแต่วันที่ออกใบอนุญาต และอาจต่ออายุได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ให้นำความในมาตรา 52 มาตรา 53 มาตรา 54 และมาตรา 55 มาใช้บังคับกับการต่ออายุใบอนุญาตเป็นมัลกุเทศก์ด้วยโดยอนุโลม

มาตรา 57 มาตรฐานในการปฏิบัติหน้าที่ การแต่งกาย การรักษามารยาท ความประพฤติและการตรวจสอบสุขภาพของมัลกุเทศก์ ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

มัลกุเทศก์ต้องปฏิบัติตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดตามวรรคหนึ่ง และต้องติดบัตรประจำตัวตลอดเวลาที่ทำหน้าที่มัลกุเทศก์

แบบบัตร การขอมิบัตร การออกบัตร และลักษณะการติดบัตรประจำตัวมัลกุเทศก์ตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา 58 ในการรับทำงานเป็นมัลกุเทศก์ ห้ามไม่ให้มัลกุเทศก์จ่ายเงินหรือให้ประโยชน์อื่นใดแก่ผู้ประกอบการที่เขวหรือบุคคลอื่นใด หรือยอมตนเข้ารับผิดชอบในค่าใช้จ่ายทั้งหมดหรือบางส่วนเพื่อให้ได้มาซึ่งการน่านักท่องเที่ยวไปท่องเที่ยว

มาตรา 59 มัลกุเทศก์ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามรายการนำเที่ยวที่ได้ตกลงไว้กับผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว และจะดำเนินการใดให้เกิดความเสียหายแก่นักท่องเที่ยวมิได้

มาตรา 60 มัลกุเทศก์ต้องไม่ให้หรือยินยอมให้บุคคลอื่นซึ่งไม่มีใบอนุญาตเป็นมัลกุเทศก์ทำหน้าที่เป็นมัลกุเทศก์แทนตน

มาตรา 61 ใบอนุญาตเป็นมัลกุเทศก์สิ้นสุดลง เมื่อมัลกุเทศก์

- (1) ตาย
- (2) ไม่ได้รับการต่ออายุใบอนุญาตเป็นมัลกุเทศก์ตามมาตรา 56 หรือ
- (3) ถูกเพิกถอนใบอนุญาตเป็นมัลกุเทศก์ตามมาตรา 63

มาตรา 62 ให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งพักใช้ใบอนุญาตเป็นมัลกุเทศก์ได้ไม่เกินครั้งละหกเดือน เมื่อปรากฏว่ามัลกุเทศก์

(1) ผ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดตามมาตรา 12 (3) หรือมาตรา 57

(2) ผ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 51 หรือมาตรา 58

(3) ผ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของนายทะเบียนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งสั่งตามมาตรา 76 มัลกุเทศก์ซึ่งถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตจะปฏิบัติหน้าที่มัลกุเทศก์ในระหว่างถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตเป็นมัลกุเทศก์ไม่ได้ เว้นแต่เป็นกรณีที่นายทะเบียนอนุญาตให้ดำเนินการได้เฉพาะกรณีเพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นแก่นักท่องเที่ยวหรือธุรกิจนำเที่ยว

มาตรา 63 ให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตเป็นมัลคฤเทศก์ได้เมื่อปรากฏว่ามัลคฤเทศก์

(1) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 50 (1) หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 50 (2) (ก) (ข) (ง) และ (จ)

(2) เคยถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตเป็นมัลคฤเทศก์ตามมาตรา 62 มาแล้ว และภายในหนึ่งปี นับแต่วันที่ถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตเป็นมัลคฤเทศก์นั้น มีกรณีที่จะถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตเป็นมัลคฤเทศก์อีกไม่ว่าจะเป็นเหตุเดียวกันหรือไม่ก็ตาม

(3) ประพฤติหรือปฏิบัติการณ์อันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ หรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่นักท่องเที่ยวหรือธุรกิจนำเที่ยวอย่างร้ายแรง และนายทะเบียน ได้ตัดเตือนและสั่งระงับหรือให้แก้ไขแล้ว แต่ไม่ดำเนินการ

(4) เป็นบุคคลวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือ

(5) ต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำความผิดฐานฉ้อโกง ปล้นทรัพย์ นื้อ โกง โกง เจ้าหนี้ หรือยักยอกตามประมวลกฎหมายอาญา หรือความผิดฐานนื้อ โกงประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการนื้อ โกงประชาชน

ให้นำความในมาตรา 47 และมาตรา 48 มาใช้บังคับกับการแจ้งคำสั่งและการอุทธรณ์คำสั่งด้วยโดยอนุโลม

หมวด 4

ผู้นำเที่ยว

มาตรา 64 ผู้ใดประสงค์จะเป็นผู้นำเที่ยวต้องขึ้นทะเบียนเป็นผู้นำเที่ยวไว้กับสำนักงานตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

กฎกระทรวงตามวรรคหนึ่งให้กำหนดคุณสมบัติของผู้นำเที่ยวไว้ด้วย

ผู้ซึ่งได้รับใบอนุญาตเป็นมัลคฤเทศก์และมีคุณสมบัติตามวรรคสอง ให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้นำเที่ยวได้โดยไม่ต้องขึ้นทะเบียนตามวรรคหนึ่ง แต่ให้แจ้งให้นายทะเบียนทราบเพื่อประโยชน์ด้านข้อมูลของสำนักงาน

มาตรา 65 ในการจัดให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปต่างประเทศ ถ้าผู้ประกอบการกิจการนำเที่ยวจัดให้มีผู้นำเที่ยวเดินทางไปด้วย ผู้นำเที่ยวนั้นต้องเป็นผู้ซึ่งได้ขึ้นทะเบียนไว้กับสำนักงานตาม มาตรา 64

นอกจากหน้าที่ในการนำเที่ยวและอำนวยความสะดวกแล้ว ผู้นำเที่ยวมีหน้าที่ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามรายการนำเที่ยวตามมาตรา 26 หรือมาตรา 29 แล้วแต่กรณีด้วย

มาตรา 66 มาตรฐานในการปฏิบัติหน้าที่ การแต่งกาย การรักษามารยาท และความประพฤติของผู้นำเที่ยว ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

ผู้นำเที่ยวต้องปฏิบัติตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดตามวรรคหนึ่ง

มาตรา 67 ในกรณีที่ปรากฏว่าผู้นำเที่ยวประพฤติหรือปฏิบัติภารกิจอันเป็นการฝ่าฝืนระเบียบที่ออกตามมาตรา 66 หรือกระทำการใดๆ อันก่อให้เกิดความเสียหายแก่นักท่องเที่ยวหรือธุรกิจนำเที่ยวอย่างร้ายแรง ให้นายทะเบียนมีอำนาจตัดเตือนและสั่งให้ระงับหรือแก้ไขการกระทำนั้นได้

ในกรณีที่ผู้นำเที่ยวฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของนายทะเบียนตามวรรคหนึ่ง หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของนายทะเบียนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งสั่งตามมาตรา 76 ให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งห้ามบุคคลดังกล่าวปฏิบัติหน้าที่ผู้นำเที่ยวตามระยะเวลาที่กำหนดซึ่งต้องไม่เกินหกเดือนหรือจะเพิกถอนการจดทะเบียนเป็นผู้นำเที่ยวก็ได้

มาตรา 68 เมื่อนายทะเบียนมีคำสั่งห้ามปฏิบัติหน้าที่หรือสั่งเพิกถอนการจดทะเบียนตามมาตรา 67 ให้นายทะเบียนแจ้งให้สำนักงานทราบ และให้สำนักงานแจ้งเวียนชื่อบุคคลดังกล่าวให้ผู้ประกอบการกิจการนำเที่ยวทราบ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

หมวด 5

กองทุนคุ้มครองธุรกิจนำเที่ยว

มาตรา 69 ให้จัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่งเรียกว่า “กองทุนคุ้มครองธุรกิจนำเที่ยว” มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นเงินชดเชยให้แก่นักท่องเที่ยวซึ่งได้รับความเสียหายจากการที่ผู้ประกอบการกิจการนำเที่ยวไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงเกี่ยวกับธุรกิจนำเที่ยว หรือตามที่ได้โฆษณาหรือรับรองไว้กับนักท่องเที่ยว หรือตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 70 กองทุนประกอบด้วยเงินและทรัพย์สิน ดังต่อไปนี้

(1) ทุนประเดิมที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจัดสรรให้จำนวนยี่สิบล้านบาท

(2) เงินค่าธรรมเนียมใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวและค่าธรรมเนียมอื่นที่เรียกเก็บตามพระราชบัญญัตินี้

(3) หลักประกันที่ตกเป็นของกองทุนตามมาตรา 39 วรรคสาม

(4) เงินที่ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวจ่ายชดใช้คืนกองทุนและเงินที่นายทะเบียนหักจากหลักประกันส่งคืนกองทุนตามมาตรา 41 วรรคสาม และเงินเพิ่มตามมาตรา 35 วรรคสองและมาตรา 42 วรรคสอง

(5) เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคหรืออุทิศให้

(6) ดอกผล รายได้ หรือเงินอื่นใดของกองทุน

เงินและทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งให้เป็นของสำนักงานเพื่อใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของกองทุน โดยไม่ต้องนำส่งกระทรวงการคลังเพื่อเป็นรายได้ของแผ่นดิน

มาตรา 71 การเก็บรักษาและการบริหารเงินและทรัพย์สินของกองทุนให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา 72 ดอกผลอันเกิดจากกองทุนตามมาตรา 70 (6) คณะกรรมการจะกำหนดให้นำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารและการดำเนินการอันเกี่ยวกับกองทุนก็ได้ แต่ต้องไม่เกินกึ่งหนึ่งของดอกผลที่ได้รับในแต่ละปี

มาตรา 73 ภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันสิ้นปี ให้สำนักงานจัดทำงบดุล งบการเงิน และบัญชีแสดงการใช้จ่ายเงินกองทุนเสนอคณะกรรมการ

งบดุลนั้น สำนักงานต้องจัดให้ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตดำเนินการสอบบัญชีและจัดทำรายงานการสอบบัญชีเสนอคณะกรรมการ

หมวด 6

การควบคุม

มาตรา 74 ให้ผู้อำนวยการแต่งตั้งข้าราชการในสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวคนหนึ่ง ซึ่งมีตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้อำนวยการกองเป็นนายทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์กลาง เพื่อทำหน้าที่เป็นนายทะเบียนในการควบคุมธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ทั่วราชอาณาจักร และมีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ หรือตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

มาตรา 75 เพื่อประโยชน์ในการอำนวยความสะดวกและให้บริการแก่ประชาชนในพื้นที่ที่ผู้อำนวยการจะแต่งตั้งนายทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์สาขาขึ้น เพื่อรับผิดชอบดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ในเขตจังหวัดหนึ่งหรือหลายจังหวัดเป็นประจำหรือชั่วคราวก็ได้

มาตรา 76 ในการปฏิบัติหน้าที่ให้นายทะเบียนมีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) เข้าไปในสถานที่ทำการของผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวในระหว่างเวลาทำการหรือเข้าไปในยานพาหนะที่นักท่องเที่ยวใช้เดินทาง เพื่อตรวจสอบให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

(2) สั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินกิจการที่กำหนดเป็นครั้งคราวหรือประจำ ตามแบบ รายละเอียด และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

(3) เรียกให้ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว ตัวแทนหรือลูกจ้าง มัคคุเทศก์ หรือผู้นำเที่ยวมาให้ถ้อยคำหรือชี้แจงเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจนำเที่ยว หรือการปฏิบัติหน้าที่มัคคุเทศก์หรือผู้นำเที่ยวแล้วแต่กรณี หรือให้ส่งเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาเพื่อตรวจสอบ

อำนาจตาม (1) และ (3) นายทะเบียนจะมอบหมายเป็นหนังสือให้พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติก็ได้

การใช้อำนาจของนายทะเบียนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องไม่ก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเกินสมควร

มาตรา 77 ในการปฏิบัติหน้าที่ นายทะเบียนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัวต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง

บัตรประจำตัวนายทะเบียนและพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 78 ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ให้นายทะเบียนและพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 79 ในการปฏิบัติหน้าที่ของนายทะเบียนและพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ต้องดำเนินการโดยมุ่งที่จะเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เกี่ยวข้องและให้เกิดผลในทางส่งเสริมการท่องเที่ยว

หมวด 7

บทกำหนดโทษ

มาตรา 80 ผู้ใดประกอบธุรกิจนำเที่ยวโดยไม่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวตามมาตรา 15 หรือประกอบธุรกิจนำเที่ยวในระหว่างถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตอันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 45 วรรคสอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 81 ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 23 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาท

มาตรา 82 ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 24 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าแสนบาท

มาตรา 83 ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 25 มาตรา 26 หรือมาตรา 27 ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่ห้าพันบาทถึงห้าหมื่นบาท

มาตรา 84 ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 31 หรือมาตรา 32 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 85 ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 33 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าแสนบาท

มาตรา 86 ผู้ใดทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์โดยไม่ได้รับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ตามมาตรา 49 หรือทำหน้าที่มัคคุเทศก์ในระหว่างถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตอันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 62 วรรคสอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 87 มัคคุเทศก์ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 51 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท

มาตรา 88 มัคคุเทศก์ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดหรือไม่ติดบัตรประจำตัวเป็นมัคคุเทศก์ตามมาตรา 57 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา 89 มัคคุเทศก์ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 58 และมาตรา 60 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 90 ผู้ใดทำหน้าที่เป็นผู้นำเที่ยวโดยไม่ได้รับทะเบียนเป็นผู้นำเที่ยวตามมาตรา 64 วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 91 ผู้นำเที่ยวผู้ใดไม่ปฏิบัติตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดที่ออกตามมาตรา 66 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา 92 ผู้นำเที่ยวผู้ใดฝ่าฝืนคำสั่งของนายทะเบียนซึ่งสั่งห้ามปฏิบัติหน้าที่ผู้นำเที่ยวตามมาตรา 67 วรรคสอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 93 ผู้ใดขัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวกแก่นายทะเบียนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากนายทะเบียนซึ่งปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 76 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 94 บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ซึ่งมีโทษปรับสถานเดียว หรือมีโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนไม่ว่าจะมีโทษปรับเป็นจำนวนเท่าใด ให้นายทะเบียนหรือผู้ซึ่งนายทะเบียนมอบหมายมีอำนาจเปรียบเทียบได้ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด

เมื่อผู้กระทำความผิดได้เสียค่าปรับตามที่เปรียบเทียบแล้ว ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 95 ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดซึ่งต้องรับโทษตามพระราชบัญญัตินี้เป็นนิติบุคคลกรรมการหรือผู้มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคลนั้น ต้องระวางโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นด้วยเว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิดนั้น

บทเฉพาะกาล

มาตรา 96 ให้คณะกรรมการธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2535 ซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับเป็นคณะกรรมการธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ตามพระราชบัญญัตินี้ และปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ต่อไปจนกว่าจะได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ต้องดำเนินการแต่งตั้งให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา 97 ให้ใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวที่ออกตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2535 เป็นใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 98 ในกรณีที่ประเทศไทยมีความตกลงกับรัฐบาลต่างประเทศเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจนำเที่ยวก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ รัฐมนตรีจะประกาศยกเว้นคุณสมบัติตามมาตรา 16 (1) (จ) และมาตรา 17 (1) (ก) และ (ข) ให้แก่ผู้มีสัญชาติของประเทศนั้นก็ได้

มาตรา 99 ให้ใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ที่ออกตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2535 ใช้ได้ต่อไปจนกว่าจะสิ้นอายุตามที่กำหนดไว้ในใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์นั้น

เพื่อประโยชน์ในการต่ออายุใบอนุญาต ให้ถือว่าใบอนุญาตตามวรรคหนึ่งเป็นใบอนุญาตที่ออกให้ตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 100 บรรดาความเสียหายตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535 ที่เกิดขึ้นแก่นักท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ ผู้ประกอบอุตสาหกรรมท่องเที่ยว หรือผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้นำหน่วยงานดังต่อไปนี้เป็นผู้ดำเนินการพิจารณาเรื่องร้องเรียนต่อไป โดยให้นำบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535 มาใช้บังคับจนกว่าจะพิจารณาแล้วเสร็จ

(1) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำหรับเรื่องที่ถูกคัดตามวรรคหนึ่ง ได้ร้องเรียนไว้แล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

(2) สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว สำหรับเรื่องที่ถูกคัดตามวรรคหนึ่งร้องเรียนภายหลังวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา 101 บรรดาหลักประกันที่ผู้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยววางไว้กับผู้ว่าการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2535 ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยส่งมอบให้แก่สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อหักไว้เป็นหลักประกันตามจำนวนที่กำหนดในกฎกระทรวงตามมาตรา 18 ในกรณีที่เหลือหลักประกันเป็นจำนวนเท่าใดและไม่ปรากฏว่าผู้รับใบอนุญาตดังกล่าว มีกรณีรอการพิจารณาตามมาตรา 100 ให้สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวคืนให้แก่ผู้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวแต่ละรายพร้อมทั้งดอกผลที่เกิดขึ้น

ผู้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวผู้ใดมีกรณีรอการพิจารณาตามมาตรา 100 ให้สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวคืนหลักประกันให้เมื่อได้พิจารณาเรื่องร้องเรียนดังกล่าวแล้วเสร็จโดยให้คืนหลักประกันพร้อมทั้งดอกผลให้เท่าที่เหลืออยู่ภายหลังจากหักความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นแล้ว

มาตรา 102 บรรดากฎกระทรวง ข้อบังคับ หรือระเบียบใดที่ออกตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535 ที่ยังมีผลใช้บังคับอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้ยังคงใช้บังคับได้ต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ จนกว่าจะได้มีกฎกระทรวง ข้อบังคับ หรือระเบียบที่ออกตามความในพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ทั้งนี้ ต้องไม่เกินสองปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่ได้มีการปฏิรูประบบราชการและมีการจัดตั้งกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาขึ้นตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ.2545 ซึ่งรับผิดชอบภารกิจสำคัญประการหนึ่งเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและพัฒนามาตรฐานการบริการด้านการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนสนับสนุนการประกอบธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ให้มีมาตรฐานสากล โดยมีสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวซึ่งเป็นส่วนราชการในสังกัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเป็นผู้ดำเนินการแทนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยที่ดำเนินการอยู่เดิม ประกอบกับมาตรฐานเกี่ยวกับการคุ้มครองนักท่องเที่ยวและมาตรการในการกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ต้องปฏิบัติเพื่อประโยชน์แห่งธุรกิจนำเที่ยวยังไม่เหมาะสม รวมทั้งมาตรการต่างๆ ตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ไม่เอื้อต่อการปฏิบัติในรูปแบบของการบริหารราชการของส่วนราชการ สมควรที่

จะต้องปรับปรุงพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2535 ให้เป็นไปตามหลักการดังกล่าว จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้



ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล	นางสาวภัทริน รินทร์ธราศรี
วัน เดือน ปี เกิด	วันที่ 6 มีนาคม พ.ศ.2523 39/119 หมู่บ้านสิริกานต์ ตำบลบางแม่นาง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี
วุฒิการศึกษา	นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง (พ.ศ.2544) ประกาศนียบัตร สำนักฝึกอบรมวิชาว่าความแห่งสภาทนายความ (พ.ศ.2546) เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา (พ.ศ.2548)
ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน	อาจารย์พิเศษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โปรแกรมวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ทนายความ สำนักงานทนายความบริพัตร จักรพันธ์ ภูมิสิงห์ชัย บัญชีและ ภาษีอากร